

صوفي سونھون

حضرت نصير محمد صاحب فقير صوفي القادري

جن جي

حياتي ۽ هدايت

چپائيندڙ جاسپ حق ۽ واسطا قائم

چاپو پيون

مارچ 26-3-2009

فهرست

نمبر	مضمون	صفحو
	پھريون ڀاڱو	
1	اوائلي احوال	11
2	مرشد سان ميلو	16
3	ڪامل مرشد	23
4	جهد جفائون ۽ وقت جي ٻين فقيرن سان مليو	28
5	رهڻي ۽ ڪهڻي	33
6	آخري سفر	50
7	فقير صاحبن جا چيل ڪلام	57
8	سجاده نشين	59
9	فقيرن صاحبن جو اولاد	60
10	فقير صاحبن جا خاص صحبتي ۽ خدمتگار	63
	ٻيون ڀاڱو	
11	فقير صاحبن جا طالبن ڏي لکيل خط	71
	ٽيون ڀاڱو	
12	فقير صاحبن جي ٽيپ ٿيل رهاڻ	215

ٻه اکر عرض

اسان جي ستگرن سڳورن سائين نصير صاحب جيڪا نصيحت هدايت پنهنجن طالبن سان ڪئي، تنهنجو انت ئي ڪونهي. سرگواسي ڊاڪٽر روچلداس صاحب، جي به سندن صحبت ۾ گهڻو آيا، وَر وَر ڪري فرمائيندا هئا ته بندو هند سنڌ گهميو آهي، ڪيترائي فقير ۽ درويش ڏٺا اٿئون پر جهڙي هدايت فقير صاحب پنهنجن طالبن سان ڪئي آهي. اهڙي بندي کي نه سجهي. مالڪن پنهنجي حياتيءَ جا گهٽ ۾ گهٽ سٺ سال روزانو رهاڻ ڪئي. رهاڻ ۽ خطن پتنن ذريعي جيڪا وي ٿڪ ڪيائون سا ڏاڍي قربانتي. بعض اک به ڏيکاريندا هئا، جو فرمائيندا هئا ته ڪڏهن دعا جي نظر ته ڪڏهن ڏنڊي جي پڇاڙ به ڪجي نه ته طالب بيخوفو ٿي پوندو. ڪئين لڪل لعل جن وٽائن فيض حاصل ڪيو سي گهڻي پاڪي لنگهي ويا. تازو پر سال اسان جي سنگت جي پياري دادا پرنسپال نارائڻ داس بوٽائيءَ به وڃي بقا وارو ملڪ وسايو. باقي جيڪي آهيون سي به سندن توهه تي پيا ٿا تبڳون.

سائينجن ڊسمبر 1960ع ۾ جهان ڇڏيو. تنهن کان اڳيئي سندن فرزندن پئي آگاهه ڪيو ته مالڪن جا سڀ خط پاڻ وٽ درج ڪري رکيو. پر اسان زماني ۾ مست، ڌيان ئي نه ڏنوسين. چئو ياد اٿم ته صاحب ڪريم حاجي عبدالستار شاه صاحب، اڳيان سجاده نشين درگاه جهوڪ شريف به وَر وَر ڏيئي هدايت ڪندا هئا ته ابا

نصير اٿو اڪسیر، سو سندن رهاڻ باقاعده اکر به اکر لکندا
 وجو، جو ڪنهن وقت انهيءَ ٻوليءَ کي سکندا، پر جيئن
 ڀٽائي صاحب فرمايو آهي ته:

(”مون ڀاڻيو مون وٽ هميشه هوندا ڀرين“)

اسان به غفلت ۾ اڪ نه پئي ۽ وقت هٿن مان وهي ويو. پاڻ
 وڃي لامڪان ٿيا، پوءِ ڪجهه هوش جاءِ آيو. گذريل يارهاڻ ئي سال
 سندن خط ۽ رهاڻ پڙهي پئي دل کي ڏڍ ڏنوسين. ڏاڍي پڇا پيئي ته
 ڪڏهن ٿا سائينجن جو ڪتاب ڇپايو. نيٺ ڀاءُ سيرو مل کي
 ڪراچيءَ لکي موڪليوسين. جنهن فقير صاحبن جي وڏي فرزند
 موجوده گادي نشين سائين لطف علي صاحبن کان اجازت وٺي
 سائينجن جي حياتيءَ جو وڌيڪ احوال آڻي اسان کي ڏنو. مٿان
 حضرت حاجي محمد وارث صاحبن درگاه جهوڪ شريف تان به
 ٽڪڙو ٽاڪيد ڪيو ته فقير صاحبن درگاه وٽان ڪنو ڪيل خزانو جلد
 ئي سنگت سان وٺيو. خوش قسمتيءَ سان سندن ٿوري ٽپ ٿيل رهاڻ
 به ملي ۽ سنگت گڏجي ڪم شروع ڪيو.

فقير صاحبن جو بيان ۽ سندن هدايتون صحيح نموني پيش
 ڪرڻ ته ڪنهن ڪاهوڙي مرد جو ڪم آهي. مون ۾ سنڌي ٻولي ته
 ڇڏيو پر لکڻ جي لياقت تنهان ئي گهٽ ور ڪري پئي دل ۾ عرض
 ڪيومانس ته قبل پنهنجو ننگ پالي اچي پنهنجي ڪم کي پاڻ
 رسجو، جو:

”نه مين لعل نه لچڻ ڪوئي، نه مين ڪران ڪمائي،

پر تيڏي راج ڪران البيلي وٽان ٻانهن لوڏائي“

پاڻ ڪرم ڪري جيڪا همت ۽ سمجھ بخشيائون ان پٽاندر جيڪي ڪجهه موجو آهي سو ڪتابي صورت ۾ آندو اٿئون. سندن انهيءَ مهربانيءَ جو قدر بچاءُ آڻڻ ڏانءِ نٿو اچيم، رڳو ايترو چوندس ته اُهي به سندن لک لائق. ديوان حافظ اولياءَ صاحب ته فرمائي ٿو ته:

خطا ڪردم، غلط گفتم، بها ڪردن ندانستم،

برائي يڪ نظر دلبر، ببخشم هر دو عالم را.

ترجمون: چي خطا ڪيم، غلط چيم، بها ڪري نه جاتم، دلبر جي هڪ نگاهه تان هوند ٻئي جهان گهوري ڇڏيان.

ڪتاب عربيءَ سنڌيءَ ۾ آهي جو اسان وڏيءَ عمر وارن کي هندي اچيئي ڪانه. اُميد اٿم ته دير مدار ڪو ننڍيءَ ٽهيءَ وارو سندن طالب، سندن ئي مهربانيءَ سان هي ڪتاب ديوناگريءَ لپيءَ ۾ ڇپائي، اُها گهر به پوري ڪندو.

ڪتاب ۾ جيڪي ڪلام ۽ بيت ڏنل آهن سي ائين درج ٿيل آهن جيئن سائينجن پاڻ چوندا هئا. گهڻو ڪري سڄو ڪلام يا بيت به ڪين چوندا هئا. رڳو اُهي سٽون چوندا هئا جن مان مطلب سڌ ٿي اچي ۽ سندن هدايت سان ٺهڪي اچن. تنهن ڪري اسان انهن ۾ ڦيرگهير ڪرڻ مناسب نه سمجهي. ڪلامن ۽ بيتن جا ڪي ٿورا اکر رسالن کان ڦريل آهن پر معنيٰ ۾ وري به فرق نظر نه ايندو. پڙهندڙ تنهن ڪري ڪميا ڪندا.

جن قريدارن، خاص طور پروفيسر ڪلياڻ آڏواڻيءَ ۽ سنڌ ونگر مان پيءُ تيجارام درويش، دل و جان سان هن ڪم ۾ مدد جو

هت ڊگهريو آهي، تن جو احسانمند آهيان!

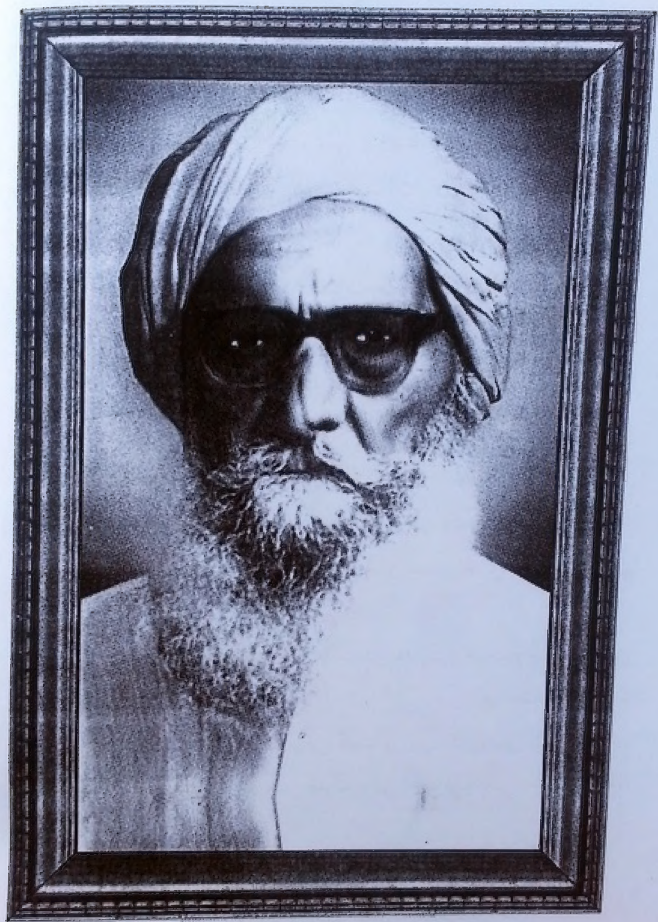
پڇاڙيءَ ۾ اها دُعا ٿو گهران ته شل ڪتاب ۾ درج ٿيل
هدايتون، پرينءَ جي پانڊيٽڙن لاءِ روشن منار ٿي کين روحاني راه ۾
اڳتي وڌڻ ۾ مدد ڪن:

”پلائي آهين، پرين پلائيءَ پانهنجي“

بمبئي، 11 اپريل 1972ع

روپو ڪرپالاڻي

حضرت نصير محمد صاحب فقير صوفي قادري

فقير نصير محمد صاحب جو روضو شريف

صوفي سونھون

“SUFİ SUHON”

Printed by

R.K. PRINTERS

Campbell Road, Off. Burns Road, Karachi.

Ph: 021-2213381-82, E-mail: rkprinterspkk@gmail.com

پھريون ڀاڱو

فقير صاحب ۽ سندن مرشدن جو احوال

اوائلي احوال

حضرت فقير نصير محمد صاحب صوفي قادري ذات جا جلالاڻي بلوچ هئا. سندن ڳوٺ جلالاڻي شريف خيرپور رياست سنڌ ۾ راڻيپور اسٽيشن کان 17 ميل اوڀر طرف آهي. پاڻ سڄي زندگي، ننڍپڻ کان وٺي آخر تائين اُتي گزاريائون.

سندن جنم جي ڪا به پڪي تاريخ ڪانه ٿي ملي سگهي. پاڻ فرمائيندا هئا ته انگريزن جي ڪوئيٽا فتح ڪرڻ جي اسان کي سانڀر آهي. ائين به چوندا هئا ته ٻچو سائين صادق شاهه صاحب جنڊهن هي جهان ڇڏيو، تڏهن مان اڃان ننڍو ٻار هوس. (سائين صادق شاهه بادشاهه سن 1845ع ۾ وفات ڪئي). فقير صاحب تاريخ 16 ڊسمبر 1960ع جمع ڏينهن ڪراچيءَ ۾ هن جهان مان لاڏاڻو ڪيو. انهيءَ حساب سان، وقت سندن عمر تقريباً سوا سؤ سال چئبي.

سندن والد صاحب جو نالو رئيس سلطان خان هو ۽ ڏاڏي جو نالو رئيس نواب خان هو. پاڻ اڃان ننڍا ٻار هئا جو سندن والد صاحب جهان ڇڏيو. تنهن ڪري سندن نياپاچ پنهنجي ماءُ جي سعيي هيٺ ٿيو. کين ٽي ڀائر هئا، جن مان رئيس غازي خان سڀني کان وڏو هو. جنهن سال 1948ع ۾ اٽڪل 120 ورهين جي عمر ۾ جهان ڇڏيو. رئيس غازي خان کان پوءِ رئيس امام بخش خان هو، جنهن گهڻو اڳ جهان ڇڏيو. سندن ننڍو ڀاءُ رئيس وزير خان ڏاڍو خوش مزاج ۽ پوروڙو هوندو هو. جنهن سال 1952ع ۾ لاڏاڻو ڪيو. فقير صاحب اڪثر ساڻس چرچا ڪندا هئا. ٻئي ڀائر، وڏو توڙي ننڍو، فقير صاحب جو

ادب ڪندا هئا ۽ طبيعت جي لڪائيءَ چڱائيءَ وقت ڏسبو هو ته کانئن جهاز وجهائڻ ۽ دعا گهرڻ لاءِ ايندا هئا.

فقير صاحب، صاحبن ڪريمين حضرت عبدالستار شاه صاحب اول درگاه جهوڪ شريف جي سجاده نشين جا وڏا خليفا هئا. سندن سڀ پائر به درگاه جهوڪ شريف جا مريد هئا ۽ خدائي خيال سان رهندا هئا. فقير صاحبن جا وڏا پڻ پشت به پشت درگاه جهوڪ شريف جا (جنهن کي حضرت ميرانپور به چوندا آهن) مريد هئا ۽ منجهائن ڪيترا فيضياب ٿي گذريا آهن. سائين مراد فقير جلالاڻي درگاه جهوڪ شريف جي صاحبن ڪريمين سائين سلام الله شاه صاحبن جا طالب هئا. سائين سلام الله شاه صاحبن کي عام طور ٿڙ ڏئي سائين ڪري چوندا آهن، جو هو صاحب ننڍپڻ ۾ ئي زماني کي ترڪ ڪري، جهوڪ شريف ڇڏي، رياست خيرپور جي گنگ ٿر ۾ ورهين جا ورهين وڃي رهيا. هي صاحب، صوفين جي سرتاج حضرت شاه شهيد بادشاهه، نالي سائين شاه عنايت الله جن جا فرزند هئا. پنهنجو ديرو آخر تجل جي ڀٽ تي ڪيائون. اُتي هينئر ڳوٺ ٻڌل آهي، جنهن کي تجل شريف ڪري ٿا چون. سائين ٿر ڏئي صاحبن جون ڪئين فيض ۽ رحمت جون ڳالهائون اڪثر فقير صاحبن جي زبان مبارڪ مان ٻڌيون هيون. سائين ٿر ڏئي صاحبن جو فرمان آهي ته اسان جا هڏ ميرانپور ۾ هوندا پر سڏ ٿر ۾ هوندا.

تنهن کان پوءِ سائين نورنگ فقير جلالاڻي درگاه جهوڪ شريف جا طالب ۽ ناليرا فقير ٿي گذريا آهن. سندن فرزند سائين محمدعلي جلالاڻي، صاحبن ڪريمين حضرت سائين فضل الله شاه بادشاهن جا خليفا ۽ خاص خدمتگار هئا. سائين فضل الله شاه صاحبن کي عام طور سائين شاه قلندر داتا پير چوندا آهن.

ڳاله ڪندا آهن ته سائين صادق شاه بادشاهه، جي سائين شاه قلندر داتا پير صاحب جا وڏا خليفه هئا ۽ وقت جا اولياءَ هئا. تن هڪ دفعي تجل شريف ويندي، وات تي جلالائي ڳوٺ ۾ اچي ڏيهر ڪيو. ان وقت فرمايائون ته: هتي اسان کي ڳانڌوءَ (گدري) جي خوشبوءِ ٿي اچي. هت هڪڙو ڪامل مرد خدا جو پيدا ٿيندو جو ولي الله هوندو. ڪجهه وقت کان پوءِ سائين نصير محمد صاحب جو جنم ٿيو.

بي ڳالهه پرسڌ آهي ته درگاهه جهوڪ شريف جا سجاده نشين سائين محمد زاهد شاه صاحب، جن کي سائين وسڻ شاه صاحب ڪري سڏيندا آهن، تن جا پاڪ، تجل شريف ويندي، اچي فقير صاحب جي گهر جلالائي ڳوٺ ۾ لٿا. کين پنهنجو اولاد ڪونه بچيو. ان ڪري فقير صاحب کي پنهنجي اولاد وانگر گهڻي پيار سان نڀايائون ۽ ڪجهه ڏينهن ترسي پيا. فقير صاحب ڪڏهن ڪڏهن ان ڳالهه جو ذڪر ڪندي فرمائيندا هئا ته ٻچو جهوڪ ڏئي ٿا فرمائين ته دڪا به فقير کي اسان جا پيل آهن.

فقير صاحب پنهنجي ننڍپڻ جون ڳالهيون ڪندي فرمائيندا هئا ته: ننڍڙو هوس، اڃان رات جو امان سان گڏ سمهندو هوس ته اڌ رات کان پوءِ جاڳ ٿيندي هئي ۽ اُتي ويهي رهندو هوس. امان وري سمهاري ڇڏيندي هئي، پر نند نه ايندي جئي. امان چوندي هئي ته زبان سان ڪجهه چوندو هئڻ جو مان سمجهي نه سگهندي هيس. گهڻو ڪري هڪ مرد تاج سان ڏسڻ ۾ ايندو هو. هڪ ڀيري ڏٺم ته اهو مرد گهوڙي تي چڙهيل پرواز ڪندو پئي آيو. اهو ڏسي مون کان دانهن نڪري ويئي. تنهن تي مرد چيو ته چوڪر جي هنياءُ ڦاٽي پويئي ها ته پوءِ؟ مون جواب ڏنو ته جي اوهان کي ڏسي مران

ته لک لائق!

ٻچو اڃان سمجھه لائق ٿيس ته مائٽن ڏور چارڻ لاءِ ڏنا. ڪا ڳانءِ يا بڪري سهڻي ڏسندو هوس ته بيهي رهندو هوس ۽ روئي چوندو هو هوسانس ته مون کي الله ڏيکار. ڪڏهن جوش ايندو هو ته ڪرڙن ڪنڊن ۽ اکن کي چها هڻندو وتندو هوس ته توهان ا: ڏٺو آهي، مون کي به ڏيکاريو.

پاڻ ڳالهه ڪندا هئا ته مير علي مراد خان جي حڪومت جو دور هو، جو خيرپور رياست ۾ 3 سال ساندھ برسات نه پوڻ سبب اچي ڏڪر پيو. ڏڪر به ٻچو اهڙو جو الله سائين شال ڪنهن کي اکين نه ڏيکاري. ڪيتري خلق بُڪ وگهي مري ويئي. ماڻهن جو گهڻي پاڻي گذر ڏٺو تي هو. ان ملڪ ۾ ڪونه هو. ريل به ملڪ ۾ ڪانه هئي، جو پري کان ان اچي سگهي. پروارن صوبن ۾ به قحط جي حالت هئي. هڪ ڏينهن ڏور چاربندي ڳوٺ جي اوڀر طرف پت تي وڃي نڪتس. اُتي هڪ هندائي جي ول ڏٺم، جنهن ۾ ٻه داڻا هندائي جا بيٺا هئا. چئي ڪاڌم. ٻئي ڏينهن وڃي ڏٺم ته وري به ٻه داڻا هندائي جا بيٺا هئا. ٻئي ڪاڌم. پوءِ روز اُتي ويندو هوس ۽ جيستائين ڏڪر جي حالت هئي تيستائين مون کي الله سائينءَ جي فضل سان ٻه هندائي ملندا هئا.

فقير صاحبن جڏهن اٽڪل 16 ورهين جا ٿيا ته مائٽن چين ته وڃي ڪو ڪم ڪار ڪريو. جو وٽن غريبي ڏاڍي هئي. ملڪ ۾ پيو پورهيو ڪونه هو. مير علي مراد خان ميرواهه ڪوٽائي جو ڪم شروع ڪيو هو. ٻين ڳوٺ جي ماڻهن سان گڏجي پاڻ به مزدوريءَ تي ويا. چار آنه روز جا مزدوري جا ملندا هئا، پر کين ٻه آنه ڏنا ويا جو بدن جا ضعيف هئا ۽ ڌمڪ هڻن جو ڪم مليس. پاڻ ڳالهه ڪندا هئا ته

هڪ ڏينهن ڏلهي جو وارو اچي ويو، پر ڪٿي نه سگهان. توڪري مٿي
 تي اچي ته سڄو بدن بار کان جهڪي وڃي. ڏاڍو هلاڪ ٿيس، چوان
 ته ڪڏهن جند چٽندي! آخر دل ۾ هڪ پڪو خيال آيو ته داتا دستگير
 بادشاهه پير انهيءَ پورهئي کان جند ڇڏائيندا، بي پيشي ناهي! پڇو
 توڪري مٿي تي اچي ته چوان رس يا دستگير، وڃي ته به چوان رس
 يا دستگير. اصل اهو گس ٺهي پيو. نيٺ منهنجي دانهن وڃي
 اگهاڙي. آسمان ۾ جهڙ ٿيو ۽ اچي برسات پئي. ڏينهن به هئا سياري
 جا، ٿڌ ڏاڍي پئي سو ڪم بند ٿي ويو. مان ڳوٺ موٽي آيس ۽
 تلهي تي اچي سمهي رهيس. پريات جي وقت داتا دستگير بادشاهه
 پير جي زيارت نصيب ٿي. ڏٺم ته اتر کان اچن ڪپڙن سان اچي
 گهوڙي تي پيا اچن. ديدار ٿيڻ سان اکيون اٿين کلي پيئون، جيئن
 دابلي جا پڙ کلي پيون. فجر نماز کان ٿورو اڳ، ڏسان ته ميرواهه مان
 بيٺو پيو اچي ۽ سڌ پوندو پيو اچي ته ”وَرُ نصير جلالاڻي وُر!“ مون
 کان بي اختيار جواب نڪري ويو ته مان ته آيس پر منهنجو بابو به آيو.
 دوڙي اچي ميروراهه تي چڙهيس. بيٺي ۾ ڏسان ته پنج چٽا وينا
 آهن، پر جهڙا سج پيا چمڪن! بيٺي ۾ وينلن مان هڪ مرد فرمايو
 ته: نينگر توکي ته آفرين پر تنهنجي بابي کي به آفرين! پوءِ چيائون ته
 تنهنجي ڀارت صوفي عبدالستار شاهه جهوڪ وارن کي ٿا ڪريون،
 جتان توکي رباني فيض ملندو، تون وٽن وڃ.

مرشد سان مليو

فقير صاحب فرمائيندا هئا ته هڪ ڏينهن صبح جو سوڀر
 ڪنهن اچي ساڻس ڳالهه ڪئي ته جهوڪ ڏئي، صاحب ڪريم ساڻين
 عبدالستار شاه صاحب صوفي سرتاج، بڪار جي ڳوٺ آيا آهن.
 سندن مائتن مان پيا به ڪيترا تيار ٿيا، جن سان پاڻ به گڏ هليا. اُتي
 وڃي ڏٺائون ته ڪچهري لڳي پئي هئي ۽ صاحبن ويٺي خدائي گفتگو
 ڪئي. انهيءَ ڏينهن اسم رب جو ڏيئي پنهنجو ڪيائون ۽ فرمايائون ته
 اسان کي حضرت سرور ڪائنات حضور پاڪ نبي ڪريم ﷺ
 تنهنجي ڀارت ڪئي آهي. موٽي ڳوٺ آيا، پر ڪي ڏينهن ته ڪانئن اُها
 ڳالهه ئي وسري ويئي.

ڪن مهينن کان پوءِ جنگو فقير جلالاڻي تيلاهوءَ جو ويٺل آيو
 ۽ ڳالهه ڪيائين ته صاحب ڪريم عبدالستار شاه صاحب وري به
 بڪار جي ڳوٺ ۾ آيا آهن. ڇي اسين اوڏانهن ٿا وڃون، تون به
 هلندي؟ مون يڪدم هائو ڪئي ۽ اُٿي پنڌ پياسين. اُتي پهچي ڏٺم ته
 سائينجن هڪ وڻ جي هيٺان ويٺي ڪچهري ڪئي. مون به پير پئي
 وڃي ويٺس. ٿوري وقت کان پوءِ مون ڏي نھاري فرمايائون ته نينگر اهو
 بدلو ڪڍ ٻاهران ٿي اچون. مون بدلو ڪڍي ساڻن گڏجي ٻاهر آيس.
 ٿورو پنڌ ڪري هڪ پير جي وڻ هيٺان هلي ويٺا. مون کي چيائون ته
 نينگر اسان کي ريلي جو خيال ڪونه هو، توکان ذکر وسري ويو
 آهي، ويهه ته توکي وري سمجهايون. وري به اسم رب جو ڏسيائون،
 پوءِ موٽي ڪچهريءَ ۾ آيا. اتي مون کي دل ۾ خيال آيو ته فقط انهن
 ٻن اکرن، ڪين انهيءَ درجي تي رسايو آهي! ته پاڻ مون ڏي نھاري

فرمايائون ته ابا پير، پيغمبر، اولياء، ڪُل انهيءَ نالي رب جي پئي
نوازا آهن! ڪجهه ڏينهن اُتي ترسي ساڻن گڏجي درگاهه جهوڪ
شريف آيس ۽ ڪيترا ورهيه سندن خدمت ۾ رهيس.

فقير صاحب ڳالهه ڪندا هئا ته جلدي ئي هڪ فقير گڏيو،
جنهن مون کان پڇيو ته چوڪر تنهنجو ذڪر ورتل آهي؟ مون چيو ته
هائو. چيائين ته هاڻي نالي رب جي ڪي ائين وٺي وڃ جيئن وڻ ويڙهي
وڻ کي وٺي وڃي، پاڻئي نه چٽي سگهي.

فقير صاحب جڏهن به پنهنجن ستگرن جي ڳالهه ڪيندا هئا
ته دل پر جي ايندي هين ۽ وَر وَر ڪري چوندا هئا ته ٻچو جي نه منهنجو
مرشد سائين ڏسو ها ته هوند هئين ويهي ڪين سگهو ها! اهو لاکيڻو
شهناشاهه مرشد مليو، جنهن زماني جي ڏڪن کان بچائي ورتو ته
اڃان ننڍو هوس ۽ جهوڪ شريف جي ٻارن مونکي چيڙايو. مون روئي
ڏنو. سائينءَ جن جي جڏهن مون تي نظر پيئي ته هنج ۾ ڪٿي پاڪر
پائي گهڻي قرب سان پڇيائون ته روئين ڇو ٿو؟ ٻچو مونکي بابو
مرشد مليو هو، جو اڃان به پيا چون ته مون توکي پنهنجي هنج کان
هيٺ نه لائو آهي.

هڪ ڏينهن ڪچهريءَ هلندي ڪنهن چيو ته قبل توهان جي
وقت ۾ ته گهڻا فقير هئا، جن سان توهان جي صحبت ٿي هوندي.
جواب ڏنائون ته ٻچو مون ته هڪ ڇنڊ ڏٺو هو، تارن ڏي نگاهه ٿي ڪين
وڌيسون!

پاڻ پنهنجن ستگرن جو ڪڏهين به زبان سان نالو نه ڪيائون.
نه رڳو ايترو پر ڪڏهين به جي ڪو شخص ساڳئي نالي سان پنهنجو
نالو ڪين ٻڌائيندو هو ته يڪدم طبيعت مٽ ڪائي ويندي هين. هڪ
پيري پاڻ ڪراچيءَ ۾ پرنسيپال بوائييءَ وٽ لٿل هئا. بوائي صاحب

آرتوار صبح جو ڪراچي ڪاليج جي پروفيسر شيخ کي پاڻ سان گڏ گهر وٺي آيو. فقير صاحب پروفيسر کان پڇيو ته تنهنجو نالو ڇا آهي؟ چيائين ته قبلا عبدالستار بس! ٻڌڻ سان سندن طبيعت ڦري ويئي. ۽ تڏو شوڪارو پري خيال ۾ ويهي ويا. ٽي پهر ڏينهن جا گذري ويا. ڊيگڙا کاڌي جا جيئن جو تيئن چلڻ تي رکيا هئا. ڪير جو سندن ويجهو وڃي! تن پهرن گزارڻ کان پوءِ پاڻ اٿيا، تڏهن وڃي سنگت کاڌو، پوءِ به نڪو ڳالهائڻ نڪو ٻولھائڻ. شام جو وڃي سندن خيال مٿ ڪاڌي هميشه وانگر رهاڻ ڪيائون.

پنهنجي مرشد سائينءَ جي قربن ۽ مهربانين جون ڳالهيون ڪندي ڏاڍائي ڪين هئا.

هڪ ڀيري صاحب لاءِ ڪو عربي گهوڙي سڃڻ سوڌي نذراني طور وٺي آيو. ان مهل صاحب سفر لاءِ تيار هئا ۽ سندن سواريءَ واري گهوڙي به تيار هئي. پاڻ فقير صاحب ڏي ٺهاري فرمايائون ته: نينگر تون انهيءَ عربي گهوڙيءَ تي چڙهي اسان جي اڳيان ٿي هل. جهوڪ ڏئي جڏهن سفر تي نڪرندا هئا ته سندن نالو ٻڌي، رستي تي خلق خدا جي سندن ديدار ۽ نياز لاءِ ايندي هئي. صاحب کان ماڻهو پيا پڇن ته سائين ڪهڙو آهي؟ صاحب پيا چون ته اهو اڳيان ٿو وڃيو. خلق اچيو فقير صاحب کي پيري پوي. پاڻ خلق کي وَر وَر ڪري پيا چون ته اڙي منهنجو سائين جهوڪ ڏئي ته پٺيان ٿو اچيو، انهيءَ کي نياز ڪريو، ماڻهو پيا چون ته اهو ته چوي ٿو ته تون سائين آهين!

گهڻي مجاهدي، ڏهن ۽ چاليهن ڪڍڻ سبب، فقير صاحب جي ڪڏهن ڪڏهن تند ڦٽي پوندي هئي ۽ ضعف سبب وقتي بيهوش ٿي ويندا هئا. سندن دستگرو، اهڙي حالت ڏسي بادام روغن جي ناس وجهائيندا هئا ۽ مٿي کي مالش به ڪرائيندا هئا ۽ پاڻ پنهنجن

هٽن سان گيهه پيل ڪُٽي ٺهرائي ڪُٽي ايندا هئا ۽ فرمائيندا هئن ته هيءُ ڪاءُ ته سرير ۾ ڪجهه سگهه ٿئي. جيئن مجاهدو ڪري سگهين. جي وٽ جي خدمت نه ڪندين ته سواري ڪيئن ڪري سگهندين؟ ڪيترا دفعا ماني پنجنهن مبارڪ هٿن سان ڪُٽي اچي ڪارائيندا هئن ۽ لسيءَ جي ڪٿوري جي تري ۾ مڪڻ چنبڙائي هٿ ۾ ڏيئي چوندا هئن ته نينگر لسيءَ کي اگر هٽجان.

فقير صاحب ڳالهه ڪندا هئا ته: هڪ دفعي پاڻ ماني ڪُٽي آيا ۽ مون کي چيائون ته ڪاءُ، مون ماني ڪائي بس ڪئي ته پڇيائون ته نينگر هاڻي مان وڃي ماني کان؟ مون کي روئڻ اچي ويو. عرض ڪيم ته: قبلانين چوڻا چئو! جواب ڏنائون ته اهو قدر مون کي آهي. سندن مرشد کين چوندا هئا ته: مون کي الله سائينءَ به پٽ ڏنا آهن، تيون تون آهين! ٻين فقير ڏانهن منهن ڪري فرمائيندا هئا ته: نصر اڪسپريز آهي! جيڪا خبر نصير فقير اسان کي هڪ ٽيهرِي وهڻ کان پوءِ ٿو ٻڌائي سا اوهين ڇهين ٻارهن مهيني به نٿا ٻڌايو. عام طور فقراهر ۾ ائين چوندا هئا ته مجاهدو فقير صاحبن کان پوءِ دنگ آهي، فقير نصير محمد رُڪَ جي دانگي چاڙهيو وينو آهي.

صاحب ڪريم رات جو سويلئي آرامي ٿيندا هئا ۽ خلق اڃان سمهندي مس هئي ته اُٿي خيال سان ويهي رهندا هئا. فقير صاحبن کي چوندا هئا ته: تون اسان وٽ سمهنڊو ڪري خيال ۾ ويهين ته اسان جي ڪٿ جي پائي سان ٿي ويهي، پر ٿيڪ نه ڏج، متان ننڊ اچي وڃيئي.

هڪ لڱا مراقبي ۾ وهندي، ٿڪ سبب، فقير صاحبن جو ڪلهو مرشد داتا جي ڪٿ جي پائي سان وڃي لڳو. جنهن تي پاڻ فرمايائون ته: نينگر سڪيو ٿي مراقبا ٿو ڪرين! پاڻ چوندا هئا ته

بس! اهو ڏينهن اهو شينهن، وري ٿيڪ ڏيئي ڪين وينس. پيريءَ جي وقت ٿيڪ ڏيندا هئا ته به چوندا هئا ته بچو لاچار ٿي ٿيڪ ڏجي جو سرير پراڻو ٿيو آهي. هينئر گهڻو وقت سڌو ويهي نٿو سگهجي.

شروعات ۾ سندن طرف ريل ڪانه هئي. سندن ڳوٺ کان درگاهه جهوڪ شريف اٽڪل 200 ميلن جي مفاصلي تي آهي. فقير صاحب ڪڏهن پيادا ايندا ويندا هئا ۽ ڪڏهن گهوڙي تي. پاڻ فرمائيندا هئا ته يڪ فاصليءَ جو زمانو هو، مون به جوئر جو ٽڪر ڪاهيو. لاٻارن ۾ ڪجهه دير هئي. اچي سردارن جي سڪ ستايو. سو پيرين پنڌ نڪري پيس. اُتي پهتس ته پاڻ پڇيائون ته نينگر ڪٿا داڻا ميڙي آيو آهين؟ مون عرض ڪيو ته: قبلان. پاڻ فرمايائون ته: ٻه ٽي راتيون ٿڪي موتي ڳوٺ وڃ ۽ ڪٿا داڻا ڪڍي، ٻچن کي ڏيئي. پوءِ بي اونو ٿي هليو اچ. ڳوٺ آيس ته ڏسان ته داڻو به زيان ڪونه ٿيو هو. پاسي وارن ڳالهه ڪئي ته جيئن ويو آهين، تيئن روزانو صبح جو به باز اچي ٿي پيهي جي ٻنهي ڪاٺين تي ويٺا ۽ شام جو اُڏري ويا. چهار کي ويجهو اچڻ ئي نٿي ڏنائون. مون ڏٺو ته پاسي وارن فصلن کي چهار چڱو نقصان پهچايو هو. پيهي تي بازن جون ڦولهيون مون به اچي ڏٺيون. اُها مهرباني منهنجي مرشد جي هئي.

هڪ دفعي صاحبن ڪريمن، سائين صادق صاحبن جي ڪنهن جهوني طالب کي نياپو موڪليو ته اڳي به نوڙهائي ڏنا هئا، (اشارو درگاهه جهوڪ شريف جي فقيرن ڏانهن هو) هاڻي اچين ته اچي نصير فقير ڏسي وڃ!

تجمل شريف جا صوفي صاحب، درگاهه جهوڪ شريف جي صاحبن جا ويجهو عزيز ۽ برادريءَ وارا آهن. هڪ دفعي تج شريف وارن مان ڪي صاحب جهوڪ شريف آيا. سائين عبدالستار شاه

صاحبن کانئن پڇيو ته ابا جلالئيءَ مان ٿيندا آيا آهيو؟ جواب ڏنائون ته هاڻو. پاڻ وري پڇيائون ته فقير خوش هو؟ تجل شريف وارن چيو ته قبله ڪهڙو فقير؟ انهيءَ جو ته نٿا پڇو جيڪو چنل تڏڙي تي وڻ هيٺ ويٺو آهي! وٽس ٻي پهر ته ڪانه آهي، باقي چون ٿا ته هڪ واڻيو صبح سانجهيءَ حقو ٺاهي ڏيئي ويندو اٿس. ايترو ٻڌي صاحبن جي طبيعت متجي ويئي ۽ فرمايائون ته سبحان الله! ههڙو ڪامل مرد خدا جو پاسي ۾ ويٺو اٿو ته وٽس لڙي ليو به نه پاتو اٿو! ڪنهن وقت اتي پوني ستاري جون خلقون سندس زيارت تي اينديون.

جلد ٽي پوءِ خيرپور رياست جي مير فيض محمد خان ٽالپر کي ڪا مشڪل پيش آئي، جو ان وقت ميرواهه جي گشت تي هو. ٻه ڀيرا اشارو ٿيس سو ڪهي فقير صاحبن جي زيارت تي جلالئيءَ آيو. خدا ڪارڻ مشڪل آسان ڪري ڏنائونس ۽ مير صاحب راضي ٿي ويو. ان وقعي کان پوءِ ماڻهن کي ڄاڻ پيئي ۽ خلق وڻن اچڻ لڳي.

فقير صاحب ڳالهه ڪندا هئا ته مون وڃي هڪ دفعي شاھ شهيد صاحب جي روضي ۾ خيال سان وينس. صبح جو اٿيس ته ڏسان ته منهنجا مرشد ساڻن پيا اچن ۽ هڪڙو شخص ٻيو به ساڻن آهي. مان وڃي کين پيرين پيس. پاڻ فرمايائون ته: هن شخص کي اسم رب جو ڏس. مون گهڻيءَ عاجزيءَ سان عرض ڪيو ته: قبله مون ته اڃان پنهنجا هڏي نه موڪيا آهن، هن جو بار ڪيئن کڻا؟ پاڻ وري به فرمايائون ته: هن کي ذڪر ڏي. مون وري به ساڳيو عرض پيش ڪيو. تنهن تي وري ٽيهر پاڻ فرمايائون ته هن کي ذڪر ڏي. نه ته حجاب پئجي ويندو. مون سندن حڪم مڃي، ان شخص کي پاسيرو وٺي، ذڪر سمجهايو. پوءِ موٽي وٽس آيس. منهنجي اکين ۾ پاڻي هو ۽ عرض ڪيم ته توهان جو امر مڃي مون هن کي ذڪر ڏنو آهي. پر

پرتل توهان کي آهي. ايترو ٻڌي سندن طبيعت مٽجي ويئي ۽ منهن جي ٻانهن جهلي، حضرت شاه شهيد صاحب جي روضي مبارڪ جي در سامهون اچي بيٺا. منهن جي ٻانهن مٿي جهلي چيائون ته يا شاه شهيد سائين! هيءُ ٻچو توهان جي در تي وئي آيو آهيان، هي جيڪي مرید ڪندو سي توهان جا آهن. منهنجي ٻانهن ائين ئي سندن هٿ ۾ هڻي ۽ سڌا چوڪندي شريف ڏي آيا. حضرت شاه قلندر داتا پير صاحب جي سامهون بيهي صدا ڪيائون ته يا شاه قلندر داتا پير! هيءُ ٻچو توهان کي پرتل آهي. هن جا مرید توهان جا مرید آهن. پوءِ مونڱي نهاري فرمايائون ته: نينگر تون مرید ڪندو مالڪن کي سپرد ڪندو وڃ. تنهنجا نه آهن، سندن آهن. ٻچو منهنجو دل تان ٻارڻي لهي پيو، جو سڄو ٻار پاڻ کنيو اٿن! وقت به وقت خطن ۾ يا روبرو هدايت ڪندي فقير صاحب فرمائيندا هئا ته: منهنجا مرید ڪين آهيو، شاه شهيد صاحب ۽ شاه قلندر داتا پير صاحب جا آهيو.

هڪ دفعي فقير صاحب روضي شريف ۾ خيال سان ويٺا هئا ته: صوفين جي سرتاج شهنشاه شاه شهيد صاحب کين ارشاد فرمايو ته: تنهنجا سٺ فقير خيال وارا ٿيندا. ڪجهه وقت کان پوءِ پنهنجن سترن جي ڪچهريءَ ۾ آيا، جن ٻچن ته جيڪي شاه شهيد صاحب فرمايو سو سمجهه؟ فقير صاحب جواب ڏين تنهن کان اڳ مالڪن فرمايو ته: توکي دعا ڪئي اٿن ته تنهنجن طالبن مان سٺ فيض وارا فقير ٿيندا.

فقير صاحب کي پنهنجن سترن وٽان تاج عطا ٿيل هئي. پاڻ اها تاج رڳو ميلي جي وقت سماع جي راڳ ۾ پائي وهندا هئا.

ڪامل مرشد

فقير صاحب پنهنجي سترن جون ڪٿي فيض ۽ رحمت جون
ڳالهيون نهايت اُمنگ سان ٻڌائيندا هئا، جن مان ڪي هيٺ ڏجن
ٿيون:

تن ڏينهن ۾ ڪراچي اڃان ننڍڙو شهر هو ۽ موٽرون ته خير
پر گهوڙي گاڏيون به سڄي شهر ۾ به چار مس هونديون هيون. صاحب
ڪريم ڪي مير صاحب دعوت ڏيئي ڪراچيءَ ۾ گهرايو. فقير
صاحب به سندن خدمت ۾ ساڻن گڏ هئا. هڪ ڏينهن صاحب ڪين
فرمايو ته: نينگر هل ته شينهن ڏسي اچون! مير صاحب جي گهوڙي
گاڏيءَ ۾ چڙهي جانورن جي باغ ڏانهن هليا. فقير صاحب ادب کان،
ساڻن گڏ گاڏيءَ ۾ وهڻ جي نه ڪئي ۽ پنڌ روانا ٿيا. چوندا هئا ته
وچون گس ڏيئي ويس ۽ ساڻن به اڃان گاڏيءَ مان لٿا ته مان به وڃي
رسيس. ساڻن سڌا اچي شينهن جي پڇري وٽ بيٺا. شينهن پڇري ۾
پنيرو ويٺو هو. صاحب رڳو ايترو چيو ته: شير خدا جا شينهن اسين
تنهنجي ديدار تي آيا آهيون، ته شينهن ٽپ ڏيئي اٿيو ۽ پني پڇري
سان گهندو وڃي سامهون بيٺو. گجگجڙ ڪري پڇ مان ٺڪاءُ
ڪڍيائين. پوءِ سائينجن طرف ڊوڙيو ۽ اڳيان ٻئي گوڏا ڪوڙي، ڪين
سجدو ڏنائين، ٻچو نالي رب وارن کي شينهن به پئي سجدا ڏنا.

هڪ دفعي ڊپٽي ڪليڪٽر اچي جهوڪ شريف ۾ منزل
ڪئي. مختيارڪار کي چيائين ته رواج موجب ٻيا سڀ حاضريءَ تي
آيا آهن، درگاه جو فقير ڇو ڪين آيو آهي؟ مختيارڪار چيو ته:
فقير وٽ پاڻ هلبو آهي، فقير اولياءُ الله جو بيغرض آهي، سو ڪين

ايندو. ڊپٽيءَ تنهن تي چيس ته: فقير جو مٿي ڦيري ڇڏيو اٿو. خير، ڊپٽي لڄون ڪڇون درگاهه تي آيو. صاحب ان وقت لوڻو هٿ ۾ ڪري پريان پئي آيا. لوڻو ڊڪيءَ تي رکي وڌي اچي ڊپٽيءَ کي هٿ ڏنائون ۽ فرمايائونس ته ڊپٽي صاحب، مغرور آهي آهن جن پنهنجو رب وساريو آهي.

سائين عبدالستار شاه صاحب جڏهن به سفر تي نڪرندا هئا ته سيدو پاڌو پاڻ سان کڻندا هئا. هڪ ڀيري ڪنهن سيد دعوت ڪين. پاڻ دعوت قبول ڪيائون ۽ فقراه سوڌا وڃي وٽس لٿا. سيد جو هال مسڪيني هو. صاحبن ويٺي وڻ جي هيٺان ڪچهري ڪئي ته اوچتو بندوق جو نڪاءُ ٿيو. ايتري ۾ ڏسن ته ٻه ماڻهو هڪ ڳجهه ڪاٺيءَ ۾ لڙڪائيندا کنيو پيا وڃن. صاحبن جو ڌيان جڏهن ان طرف ويو، تڏهن ڪين سڏ ڪري فرمايائون ته ويڃاريءَ ڳجهه کي چوڌڪ هنيو اٿو ڇڏي ڏيوس. ماڻهن تنهن تي چيو ته: قبل ڇڏيون ڪنهن کي، هيءَ ته مري ويٺي آهي. پاڻ ڳجهه کي هيٺ رکائي مٿس نظر وڌائون. ڳجهه پڙڪو ڪاٺي اُڌري ويئي. فقير صاحب چوندا هئا ته اعتبار ڪريو ته اها منهنجي اکين ڏٺي روبرڪار آهي. انهن به چوندا هئا ته فقير مسڪين داس، جو سندن گرياني هو، ور ور ڪري صاحبن کي عرض ڪندو هو ته: قبل سائين اتر ۾ مثل ڳجهون پئي جيئريون ڪيو، نظر فرمايو ته هوند مثل دليون به جيئريون ٿي پون!

هڪ ڏينهن شام جي وقت فقير مسڪين داس صاحبن کي عرض ڪيو ته دعا ڪريو ته اکين مان ننڊ وڃي. پاڻ جواب فرمايائون ته آبا جنهن حال ۾ رب رکي ان ۾ رهجي. فقير مسڪين داس وري به ساڳيو عرض ڪيو. پاڻ وري به ساڳيو جواب فرمايائون. فقير مسڪين داس وري ٽيهر آهستي عرض ڪيو، جنهن جو جواب پاڻ ڪونه ڏنائون

۽ گهر هليا ويا. رات، جو فقير مسڪين داس کي ڪلر جي وچون ۽ ڏنگيو ۽ سڄي رات سور ۾ ننڊ کان ڪيائين. صبح جو سويل صاحب جيئن درگاهه تي آيا ته فقير مسڪين داس تي نظر پيو. پريان ئي فرمايائون ته ابا دعا ٿي گهريءَ نه، ته اکين مان نڊ وڃي! فقير مسڪين داس عاجزيءَ سان جواب ڏنو ته: قبل مون ائين ننڊ ڦٽائڻ لاءِ ته عرض ڪونه ڪيو هو!

هڪ دفعي سائين عبدالستار شاهه صاحب مسافريءَ لاءِ سنڀريا پر پيسو ڏوڪڙ خير کي هون. ننگر تي رڳو صفائي هوندي هئي. ايتري قدر جو پنداري جون ديڳون به گروي هونديون هيون. پاڻ ڳوٺ جي هڪ سين کي ماڻهو موڪلي گهرايائون. کيس فرمايائون ته ابا اسان کي پنجاهه روپين جي گهرج آهي جو مسافريءَ تي وڃڻو آهي. موٽي اچي توکي پيسا واپس ڏينداسين. اسين توهان اهو به واعدو ٿا ڪريون ته وقت مشڪل جي اسان کي سڏ ڪندين ته اسين اچي تنهنجي مدد ڪنداسين. پائي ويو سو روپيه پنجاهه آڻي کين ڏنائين. صاحب خير سان سفر پورو ڪري، جڏهن ڳوٺ واپس آيا، تڏهن سين کي گهرائي روپيه پنجاهه واپس ڏنائون. ان ڳالهه کي ڪافي وقت گذري ويو. هڪ ڏينهن سين گهوڙي تي چڙهي ڪنهن ٻئي ڳوٺ ڪم سانگي ٿي ويو. واٽ تي جهنگ مان لنگهڻو پيس. ڪجهه پيسو ڏوڪڙ به پاڻ سان هوس ته رستي تي اوچتو چور ڦري آيس. اتي اچي صاحب جو انجام ياد پيس ۽ سندن نالو وٺي کين سڏ ڪيائين. ڇي قبل وڙ، ويل اها اٿئي، اڃان ڏسي ته پريان سائين پيا اچن. پري کان چورن کي هڪل ڏنائون. چور پڇي ويا ۽ پائي ڦرجڻ کان بچي ويو. فقير صاحب اها ڳالهه ڪري فرمائيندا هئا ته ٻچو نٿا ڦرن ڦول مردن جا.

سائين عبدالستار شاھ صاحب سفر ۾ هئا، پريان ڳوٺ ۾ جنهن هندو ساڌ وٽ لهڻا هئا، سو کين گڏجڻ آيو. سائينجن جي فقيرن ساڌ کي چيو ته صاحبن لاءِ ڪٿ ٺاهي ڇڏيو. ساڌ بسترو وڇائي ڪٿ تيار ڪئي ۽ چيائين ته مان ته وهان به هيٺ پٽ تي ۽ سمهان به هيٺ پٽ تي، سائينجن جڏهن اُتي پهتا تڏهن ساڌ کي هٿ کان وٺي چيائون ابا ”مان“ ڪڍي ڇڏ، پوءِ جهڙي ڪٿ تهڙو پٽ.

نواب تاج محمد ڳوٺان صاحبن جي زيارت واسطي نڪتو. رستي تي دل ۾ چيائين ته اڄ جي سائينءَ مون کي ڪڪڙ جو پلاھ مصريءَ جي تڙ سان کارايو ته پوءِ چوندس ته ڪچهريءَ رسيدو آهي. هوڏانهن صاحبن حڪم ڪيو ته ڪو ڪڪڙ وٺي اچو. فقيرن چيو ته: قبلًا ڏوڪڙئي ڪونهي جو ڪڪڙ خريد ڪجي. سندن صاحبزادي جو ڪڪڙ بيٺو هو، فرمايائون ته اُهوئي پائي اچو. هڪڙي فقير تنهن تي چيو ته: قبلًا نينگر رسندو. پاڻ فرمايائون ته نينگر پوءِ به پرچي پوندو، پر نواب صاحب نه پرچندو؟ پلاھ ٺهرائي پاڻ وٽ گهرائي، مٿان مصري رکي ڇڏيائون، ته نواب به اچي پهتو. جڏهن ٻيا سڀيئي اُٿيا ته نواب وڪي چيائون ته تون ترس، ڪنڊ ڏانهن اشارو ڪري چيائونس ته ماني رکي اٿيئي. وڃي ڪاءِ. نواب صاحب ڪڪڙ جو پلاھ ۽ مصري ڏسي ڏاڍو ٻڳي ٿيو.

هڪ ڏينهن صبح جو هڪ پوليس جو صوبيدار ڪنهن ڪم سان صاحبن کي گڏجڻ آيو. فقيرن چيس ته ترس، سائين اندر آهن، اجهي ٿا ٻاهر نڪرن. ايتري ۾ صاحب ڪريم بدنو ڪشي ٻاهر نڪتا صوبيدار ڏسي ته لنڊي سلوار ميڙا ڪپڙا سو عجب ۾ پئي. البت اڻوڻندڙ نموني ۾ چيائين ته اُهو آهي توهان جو سائين! صاحب ضروري حاجت لاهي موٽي اندر ويا ته صوبيدار به پٺيان اندر ويو. اندر وڃڻ

سان ڏسي ته شينهن ويٺو آهي. صوبيدار دهلجي ويو ۽ رڙ
نڪري ويس. اُتيئي پاسو ورائي ڏسي ته سائينجن ويٺا آهن. ڊوڙي
وڃي پيرين پين ۽ معافي ورتائين.

سائين عبدالستار شاھ صاحب جنهن ڏينهن شام جو جهان
چڙيو، تنهن ڏينهن صبح جو پنهنجي فرزند سائين غوث بخش صاحب
سان هيٺين ڳالهه ڪيائون:

بابا رات حضرت عزرائيل آيو هو. مونکي چيائين ته مون امر
رب جي سان آيو آهيو. مون چيو ته مون امر مڃيو ويٺو آهيان. اچي
پيرن ڏهون بيٺو، پوءِ پير ڳالهائيندڙ ٿيا. جي اسان جيڪا وک ڪنئين
سڀ خدا ڪارڻ پئي ڪنئينسون. وري اُتي اچي پاسي ڏهون ويٺو، پوءِ
پاسي ڏهون نور شعلو وٺي ڪيو. وري اُتي پئي پاسي ڏهون ويٺو.
اوڏانهن به نور شعلو ڪيو. وري اچي سيرانديءَ ڏهون ويٺو، وري
چيائين ته مان امر سان آيو آهيان. مون چيو ته، مان ته امر مڃيو ويٺو
آهيان. سيرانديءَ ڏانهن زبان ڳالهائڻ لڳي ته اسان جيڪا گفتار ڪئي
سان سڀ خدا ڪارڻ، پوءِ نڪ کان دم ڇڪي ورتائين.

فقير صاحب پنهنجن سنگرن جي اها ڳالهه ڪري فرمائيندا
هئا ته ٻچو نالي رب وارن جو حضرت عزرائيل به ادب ٿو ڪري!

جهد جفائون ۽ وقت جي ٻين فقيرن سان مليو

سائين نصير محمد صاحب ڪيترا ورهين پنهنجي مرشد سائين جي حاضريءَ ۾ گذاريا. ڏينهن سڄو درگاه شريف جي ڪم ۾ رڌل هوندا هئا ۽ رات جو ڳچ حصو عبادت ۾ گذاريندا هئا. لنگر جو ڪم، درگاه تي بهاري ڏيڻ، پاڻي ڀرڻ، وٽان صاف ڪرڻ، مال چارڻ، ڪير ڏهڻ ۽ صاحب جي گهوڙيءَ جي خدمت ڪرڻ، اهو سندن روزمره جو ڪم هو. صاحب ڪريم جڏهن سفر لاءِ نڪرندا هئا ته سفر جو سمورو بندوبست فقير صاحب ڪندا هئا. سندن ستگرو ٻين فقيرن کي تاڪيد ڪندا هئا ته نصير فقير کي ٻيو زماني جو ڪم نه چئو جو هو خيال سان رهي ٿو.

جلالائي شريف کان اوڀر طرف ميل ڏيڍ پنڌ تي واريءَ جون ڀتون ڪوهن ۾ آهن. انهن ڀتن ۾ پاڻ گهڻو گذاريندا هئا. خاص طور اهل مماتيءَ جي جناب شاه مرتضيٰ صاحب جي ڀت تي ڪيترا ڏها ۽ چاليها ڪڍيائون. ڪوٽڏيڃي ۽ روھڙيءَ جي وچ ۾ گهاٽو جا جبل آهن، جن ۾ ڪيترن اوليائن جون درگاهون آهن. پاڻ انهن جبلن ۾ ڳچ عرصو گذاريائون ۽ ڪڏهن ته چار چاليها به لاڳيتا ڪڍيائون. پاڻ فرمائيندا هئا ته: ٻچو صبح جو نم جا چار پن کائي، پاڻيءَ لپ پي وري وڃي خيال سان ويهيو هو. اهو اٺن پهرن جو آهار هو. جبلن ۾ اُڃ بُڪ اصل مري ويندي هئي. وري به جڏهن وسنڻ ۾ اچيو هو ته ان پاڻي ڏسي نفس تڪڙو ٿيندو هو، نه ته اصل بس. بدن اهڙو هلڪو ٿي ويندو هو جو جيڪر سو ڪوھ پنڌ ماڻهو ڏينھڪ ڪري وڃي، جن هوا ۾ پيو اڏامي.

دادوءَ ضلع ۾ جهانگارا باجارا ڳوٺ آهي. ان طرف پڻ جبل آهن، جن ۾ ڪيترو زمانو گذاريائون. فقير صاحب ڳالهه ڪندا هئا ته: هڪ پيري جبلن مان نڪري، ڳوٺ جي بازار ۾ آيس جتي مايون ڪرڙيون رکيون ويٺيون هيون. اتي بڪ تڪڙي ٿي. پيسو پنجڙ خيرڪي هو، سو هڪڙيءَ مهائيءَ جي اڳيان وڃي آگر جي اشاري سان هڪ ڪرڙيءَ جي گهر ڪيم، مائي کا بخيل هئي سو سوڪنڌي سوئي نڪاءُ ڪيائين پيت ۾، اصل آندائي چڙهي ويا! وٺي موت کاڌيم جبلن ڏي.

هڪ پيري فقير صاحبن جبلن ۾ چاليهو ڪڍيو. جڏهن چاليهو پورو ٿيو ته خيال آين ته ادهم سلطان بادشاهه جي درگاهه تي وڃي ڪجهه وقت خيال سان رهجي. اتي نفس ڳالهايو ته ائين شاهه اولياءَ جي درگاهه تي پڪري ڪُني اٿن. اها هلي ڪاراءِ. ٿورو پنڌ ڪيائون ته سامهون ائين شاهه جو روضو نظر آين ۽ ڏسن ته بڪري ڪاهيو پيا وڃن. بڪري ڪنائون ۽ نفس تڪڙو ٿيو ته جيرا بڪيون وٺي پچائي ڪاراءِ. خيال آين ته گهرجي، ايتري ۾ هٿ آڏو آين، چي خبردار! نفس پلايو آهين، اُتي پويان پير ڪيائون ۽ سڌا ادهم سلطان بادشاهه جي درگاهه تي آيا.

سنڌ جي گهڻين درگاهن تي فقير صاحبن مهينن جا مهينا، ياد الاهيءَ ۾ گذاريندا هئا. حضرت مخدوم لال شهباز قلندر جي درگاهه تي، سيوهڻ ۾ به ڪيترا پيرا ويا ۽ هڪ وقت ته ڇهه مهينا ساندھ ٿرسي پيا. شاهه عبداللطيف ڀٽائي صاحب جي درگاهه تي به ڪئين پيرا ويا. هڪ دفعي اُتي درگاهه شريف جي پٺ کان، ڪپڙن ۾ ڪي چن جون سڪل حوديون هيون. انهن مان هڪ صاف ڪري ويهي ڏهو ڪڍيائون. ٻئي ڏينهن صبح جو هڪ ڀيرو مڙس مانيءَ جو ٽڪر ۽

پاڻيءَ جو وٽو پري ڪشي آين. فقير صاحب چين ته مون کي طلب ڪانهي. ضرورت ٿي ته گهري وٽندس. ڏهو پورو ٿيو ته اچي سونهاريءَ سان ڪاري لباس ۾ هڪ مرد اڳڙيءَ ۾ ويڙهيل ٻه مانيون جن جي وچ ۾ ٻوڙ پيل هو ۽ پاڻيءَ جو وٽو ڪشي آين، جي وٽي ڪاڌائون. پٽائي صاحب جي روضي تان نياز ڪري سڌو درگاهه جهوڪ شريف پنهنجن مالڪن وٽ آيا. صاحب جي نظر جنهن وقت مٿن پيئي ته ڏانهن نڪري وين ۽ فرمايائون ته نينگر اصل پنهنجا هڏ به ڪائي ڇڏيا ائيني! پوءِ چيائون ته احوال ڏي: فقير صاحب ڳالهه ڪندا هئا ته مون هيڏانهن هوڏانهن نهاريو. تنهن تي فرمايائون ته تون ڳالهه ڪري وڃ. سنگت جيڪا وٽن ويئي هئي، تنهن پاڻ ۾ ڳالهائڻ شروع ڪيو ۽ مون سڄي ڳالهه ڪري ويس. سائينجن پڇيو ته نينگر جنهن شخص، ڏهي پوري ٿيڻ تي ماني آئي ڏنڊ سو سڃاتو؟ پاڻ ئي فرمايائون ته پٽائي صاحب ماني ڪٿي آيا هئا توکي ڪارائڻ.

فقير صاحب کي سندن مرشد سائينءَ امر ڪيو ته ڪڏڙي ۾ جناب همير فقير جي زيارت ڪري اچ. پاڻ سندن حڪم مڃي وڃي فقير صاحب کي گڏيا. همير فقير ظاهر نمونو مستيءَ جو رکندا هئا، پر باطن ۾ وڏي فيض جا صاحب هئا. وڃڻ سان ڪيڪاري چيائون ته ڀلي ڪري آيو اعتبار وارا فقير! هڪ ڏينهن سائينجن کي بازار وڃڻ جو خيال ٿيو ته ايتري ۾ همير فقير ڏانهن نهاري فرمايو ته فقيرو بازار گهمڻ هلندو؟ فقير صاحب اتر ڏٺو ته قبل مان آيوئي ايتري لاءِ آهيان. بازار گهمايو پر عشق واري! ايترو ٻڏي جوش ۾ اچي همير فقير ور ور ڪري پيا چون ته عشق جي بازار گهمندا! عشق جي بازار گهمندا! ائين چون به پيا ۽ کلن به پيا. تن ڏينهن کان پوءِ فقير صاحب رخصت گهري. همير فقير صاحب کين ايتڙائڻ آيا. بازار مان گهمندي اچي

هڪ هندوءَ جي دڪان تي بيٺا. ان دڪان جي اڳيان هڪ ٿلهو هو.
 دڪاندار کي چيائون ته هڪ فراسي ڪٿي اچ جو مهمان آيا آهن
 خاصا. انهن کي ويهاريو. سيٺ فراسي ڪٿي آيو ۽ اچي ٿلهي تي
 وڇايائين. فقير صاحبن کي اُتي ويهاري پاڻ وڃي سامهون ٻئي ٿلهي
 تي ويٺا. سيٺ کي وري چيائون ته هڪ ٿڪو ٿامي جو به ڪٿي اچ.
 سيٺ اچي پيسن واري پيتي اڳيان جهلين. اُن مان ٿڪو ڪٿي ۽ هڪ
 ڪوئلو هيٺان ڪٿي فقير صاحبن کي ڏيئي فرمايائون ته هاڻي اجازت
 آئون وڃي مڇ مڇايو، گهڻيون دعائون ڪري موڪل ڏنائون.

هڪ دفعي مرشد سائينءَ امر ڪين ته انباهه جي سيد سائين
 فيض الله شاهه سان وڃي ملي اچ. فقير صاحب وڃي شاهه صاحب
 کي گڏيا، جن پڇين ته ڪنهن جا طالب آهيو؟ پاڻ جواب ڏنائون ته
 درگاهه جهوڪ شريف جا. اُهو ٻڌي شاهه صاحب ڏاڍو خوش ٿيا ۽
 گهڻو قرب ڏنائون. ڪين پنهنجي ڪمري ۾ رهايانون ۽ ٻي خلق ٻاهر
 لاندي ۾ هڻي. سياري جا ڏينهن هئا، شاهه صاحب سنجهو موڙي اُتي
 خيال سان ويٺا، پر ڪين بيقرار ڏاڍي، گهڻي دير ويهي وري اُتي هلن.
 وري خيال سان ويهي وري اُتي ڪجهه وقت هلن. سڄي رات ائين نبري
 وين. فجر نماز جي وقت شاهه صاحب اُتي وڃي پاسي واريءَ ڪوٺيءَ
 ۾ ويٺا. فقير صاحب به اُتي وڃي سندن پاسي ۾ خيال سان ويٺا.
 شاهه صاحب اُٿيا سو پاڻيءَ جو ڪونرو ڪٿي فقير صاحب تي پاڻي
 اوٽڻ شروع ڪيائون. فقير صاحب مراقبي ۾ ويٺائي رهيا جو خيال
 ڪيائون ته ڀلي شاهه صاحب راضي ٿئي. شاهه صاحب سمورو پاڻي
 هاري ٻاهر نڪري ويا. فقير صاحب اُتي ڏسن ته ڪپڙا ڀڳائي
 ڪونهن. ٿورڙيءَ دير کان پوءِ فقير صاحبن شاهه صاحب کان موڪلايو.
 شاهه صاحب جوش ۾ اچي ويا ۽ فرمايائون ته اُميد اٿم ته درگاهه

جهوڪ شريف اچي حضرت شاه شهيد صاحب جي ڇهه مهينا مٽي پريندس ۽ ڇهه مهينا بهاري ڏيندس. وري جوش اچين ته چون ته شاه شهيد به مان آهيان. شاه قلندر داتا پير به مان آهيان! داتا دستگير پيران پير به مان آهيان! ٿورو ترسي وري چون ٿا ته اُميد اٿم ته ڇهه مهينا اچي شاه شهيد سائين جي مٽي پريندس ۽ ڇهه مهينا بهاري ڏيندس. ٻه چار دفعا اهڙيءَ طرح فرمايائون. فقير صاحب اجازت وٺي سڌو درگاه جهوڪ شريف آيا ۽ سموري حقيقت پنهنجن مالڪن سان ڪيائون. سائين عبدالستار شاه صاحب، شاه صاحب جي گهڻي تعريف ڪئي ۽ فرمايائون ته تڪو طالب حق جو آهي. مٿان فرمايائون ته نينگر اُتر ۾ ٻه شخص تنهنجي ٻولي سمجهڻ وارا آهن، جن مان هڪڙو سائين فيض الله شاه ۽ ٻئي هڪ سيد جو به نالو ڪيائون، پر توڪان گهڻو اڳي ٻئي وصال ڪري ويندا، پوءِ اُتر ۾ تنهنجي ٻولي سمجهڻ وارو ڪونه هوندو.

رهڻي ۽ ڪهڻي

حضرت فقير صاحب شڪل جا سهڻا ۽ قدآور هئا. منهن ڀريل ۽ ڪشادو، پيشاني ويڪري ۽ بهڪندڙ هوندي هين. اکيون هميشه الاهي نور سان ڀريل ۽ نمائون. سونهاري مبارڪ سفيد جنهن ۾ ٿورا ڪارا وار، نه تمام ڊگهي پر پوري پني ۽ ويڪري هوندي هين. ڪن کان ذرا گهٽ ٻڌندا هئا.

سونهاريءَ کي ڦٽي ڏيندي هڪ وار به پٽ ۾ ڪرڻ کين ڏيندا هئا. جو فرمائيندا هئا ته حضرت شاهه شهيد صاحب جي بهاريءَ جا تندڙا آهن. سندن سونهاريءَ جا وار گڏ ڪري رکبا هئا ۽ ڊپ ڊيچي يا جنات جي اثر کان تائت ۾ وجهي ڪم آڻبا آهن.

مٿي تي رواجي طرح پوٽڙيو ٻڌندا هئا، پر جڏهن سفر تي نڪرندا هئا ته گيڙو، اوائلي وقت ۾ سائو ويس پهريندا هئا. پڇاڙيءَ جا ڪجهه سال سفيد (اڇي) پوشاڪ ڪندا هئا. پهرائڻ ڊگهو ۽ سلوار چوٽي مرن کان مٿي. جتي پائيندا هئا، سنڌي پر نرم چمڙي جي جنهن جو سنڌ جي بهراڙيءَ ۾ عام رواج آهي. نئين جتي يا نئون ڪپڙو وس پجندي بدن تي نه اوڍيائون. سياري ۾ گرم ڪوٽ پائيندا هئا، پر نيلامي يا پنهنجي ڪنهن صاحبزادي جو اڏوراڻو. ڪپهه جو سائو ٽوپ، گهر ۾ سبيل به سياري ۾ پائيندا هئا. ڪاري ڪٽي هميشه ڪٽ تي رکي هوندي هين جا سياري ۾ اوڍيندا به هئا ۽ مراقبي وقت ويڙهي به وهندا هئا. لٺ گهڻو ڪري پير جي ڪاٺيءَ جي سادي ڪٽندا هئا.

فقير صاحب هلڻ جا نهايت چوها ۽ هميشه سڌي ڪنڊي

هلندا هئا. جڏهن ڪنهن کي ڪپو ٿي هلندو ڏسندا هئا ته هدايت ڪندا هئس ته ٻچو سڌو ٿي هلجي. هلڻ ۾ جوان مڙس به کين پڇي نه سگهندا هئا. پير اچاترو ڪٽندا هئا، هميشه همت سان هوندا هئا ۽ اهڙي ته ديا هوندي هيئن جو ڪنهن کي مجال نه هئي جو ڪو سندن حاضريءَ ۾ گستاخي ڪري سگهي.

سندن رهڻي بلڪل سادي، بنا ڪنهن ڏيک ويڪ جي هئي. حقو چڪيندا هئا ته به ساڳيو جيڪو ٿلهي تي سڄيءَ سنگت لاءِ ٺهندو هو. هيٺاهينءَ منجيءَ تي سمهندا هئا. وهڪ هميشه هيٺ رليءَ تي هوندي هيئن. اڌ رات کان وٺي ڳچ سج چڙهڻ تائين ۽ وري ٽپهريءَ جو مراقبي ۾ وهندا هئا ته به هيٺ رليءَ تي. ڪچهري به هيٺ ويهي ڪندا هئا، تمام جهيڙي ۽ مني آواز بنا ڪنهن اڏمب جو لڪ ٿي نه پوي ته ڪو ولي الله ويٺو رباني رهاڻ ڪري، بلڪه ائين لڳندو هو ته هڪ بزرگ پنهنجن ننڍن سان ويٺو گفتگوءَ ڪري. رڳو ڪمال پيريءَ جا پويان سال به ٽيڪ ڏيئي ويٺا.

فقير صاحب هر ڳالهه ۾ نيم جا پڪا هوندا هئا، هرڪو ڪم ڏيرج ۽ سعيي سان ڪندا هئا، تڪڙ ڪنهن به ڪم ۾ نه، ڏندن ڪرڻ، هٿ هلڻ ۽ وضوءَ جهڙيون ننڍيون ڳالهيون به ڏيري ڏيري چڱيءَ طرح صفائيءَ سان ڪندا هئا. تڪڙ ۾ ماني کائڻ يا پاڻي پيئڻ کين ڏيندا هئا. پاڻي ويهي پيئڻ جي تاڪيد ڪندا هئا ۽ فرمائيندا هئا ته يڪساهي ڳيت ڪري نه پيئجي.

سندن هميشه اهو نيم هوندو هو ته سويلئي رات جو کير ڏک پي آرامي ٿيندا هئا ۽ سنجهو موڙي اُٿي خدائي خيال سان ويهي رهندا هئا ۽ ويندي فجر نماز تائين. فجر نماز پڙهي وري به ڪجهه وقت خيال سان ويهي رهندا هئا، پوءِ اُٿي ضروري حاجتون لاهي، اچي

ڪچهريءَ ۾ ويهندا هئا، جتي گفتگوءَ فقط رب جي ۽ رب جي پيارن
 ٻانهن جي ڪندا هئا. ڪا به زماني جي ڳالهه بنهه ڪانه هوندي هئي.
 نڪا ڪافي، نڪو ڪلام ۽ نه وري ڪنهن قسم جو ڪتاب ئي پڙهيو
 هو. ڪڏهن ڪڏهن ڪنهن ڪلام ڪيو ته به جوڙو، جو فرمائيندا هئا
 ته ناحق دم وڃائڻا آهن. پنهنجن تائين ڪچهري ڪري، مانيءَ ٽڪر
 ڪاٺي وڃي آرامي ٿيندا هئا. پوءِ اُتي پنهنجن جي نماز پڙهندا هئا.
 وري به ڪجهه وقت ڪچهري ڪري ٽپهريءَ جي نماز پڙهي، وڃي
 مراقبي ۾ ويهندا هئا. سج لٿي اُتي، مغرب جي نماز پڙهي، ٿوري
 دير مسلي تي خيال ۾ ويهي اڳوڻوءَ سومهڻيءَ جي نماز پڙهي اُٿندا
 هئا. وري به ڪلاڪ ڏيڍ ڪچهري ڪري، ڪير ڏک پي آرامي ٿيندا
 هئا. اهو هو سندن اٺن پهرن جو نيم. مطلب ته سڄو وقت الله ئي الله،
 ٻيو فنافاني جندڙو.

فقير صاحب سواءِ آبي جي بي ڪا به نشيدار شيءِ ڪڏهن به
 ڪم نه آندي. سو به فرمائيندا هئا ته مرشد سائينءَ جي امر سان ٿو
 پيشان، جو پاڻ آبي پيئڻ لاءِ ٿي پيرا ور ور ڪري حڪم نه ڪيائون.
 نمونيا جهڙيءَ بيماريءَ ۾ به ڪڏهن برانديءَ جو ڦڙو به نه ورتائون.
 پنهنجن طالبن کي به نشيدار شيءِ واپرائڻ کان منع ڪندا هئا جو
 فرمائيندا هئا ته درگاهه جهوڪ شريف جي سڀني طالبن کي اها
 هدايت ٿيل آهي. ڪڏهن نشي خوريءَ جي ڳالهه، نڪرندي هئي ته
 فرمائيندا هئا ته شراب ۾ نشو آهي، چرڇ ۾ نشو آهي، پنگ ۾
 نشو آهي، نالي رب جي ۾ ايترو نشو به نه آهي! فرمائيندا هئا ته
 نشي واري طالب جو حال اهو آهي جو خيال مان اُٿڻ مهل سمجهندو
 ته ڪا منزل پتي اُٿيو آهيان، پر حقيقت ۾ نار ۾ ٻڌل ڍڳي وانگر
 چڙندو انهيءَ ساڳئي پير تي جنهن تي ٻڌبو.

فقير صاحب قناعت جا صاحب هئا ۽ سڀ کان وڌيڪ
 تاڪيد دمن جي قناعت جي ڪندا هئا. فرمائيندا هئا ته الله سائينءَ
 جا عطا ڪيل دم، بنا نام جي اجايا نه وڃايو. ائين به فرمائيندا هئا
 ته ٻچو وڏي ۾ وڏي سخا اها آهي جو رب ڪريم جا ڏنل دم ڏيئي
 ڇڏجن وات خدا جي.

دمن سڃاين ڪرڻ واسطي ماڻ جي به گهڻي تاڪيد ڪندا
 هئا، جيئن دم نام سان ٿپيو اچي ۽ ٿپيو وڃي. هڪ دفعي جي
 ڳالهه آهي ته درگاه جهوڪ شريف تي ڪنهن اچي عرض ڪيو ته
 قبل اسان کان جهد جفائون نٿيون پڄن. نوازش فرمائي ڪا سولي
 راه رب جي ڏسيو. پاڻ جواب فرمايائون ته پڄو جي مون کان ٿا پڄو ته
 ماڻ جو دڪان ڪٿي ڪڍجي، پاڻ فرمائيندا هئا ته ماڻ عجب آهي،
 ماڻ به عبادت آهي، پر جيڪا الله جي ڪارڻ، نه ته ٻي ماڻ سودا
 آهي. وَرَ وَرَ ڪري هيٺيان به بيت ڏيندا هئا:

جستي منزل ماڻ جي، اُتي ٻي منزل ڪائي ڪانه،
 عرش زمين آسمان جا، وڃي ڏيڍا ماڻ مڪان،
 ماڻ ڪندڙن جا منهن ڏسو، آهن صورتون دس سڄان،
 احمد سان ايمان، تن سان درس رکجي دوستي،
 ماڻ ڪر، مَرِ چو، ڪو جهو ڪنهن مَرِ ڪه،
 منڊيون سنڊيون ڳالهڙيون، تون سڀني جون سه،
 ته تنهنجو گپ مون گڏهه، پوري سودو ٻاهر ٿئي.

ٻيءَ طرح به ڪفايت جو گهڻو سعيو ڪندا هئا. پاڻ فرمائيندا
 هئا ته ٻچو سڀ شيءِ سرڪار رب جي آهي ۽ اجائي وڃائڻ جي نه
 فقط منع آهي، پر اٽلو ڏوه ٿو چڙهي. فضول خرچ ڪين وڻندو هون.
 شادين مرادين تي به اجائي خرچ منع ڪندا هئا. باقي مسڪين،

پتيمن ۽ ننڍن ٻارن کي ورائندي اڳيان ويهاري ڪارائڻ ڏاڍو وڻندو هون.
پاڻ فرمائيندا هئا ته پاڻي واجبي مناسب ڪپائجي. سنان وغيره لاءِ به
پاڻي واجبي مناسب ڪپائجي. پاڻ گرڙي ڪرڻ لاءِ جڏهن پاڻي هٿ ۾
ڪندا هئا ته اهڙيءَ طرح جهليندا هئا جو ڦڙو به نه هارجي.

فقير صاحبن ظاهري تعليم اصل ڪانه ورتي. ننڍي هوندي
درگاهه جهوڪ شريف تي پنهنجن مرشدزادن کي روز اسڪول
چڏڻ ويندا هئا ته کين به پڙهڻ تي دل ٿي ۽ پنهنجن سنگرن کان
اجازت گهريائون. سنگرن فرماين ته تون ذڪر رب جي سان ره،
تو کي ذڪر سڀ سمجهائيندو. پڇاڙيءَ تائين کين رڳو اها خبر هئي ته
(الف) معنيٰ الله! الف اکر جو ايڏو ته ادب ڪندا هئا جو هڪ دفعي
پنهنجي رومال تي ڏوٻيءَ جي پيل نساني (الف) ڏسي فرمايائون ته
ٻچو هيءُ ائين ڪم نه آڻيو. الف واري ٽڪري ڪئنڇيءَ سان ڪپائي
سامهون وهندڙ ڪڙبي ۾ وجهائي ڇڏيائون. پاڻ ڳالهه ڪندا هئا ته
شيخ عطار صاحب الف ۽ ميم ڪٿي لکيل ڏسندا هئا ته اها ٽڪري
ڪٿي عطر جي شيشيءَ ۾ وجهي ڇڏيندا هئا.

اوائلي عرصي ۾ فقير صاحبن ٻه چار ڪلام چيا. جنهن تي
سنگرن فرماين ته جي ڪلام چوندين ته اندر جي تاڪي کلي پونديءَ
۽ اٺ ڪتابن جي پري وجهندين ته باقي پنڌ کان بيهي ويندين. سندن
چار ڪلام ظاهر آهن جن مان ٻه پٺيان ڏنل آهن.

حياتيءَ جي پوئين وقت ۾ ڪلام ٻڌڻ به پسند ڪين ڪندا
هئا جو فرمائيندا هئا ته پنهنجو خيال ٿو ٻئي کي ڏجي. باقي هيٺيون
ڀتاني صاحب جو ڪلام وڻندو هون، جو بعض رهاڻ ڪندي پاڻ به
جهيني ۽ پتل آواز سان ڳائيندا هئا:

آريائي اوهان نان ڏٺو هو، جيڪي ڏٺو هو مون،
 اول نانءُ الله جو، محمد نانءُ منو هو،
 سج چنڊ تارا ڪٿيون، تنهن کان تاب تڪو هو،
 مڪڻ ماڪي مصري، تنهن کان محب منو هو،
 سهڻو شاهه لطيف چوي، نور نبيءَ تي وٺو هو.

لڏي علم جا ته فقير صاحب پندار هئا. رباني رهاڻ ڪندا
 هئا ته بي انت بحر پلٽجي پوندو هو. ڪو لکڻ تي اچي ها ته هوند
 ڪئين گرنٽ لکجي وڃن ها. ڪيترا دفعا ته اهڙي نئين رهاڻ ڪندا
 هئا جو روزانو ڪچهريءَ ۾ ايندڙ به دنگ رهجي ويندا هئا. سندن رهاڻ
 جي خاص خوبی اها هئي جو وچ وچ ۾ ڪيترن اوليائن ۽ رب جي
 پيارن ٻانهن جون نصيحت آميز ڳالهيون ٻڌائيندا هئا. شيخ سعديءَ
 جي نالي چوندا هئا ته جي ڪچهريءَ ۾ اچي ته بلڪل بهاري چائنجي
 وڃي، جامي اچي ته جوش ۽ جي شيخ عطار اچي ته ويندن جا قلب
 ئي کلي پون. گرونانڪ صاحب ۽ ميران ٻائيءَ جي ڏاڍي تعريف ڪندا
 هئا. پاڻ فرما. ايندا هئا ته: گرونانڪ صوفي هو. جي ميران ٻائيءَ جي
 جيئري ڳلا هئي ۽ هيءُ قدر مٿي کان پوءِ ٿيس. ٻئي پاسي ڪير
 نهاريئي ڪونه. سڄي ڪچهريءَ تي غم چائنجي وڃي، جو ميران تي
 درد گهڻو بيٺل هو. هجي به شهزادي ۽ نازڪ بدن، مٿان چوندا هئا ته
 ميران ٻائي تي چوي ته ڏينهن اٿو ٿورو ۽ پنڌ اٿو گهڻو، جي ڊوڙو اٿو
 ته ڊوڙو. مطلب ته ويندن جون دليون سندن رهاڻ ٻڌي اُمنگ ۽ اتساه
 ۾ پيرجي تازيون ٿي پونديون هيون. ائين ڪٿي چئجي ته موٽل دليون
 ٿي جيئريون ڪيائون. اها الاهي ذات کين پنهنجن مرشدن جي
 عطا ٿيل هئي.

هڪ دفعي حيدرآباد ۾ شمس العلماء مرزا قليچ بيگ سندن

ڪچهريءَ ۾ آيو ۽ ڳچ وقت سندن رهاڻ ٻڌندو رهيو. رهاڻ پوري ٿيڻ بعد ويندڙن ڏانهن منهن ڪري مرزا صاحب چيو ته سبحان الله! فقير صاحب سڄي رهاڻ قرآن شريف ۽ حديث مان پڻي ڪئي ۽ هڪ اکر به ٻاهر نه. وقت به وقت ڪيترا عالم ۽ منزلن وارا فقيس سالڪ توڙي مجذوب وٽن صحبت لاءِ ايندا هئا ۽ روحاني راحت حاصل ڪري ويندا هئا.

فقير صاحبن وٽ، سندن هاضريءَ ۾ ڪڏهن به زماني جو ذڪر نه هلندو هو. زماني جي فيصلن لاءِ جڏهن به ڪو وٽن ايندو هو ته پنهنجي ڪنهن صاحبزادي ڏانهن موڪليندا هئس. زماني جي صلاح مصلحت لاءِ هميشه ائين فرمائيندا هئا ته ٻچو ڪنهن زماني جي سياڻي ماڻهوءَ سان صلاح ڪريو. ڪڏهن به پنهنجن صاحبزادن کان پنيءَ پاري يا بيءَ زماني جي ڪاروبار بابت نه پڇيائون. نذرانو جيڪو ملندو هو، سو به ادي ڀلي يا ڪو ٻيو ڪٿي ننگر ۾ هلائي ڇڏيندو هو. پڇاڙيءَ تائين نوٽن سچاڻن يا پيسن ڳڻڻ جي خبر ڪانه هين. جڏهن سو جو نوٽ ڏسندا هئا ته چوندا هئا ته ٻچو هيءُ وڏو نوٽ آهي! ڪلاڪن وغيره جي خبر به خيرڪي پوندي هين! رڳو پهرن جي سڌ هين. بنهه ترڪ جا صاحب هئا. خطن ۾ توڙي روبرو رڳو رب جي يادگيري جي تاڪيد ڪندا هئا ۽ وَرَ وَرَ ڪري فرمائيندا هئا ته:

جنين وساريو نام، تن پت وڃائي پنهنجي.

فقير صاحب خوش مزاج به ڏاڍا هئا. ڪيتريون ئي وڻندڙ ۽ نصيحت آميز ڳالهائون ٻڌائي ننڍن توڙي وڏن کي ڪلائي وجهندا هئا. مثال طور هڪ ڀيري ڳالهه ڪيائون ته:

هڪڙي بروج جي ڪنهن واڻيي سان دوستي هئي. واڻيو بروج جي گهڻي خاطري ڪندو هو. هڪڙي ڏينهن واڻيو بروج وٽ

مهمان ٿي ويو. ٻروچ کٽ وڃائي ڏنس ۽ ماني تيار ڪرايائين. ڪنهن مهل واڻي پريان نڪاءَ ٻڌا. واڻي ٻروچ کان پڇيو ته هي ڇا جا نڪاءَ آهن؟ ٻروچ جواب ڏنو ته مون اڳي هن جو مهمان ماريو هو. سو هاڻ هن جو توکي ڏنو آهي سو پلاند ڪرڻ ٿا اچن. تنهن تي واڻي چيو ته: آئون ڇا ڪريان؟ ٻروچ چيو ته مان ڪري ويهي ره. ڀلي هيڪر توکي مارين پوءِ آئون پاڻهي خبر وٺندوسان. واڻيو ڀٽ ٽپي پڇي ويو ۽ ڪپڙا به ڇڏي ويو. پوءِ ٻروچ وڃي ڪپڙا پڇائي آيس.

هي ڳالهه:

فقير هڪڙو اچي لانگهائو ٿيو ته ڏسي ته بازار جي منهن وٽ هڪڙو واڻيو مٺائيءَ جو خومڇو رکيو ويٺو آهي. فقير واڻي جي منهن ۾ نهاريو. واڻي چيس ته ائين چو ٿو نهارين ڪو انڌو آهيان ڇا؟ فقير چيس ته انڌو نه آهيان ته مٺائي اڳيان رکي اٿين ڇو نٿو؟ واڻي جواب ڏنس ته اها وڪڻڻ لاءِ آهي ۽ جي مان کان ته منهنجو جڳهوني جهڻ ٿي ويندو! فقير مٺائيءَ جي چڪي وات ۾ وجهي چيس ته ادا تون نه ڪاءِ، مان ٿو کان، ڀل منهنجو جڳهو جهڻ ٿئي.

ڪڏهن ڪڏهن وٽائي فقير جون ڳالهيون به ٻڌائيندا هئا جي ظاهري ته ڪلاتيندڙ آهن پر منجهن وڏو باطوني راز سمايل آهي. سندن طبيعت نهايت مٺي ۽ قرب پري هوندي هئي. وٽن ذات پاٽ يا امير غريب جو سنڌو ڪونه هوندو هو. آواز مٺو پر جهيٺو هوندو هون، نڌهن به سندن رهاڻ ڪيڏي به وڏي ڪچهري ۾ سڀني کي چئي پڻڻ ۾ ايندي هئي.

پري وهڻ ئي ڪين ڏيندا هئا، قرب سان سڌ ڪري هر ڪنهن کي پنهنجي ويجهو ويهاريندا هئا ۽ فرمائيندا هئا ته ماڪي جيئن گهاٽي تيئن مٺي، رهاڻ ڪندي وڃ وڃ ۾ ٿڌو ساھ ڪڍي ”هو“ جو

آواز ڪندا هئا. جو سڀني جو ڌيان ڇڪائيندو هو. هڪ ڀيري ڪنهن پڇين ته قبل رڪي رڪي ائين چوڻا ڪريو؟ جواب فرمايائون ته اُهي دونهان آهن درد فراق جا جيڪي دکايا دوستن.

”يا الاهي خير“ به سندن زبان مبارڪ تي گهڻو هوندو هو. پڇڻ تي فرمائيندا هئا ته ٻچو خير جي دعا ٿي گهرجي، پنهنجي رب ڪريم کان. خير پيو گهرجي، جو خير جا دروازا هميشه کليل آهن. جڏهن به کين ڪو پيرين پوندو هو ته ٻني ٿپري فرمائيندا هئا ”خير ٻچو خير“ هڪ ڀيري ڪو سندن طالب کين به ٿي پيرا لاڳيتو پيرين پيو. پاڻ نهاري چيائونس ته: ٻچو صوفيءَ کي هڪڙو نياز بس آهي، هر هر پيرين نه پئجي. جي هوند نالي رب جي سان رهو ته جيڪر بيا پريا اوهان کي پيرين پون.

پنهنجن طالبن کي هميشه اولاد وانگر هلائيندا هئا. پاڻ فرمائيندا هئا ته ٻچو مونکي بابو مرشد مليو هو ۽ اوهان کي به بابو مرشد مليو آهي. هيءَ جاءِ اوهان کي اباڻي جاءِ آهي. هڪ ڀيري ڪنهن چين ته قبل! مريدن کي گهڻو پيار ڏيئي ڪاري ڇڏيو اٿو. جواب فرمايائون ته منهنجي مرشد مونکي ائين هلايو، پوءِ مون هنن کي پيءُ طرح ڪيئن هلايان! پاڻ فرمائيندا هئا ته طالب به نوري اولاد آهي. ڳوٺ جڏهن به وڻن وڃبو هو ته واپس وڻن جي موڪل ٿي کين ڏيندا هئا. به به ڏينهن ڪري پيا ترسائيندا هئا ۽ بعض ته ائين هفتا وڌيڪ تڪائي ڇڏيندا هئا. قرب مان چوندا هئا ته جڏهن توهان جي طرف کان ڪڪر ڏسندو آهيان ته چوندو آهيان ته اُهي منهنجن ٻچن تي وسندا هوندا. گهڻي پيار ۽ قرب سان موڪل ڏيندا هئا ته دل ڀرجي ايندي هين ۽ ڪڏهن ڪڏهن فرمائيندا هئا ته مونکان موڪلايو نه.... !!

هڪ پيري هڪ فيملي ڪراچي کان واپس دهليءَ وڃڻي هئي. وٽان جڏهن ڪراچيءَ لاءِ موڪلائي نڪتا ته کين چيائون ته اوهان جي گاڏي جڏهن رائيپور اسٽيشن کان لنگهي ته دريءَ مان مونڏي نهارجو ته مان به هتان اوهان ڏانهن نهاري بندس. انهيءَ ڏينهن گاڏيءَ جي وقت کان ڪلاڪن اڳ پيا پڇن ته ٻچو اڃان گاڏيءَ جي لنگهڻ ۾ ڪيتري دير آهي؟ مون ٻارڙن سان واعدو ڪيو آهي ته مون اوهان ڏانهن نهاري بندس. جڏهن گاڏيءَ جي لنگهڻ جو وقت ٿيو ته اوچتو پاڻ فرمايائون ته ٻچا خير سان هيئر هتان لنگهي ويا، الله سائين خير سان وڃي پنهنجي گهر رسائيندو.

نه رڳو وڏا پر ٻار به سندن قرب مان ڍاپندائي ڪين هئا. موٽڻ تي دل ٿي ڪين ورندي هين. هرڪو ائين سمجهندو هو ته سائين سڀني کان گهڻو مونکي ٿا گهرن. هڪ پيري سنگت ۾ ويٺلن مان هڪ ٻار کائڻ پڇيو ته قبلًا! توهين اسان سڀني مان گهڻو ڪنهن کي ٿا پيار ڪريو؟ جواب فرمايائون ته ٻچو جيڪو نام سان گهڻو ٿو رهي اهو اسان کي گهڻو پيارو آهي.

هڪ پيري هڪ سيٺ ٻاربن پڇين سندن ٿلهي تي آيو. ٻن ٽن ڏينهن کان پوءِ موڪليائون. انهيءَ ڪٽنب ۾ هڪ 14-15 سالن جي نينگر به هئي. سا به کائڻ موڪلائڻ آئي. پاڻ پڇيائونس ته ٻچو هاڻي وڃين ٿي، وري خير سان ڪڏهن ايندين؟ ڇوڪريءَ چين ته سائين هاڻي توهين اسان وٽ اچجو. سندن دل ايتري ته پڇي پيئي جو نينگر کي چيائون ته سامهون هوءَ مٽيءَ جي ڍيري پيئي آهي، اُتي وڃي پير جو نشان ڪري اچ. ڇوڪري پير جو نشان ڪري موٽي آئي. پاڻ نهاري چيائون ته هاڻي مون تنهنجي پير جي نشان کي ڏسي، توکي ياد ڪري چوندس ته هيءُ منهنجي ٻچي جو پير آهي. ايترو ٻڌي ڇوڪري

اچي روئڻ ۾ پيئي. سڄو ڪٽنب پيا به به ڏينهن ترسي پيا. پوءِ
چوڪري وڃڻ جي نه پئي ڪري جيستائين پاڻ کيس دلا سو ڏنائون ته
بچو مان ضرور اوهان وٽ پيو ڪندس.

فقير صاحب ڪڏهن به ڪنهن سان رنج نه ٿيا ۽ نه وري
ڪنهن تي ڪاوڙڻي ڪيائون. پاڻ فرمائيندا هئا ته جڏهن به ڪو ڪنهن
سان ڪوڙو ٿو ڳالهائي ته ائين سمجهجي ته هن جي دل رڳو ڪنڊا
جهليا آهن. اڃان گل نه جهليو اٿس. ڪنهن جي به ڳالهه نڪرندي
هئي ته پاڻ فرما. ٿيندا هئا ته فلاڻو ڏاڍو چڱو آهي! ڪن موقعن تي
پاڻ فرمائيندا هئا ته بچو بي عيب هڪ الله پاڻ آهي! انسان هرڪوئي
عيبن سان ڀريو پيو آهي. اسين بي سرن جا طالب، اسان کي ڳالهائڻ
جو ڪهڙو حق آهي! مٿان پاڻ فرمائيندا هئا ته:

تون اپني آپ نون سمجھاءِ،
بنھان دي نال تيڏا ڪيا.

ڏانهن لکيل خطن ۾ بعض زماني جون عجيب گهرون ٿيل
هونديون هيون. ڪاوڙ ڪين ڪندا هئا، خطن جي جواب ۾ رڳو ايترو
لکائيندا هئا ته مون نه توهان کي هڪ الله ڏسيو آهي، پوءِ اوهين
زماني جا وڃاڻت ڪيئن ٿيا آهيو؟ ايترو لکائي وري به ان گهر لاءِ
دعا فرمائيندا هئا ۽ جيڪڏهن ڪنهن کي دعا جو سڳڙو گهريو هو ته
اُهو به موڪلي ڏيندا هئا.

پنهنجن پراڻي جو وٽن سنڌو ڪونه هو. پاڻ فرمائيندا هئا ته
فقير رڳو مريد نه سنڀاليندو پر مهاندا به سنڀاليندو. جيڪي به فقير
جي ٿڌي اچن ٿا، پوءِ چاهي زماني جي ڪم سان ٿا اچن ته رب
ڪريم پنهنجن ٻانهن جي صدقي انهن جي اُها وڪ قبول ٿو ڪري.
مشڪل واري جو مشڪل ڳجهه ۾ حل ڪري ڇڏيندا هئا.

جيئن اڳلي کي گمان ئي نه پوي ته منهنجو ڪم ڪو هن در تان ٿيو. سخا جا صاحب هوندي به لڪ ڏاڍي رکندا هئا، پر اون هميشه اها هوندي هين ته سوالي خالي نه وڃي. هڪ ڀيري ڪراچيءَ ۾ پرنسپال بوٽائيءَ کي چيائون ته ٻچو اسان جي حق ۾ اها دعا گهر ته اسان جي در تي آيل صورت راضي ٿي وڃي.

ڪشف ۽ ڪرامت جي سخت برخلاف هئا. پاڻ فرمائيندا هئا ته صوفين ڪرامت کي مجرو نه ڏنو آهي. ڪرامت قهر جو گهر آهي ۽ هلندڙ طالب لاءِ ائين آهي جيئن پرندڙ باهه جي مٿان مينهن پيو وسي، جو مچ کي اپرڻ ئي نه ڏئي. فقير لاءِ وڏي ۾ وڏي ڪرامت اها آهي جو سڀ سمائي وڃي، رب گريبان ۾ لڪايو وينو هجي، پر پاڙي وارن کي سڌ به نه پوي. مرد اهو جو موئل دليون جيئاري باقي مثل ماڻهو جيئاريائين ته ڇا ٿيو...!! ايترو به چوندا هئا ته ٻچو مثل ڪلون رنگجن ٿيون، باقي مثل دليون نه رنگيون! رڳو طالب ايو ادب ۾ بنا نند جي هجي.

هيڏي منزل جا صاحب هوندي به شريعت جا حق ۽ دنيا جا فرض پوريءَ طرح بجاءِ آندائون ۽ ٻين کي به اها هدايت ڪندا هئا. هڪ دفعي فقير صاحب ڪراچيءَ ۾ هئا ته سندن وڏو پوتو سائين امداد علي کين وٺڻ لاءِ ڳوٺان آيو ۽ اچي ٻڌايائين ته (سندن گهرواري) خوش نه آهي. پاڻ يڪدم وڃڻ جي تياري ڪيائون. طالبن مان ڪنهن عرض ڪيو ته قبلًا ترسي پئو! الله سائين نگهبان آهي! مڙسني خير ٿيندو. پاڻ جواب ۾ فرمايائون ته ٻچو وڃڻ فرض آهي، وڌيڪ ترسي نه سگهيو. مرد اهو جو وچ سير ڏيئي ٿري، ٻئي ڪپ نظر ۾ رکي، الله طرف به پورو ۽ زماني طرف به پورو. ٻئي ٻانهون هڻندو هلي نه ته چوندا ته عضو پڳل اٿس.

زماني جي فرض ادائي به ڪانئن ڪو سڪي. ڳوٺ ۾ ڪو
 بيمار ٿيندو هو ته پاڻ روبرو وڃي پڇي ايندا هئا. شادي، غميءَ ۾ به
 پاڻ پنهنجي سر سڀني وٽ پير پريندا هئا. پنهنجي ڪمال پيريءَ وقت
 وري پنهنجن صاحبزادن کي اون سان پير پڙڻ جي تاڪيد ڪندا هئا.
 مهمان نواز به هڪڙائي هئا. رات ڏينهن نگر هلندو هو، جو
 سندن گهر تيار ٿيندو هو. آئي وئي، غريب توڙي شاهوڪار کي ماني
 ملندي هئي. ڏاڍي اون رکندا ته هرڪوئي ٽڪر کائي راضي ٿي وڃي.
 نگر هميشه ڪشادو هلندو هو ۽ رب جي مهربانيءَ سان مهمان توڙي
 مسافر گهڻو ايندو ويندو هو. ڳوٺ جو غريب غريبو به سندن نگر مان
 ٽڪر وٺي ويندو هو. گهڻو عرصو ته پاڻ پنهنجي سر پنهنجن مبارڪ
 هٿن سان ماني ڪڍي اچي ٿلهي تي ڪارائيندا هئا ۽ واپس گهر ويندي
 خالي پنڊيون ۽ جونا ٿانو کڻندا ويندا هئا. رات جي وقت به سڀني
 جي بستري وغيره جي اون رکندا هئا. سياري ۾ پاڻ وڃي روبرو
 ڏسندا هئا ته مت جو ڪپڙو سڀني کي پورو آهي يا نه؟ عمر جي
 پڇاڙيءَ جا ڪجهه سال اهو ڪم سندن صاحبزادا ڪندا هئا. جيسين
 هر ڪنهن کي ٽڪر ملي تيسين پيا پچندا هئا ته پڇو سڀني نگر
 ڪيو؟ اڄ تائين به اهو مهمان نوازيءَ جو دستور باقاعده چالو آهي.

ڪٺليءَ، ماکوڙي، ڪانو، ڪُٽي ۽ ٻليءَ جي به ساڳي سار
 لهندا هئا. ايتري قدر جو روٽيءَ جو ٽڪر ويهائي هيٺان يا چولي جي
 پلاند ۾ لڪائي رکندا هئا ته ڪان يا ڪُٽو نراس ٿي نه وڃي. به
 بسڪوٽ گهرائيندا هئا ته به هڪڙو ڪيسي ۾ رکي ڇڏيندا هئا ته مٿان
 منڍڙو ڪان جو وٺن نيم سان ايندو هو، سو موٽي نه وڃي.

هڪ دفعي منجهند جي وقت ڍوڍي جو ٽڪر گهرائي اڳيان
 ويندڙن مان هڪ ماڻهوءَ کي چيائون ته هوڏانهن هو مڙهو، اڪئين سڄو

ڪُٽو وينو اٿيئي، انهيءَ کي وڃي ڏيئي اڃ، اٿڻ کان اڳ انهيءَ ماڻهوءَ چوڏي جا ٻه ٽڪر ڪيا، جا ڳالهه ڪين نه وئي. فرمايائونس ته يڪو ٽڪر ڏينس ته پيرن ۾ جهلي کائي جيئن ڪڪ ته پرچيس. ٻه ٽڪر هوندا ته هڪ ٽڪر پيو ڪُٽو يا ڪانُ ڪُٽي ويندس، جو اکين کان ڏسي نٿو سگهي. پاڻ وري پيو وڏو ٽڪر ڏوڏي جو گهرائي ڪُٽي کي ڏيارايئون. اهڙيءَ هئي سندن طبيعت نرم ۽ قياس واري.

هڪ دفعي ڪٿليءَ ڏانهن نھاري پڇيائون ته ٻچو جيڪو هن ڪوبليءَ جو قياس ڪري تنهنجو ڇا ٿئي؟ ائين چئي پاڻ ئي جواب فرمايائون ته انهيءَ جو الله سائين پاڻ قياس ڪري.

فقير صاحب پنهنجن طالبن کي هر طرح جي سمجهاڻي ڏيندا هئا ته دنيا ۾ ماڻهو ٿي ڪيئن رهجي! پاڻ فرمائيندا هئا ته اڄ حيوان ملڪ ۾ گهڻو آهي، ماڻهو ڪو ڪو آهي جو ماڻهن ۾ حيواني عادت گهڻي آهي.

پاڻ تاڪيد ڪندا هئا ته: بکيو اُچيو، ٻنهي تان پگهر جي ڪمائيءَ مان کائي پي راضي ٿي وڃي ته ان جهڙو پيو ثواب ڪونهي. گهر آيل جي منهن ڏانهن نه نھارجي پر سندس پيٽ ڏانهن نھارجي. رب پڇ جو پيالو جهڙو پاڻ کائجي تهڙو هن کي به ڪارائي ڏو ڪراني راضي ڪري ڇڏجي، پوءِ هن کان دعا گهرجي نه، جو هن جي دل راضي ٿي ته اڻگهري دعا ٿي چڪي. ڪلهي مهمان مان به اصل ڪڪ نه ٿجي جو مهمان ٻڪيءَ سان ٿو اچي، پڇندا هئا ته خومچي وارو جنهن وٽ آوت جاوت چڱي هجي اهو پلو ڪين وڏو دڪان هجي، جتي ڪو اچيني ڪونه، اهو پلو؟ جي مهمان اچڻ بند ٿي وڃي ته اها ڪمبختيءَ جي نشاني آهي. پنهنجي ڏاڏي سائين نواب خان جي ڳالهه ڪندا هئا ته هڪ ماڻهوءَ جي ماني هميشه پاسيري رکي

جڏيندا هئا ته مٿان ڪو مهمان ڪمهلو اچي نڪري.

پاڻ فرمائيندا هئا ته: طالب لاءِ ننگ ۽ ننگن تي نظر رکڻ خدائي فرض آهي. ننگن يعني ٻارن ٻچن جا ڪُل احتياج پورا ڪري، جيئن هنن کي ٻئي طرف نهارڻ جي ضرورت نه ٿئي. ننگن جو ٻار باري آهي، جي اهڙو لاچار اچي پوي ۽ ننگ چڏائجي وڃي، ته به ننگ نه ڇڏجن. سختي جيڪا به ڪرڻي هجي سان سان پاڻ سان ڪري.

هڪ دفعي سندن هڪ طالب ڪوپ مان چانهه پئي پيئي، پاڻ نهاري فرمائينس ته ٻچو ائين ته سڄي جوئي ٿي ويندي. جي هوند پليٽ ۾ وجهي پين ته ڪو ٻيو اوچتو اچي وڃي ته جيڪر کيس ڏک ته ڏيئي سگهين! ٻچو وندي وراهي کانجي.

پاڻ هدايت ڪندا هئا ته مرشد کي نذرانو به پوءِ ڏجي، پهرئين مسڪين پاءُ پرائيءَ جي سار سنڀال لهجي. پاڻ ڳالهه ڪندا هئا ته سکر ۾ هڪڙو ماڻهو گهڻي دعوت ڪندو هو، پر سڌ رڳو پاڻ جهڙن پيرن ياڳين کي ڏيندو هو. پاسي ۾ سندس مسڪين سؤت رهندا هئا، جن جو گذر ڏاڍو ڏکيو هو. هڪ پيري انهيءَ سکر واري ماڻهو دعوت ڪئي پر مسڪين سؤتن مان ڪنهن کي به ڪوٺ نه ڏني. سندس هڪ سؤت دل ۾ ويچار ڪيو ته بُڪ ٿو مران! سو پوتڙو مٿان وجهي منهن ڍڪي وڃي پين سان گڏ کائڻ ويٺو. ٻئي ڏينهن انهيءَ سکر واري ماڻهو ڏٺو ته سندس گهرجي اڳڙ ۾ بندي جيڪا سڪي سڙي پيئي هئي، سان ساڻي ٿي پيئي آهي. ڏاڍو عجب لڳس. هڪ درويش کان پڇيائين، جنهن چيس ته رات تنهنجي ننگ مان تنهنجو هڪ مسڪين پاءُ ڍو ڪري آيو آهي ۽ انهيءَ بنديءَ تي هٿ ڌرتو اٿس. پاڻ فرمائيندا هئا ته: "اول خوش پس درويش" انهيءَ جي صحيح معنيٰ آهي ته پهرين پنهنجا، نه پهرين پاڻ ۽ پوءِ درويش.

هندستان کان جڏهن به وٺڻ وڃيو هو ته ڏاڍيءَ اُڪير سان هڪ هڪ جو نالو وٺي پڇندا هئا ته خوش ٿيندا هئا؟ مٿان پڇندا هئا ته تون ڪانئن موڪلائي آيو آهين؟ جي چئبو هون، قبلا سائين فلائن کان موڪلائي ڪين سگهيس ته ڏک وڃان فرمائيندا هئا ته ٻڄو ائين نه ڪجي. توڙي ڪٿي اڳلو نه پڇي ته به جنهن جي مهابي وڃجي ٿو، اوڏانهن نگاهه ڪري هليو وڃجي، جيئن اڳلي کي اطلاع ته ٿئي.

هڪ ڀيري پنهنجي هڪ طالب کان پڇيائون ته ڪيئن خبر پوي ته طالب کي مرشد وٺيو آهي؟ مٿان پڇيائون ته گريائي سڀ وٺندا اٿيئي؟ جي نه، ته چئبو ته مرشد به نه وٺيو اٿيئي! ٻيلا جڏهن مرشد انهن جا عيب ثواب نه ڏسي ڪين پنهنجو ڪيو، پوءِ تون ڪير جو انهن جا عيب ڏسين!

درگاهه جهوڪ شريف لاءِ جيڪو ادب ۽ قرب هوندو هو، تنهنجو بيان ئي نه ڪري سگهيو. انهن ڪٿي چئجي ته انهيءَ پنهنجي مرشد ڪجي در تي نهن کان چوٽيءَ تائين وڪاڻل هئا. وس پهندي، حضرت شاهه شهيد صاحبن جو ميلو ۽ حضرت شاهه قلندر داتا پير صاحبن جو ميلو. جنهن کان 4-5 ڏينهن پوءِ سندن مرشد جو ڏهاڙو به ٿيندو هو، سي نه گسايائون. اوائلي وقت ۾ ته ڳوٺان پيرين پنڌ منزلون ڪندا اچي درگاهه شريف تي پهچندا هئا. پر پوءِ جڏهن سواريءَ تي اچڻ ٿيندو هون ته به رستي تي ڳوٺ جي ٻاهران ڀل وٽ لهي درگاهه شريف تائين پنڌ ڪندا هئا. پڇاڙيءَ جا ڪجهه سال، جڏهن مسافري ڪرڻ سندن لاءِ ڏکي ٿي، تڏهن پنهنجن صاحبزادن کي ميلن تي موڪليندا هئا.

سڀني مرشدزادن، وڏن توڙي ننڍن لاءِ ازحد قرب هوندو هون ۽ ساڻن ادب سان پيش ايندا هئا. هڪ ڀيري صاحبن ڪريمن عبدالستار شاهه صاحبن جي سندن ستگرن جا پوٽا هئا، تن چين ته

اسان جي هن ننڍڙي نينگر کي رستي تي حيدرآباد ڇڏيندا وڃجو. پاڻ سڄو وقت موٽر ۾ صاحبزادي کي هنج ۾ کڻي ويٺا رهيا. جڏهن حيدرآباد ويجهي آئي ته پنهنجي طالب ديوان سيرومل ڪرپالڊاس کي حڪم ڪيائون ته صاحبزادي لاءِ شهر مان ڪو بوت وٺي اچج. ديوان سيرومل ننڍڙي صاحبزادي کي هنج ۾ کڻي وڃڻ جي اجازت گهري. پاڻ فرمايائونس ته ٻه چار چڱا بوت ڏسي وٺي اچ ته انهن مان هڪڙو چونڊي مان پنهنجي هٿن سان صاحبزادي کي پايان ۽ پوءِ جاءِ تي پهچائي اچون. ديوان سيرومل بوت وٺي آيو، جن مان هڪ چونڊي صاحبزادي کي پنهنجن هٿن سان پاتائون.

پنهنجن ستڱرن جي ڳالهه ڪندي فرمائيندا هئا ته ٻچو منهنجا سائين جڏهن دعا جا پير پري منهنجن ڪڪن ۾ ايندا هئا ته بعض اڃا گوڏوئي مس ڪوڙيندا هئا ته هلڻ جو خيال ايندو هون ۽ پڇندا هئا ته نينگر مون هاڻي هلاڻ؟ مون ٻانهون ٻڌي عرض ڪندو هوس ته قبلًا! جيئن سائينءَ جي مرضي! نه ڪڏهن مون ڪا حجت هلائي ۽ نه وري ڪا گهرڻي ڪيم. رڳو هڪ ڀيرو عرض ڪيو مان ته دعا فرمايو ته جيڪا به دعا مان اوهان جي اولاد جي حق ۾ گهران سا قبول پوي. درگاهه شريف لاءِ فرمائيندا هئا ته شهنشاه جو حضور آهي. جيڪي آيا سي اڳهيا ”پيرو نه ميو“ اهو سندن فرمان آهي. ڪچي ڍڪڻيءَ ۽ منڊي ماڪوڙيءَ جو به ذمون ڪنيل اٿن. زيارت ۽ ميلي تي وڃڻ جي سڀني طالبن کي ڏاڍي تاڪيد ڪندا هئا. ڪمال پيرويءَ هوندي به پاڻ درگاهه شريف جي دائري اندر دستور موافق پيري اڳهاڙا اُتندا وهندا هئا جو عين ادب جي جاءِ آهي. هتي جي مٽي به ڳالهائي ٿي پر انهن سان جن جا ڪن کليل آهن. تحقيق فقير صاحب ڪمال درجي جا سالڪ هئا ۽ سندن پيروي نبوي هئي.

آخري سفر

فقير صاحبن جي طبيعت الله سائينءَ جي فضل سان گهڻو ڪري نڪ رهندي هئي. ٿوريءَ گهڻيءَ تڪليف کي ته ليکيندائي ڪين هئا ۽ سندن اٿڻي ويهڻيءَ، ڪچهريءَ ۽ نماز جا وقت سڀ بادستور هلندا پئي آيا. ڪين پهريون ڀيرو پيشاب جي رڪاوٽ جي تڪليف 1953ع جي وچ ڌاري ٿي ۽ علاج لاءِ ڪراچي ويا. ڊاڪٽرن سندن عمر جي لحاظ کان آپريشن ڪرڻ واجب نه سمجهيو ۽ ڪين دوائن تي رکيائون. 1955ع ۾ نزلي ۽ دم جي تڪليف به ٿي پيئي. حڪيم يا ڊاڪٽر جيڪي ڪين، ڏسڻ ايندا هئا سي عرض ڪندا هئا ته ويهڪ گهٽائجي. پاڻ انهيءَ ڳالهه تي اصل ڌيان نه ڏنائون ۽ نيم موجب ٽپهريءَ جو توڙي اڌ رات جو خيال ۾ ويهندا هئا. ڪچهريءَ به دستور پتاندرو ويهڻي ڪندا هئا. باقي طبيعت ضعیف هئڻ سبب سياري ۽ اونھاري جو مهينو به اچي ڪراچيءَ ۾ رهندا هئا. اُتي به گهڻو وقت رهڻ پسند ڪين ڪندا هئا ۽ جڏهن به وڌيڪ وقت رهڻ لاءِ عرض ڪبو هون ته فرمائيندا هئا ته بچو مون آمر جو بندو آهيان، وڌيڪ ترسي نه سگهيو.

نومبر 1960ع ۾ گهڻي ٿڌ سبب دم جي تڪليف ۽ پيشاب جي رڪاوٽ وڌي وين. ڪين عرض ڪيو ويو ته ڪراچي علاج لاءِ هلون. پاڻ پنهنجن صاحبزادن ۽ پنهنجي پاڻي جي فقير دين محمد کان پڇيائون ته ڪهڙي صلاح آهي؟ سڀني عرض ڪيو ته ٿڌين سبب ڪجهه وقت ڪراچي وڃو ۽ وڃي علاج ڪرايو. پاڻ هائو ته ڪيائون

پر ور ڪري پيا چون ته ٻچو پيري آهي، بيماريءَ جهڙي ڳالهه آهي.
هينئر ماڻهو جو آڌ ساھ آهي، وري الائي ورجي يا نه!

28 نومبر سومر ڏينهن صبح جو موٽر رستي هلڻ جي تياري
ڪيائون. گيٽو ويس ٻڌائون ۽ پنهنجن صاحبزادن کي گهرائي، کين
ظاهر و باطن جون ڳالهيون سمجھايائون. پهرين سڀني سان گڏي
ڳالھايائون ۽ پوءِ هر هڪ سان خلاصو حالي احوالي ٿيا. سڄي فقراء
کان گهڻي قرب سان موڪلايائون. پنهنجي صاحبزادي سائين علي
گلاب کي خاص هدايت ڪيائون ته متان موٽڻ نه ٿئي ته اسان جي
تربت تي رڳو ڪلام الله شريف پڙهجو ۽ راڳ روپ نه ڪرائجو. بلڪ
پنهنجي لاءِ جاءِ به مقرر ڪري ڏيکاري ڇڏيائون. عجب ته اهو جو
ايترين ڳالھين ٿيندي به ڪنهن کي سمڪ نه پيئي ته ڪو جهان ڇڏڻ
جي تياري ۾ آهن.

صبح جو اٽڪل ساڍي ستين وڳي موٽر ۾ ڳوٺ کان روانا
ٿيا. سائين دين محمد گڏ هون. رستي تي حيدرآباد ۾ ڪلاڪ کن
ترسي مانيءَ تڪر کائي آرامي ٿيا ۽ 8 وڳي رات جو اچي ڪراچي
رسيو. سندن ڪيترا طالب خاص بڻجيءَ کان آيل هئا ۽ سڀ سندن
اچڻ جي انتظار ۾ هئا. سڀني سان گهڻي پيار سان مليا ۽ ويهڻ سان
خدائي گفتگو شروع ڪيائون. ساندھ ڪلاڪ کن ڪچهري ڪيائون.
هڪ ڪمال پيري، ٻيو ٽي سؤ ميلن جي پڪي مسافري، پر چڻ
ٽڪئي ڪونه هون! پنهنجي تڪليف وساري ٻين سان قرب وٺڻ اهو
سندن وڙ هو.

ڪچهريءَ جي وچ ۾ ڪنهن عرض ڪيو ته قبلًا ڪٿ تي مٿي
چڙهي ٽيڪ ڏيئي ته ويهو، جو هيڏو سفر ڪري آيا آهيو. پاڻ
فرمايائون ته ٻچو هي ٽيڪون سڀ ڇڏي هليو. ٽيڪ به هڪ نالي رب

جي وڻجي. پاڻ فرمايائون ته سفر ۾ ماڻهو هوريان ڏاڍيان هلندو هلي ته وڃي خير سان منزل کي رسندو. جي بيٺو ته سڄ لهي ويندس. گفتگو ڪندي پٽائي صاحب جو هيٺيون بيت ڏنائون. جنهن ۾ به سندن وڃڻ جو اشارو هو، پر ارمان جو ڪنهن جو به ان طرف ڌيان ڪونه ويو.

جوڳي جڳ گهڻا، آڻ پنهنجانه ڏسان،
ساريو تن سانگي ٿڙن کي، ويٺي هٿ هٿا،
جن جي منهن ۾ مڻيا، سي آديسي اٿي ويا.

ٻن چئن ڏينهن ۾ ٻي به ڪيتري سنگت بمبئيءَ ۽ هندستان جي ٻين پاسن کان اچي سهڙي. جن ته سڀني کي ڏاهي ڏور وجهي، آخرين ملاقات لاءِ گهرايو.

فقير صاحب روز صبح توري سانجهيءَ بادستور سنگت کي نام رويي امرت پياريندا هئا. گفتگو رڳو خدائي هلندي هئي.

2 دسمبر شام جو اوچتو پيشاب اچڻ بند ٿي ويو. ڊاڪٽر گهرايو ويو. جنهن نليءَ رستي پيشاب ڪڍيو. ان کان پوءِ سواءِ نليءَ وجهڻ جي وري پيشاب نه آيو. تنهن ڪري سواءِ آپريشن جي ٻيو چارو ڏسڻ ۾ ڪونه آيو. سندن ڳوٺ ماڻهو موڪلي صاحبزادن کي گهرايو ويو ۽ سڀني گڏجي فيصلو بيهاريو ته لاچار آپريشن ڪرائجي. فقير صاحب کي به حقيقت پيش ڪئي ويئي ۽ پاڻ به اجازت ڏنائون.

آپريشن جي تاريخ 15 دسمبر 1960ع مقرر ٿي. ڪهڙي ڳالهه ڪجي! هيڏيءَ تڪليف هوندي به پاڻ هميشه جيان خدائي گفتگو نيم سان ڪندا رهيا ۽ ڪڏهن ڪڏهن چرچا به ڪندا هئا، جن ته کين ڪابه تڪليف ڪانه هئي.

هڪ ڏينهن ظاهري گهڻي تڪليف هئي، جنهن ڪري به ٿي چٽا جي سندن خاص خدمت ۾ هئا. تن جا منهن لٽل هئا. پاڻ نهاري

پڇيائون ته منجهيا ڇو آهيو؟ تڪليف مونکي آهي ۽ منهن کڻي توهان
گنجايآ آهن! پڇو آهي سُر ٻرا، الله سائينءَ پنهنجن پيارن کي
سوغاتون ڪري بخشيا آهن. پاڻ فرمايائون ته بيماري ڇڏي ويندي يا
بيماريءَ کي ڇڏي وڃبو...! پيو ڇا....!

هڪ ڏينهن فقير صاحب جيئن ڪٿ تي لڻيا پيا هئا ته
سنگت مان ڪن انهيءَ هال ۾ ٿورو ڀرڻ پاڻ ۾ ويني ڳالهائون. پاڻ
هڪ چٽي کي سڏ ڪري آهستي فرمايائون ته ٻڌي اچين ته ڪهڙيون ٿا
ڳالهيون ڪن. هن اچي عرض ڪيو ته قبلآ ڪا زماني جي ڳالهه وينا
ڪن. ايترو ٻڌڻ سان سنگت ڏي نهاري قدري ڏک مان فرمايائون ته
آرمان آهي اوهان جي حال تي جو منهنجي روبرو وينا زماني جي
ڳالهه ڪريو. مون اوهان کي رڳو رب جي راه ڏسي آهي.

14 تاريخ شام جو کين اسپتال ۾ داخل ٿيڻو هو، پر پاڻ
صبح کان ئي تياري ڪرڻ لڳا. ائين جيئن هميشه مسافريءَ تي وڃڻ
لاءِ تيار ٿيندا هئا. گهڙو ويس ٻڌائون ۽ هر هر پيا پڇن ته پڇو ايتري
دير ڇو ڪئي اٿو؟ هلڻ محل فرمايائون الله توهان، پيڙائي پار، موٽر
۾ چڙهي اچي ڊاڪٽر پنٿو جي اسپتال ۾ پهتا. اسپتال ماڻهن سان
پري پيئي هئي، هرڪو سندن ديدار لاءِ پئي آيو ۽ پاڻ هر ڪنهن کي
دعائون پئي ڪيائون.

بمبئيءَ کان سندن مريد پياڻي ڊاڪٽر راڻي آڏواڻي سندن
خدمت ۾ حاضر هئي ۽ آپريشن جي انتظام ۾ لڳل هئي. درگاه
جهوڪ شريف کان سندن مرشدزادا حضرت ارشاد عباس صاحب
(جي هن وقت درگاه جهوڪ شريف جا گادي نشين آهن) ۽ حضرت
سائين حاجي محمد وارث صاحب ۽ پيا صاحبزادا پڻ سندن طبع
پرسيءَ لاءِ پهچي ويا هئا. پاڻ سڀني سان قرب سان پئي ڳالهائون.

پنهنجي صاحبزادي سائين علي گلاب صاحب کي گهرائي خاص
هدايت ڪيائون ته متان وقت حياتيءَ جو پورو ٿي اچي. تنهن ڪري
خبردار ٿي منهنجي پَر ۾ بيٺو رهج.

تاريخ 15 صبح جو آپريشن ٿيو، پر سڄي ڏينهن ۾ سندن
طبيعت سرهي ڏسڻ ۾ آئي. رات جو هڪ وڳي ڌاري سجاڳ ٿيا ۽
پڇيائون ته وقت گهڻو ٿيو آهي؟ ڪنهن جواب ڏنو ته قبل! اڃان
سنجهو آهي. کين ته رات ساري پيئي هئي، سو فرمايائون ته ڪوڙ ٿو
ڳالهائين، ٻه ٻيهر رات جا گذري چڪا آهن، مون کي اُٿاري ويهاريو ته
خيال سان ويهان. خدمت ۾ بيٺلن عرض ڪيو ته قبل! آپريشن ٿيل
آهي ۽ ڊاڪٽرن اُٿڻ کان منع ڪئي آهي ته متان ٽاڪا کلي پون. پاڻ
اُٿاري وهاريو ته خيال سان وهان. خدمت ۾ بيٺلن عرض ڪيو ته قبل!
آپريشن ٿيل آهي ۽ متان ٽانڪا کلي پون. پاڻ اُٿاري وهاريو ته دعا
ڪندو سائو. ٻچو منهنجا سائين ڇا چوندا ته فقير منهنجو آمر و ساري
چڏيو! سبحان الله! سوا سو ورهين جي عمر، ههڙو نازڪ آپريشن،
سڄي عمر جي عبادت، هيڏو رُتبو، مگر پنهنجي سنگرن جي چوائيءَ
جي پوئواريءَ جي اون ته ڏسو....!!

16 ڊسمبر صبح جو سجاڳ ٿيا ۽ سڀني سان مشڪي
ڳالهائون. سائين حاجي محمد وارث صاحب جنهن وقت کائن
موڪلائڻ آيا ۽ کين پاڪر پائي گڏيا، ان وقت کين گهڻيون دعائون
ڪيائون ۽ پڇيائون ته ڪاڏي هليا آهيو؟ سائين حاجي محمد وارث
صاحبن جواب ڏنو ته درگاه شريف ٿا وڃون، جو اڃ سائين شاه
قلندر داتا پير صاحب جو ڏهاڙو آهي ۽ ميلو آهي. تنهن تي پاڻ
فرمايائون ته قبل! اڄ چڱو ڏهاڙو آهي، توهان هلو ته مان به اچان ٿو ۽
هيٺيون بيت ڏنائون:

جهازيتي من جو پاڻيءَ ۾ ڀرتو،

بندر جي بهيءَ تي، اچي هادي هٿ ڏجو.

صاحب کانس موڪلائي روانا ٿيا. تنهن کان پوءِ ڊاڪٽر راڻيءَ

کي گهڻي پيار سان گرائڙي پاڻي فرمايائون ته بچو ڏاڍي ڪوڙي دوا

پياري آئي، مون کي وري اهڙي ڪوڙي دوا نه ڏجو. ستيئي بيهوشيءَ

جي حالت ٿي وين ۽ آهستي آهستي بخار وڌڻ لڳو، جو شام تائين

وڃي 106 سينٽي گريڊ تي پهتو. بخار لاهڻ لاءِ گهڻائي حيل هلايا

ويا پر ڦڪين فرق نه ڪيو. رات جو 10 وڳي پاڻ هن فاني جهان مان

برقو متاني دارالبقا ڏي روانا ٿيا. عين ان وقت درگاه جهوڪ شريف

تي سماع جو راڳ پئي هليو ۽ گاديءَ ڏئي سائين عبدالستار شاه

صاحب فقير صاحب جي ڀاريءَ طرف نھاري فرمايو ته ابا فقير صاحب

خير سان پهچي ويا!

سندن وصال تاريخ 27 جمادالثاني سال 1380 هجري 10 وڳي

رات جو، برابر 16 ڊسمبر 1960ع ڪراچي ۾ ٿيو. پاڻ سائين شاه

قلندر داتا پير صاحب جي رحلت فرمائڻ واري ساڳي تاريخ ساڳيو

مهينو ۽ ڏينهن ڪنيائون!

رات جوئي ڪين غسل وغيره ڏنو ويو ۽ سڄي رات سندن

هدايت موجب ڪلام الله شريف جو ورد چالو هو. 4 وڳي پريات جو

جنازي نماز ادا ڪئي ويئي ۽ 5 وڳي سندن جسم مبارڪ عظيم

شان سان موٽر رستي جلالاڻي شريف لاءِ روانو ٿيو. سندن رحلت

فرمان جي خبر خيرپور رياست ۽ ٻين پاسي بجليءَ جيان پڪڙجي

ويئي ۽ سون ۾ خلق جلالاڻي شريف پهچي ويئي. پنجين وڳي شام

جو سندن جسم مبارڪ جلالاڻي شريف پهتو. جتي پهر جنازي نماز

ادا ڪئي ويئي ۽ سج لهڻ کان اڳ ڪين وڏي احترام سان مدفون ڪيو ويو.

اڄ پڻ وايون ڪن، وڻجـارا وڃڻ جـون،
هلڻ هارا سـڀـرين، روئڻ تان نه رهن،
آڇـهـلـينـدي ڪـيـتـرو آيل! سامونڊين،
پڇـهـڻـ ڇـوڙي جن، وڏا پيـڙا ٻار ۾.

فقير صاحبن جا چيل ڪلام

(1)

پيتم جام وحدت جو، وجود جو ترڪ تڏهن ٿيڙو،
نشو ٿيو نينهن جو غالب، پيچي پورا ڪيئن قالب،
رهيو مطلوب نا طالب، نظر ۾ نانھ ڪو پيڙو،
صحيح ڪيم سير هيءُ سارو، ماري انا الحق سندو نعرو،
وڃائي وره جو وارو، صدق تنهن تان جسو ٿيڙو،
وڙهي جڏهن لا سندي کاتي، تڏهن ٿيو عشق اثباتي،
رهيو آڏو نا ذاتي، نصييرا نام نفی ٿيڙو.

(2)

اولا ڪر ڪي آدم آيا، رک سڻان اهو ول شاهي دا،
گهن ميدان محبت والي، اندر مسجد ٻاهر چالي،
هر صورت وچ ناز نرالي، عجب رنگ الاهي دا،
ظاهر ذات صفات هڪره ڪ پاوڻ، ڪوڙا دليل ڪهڙا پيو اڏاوڻ،
الانساني چم ڪر چاوڻ، تون هين صاحب تاج ڪلاهي دا،
نصير محمد هر مظهر وچ، سير ڪيتوسين سڀ گهر دي وچ،
سوئي آيا هي نور نظر وچ، ست غير اهو گمراهي دا.

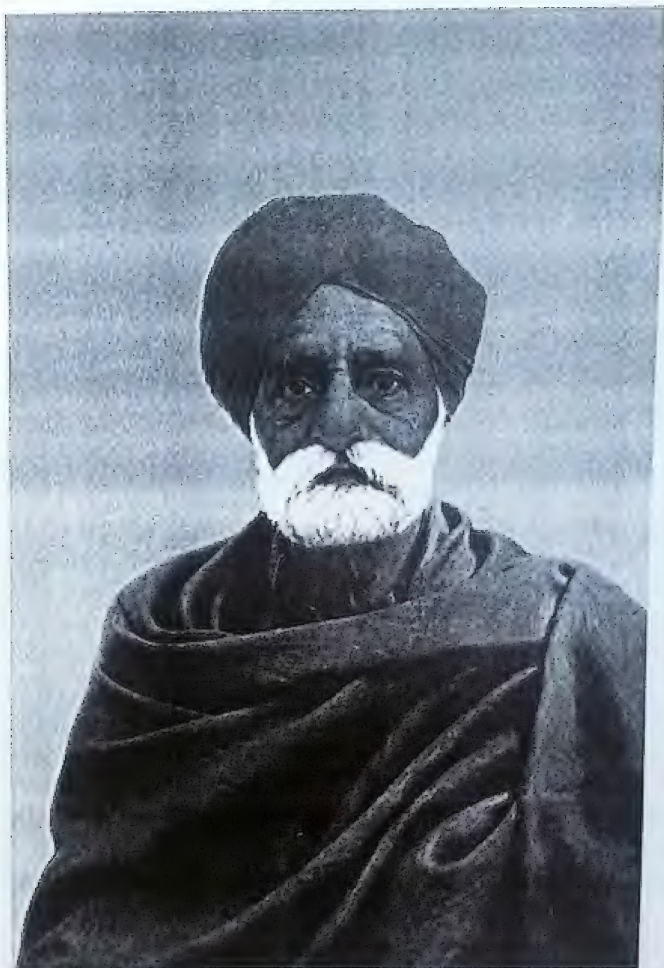
(3)

مٺي ٻول سڀا جهڙي لات، کانگ خبر ڏي خير مهر جي،
مٺيءَ جي ملڻ جو پھ جو ڪيائون، وائي اها اٿن وات،
ڏينهن سڄوئي ڏک ۾ گذري، روئيندي ساري رات،
بس اکين کي ڪين اچي ٿي، برھ وئي برسـات،
مٿان نصير ڪرين دل ماندي، پرين ايندا پريـات.

(4)

مارن ري مـاندي، ويئي وات نـهـاريـان،
چرخو درد فراق جو، پرت سندي پانـدي،
تون هين تند تنواريـان
کوٽن ۾ ميان سومرا، هت ارادي ڪنهن آنـدي،
گوند ۾ ويٺ ڏينھڙا گھاريـان،
تنهنجي نينهن نصير ڪي. برھ ڪيو آ بانـدي،
ويئي هنجون هاريـان

حضرت لطف علي صاحب فقير صوفي القادري
سجاده نشين درگاه جلالتي شريف

سجاده نشيني

جناب فقير صاحب جي وصال بعد سندن ٿي حڪم پٽاندر
سندن وڏي صاحبزادي سائين لطف علي صاحب کي گاديءَ تي
وبهاريو ويو. سائين ارشاد عباس صاحب پنهنجي والد حضرت
عبدالستار شاھ جي آمر سان درگاه جھوک شريف تان جلاڻي
شريف اچي اها رسم ادا ڪئي، پوءِ حاضرين سنگت گهڻي صدق
سان سائين لطف علي صاحب کي سجدو ڏنو.

حضرت شاھ قلندر داتا پير صاحب ۽ فقير صاحب جي
وصال جي تاريخ ۽ مهينو ساڳيو آهي. هجري سن موجب انهيءَ تاريخ
تي حضرت شاھ قلندر داتا پير صاحب جو ميلو درگاه جھوک
شريف ۾ ٿيندڙ آهي. ان بمذ نظر فقير صاحب جو ميلو
درگاه جلاڻي شريف ۾ سنڌي ڦڳڻ مهيني جون ٽي
راتيون، (27-28 ۽ 29) ستاويهين، اٺاويهين ۽ اوڻهين مقرر ڪيو
ويو. فقير صاحب جا سوين طالب ۽ عقيدتمند هند سنڌ جي ڪنڊ
ڪڙڇ مان ڪهي اچي ميلي ۾ شريڪ ٿيندا آهن. ميلي جو دستور
ساڳيو درگاه جھوک شريف وارو قائم آهي.

سائين لطف علي صاحب ستتستئي فقير صاحب جي روضي
مبارڪ جو ڪم شروع ڪرايو، جو پنجن سالن جي عرصي بعد سال
1965ع ۾ ٺهي راس ٿيو. هر روز ڪيترا قربدار ڪٿان ڪٿان ڪهي
اچيو سندن زيارت ڪن ٿا.

ڳالهيون ڳڻ ڳارين، مون مارين جانب جت بلوچ جون.

فقير صاحب جو اولاد

جناب فقير صاحب کي چار فرزند آهن. سڀئي آل عيال وارا آهن ۽ پنهنجي ڳوٺ جلاڻي شريف ۾ رهن ٿا. چارئي نالي رب جي سان فيض جا صاحب آهن. سندن اٿڻي ويهڻي بلڪل سادي ۽ بنا ڪنهن ڏيک وٻڪ جي آهي. وڏا ٿيئي صاحبزادا سنڌي پڙهيل آهن ۽ ڦارسيءَ جو به مهاررو اٿن. باقي ننڍي صاحبزادي جي اسڪولي تعليم ورتل ڪانهي. مدني علم جي وڻ ڪمي ڪانهي. شهباز جا ٻچا شهباز ئي آهن.

سندن ماما صاحب اڃان حيات آهي. ڪيتري عرصي کان اکين جي نظر بلڪل ڪانه اٿن. پنهنجي حياتيءَ جو ڳچ عرصو لنگر جي خدمت ۾ گذاريائون. اوائل ۾ جڏهن ڳوٺ ۾ ان پيهڻ جي چڪي يا مشين ڪانه هئي، تڏهن وڏو اسر ڏيئي ننگر لاءِ جنڊ تي ان پيهندا هئا ۽ ننگر تيار ڪندا هئا. هينئر سڄو وقت نام سان گذارين ٿا. جڏهن به کين فقير صاحب جي طالبن مان ڪا گڏبي آهي ته چوندا اٿس ته ٻچا توهان کي ڪامل مرشد مليل آهي، توهين به سندن چوائي وٺي وڃي ڪامل ٿيو.

سائين لطف علي صاحب: سڀني ڀائرن ۾ وڏا، هن وقت گادي نشين آهن ۽ هميشه خدائي خيال سان رهن ٿا. ساڳي والد صاحب واري پُرونيو ٿا اچن. قد جا ننڍا، سرير ۾ هلڪا پر قرب ڪوتان ڪوٽ پربل اٿن. اٿي وٺي کي وَر وَر ڪري چوندا آهن ته ادا اسان جا ڀائر آهيو جو هڪ آبي جو اولاد آهيو. بعض ته ٻئي ٻانهون ڳچيءَ

سائين علي گلاب صاحب

سائين علي گل صاحب

فقير دين محمد صاحب

سائين حسن بخش صاحب

۾ وجهي پيار مان پاڪر پائي چون ته توهان کي ڏسي بيحد
خوش ٿو ٿيان.

جڏهن به ڪو دعا گهرين ته اڪيون روضي شريف طرف ڪڍي
چوندا ته اسان جا هٿ به سندن دامن ۾ آهن. هڪ ڀيري سنگت مان
ڪنهن چين ته قبلًا! اوهين به ساڳيو سرُ آهيو. پاڻ جواب فرمايائون ته
آبا پنهنجو ننگ ٿا سنڀالين. باقي پاڻ ۾ حال ڪونهي. ايڏي آهي
منجهن نهٺائي ۽ نياز، حقيقت ته ائين آهي ته اڃان سندن زبان مبارڪ
مان دعا نڪريئي مس ته ڪم راس ٿيو وڃي.

ازحد صابرين ۽ رضا تي راضي رهڻ وارا آهن. سندن وڏو پٽ
سائين امداد علي، سخي مرد، مجاهد ۽ ڪم ڪار جو برجستو،
چالهيڻ ورهين جي جوانيءَ ۾ ئي راه رباني وٺي ويو. فقير صاحبن
جو به مٿس گهڻو پيار ۽ راضيو هو. پر سائين لطف علي صاحبن
جنهن صبر سان رب رضا قبول ڪئي، تنهن سڀني کي هيران ڪري
چڏيو. وري تازو ڪجهه عرصو ٿيو ته سندن ٻيو نمبر فرزند سائين
هدايت علي به اوچتو جوانيءَ ۾ هليو ويو. سائين لطف علي صاحبن
کي وري به اهوئي صبر ۽ شڪر. ٻئي ڀائر فقير صاحبن جي حضور ۾
روضي شريف جي اُوڀر کان رکيل آهن. ٿلهي تي ويهي ڪچهري
ڪندي وقتي جي سائين لطف علي صاحبن جي نظر ٻنهي ڀائرن تي
وڃي پوي ته دل ڀرجي اچي ۽ بعض ائين فرمائين ته اهي ٻئي تير
اسان کي ڇاتيءَ ۾ عمر ڀر لڳل رهندا.

ڪچهري ڪن ته به تعريف هڪ رب جي ۽ پڇاڙ پنهنجي
مرشد داتا پير صاحبن جي. رهاڻ ڪندي يا خطن ۾ بار بار اها
هدايت ڪندا آهن ته بابي سائينءَ وارو ڏنل هڪ سبق ياد ڪريو ته
ٻئي جهان موچارا ٿيندو!

سائين علي گل صاحب: ٻيو نمبر صاحبزادو بيهڪ ۾ فقير صاحبن وانگر قداور ۽ بدن جا ڀريل آهن. اڪيون الاهي نشي سان ڀريون پيون اٿن. طبيعت نهايت صابرين، مائيني ۽ نياز پري. ڪڏهن ڪو ڪين رهاڻ ڪرڻ لاءِ عرض ڪري ته حليمائيءَ سان آهستي چوندا ته ادا اسان کي ته ڳالهائڻ اچيئي ڪونه! حياتيءَ جو ڳچ عرصو فقير صاحبن جي خاص خدمت ۾ گذاريو اٿن ۽ سندن خط پت لکڻ جو ڪم به مٿن هو. سندن ٻيو نمبر پٽ سائين شرف علي ننڍپڻ ۾ وفات ڪري ويو. ڇا ته صبر سان اهو وڇوڙو برداشت ڪيائون!

سائين علي گلاب صاحب: ٽيون نمبر صاحبزادو حشمت ۽ رکي رهائيءَ وارا آهن. خيرات جو انگ منجهن گهڻو آهي، ٻنيءَ ٻاري جو ڪم پنهنجن نينگرن جي حوالي ڪري سڄو وقت قرآن شريف پڙهڻ ۽ خدائي خيال ۾ صرف ڪن ٿا.

سائين حسن بخش صاحب: چوٿون نمبر صاحبزادا ڏاڍا قربدار، قياسي ۽ ويساهي آهن. زماني جي ڏانوَ جا اصل نه، ڪيڏي ڪين نڪرن، ٻاهر نڪرندا ته به ٿلهي تائين يا مرشد داتا جي روضي مبارڪ تي. زماني جو سڀ ڪم ڇڏي رات ڏينهن مجاهدي ۾ آهن. جڏهن به ڏسون ته مراقبي ۾ آهن ئي آهن! ڏهن ۽ چاليهن ڪيڏن جا ڏاڍا ڪوڏيا. فقير صاحب پاڻ فرمائيندا هئا ته ٻچو حسن بخش اسان کي هڪ مست جو ڏنل آهي.

رهاڻ ڪندي بازن وارا پڙڪا پيا ڏيندا هئا. ڪيترا سنگتي ته ائين چوندا آهن ته چڻ فقير صاحب پاڻ ويٺا رهاڻ ڪن. ورهاڱي کان پوءِ هڪ دفعو 1956ع ۾ فقير صاحبن جي آمر سان هندستان مان ٿي ويا آهن.

فقير صاحب جا خاص صحبتي

۽ خدمتگار

فقير دين محمد صاحب جلالاڻي: فقير صاحب جا پاڻيڃا هئا. ننڍي هوندي کان ئي فقير صاحب جي صحبت ۾ آيا ۽ سڄي زندگي ساڻن گڏ سندن خدمت ۾ گذاريائون. لباس بلڪل سادو پهريندا هئا. طبيعت نهايت صابرين ۽ قرب پري هوندي هين. مٿن روج به ڏاڍو بيٺل هو. ان ئي پهر اکين ۾ پاڻي پيو چلڪندو هو. هر ڳالهه ۾ فقير صاحب ساڻن صلاح مصلحت ڪندا هئا. انهن ڪشي چئجي ته فقير صاحب جا وزير هئا. فقير صاحب جي وصال کان پوءِ بنهه ويڳاڻا ٿي پيا. سندن ڳالهين ڪندي ڳچ ڳري پوندا هئن.

سندن جهڙو مجاهد به ڇڏو لپندو ۽ سرير به مجاهدي ڪندي ڇڏيائون. 1969ع جي مارچ مهيني ۾ هڪ ڏينهن پنهنجي اوطاق ۾ مراقبي ۾ ويٺا هئا ته اوچتو ڇت مٿان ڪري پين ۽ ويٺي ئي دم پرواز ڪري وين. جهان ڇڏڻ وقت سندن عمر اٽڪل هڪ سؤ ورهين هئي. سائين لطف علي صاحب کين درگاه شريف جي ٻاهران محلي جي اولهه طرف فقير صاحب جي حضور ۾ مدفن ڪرايو.

مائي ڪنڊل: جلالاڻي شريف جي ويٺل مسلمان مائي هئي. فقير صاحب جي خاص خدمتگار ۽ تڪن طالبان مان هڪ ٿي گذري آهي. ننڍي هوندي ئي فقير صاحب کان ذڪر وٺي سڄي عمر نام سان جڙي رهي. فقير صاحب جو مٿس گهڻو راض هو. مرشد ۾ ايتري ته فنائي ڪاڏل هيس جو ڪڏهن ڪڏهن فقير صاحب کي چوندي هئي ته قبلا!

اوهين ڪٿي به هوندا ته مون کان لکي نه سگهندا. نام ۾ به ايتري ته
 گم هوندي هئي جو فقير صاحبن کي چوندي هئي ته قبلًا! منهنجي
 ڪٿ جا سڀ ايسون ۽ پاوا به مونسان گڏ ساڳيو ذڪر پيا ڪن. وجود
 به وسريل هوس. ننگر تي ماني پچائيندي بعض دانگيءَ ۾ وڌل ماني
 سڙي ويندي هيس ته به پاڻ اُهاڻي نام ۾ گم. ماني کان وقت ڳڻي
 وات ۾ وجهي ڪيترو وقت پيئي ان کي چٻاڙيندي هئي. جيستائين
 وري خيال موت کائيس يا ڪو ٻيو ياد ڏياريس. پنهنجي گهران ٿلهي
 تي اچڻ لاءِ نڪرندي هئي ته ڪڏهن ڪڏهن هلندي هلندي وڃي پت
 تي نڪرندي هئي، جا ڳوٺ کان 3-4 ميل پري آهي.

شادي ڪانه ڪيائين ۽ جڏهن به سندس مائٽن جي زور ڀرڻ
 تي فقير صاحب شاديءَ جي ڳالهه چوريندا هئس ته چوندي هين ته
 قبلًا! مون کي سڀ عضوا مردانا آهن، ڏاڙهي به اٿم ۽ ڳيڙو به ٻڌندي
 آهيان، مون کي شاديءَ کان معافي ڏيو!

پنهنجي جهان ڇڏڻ جي به اڳواٽ خبر پيس ۽ فقير صاحبن
 جي گهر اچي سنان ڪري، نوان ڪپڙا پائي، شريت پي، فقير صاحبن
 کي گهرائي سندن گوڏي تي ڪنڌ رکي جهان ڇڏيائين، فقير صاحب
 بعض سندس ڳالهه ڪندي فرمائيندا هئا ته ٻچو ميران ٻائي هئي.

دادا نارائڻ داس بوٽائي: سنڌ ڪاليج ڪراچيءَ جو ناميارو
 پرنسپال فقير صاحبن جو هڪ تڪو طالب هو. رهڻيءَ جو سادو بنهه
 نهڻو پر اوچ هستيءَ وارو اعليٰ انسان هو. دل ۽ دماغ ٻئي جهڙا هن
 جا روشن هئا، تهڙا ڪنهن ورلي جا هوندا.

1931ع ڌاري فقير صاحبن جي صحبت ۾ آيو ۽ جهڙوئي
 دنياوي علم ۾ اڪابر هو تهڙيائي ترقي لدني علم ۾ به ڪيائين.
 سندس صوفيائي طريقي تي انگريزيءَ ۾ لکيل ليک پڙهڻ وٽان آهي.

سائنس جا ڪيترا مثال ڏيئي صوفي رمزون سمجهايون اٿس. هڪ دفعي ڪاليج مسٽر ۾ لکيائين ته جيڪو دنياوي پڌارٽ گهرج کان وڌيڪ ٿو پاڻون رکي ۽ ٻين سان نٿو ونڊي اهو وڏو چور آهي. انهيءَ کان جيڪو لاچار گهرج سبب ٿو چوري ڪري، جو سڀ شيءِ سرڪار رب جي آهي. انهيءَ ڳالهه تي عمل به واه جو ڪيائين. صفيدي پوش مٿن مائٽن، واقفڪارن ۽ غريب شاگردن کي هڏان وهي به ڳجهه ڳوهه ۾ مدد ڪيائين. ڪنهن جو دک سهي نه سگهندو هو.

هن سان هڪ ته گهڻو اڳ ٿي ويو هو، جو چونڊو هو ته ڪنهن سمي ميز، ڪرسيءَ وغيره کي هٿ لائيندو هوس ته لاهندو پيو ياسندو هوم. ڪنهنوقت به جيئن خيال ڪندو هو يا چونڊو هو تيئن پيو ٿيندو هو. عاجزيءَ سان دل ٺي دل ۾ سائينجن کي عرض ڪيائين ته اهي اختيار يون پنهنجي قبضي ۾ رکو. چونڊو هو ته جي ڪنهن پئي فقير جو طالب هجان ها ته واڃڻ وڃائي ڇڏيان ها، پر خوش قسمتيءَ سان انهيءَ صوفي سردار، ترڪ جي صاحب جو طالب ٿي پيو آهيان! فرخل وري اهڙو هو جو هڪ دفعي فقير صاحبن کي عرض ڪيائين ته جيتري مهرباني مونسان ڪئي اٿو تنهن کان به وڌيڪ، نه ته به گهٽ ۾ گهٽ ايتري مهرباني ته پنهنجي هر هڪ طالب سان ڪريو.

فقير صاحبن کي، گڏيو ته دنيائي وسري ويندي هيس. هڪ ڀيري بمبئيءَ علائقي جو گورو گورنر سندس ڪاليج ۾ اچڻو هو ته پاڻ ويٺو هو، پنهنجي گورنر فقير صاحبن جي حاضريءَ جهوڪ شريف. سندس اصول هو ته ڪنجون، ڪلف، ڪٽا ٿيئي حوالي هون جي. چونڊو هو ته جيسين طالب سڄوئي پاڻ سپرد نه ڪيو آهي تيسين ڇا حاصل ڪندو؟ سائينجن به ڦري مٿس عاشق ٿي پيا ۽ دل شريڪ سمجهندا هئس. جلالاڻي شريف ۾ اها چرچا ٻڌي هئي ته واه! هي

عقلمند ڪامورو به وڃي حضور رسيد ٿيو!

قرب جي ته وٽس ڪوتاهي ڪانه هوندي هئي. ڪنهن کي پهريون ڀيروئي گڏيو هو ته به ائين چئڻ ته ورهين جو واقف هجي. ڪنهن چيس ته دادا! توهان جو جيون چتر ٿو لکڻ چاهيان. چيائينس ته بس ايترو لکج ته بوٽائي معنيٰ "عشق". دنياوي رسمن رواجن ۽ باهريين پني مان ته ڄاڻندوئي نه هو. سندس نهڻائيءَ جا مثال به اڪيچار آهن جن جو بيان هت نٿو ڪجي. جهڙو ڪل مک، خوش مزاج ۽ نيمن تي پورو پڪو ننڊ سميت، ڪو ورتلو ليندو.

دادا! چونڊو هو ته ڪلام جي پڌجي رڳي هڪڙي ست، جيئن من ڦري نام پاسي رجوع ٿئي، پوءِ اُٿي وڃي ڪنهن ڪنڊ ۾ خيال سان ويهجي. وڌيڪ پڌڻ، مورچگوني خيال ۾ رنڊڪ.

اڳئين سال جي شروعات ۾ 88 سالن جي عمر ۾ دهليءَ ۾ چولو مٿاني وڃي پنهنجي روحاني رهبر جي قدمن ۾ جاءِ ورتائين. دادا بيشڪ سڄيءَ سنگت جو دادا هو.

ادي لڇي: هندواڻي ماني وهيءَ ۾ ئي پنهنجي سهاڳ جي گذاري وڃڻ کان پوءِ اچي فقير صاحبن جا خدمت ۾ رهي. سندس پيڪا اڳيئي فقير صاحبن جا طالب هئا. زماني جي گلا غيبت جي پرواه نه ڪري پنهنجي حياتيءَ جا اٽڪل پنجاه سال فقير صاحبن سان گڏ رهي ۽ سندن واه جي خدمت ڪيائين. هميشه ساڻن گڏ هوندي هئي. ويندي آخريين سمي تائين.

هندو فقراھ جي ماني ٽڪي پاڻ ٺاهيندي هئي. پيسو ڏوڪڙ جيڪو فقير صاحبن کي نذراني طور ملندو هو سو پڪائيءَ سان سنڀالي رکندي هئي جو ننگر جي بلي يا ڪنهن ضرورت وقت ڪڍي ڏيندي هئي.

فقير صاحب کيس گهڻو پائيندا هئا ۽ وقتي فرمائيندا هئا ته کيس ڏسي اسان کي پنهنجي امان ياد ايندي آهي. باطن جي مٿس چڱي مهرباني ٿيل آهي. هن وقت عمر اٽڪل 85 سال اٿس ۽ جلالاڻي شريف ۾ رهي ٿي. سڀ صاحبزادا، وڏا توڙي ننڍا ۽ فقراء کيس گهڻو پيار ۽ عزت ڏيندا آهن.

نانگو فقير: اجمير شريف جو وينل هو اصل نالو گلزار علي هوس. سنڌ جي ڪيترين ئي درگاهن تي رهي رياضت ڪيائين. ادھر سلطان بادشاه جي درگاه تي اشارو ٿيس سو ڪهي درگاه جهوڪ شريف تي آيو. اُتي ڪجهه سال مٿيون پريائين، جتان پوءِ فقير صاحب وٽ آيو. 12 سال کن سندن خدمت ۾ رهيو. رياضت ۽ صفائيءَ جو خاص ڪوڏيو هو. سڄو وقت فقير صاحب جي خدمت ۾ پيرين پر بيٺو هوندو هو. اُتي وٺي مهمان جي به ڏاڍي سارسنيال لهندو هو. جيڪو پيسو ڏوڪڙ ملندو هوس، سو به فقراء ۽ مهمان تي خرچ ڪري ڇڏيندو هو. شاديءَ کان ڪيائين.

فقير صاحب جو مٿس چڱو راض هو ۽ فرمائيندا هئا ته ٻچو نانگو ساڀيان اسان جو عضو ٿي ويو آهي. فقير صاحب کان پوءِ سائين لطف علي صاحب جي خدمت ۾ رهيو، پر ڏاڍو ويڳاڻو. پورن پنجن سالن کان پوءِ ساڳي فقير صاحب واريءَ جماد الثانيءَ جي 27 جي رات ڪراچيءَ ۾ جهان ڇڏيائين. کيس درگاه جلالاڻي شريف جي اڱڻ ۾ محلي جي اُڀر واري دروازي جي سامهون دفنايو ويو. تحقيق جنهن کي پنهنجو عضو سمجهائون، تنهن کي پنهنجي حضور ۾ هميشه لاءِ گڏ رکيائون.

لڪل لعل :

فقير صاحبن جا طالب، هندو توڙي مسلمان هزارن جي تعداد ۾ هند سنڌ ۾ پکڙيل آهن. سندن ڪامل رهبريءَ هيٺ ۽ صحبت ۾ ڪئين دليون رنگجي سهڻيون ٿي پيون. ڪيترائي سندن تڪا طالب حال ۽ خيال وارا ٿي گذريا آهن ۽ اڃان به آهن. جي انهن سڀني جو بيان لکجي ته هوند چڱو خاصو ڪتاب ٺهي پوي. پر پنهنجي مرشد داتا جي خاص لک جي هدايت پٽاندرا لڪل لعل لکائي رهيا. شايد وقت اچي جو پاڻ ڪنهن ۾ سگهه وجهن جو انهن لڪل لعلن مان ڪن جو بيان قلم بند ڪري.

پاڻڻو پيون

فقير صاحبين جا طالبين ڏي لڪايل خط

خط (1)

محب الفقرا دوست درويشان صادق اليقين

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به خير ٿا گهرون.

مطلب ته وسريل نه آهيو، اوهين نه وساريو. اوهان لکيو آهي ته ڳالهين کولي لکو، سو ڪي ڳالهين کولي لکڻ جهڙيون نه آهن، رڳو اشارو لکيو آهي. هڪڙيون ڳالهين روبرو ڪرڻ جهڙيون آهن، ڳالهين به اهي آهن ته پنهنجو رب ڪريم نه وساريو، جو هتي ٿورو بيهڻو آهي. اوهان جي مرضي آهي ته ڪجهه ڏسون. هرڪوئي پنهنجي ڪيل اعمال آهن، اهي سڀ اڳيان هلي ڏسندا، تڏهن ٿو چئجي ته ”هتان ٺهي هلو جو رب بي پرواهه آهي“. خدا جو خوف وڏي عبادت آهي. مون کي هدايت نصيحت ڪرڻ اوهان کي جڳائي ٿي، جو مٿان اُتي هلي چئو ته اسان کي ڪجهه نه چيائين.

صحبت سهڻي جيءَ ۾ رهو، جو سهڻي جي صحبت ۾ پئي، ڪيتريون دليون سهڻيون ٿي پون. پنهنجي رب ڏانهن دل سهڻي رکو. دليئون رب قبول ڪريو.

اک به کلندي ۾ جڏهن اهو پارس پرين پيا وهائيندا. اک به اهو پارس پرين کوليندو. هي پنڌ به اکين جو آهي. اک به انهيءَ جي کلندي جنهن جي محبوب جي صورت سان ٻڌل هوندي. جا اک سڄو ڏينهن هيڏانهن هوڏانهن پيئي واجهائيندي، اها اک ڪيئن کلندي؟ جيڪي ماڻهو ڏسڻ ٿا گهرن سا اها به هڪڙي مراد آهي، زمانو سڄو مرادن جو آهي. فقير جو پنڌ نامراديءَ جو آهي.

نامراديءَ جي نجهري، پيهي پس الله،

چئنورياني راهه، مرادن مخفي ڪيو.

جيڪو اوهان کي مليل آهي، اهو نه ڇڏيو. اول اهو سڃاڻو،
سڃاڻن کان پوءِ قدر پوندو.

اڪين ۾ ٿي ويهه، ته واري اڪيون ڏيکارين،
توڪي ڏسي نه ڏيهه، آڏن نه پسان کي پيو.

اڪين کي عادتون سيکارجن، ڳوليندي به اڪ آهي. سڃاڻندي
به اڪ آهي. اڪ واري کي صرف چوندا آهن. باقي بازار ۾ خلق
گهڻي آهي. هيرن جي هار جي خبر به صرف کي پوندي. لقاپور
۾ لقا پيئي ٿي لتجي. لقا به اڪ لٽيندي آهي. (لقاپور، هي جهان،
لقا، راز الاهي).

هيڏي هوڏي ڏسو ٿا، ڪجهه پاڻ ڏي به ڏسو!

پاڻ پنهنجي پاڻ ۾ پيو هي جن ڏٺو،
ڪرمن جو چٽو، ڦاري تن ڦٽو ڪيو.

هيءَ عارفبازي آهي، اولائن جي راند آهي. اهو هلڻ ئي اهڙو
آهي. فقط هلوئي هلو. ڪاه وڌايو، پر جي ڪاه نه وڌي سگهي ته
يقين وڌايو. جيئن نه وسري، نه وسارجي. روزگار جو بار الله سائينءَ
تي آهي، رازق رب ڪريم آهي. جنهن جي دائم ڊيگ چڙهيل آهي،
جو هر شيءِ کي ٿو ڏئي. باقي ظاهر جو رڳو بهانو آهي. ڪم هر
ڪنهن جا الله سائينءَ تي آهن. ظاهر باطن جا. هڪ رب راضي ڪريو
ته رب اوهان کي به راضي ڪري. رب جي راضي سان سڀ سٺائي
آهي. "رب راضي ته جڳ ٿي راضي". اوهين فقط رب نه وساريو،
سعيو ڪريو جو حياتيءَ جي تيم پري ٿي وڃي.

سدائين نه هوندا ساهه سان، اهي ميلائي جا مينهن،
هي وڻ هتي جا، آهن ڏسڻ به ٿي ڏينهن.

رات جو پيٽ پري نه سمجهي، جو ننڊ اچي ويندي. جي پيٽ
 اُن پائيءَ سان پريل هوندو ته سجاڳي ڪيئن ٿيندي؟ ستي وٺي، اک
 پٽي به رب ياد هجي. ڪم هاج ۾ به نه وسارجي. جيڪو وساري ٿو
 اهو پاڻ وسري ٿو. ٻيو ته هر حال ۾ شڪر ۽ صبر ڪجي. انسان کي
 الله سائينءَ پيدا ڪيو آهي، پنهنجي يادگيريءَ واسطي. جيڪو پنهنجي
 رب کي ٿو ياد ڪري، رب ڪريم وري اُن کي ٿو ياد ڪري. اهو رب نه
 وساريو جيڪو بخشيش جو صاحب آهي، ياد ۾ ياد رهي:

”هت سچوءَ سنڀاريا، هت سنڀار سچوءَ جي“

بندگي شرمندگي، اها ميڙ ڪام،

پرين تب پرتام، ”آءُ“ جب اٿ ڳڻي.

”جي اکين ته مين بادشاهه ٿي—وان،

ته ترڪ ڏي—وين تریت نون“

رب پاڪ انسان کي حياتيءَ جي بادشاهي ڏني آهي. سندس
 فرمان آهي ته: اجائي نه وڃاءِ:

”امر جي نه مڃين، سي ڏوٿي ڏولائي پيا“

زماني جا ڪهڙا هوشيار آهيو، باقي پنهنجي رب ڏانهن
 بيخبر ٿا ٿيو! نه ريس ڪريو ماڻهن سان. وٺو وحدت کي:

”وحدت دي درياھ اچليا، سر رهيا نه پير“

هتان بي سر بي پا ٿي هلجي. اوهين مريد به بي سرن جا
 آهيو. اوهان ڏي صحبت به بي سرن جي ٿي موڪلجي. خود نه ٿجي.
 بيخود ٿجي..:

”بيخودي دا باب جوئي پڙهي، سوئي هوش گنواي“

رب پاڪ جن کي عقل ڏنو تن سڃاتو پنهنجي رب کي ۽

سڃاتائون راه رب جي. اڳيئون به سهڻا آهي ٿا لڳن جن سڃاتو رب
 ڪي ۽ سڃاتائون راه رب جي. ماڻهو پاڻي هلي، اهو پلو آهي. ٻيو
 پلو رب ڪريم آهي، جيڪو پلاين جو صاحب آهي، جن کي
 يادگيرا پنهنجا ٿو ڏئي، انهن سان پلائي آهي. ٻيو يادگيرو موت جو
 رکجي جو:

”موت مورئون نه ٿري، نيڪ نٻاهي نيندو“

لکپڙهه به اچي ويئي آهي ته مرڻ کان اڳي مري اچ. پوءِ
 جيڪي آبروءَ وارا هئا، اهي اُتي پنڌ پيا.

الله سائينءَ جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي،
 ساڻي جن الله وار نه وانگو تن جو، دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (2)

محب الفقرا دوست درويشان صادق القين، محبوب القلب

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به

خير ٿا گهرون.

مطلب ته جي دل وڃي وحدت ڏي ته عادت وڃڻ نه ڏيندي،

دنيا جي عادت هت آهي. ماڻهو ٺهي به عادت سان ۽ ڪري به عادت

سا، زال به عادت آهي پر پاڻ به عادت آهي. اهي ٽيون جهلينس پنڌ

کان، سڀئي گهوڙن تي چڙهيل آهيو، پر واڳ هت ۾ هجي نه ته وڃي

ٻوڙيندس. گهوڙو ڪهڙو؟ هت جي گهوڙي تي چڙهيل آهيو. واڳ

چڙيائين، جن خدائي خيال چڙيائين. خيال هت هوندو ته جن گهوڙي

جي واڳ هت ۾ اٿس. تنهن ڪري ٿو چئجي ته رڳا زبان خور به نه

ٿيو، جو ڏنل دم رب جا جيئرا، سي ماريندا ٿا وڃو. خبردار رهجي

پنهنجي رب جي نام سان.

فقير درويش به انهيءَ کي چئجي، جنهن جو پيٽ خالي هجي
طعام کان، جيئن دم سڀيئي ٿيا اچن ٿيا وڃن. حضرت موسيٰ
نبيءَ تي ٻولي ٿي ته سيان رات تنهنجي دعوت آهي. ٻئي ڏينهن نبي
سڳورو تيار ٿي ”طور سينا“ جبل تي ويو، دعوت کائڻ لاءِ، سڄي
رات ويٺو، اچي صبح ٿيو، پر ماني ڪانه آئي. صبح جو حضرت
موسيٰ پنهنجي رب پاڪ کي ڏوراپو ڏنو. ٻولي ٿي ته حضرت موسيٰ
مون تنهنجي دعوت ڪئي، تون آئين، پنهنجي دوست لاءِ سڄيءَ قدرت
جون سوغاتون گوليم پر تنهنجي لائق نه سمجهيم. نيٺ بُڪ جهڙي
چڱي سوغات بي ڪا نظر نه آيم ان ڪري اها توڏانهن موڪليم،
بُڪ پاڪ طعام آهي.

پوک تي ڏي وڃ، پيا هيا لبارا،

ڏينھون ويندا هي، عمر دا سارا،

هڪل اندر دي جهرڪي جهاز، پوک چڱي ڪر پوکين يار.

”ستي ست سنڀار ته لهيئي لوهه لطيف چوي“

هت ٿو مئين منامان، هت پريا ٿا گهرجن پيو ڀر

تون فاني ٿي آيو آهين هن ڏيهه ۾، پاڻ به فاني ڪري ڄاڻ.

پهلوان آهي هئا جو سر ويا سبق نه ڀلا. سر ته ويو ڪاني

ڪاڻ ۾، هو کي ٻيو ٿا گهرن. انهيءَ نقطي کي اوهين نه ڇڏيو.

اوهان کي خبر آهي ته حضرت يونس نبي هو، ان کي وڏي مڇي اڳري

ويئي هئي. مڇيءَ جي پيٽ ۾، ته به الله نه وساريائين؟ مخدوم بلاول

فقير هو، گهاٽي ۾ پيئائونس. هڏ پيا ٺڪاو ڏين ته پاڻ پيو ڪلي. ته به

انهيءَ گهاٽي ۾ الله نه وساريائين. حضرت ايوب کي سڄيءَ جان ۾

ڪيڙا هئا ته به رب ڪريم نه وسارباين. حضرت ذڪريا تي ڪرت
پئي وڙهو ته به رب نه وسارباين.

انهيءَ پنڌ ميران پاڻيءَ کي ڪيترن غمن گوندرن ۾ وڌو ته به
نه مڙي. اڃان ته خرار مان هڪ چوڻائي به نه پيئي آهي. اڳيئي ٿا
دانهان ڪريو غمن جون. غمن جو ملڪ ته اڃان اڳيرو آهي. ڪجهه
ڳالهه دل سان به هندائجي. جيئن لتو جيءَ سان هندائبو آهي. تيئن
نصيحت به دل سان هندائبي آهي. جڏهن ڳالهه دل سان لڳي آئي،
تڏهن هٿ وارو پاسو پاڻيهي ڍرو ٿي ويندو.

الله سائينءَ جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي
دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (3)

محب الفقرا دوست درويشان صادق القين، محبوب القلب.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هٿ سڀ خير آهي، اوهان جو به
خير ٿا گهرون.

مطلب ته آمر سان رهجي ۽ آمر مڃجي. جي رب جي ناوَ
سان محبت رکيل هجي ته ٻيا ڦرناڻي ڪين پون. خيال خدائيءَ سان
هججي، ٻيو اڃاين خيالن کي ڇا ڪبو؟ سجايو خيال هڪ رب جو
يادگيريو آهي. دوست پنهنجي دل ۾ حاضر ناظر ياد ڪجي. چوڻ به
ونجي. ماڻهو آمر جو بندو آهي، آمر سان رهجي. سونهون اک مان نه
ڪڍجي، اک به ڀلي ڪم لڳل هجي. هيءُ پنڌني اکين جو آهي، هٿين
پيرين هلي هرڪوئي. تون پنهنجي رب ڏي اکين سان هل. ڏسجي به دل
وارين اکين سان ٿو. باقي هيءَ اک ظاهر واري دنيا جي جهان ۾
قاتل آهي. اک پيئي درجي به درجي هيرجي، مرشد جي صورت سان

گناه نگاه ۾ گذريل هجي. نگاه نگاه ۾ وجهه ته ٻين صفاري رهن.
 ٻين ڏانهن سڱ ته چئي هلندا. اک مطلوب جي چا نٿي ڪري طالب
 لاءِ! نهارڻ سان نشو ڏيئي ڇڏي عشق جو. جيڪي مرشد جي اکين
 سان ڏسي سگهيو سو پنهنجي اکين سان نه ڏسي سگهيو. مرشد
 ساڀيان طالب وٽ ويٺو آهي. مرشد سرُ آهي، طالب ڪرسي آهي.
 سر ڇڻ مرشد جو اچي ويٺو.

دم سان دوستي هجي. دم دم تي سعيو هجي. نئون دم
 نئون سعيو. بندي تي آهي سعيو، سعيو به انهن کي ڪبي جن کي
 مليل آهي. دم نه وسارجي. جيئن هڪ دم به بنا نالي رب جي خالي
 نه وڃي اٿن پهرن ۾:

”جو دم غافل سودم ڪافر“
 ”دم دي سرت سنڀال رکين، دم هي اسرار الاهي دا“

ٻئي جي چوڻي نه وٺجي ته مرشد جي چوڻي ته وٺجي.
 مرشد تي بار به انهن جو آهي، جيڪي چوڻي ۾ رهندا. اُهي دليل
 خطرا هر ڪنهن کي پوندا آهن. هيءُ ڳرو بچ آهي نام جي نالي جو.
 مرشد هڪڙو اڪسير اندر ۾ روانو ڪندو آهي. اُها زماني جي آزار
 جي دوا آهي. مون هر وقت اوهان جو دعاگو آهيان. الله ۽ مرشد جي
 امر سان رهجي. ماڻهو اڳيئون به جيئن وٺي اچي. الله سائين
 پنهنجو ڪندو:

”فراموشي مڪن اي يار جاني، اگر دور مرا نرديك داني“

سائين جن الله وارنہ ونگوتن جو.

الف سندي اوز هاري وچھ هئئين تي.

ڪتابن ڪوڙ، منجهائين معلوم ٿئي.

اڪر پڙهه الف جو، پيا ورق مڙيئي وار،
اندر ڪڍي اوجھار پنا پڙهندين ڪيتر!

اندر باهو ٻاهر باهو، هو هو کون ڪريندا،

سچا نان فقير تنهيندا، جيها هو نون سهي ڪريندا.

سعيو ڪربو، وڃي ٿي وهامندي، رب رب ڪندا هلو.

جيئن ٿورو پنڌ گهڻو، ڊوڙ ٿو اٿو ته ڊوڙو. فراموشي

سڀ ننڊ آهي:

جاگ ساڳا ليئو سندر ڪا، چپ ڪر صاحب چيناري،
سپناهي سنسار سڀوئي، ڊڪ مڪ دن گذرناري،
پڳت ڪرو پڳوان پڇـائـو، آپ ڀر ڀونڊو پائوري.

دوست جنان کون دل وڃ حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا.

رب ڪريم جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي. زياده

خير الدعاء. سنگت سچيءَ کي دعائون چوندا. هتان به جملہ سنگت ۽

فقراء جون يادگيريون ۽ دعائون مطالع ڪندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (4)

محب الفقرا دوست درويشان صادق القين، محبوب القلب.

بعد دعائن جي واضع هجي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو

خير ٿا گهرون. خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت ۾ حوال معلوم

ڪيو ويو.

مطلب ته تار تڪي تن واري اسان چئي هئي. ولايت جي خبر
 اوزار پهچائي ٿو. تنهنجي اوزار کي وڃ جو پاڻي آيل آهي، پڙڪو
 ڏيندو، پر جڏهن چرڪ پويس.

نؤ نيئر ڏه ڏانون، پندرهن پيد پيام،
 بگهه ٿيون جي بفلن ۾، لکين لوه لڳام،
 جڏهن پرين ياد پيام، چرڪ چنس هڪڙي.
 چرا ٿو چونگار، ڪيئن پرائي پرينءَ کون؟

هاڻي ٿو خاڪي خرقو جواب ڏئي:

چي هيڪر ڪاٺس ڪوري وڃي، ٻي ٿي مٽرڪن مار،
 سوين سانداڻيون آڻيون، انبورين اپار،
 تنهه ان پوءِ تنوار، مون پرائي پرينءَ کان.

ٿاندين ڪانڊين ٻاڙين، مريچان پيئي،
 جيرا ڦڙ ٻڪيون، سيخن مريئي،
 هيءَ ويجهون ويئي، وڃي ٿي حوالي هوت جي.
 ”ڪت ڪتيندينءَ ڪيترو وڃي ڪر سودا گريار“

هيءَ دنيا جو جهان آهي ۽ ڪُل جي اڳيان جُز آهي. جُز ڇا
 جهليندي ڪل کي! ڪل عقل انهيءَ کي ٿا چون جيڪو پنهنجي الله
 کي پاڻ سان دائر قائم سمجهي. هيءُ ڪجهه سمجهڻو آهي. اها
 سمجهه تڏهن پوندي جڏهن پنهنجو موت ياد ڪبو:

”موت نه ماريا ڪاپڙي، موت نه مڃيائون“

جيڪي مرڻ کان اڳي مئا انهن جي ڳالهه آهي. مرڻو اٿي ته

اڄ مر نه ته سپاڻي سڀڪا مرندي. محبت جو مرڻ ڀلو آهي.

جوڳي مرڻ نهين، جي مرجائين،

جان اهو جائين، مرڻ نهين جي مرجائين.

جا گهڙي ويجهي خيال سان، زماني جا وهم وساري ويهجي.

پوءِ به ڪل سان هججي. فڪر رکجي جو ڪامل ڪنهندا ويا.

”سهڻو شاهه لطيف چئي، اڳيئون شال وٺا“

مان ته توکي ڏسان ئي ٿو، تون وري مونڏي نهارين نٿو.

چـڙا توکي چـوري، ڀوليءَ وڌو ڪن؟

ڏيئي ريهه رنگ جو، توکي جاڳايو جن،

وٽان تن پرين، لڳي لار فراق جي.

جي پرچي پوين ته مان ٿو وٽ آهيان تون مون وٽ آهين.

”هم تر هم تر هم تر هويا“

وٽ نٿو ڏين، نيٺ ڍنگ ونگ خدائي به آهن. وري پاڻ سنڀار

ته هن جهان ۾ آيو ڇاجي واسطي آهين؟

”ڪر گهڻ وڻج واپار، ول نهين آوڻا جي“

مان ته چوان ٿو توکي، ته هيءُ وڏو سفر آهي، هن مان

گڏجي نڪرون.

”پرين چـو نـئي پـچ، تون آڱ اوڏوئي نه اچين“

”مين رانجهن سائين هڪ ٿياسون، مست رهياسون ڏونهين“

هر ڪنهن سعيو ڪيو آهي، اوهان به سعيو ڪريو. رات ائين

ٿي وهي جيئن درياھ ٿو وهي. ڏينهن به ائين ٿو وهي جيئن درياھ ٿو

وهي. حياتي به ائين پيئي وهي جيئن درياھ پيو وهي. فڪر ڪريو جو

حياتيءَ جهڙي شيءِ ٿي وڃي پيئي، هي جهان اهڙو آهي، ڪنهن
سنياريو ڪنهن نه سنياريو.

هل هڪلي ڪاهه، ويلو ڪر نه وڃي ٿي،
ڪرها ڪنگوريت مان، واکا ڪري ورائ،
متان ٿئي اونداهه، پير نه لهندينءَ پرينءَ جو.

جيڪي آه اڄ، سو صبح ناهه صديق چوي،
واڃي جيئن وڃ، مٿو مرلي ڪري.

ڪنهن جون مجھ ڪاپار، ٿيون وڃن ويل سڀ ڪنهن،
ڪنهن ڪنهن مڱڻهار، سڌ پيئي انهيءَ ساز جي.
تو منجهه ٿي تند تنواري، تون ٻڌين نٿو ٻوڙا،
وڃن ٿي وڃو، ريءَ تنبيءَ تارون.

خيالات ٻي ڇڏي خيال رکبو، تڏهن انهيءَ ٻوليءَ مان واقف
ٿبو، خيال خدائي:

”الله نون ايويں ياد رکنا، جيوين نانگر ڪي چت گهاگر“
هيڏيون بي پرواهيون، ناهن مناسب نال نمائڻ،
ساڻ زور اوزاري، آڱ پارو چل پاري،
هي من اندر جون باهيون، مچ مچن ٿا، ڪاڻ ڪاڻ،
گهوريا وڇوڙي جا ڏينھڙا، محبت وٺا مينھڙا،
سي سحرن جون سروايون، وڏ وڃھن ٿيون ورهه ويراڳين،
مون کي ڇڏي ويا گوندرين، مان سڄڻ اچڻ مون درين،

لهنديون غم گهمراهيون، سار لهج کا وندرو کائن،
اشرف چئي اجهي پرين ايندا، دوست دلا سودل کي ڏيندا،
وڻ ڏيندا واڏايون، ساهه سڪي ٿو روز رهائين.

تون ڪاليج ۾ ٿو ٻار پراوا پاڙهين. مان وري ڪاليج ۾ پنهنجا
ٻار ٿو پاڙهيان.

نوري ناڙي، حقيقت ۾ هڪ ٿيا،
دين ڪفر آهن، هڪ وڻ جي ٿاري.

نانڪ هوشيار، رڪن ٿا رمز جي. (نانڪ سچي کي چئبو آهي).
ڪيترا امتحان تو وٽ پراون ٻارن جا ٿا اچن. توکي به عملدار
سمجهن ٿا. ڏسو ته تن ۾ ڪڪيون به پاڙهيو ٿا. مان به ڪڪيون
پاڙهيان ٿو. اوهان هڪ سبق جو امتحان به اڃان نه ڏنو آهي. جن
عملدارن مون کي هتي ويهاريو آهي سي به پڇن ٿا ته سبق پڪا يا
ڪچا. پوءِ مان اوهان جي سبق جو ڪهڙو جواب ڏيان! پڪو آهي
ڪين ڪچو؟

اڏاڙي آخوند، تون مار نه معصومن کي،
جيڪر تنهنجي جان تي، برهه وسي بوند،
هيئن نه ماري نه هوند، عاقل اڻوجهن کي.

خبردار رهجي پنهنجي رب سان. باطن جي قدرت جو صاحب
سو به خبردار آهي:

”دم دم ڌمال دم کي ڪرني نه فراموش“

ساڻي جن الله وار نه رنگو تن جو، دُعا درويشان
رحم الاهي. دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (5)

محب الفقرا دوست درويشان صادق القين، محبوب القلب.

بعد دعائن جي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير
ٿا گهرون.

مطلب ته زمانو آخر فنا آهي، فقط سندس نالي کي بقا آهي،
زماني ۾ حلال وجهه جا ڪم ڀلي پيا ڪريو! باقي رهجي بقا سان.
بقا نالي رب جي کي آهي. منو نالو آهي الله جو. سواءِ الله جي ٻي
راهه ڪهڙي اوهان کي ڏسجي؟ وڃي ٿي وهامندي، جنهن کي الله
سائين پنهنجو ٿو ڪري، انهيءَ کي يادگيرا به پنهنجا ٿو بخشي. اسان
کي فقط سعيو گهرجي. هيءَ ته وهامندي ٿي وڃي، جيڪي به ڪريو
سو اڳهه اڳ جي پيا ڪريو:

”هي جڳ سارا جان سڀنا، ايسي نيند ۾ ڪيون سويا؟“

بي سڄي عمر خواب ۾ ٿي وڃي. ڪنهن ڪنهن وڃي
سنياريو. منهنجو رڳو سعيو اوهان تي بيٺو آهي ته شل اڳيون رب
ڪريم اوهان کي پنهنجو ڪري. رب اوهان کي پنهنجو ڪيو آهي،
اوهان به پنهنجي مالڪ کي مالڪ ڪري ڏسو، پاڻ سان دائم قائم
ڄاڻون هي آهي به ڪجهه سمجهڻو. مالڪ جي طرف ڏي ٿڌيءَ
ڪوسيءَ اٿڻ بيٺل هجي. ٻي ڪهڙي وسڻن آهي وچتي؟ ظاهر باطن
ڪم الله سان آهي. جيڪو وساري ٿو سو پاڻ وسري ٿو. وسري وري
ياد ڪجي. ياد ڪيو نه ته پوءِ ياد ڪندؤ:

”سدائين نه هوندا ساهه سان آهي ميلاهي جا مينهن“

رب ڪريم اوهان جو هادي ٿي هدايت ڪندؤ. اوهان فقط

چوانئيءَ ۾ رهو. دوستي پنهنجي دهر سان رکو.

”دوست جنان کون دل وچ حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا“

مونکان اوھين وسريل نه آھيو. تار سان ھوندو ته مني به گڏ ھوندو. بي تاري اولاد به چڱي نه آھي. اوھين منھنجي اولاد آھيو ۽ مان اوھان جو مائٽ آھيان. اولاد جي دل سخت رھندي آھي. مائٽ جي دل اولاد جي طرف نرم رھندي آھي. منھنجي دل کان وسريل نه آھيو! جڏھن اوھين مونکي پنھنجو ڪري ٿا ڏسو ته باقي مان اوھان کي پراڻو ڪري ڪيئن ڏسان! اوھين منھنجا آھيو، مان اوھان جو آھيان. باقي وري وري چئجي ٿو ته فقط رب ڪريم جو يادگيرو ۽ محبت نه ڇڏجو:

”لکان لک لڳن، ته به پير نه ڇڏج پنھل جو“

پنھنجي حياتيءَ جو به خير گهرجي. هڪڙي ڏينھن ساري حياتي وڻجي ويندي. به بادشاهه هڪڙيءَ بادشاهيءَ ۾ نه سمائبا آهن. جڏھن اھا بادشاهي حياتيءَ جي ورتائين ته پوءِ ملڪ پيو ڏيکاري ڇڏيندر.

خدا جو خوف ٿو ڏيکارجي جو ماڻهو بيخوفو چڱو نه آھي. پر چڱي کي چڱو چوندا آهن. جيڪي چڱيون دليون آهن، انهن رب قبول ڪيو. ظاهر باطن ماڻهو هدايت سان سهڻو ٿو ٺهي. وکر ڊيرئون ڊير آھي پر رب ڪريم جو مٿ ته نه تنوءَ نالي هڪڙو مست هو سو هڪڙيءَ کڏ ۾ ويٺو هو. کڏ ۾ هڪڙو گهيڙ ٺهيل هيس، پر چڙهي وري ڏکيءَ جاءِ تان جانبورا ڏيو. مان بيٺي ڏٺو. پريان هڪ ٻئي ماڻهو به ويٺي ڏٺو، تنهن پوڇڪيءَ ۾ چيو ته: ”گنوج“ يعني چريو آھي. مست اهو ٻڌو. جواب ڏنائين ته ”گنوج“ اُهي آهن جن پنهنجو الله وساريو

آهي. هوڏانهن هجي به مست. ڀلي ڪري پنهنجو رب ڪريم گهري
وٺو: هٿ اوهان ياد ڪندا ته هٿ اوهان به ياد رهندا.

”هٿ سڄو سنياري، هٿ سنڀار سڄو جي“

”هيءَ حياتيءَ جي عجب مهل آهي، پر اها به وهامندي ٿي وڃي“

ڪرڱهن وڻج واپار ول نهين آوڻا جي“

”اٿون آيون قول ڪر، اٿان ٻيڻين وسار“

رڱا سک به جدا ڪندا آهن.

ڏيڪارس ڏکن، نيئي گوندر گس پرينءَ جو،

سونهائي سورن، وڃي ڪني هيڪاندي هوت سين.

زمانو جي بهاريءَ کان محبوب جو غم ڀلو آهي. رب ڪريم
جو چشتو هر حال ۾ نه لاهجي، هر دم ٻيڻو هجي، ڀلي دائم قائم پاڻ
سان سمجهو.

ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (6)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق القين، محبوب القلب.

هٿ سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا گهرون. مطلب ته خط

اوهان جو مليو احوال معلوم ڪيو ويو.

سواءِ رب ڪريم جي مون ٻي اوهان ڏي ڪهڙي نصيحت

لکان؟ اول آخر رب ڪريم سان ڪم پوڻو آهي. هيءَ عمر هڪ

ساعتڙي آهي. هميشه رهڻ وارو جهان سڄو اڳتي آهي. هتان ٺهي

هلو ۽ اڳيئون خطرو ڪونهي. هن فنا ۾ ٿوري جيئن ڪري عمر
سڳوري برباد نه وڃائجي. عمر سڳوري آباد ڪجي. سڀ شيءِ آباد
پلي آهي. انسان وڻجارو به وحدت جو ٿي هت آيو آهي:

”وحدت جن وجود، آهي ڪعبو ڪوڏيو تن جو“

”الف سنڌي اوڙ هاري وڃهه هنئين تي“

هي سن چوڏهون آهي ۽ ماڻهن ۾ بيخوفاني گهڻي آهي.
بيخوفي سان صحبت به نه ڪجي، خوف خدائي رکجي.

نه زال زال آهي، نه مرد مرد آهي! لکپڙهه به هر هڪ کي آيل
آهي ته مرڻ کان اول مري پوءِ اچو. سو آبروءَ وارا پنڌ پيا. ڪنهن
سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو. مڙيوئي سعيو هر گهڙيءَ ڌم ڌم تي قائم
بيٺل هجي. ماما جي پيٽ مان ماڻهوءَ ڇا آندو آهي؟ هيءَ سندس بازار
گرم اهڙي آهي جو جيڪي به ٿا گهرو ته هر شيءِ پيئي ملي. اوهان
فقط پنهنجو مالڪ خالق گهري وٺو:

”الست ارواحن کي جڏهن جاڳيو رب جليل،

وحدت جي واديءَ ۾ ڪوڙين کي قليل“

حلال وجهه جو ڪم پلي ڪريو، جو نين نين به حلال وجهه
جو ڪم ڪيو، مگر رهو وحدت ۾. گهڻائيءَ ڏي ته ڪن به نه ڏيو.
فقط هيڪڙائيءَ کي وٺيو بيٺا هجو.

لڪڻ ڇپڻ ڪيترو، تون وڃي در تي دونهين پاءُ،

سرو ڏي سر ٺڌو ڪري، تن سين تارون لاءِ،

ويٺو وير وڃاءُ، من سڃاڻئي سپرين،

سڏن مٿي سڏرا، تون واکا هڏ مَ لاه،

من ڪا تنهنجي آهه، وڃي سڳر ۾ ٿاڀ پوي.

رب ڪريم کي سڀ ستر معلوم آهي، توڙي ماڻهو مان ڪٿي هجي. صبر عجب آهي. صبر به خدا ڪارڻ ڪجي، جيئن دم خالي اڃا پيو بنا نام نه وڃي. سندس امر سان رهو، پختا ٿي.

”آمر جي نه مڃين سي ڏوڻي ڏولائي پيا“

نڪو اوهان پري آهيو، نه وري مان اوهان کان پري آهيان. هي ڪجهه سمجهڻو آهي، پر جنهن کي سمجهه نه آهي تنهن سان تعدي آهي. سمجهه به هڪڙن رکي، هڪڙن کان رکي. جيڪي مرشد ڏنو آهي سو جيڪڏهن سچو سر ماڻهو ڏيندو، تڏهن به پورو نه پوندو. پر اهو قدر انهيءَ کي پيو جنهن سڃاتو. هڪڙي باناري لڏو هو املهه ماڻڪ سو گڏهه جي ڳچيءَ ۾ ٻڌي ڇڏيائين. ڪنهن صراف سڃاتو ته املهه ماڻڪ آهي. باناري کي چيائين ته پنج سؤ روپيا ڏيان، جي اهو داڻو ڏين. باناري ڪٿي داڻو صراف کي ڏنو. صراف جي هٿ ۾ داڻو ڦاٽي پيو. تڏهن صراف چيس ته گڏهه جي ڳچيءَ ۾ ته نه ڦاٽين! املهه ماڻڪ چيو ته باناري نه سڃاتو هو مون کي! تو سڃاتو مون کي. پوءِ منهنجي بها آها آهي! تنهن تي منهنجو هٺيا ڦاٽي پيو.

الله سائين، اوهان کي پنهنجو ڪندو. رب ڪريم نگهبان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي. دعائون جملہ سنگت کي ڏيندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (7)

محبت الفقرا دوست درويشان صادق القين، محبوب القلب.
هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا گهرون. مطلب ته خط اوهان جو مليو احوال معلوم ڪيو ويو.

ايڏانهن اچڻ لاءِ اوهان گهڻو لکيو آهي:

“پروس پريائڻ، پرين وس نه پنهنجي”

مونکي ته اوهان جي ملڻ جو گهڻو خيال ٿي پيو، پر منهنجو
وس ڪونهي. ڇا ڪريان جو امر جو بندو آهيان:

“امر جي نه مڃين، سي ڏوٿي ڏولائي پيا”

الله سائينءَ جي لطف سان مون اوهان کان جدا ڪونه آهيان.
اوهان پاڻ سنڀاليو، تار ڳنڍيل آهي.

ماڻهو محبت جو بکيو آهي، محبت رب ڪريم جي هرگز نه
ڇڏيو. محبت مالڪ جي ۾ مرڻ عجب آهي ۽ ٻئي جهان موچارا ٿيڻ
ٿا. محبت رب ڪريم کان سواءِ، ٻيو سڀ وسار. محبت کان سواءِ دل
مردہ آهي. جيئن رب جي محبت ۾ پيو ايندو، تيئن اخلاف به مت
ڪندا ويندا ۽ خلت به ماڻهوءَ جا مت ڪندا. محبت مولِي جي عجب
آهي. مخمور پنهنجي رب جي محبت ۾ ٿيڻ گهرجي. دنيا جي
مخموري آخر فنا آهي. محبت مالڪ جي ۾ جيڪي آهن، اُهي مٺي
به گڏ آهن، جدا نه ٿيندا. اصل پنهنجو ياد ڪريو. نقل ۾ ڪيترو
بيھبو؟ سواءِ محبت رب جي، ٻي باس ئي نه باسيو، ماڻهو گڏيل
هجي. جيڪڏهن ظاهر باطن جي امن گهرو ته محبت رب جيءَ منجهه
رھو. نه وسري نه وساريو. ڪي جي ڳڻ ۽ ڳالهيون مارن جون، دل جو
دل ۾ رهيون. دانهون به محبت ڪرائيندي آهي:

“آه ڪريان ته جڳ جلي، جهنگل پي جل جا”

هينئر حياتيءَ جو تائيم به ڀريو ٿو وڃي پيو، نيٺ الله سائينءَ
سان به ڪم پوڻو آهي. ماڻهو ستي وٺي به پيو ٿو وڃي. هڪ رب
رب ڪندا پيا هلو. جيئن انهيءَ پنهنجي گهر ۾ هلي وٺندڙ ٿجي. باقي
سڀ فنا آهي:

سخن سڻي شيخ جو، تون ويسهجي ويهه،
 ته ڏاتار سندو ڏيهه، تواندر اثبات ٿئي.
 صورت پانءِ مَ شيخ کي، آهي معنيٰ مڙيوئي،
 حق حقيقت جنهن کان، ٿئي ثابت سڀوئي،
 اڪيون اهيئي، پسندي پاڪ ٿيون.

اڪ صورت سان دم دم هيرجي پيئي. رهبر سونهين جي
 وڏي درڪار آهي، جو هي وڏو سفر آهي. ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه
 سنڀاريو:

”دوست جنان کون حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا“

رب ڪريم جي امن امان هوندو. گهر وارن کي دعائون چوندا
 ۽ ڪين چوندا ته مون مارن لاءِ ماندي، مارون مون لاءِ ماندا. ساڻي جن
 الله وار نه ونگو تن جو.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (8)

محب الفقرا دوست درويشان صادق القين، محبوب القلب.
 بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو
 خير ٿا گهرون. مطلب ته خط اوهان جو پهتو، احوال معلوم ڪيو ويو.
 طمع تلوارئون تڪي، جنهن طمع سـرـنوايا،
 لڪ لعنت تنهن طمع کون، جنهن جاني جدا ڪرايا.

پر ٻچو هڪڙي طمع چڱي آهي. مرشد جي راض ۾ طالب
 هميشه طمعدار آهي. پنهنجي جدائي به سنڀارجي. پنهنجي
 پاڇولي پنيان ڪيترو ڊوڙيو! هيءُ جهان هڪڙو سڀنو آهي، طمع
 جو جهان آهي:

آسا ڪر ڪر جڳ مٺي، آسانه مرجاءِ،
 آسا ڪريجي ستگر ڪي، جس وچ بهت ڦل پاءِ،
 جي پانئين جوڳي ٿيان، ته طمع ڇڏ تمام،
 گولا جي گولن جا، تن جو ٿي غلام،
 صبر جي شمشير سان، ڪر ڪيئي ڪي قتلام،
 ته نانگا تنهنجو نام، لڪجي لاهوتين ۾.

ٻن پيا آهي ڪم جي جدا ڪن پنهنجي رب کون، پنهنجي
 جدائي به سنڀارجي.

جيڪي آه اڄ، سو صبح ناهه صديق چوي،
 واهي جيئن وڃ، مٿو مرلي ڪري.
 ڪنجهون منجهه ڪاپار، ٿيو وڃن ويل سڀ ڪنهن،
 ڪنهن ڪنهن مڱهار، سڌ پئي انهيءَ ساز جي.

انسان پاڻ به ساز آهي، پر خيال وارا وڃائيندا آهن، بي
 خيال نه وڃائيندا آهن. هڪڙا خيال خدائيءَ کي ختم ڪري پوءِ پيا
 خيال ڪمائيندا آهن. بيخيال سان صحبت ٿي نه ڪجي جو هو ڪيترن
 کي بيخيال ڪري وجهندا. بيخيال نه ٿجي. خيال چوندا آهن، رب جي
 يادگيري ڪي، پيا دليل آهن زماني جا. خيال سان رهجي. بي سر
 ٿي هلجي: ”اپني آپ نون سمجهاءِ، پنهن دي نال تيڏا ڪيا؟“

هي هي عمر ائين وڃي ٿي، ڳپل ڪايون ڳپو،
 بنان دوستيءَ دوست جي، آهي خان ڪپت ڪپو،
 عشق جي آڙاهه ۾، ڏي تاهه ٽينگر ٽپو.

سانگهارا (پاڻيءَ جا پويان ڏينهن) ٿيندا آهن، پوءِ ڪڙمي ننڊ

ڦٽائيندا آهن، هيٺئر حياتيءَ کي به سانگهارا آهن. انهيءَ ڪم لاءِ به
ڪڙمي ٿي نند پٽائي ڏئيءَ کي ياد ڪجي. هرڪوئي ماڻهو جنهن ڪم
لاءِ آيو آهي، انجو ڪڙمي آهي. رب سائينءَ جي پاسي جو چڻتو
بيٺوئي هجي، جو فراموشي سڀ نند آهي. اها اٿڻ پلي هجي، پويان
پساهه هيٺئر رب سان هلايو. اُهي ڏيئي ڇڏجن نان الله جي.

ڇولي اندر جوئي ٻولي، سو سادو ساد ڪڙا هٿ ڇولي،

تنهن تان ويسان اولي گهولي،

سعيو ڪجي جو اندر جا هٿ سعيو چوريندو آهي.

منه مَـنـهـه ويـهـه، اِهي اسـٽـڪ اس ۾،

تو جي سانگي سيڻ ڪيا، ڏور تنين جو ڏيهه،

تون نياڳي نجهرين نندن ۾، هٿ پٽيءَ پنڌ اڇيهه،

پکي پکي پيهه، پٽي پڇاڻج پهيئڙا.

پنهنجي رب کان امن امان گهري وٺو. اُنندي ويهندي امن امان

پنهنجي رب کان گهرو. امان ڏيندڙ آهي. رب جي رحم ڏانهن بي اُميد

نه ٿجي. رب رحيم آهي، وڏا خزانا خير جا آهن وٽس. رب ڪريم

پنهنجي امن امان ۽ پرده پناه سان ڍڪي وٺندو. دعا درويشان رحم

الاهي، ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (9)

محب الفقرا دوست درويشان صادق القين، محبوب القلب.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو

خير ٿا گهرون. مطلب ته خط اوهان جو پهتو، احوال معلوم ٿيو.

مطلب ته قسمت رب جي وس آهي. دور ڏاهي جي هٿ ۾ آهي. الله سائين اوهان کي جتي هوندا اُتي راضي ڪندو. اوهين به رب راضي ڪريو ”سدائين نه هوندا ساھ سان اُهي ميلاتي جا مينهن.“

چورجين وٽڪار هت نه ڳولين هوت کي،
لڪوڪين لطيف چوي، ٻاروچو پني پيار،
ٿي ستي ٻڌ سندر، پريت پنهنل سان پاڙ،
نايون نيڻ نهار، تو ۾ ديرو دوست جو.

سعيو ڪريو، سڀ ڪنهن سعيو ڪيو آهي جو سعيو ڪرڻ فرض آهي:

”ڏورينديون ڏسن جڏهن تڏهن پرين ڪي.“
”جنين همڪ ڪئي تن حق ڏٺو، بيانست نادان.“

جنهن ڪچي ڍڪڻيءَ ۽ منڊي ماڪوڙيءَ جو ڏمون ڪٽيو آهي
سو انشاءِ الله تعاليٰ اهو اوهان کي مٿي به جدا نه ڪندو، هڪ
فراموشي نه ڪريو، جو پوءِ ته مٿي به جدا نه رهندو. اوهان اسان جا
آهيو، اسان اوهان جا آهيون.

✓ ”وحدت جن وجود، آهي ڪعبو ڪوڏيو تن جو.“

وحدت جن وساري سي صبر بڪم ٿيا.

”بيدل ڳل وحدت دي من تون.“

جي ڪٽڻ ڏانءُ نه اچي نه رندائي روز، پر تار نه چن. هيٺس
پارس پرين ويجهو آهي ۽ گهر جو مالڪ پنهنجي گهر ۾ آيل آهي.
پارس پنهنجي جهڳي جي ٽپڙن تي وهايو، نه ته جنهن اهو پارس ڏٺو
آهي سو سچ بيٺي وٺندو. هڪڙو غريب هو سو ڪنهن فقير وٽ آيو،

فقير کي چيائين ته منهنجا ٻچا ٿا بک مرن ڪو حيلو ڏس. فقير پارس ڏس ته گهر ۾ جيڪي لوھ جا ٽڪر هجنئي انهن کي هڻ ته ٽولا، اهوئي گهڻو آهي. مگر سج بيٺي پارس پهچائي ويجهان. پارس ڪڍي غريب روانو ٿيو. وٽي دڪانن تي لوھ چڪائيندو. لوھ چڪائيندي هن کي دڪانن تي سج لهي ويو. فقير ڏٺو ته هن اڃا پارس ڪونه آندو آهي سو فقير پاڻ وٽس ويو ۽ چيائين ته هاڻي پارس مونکي ڏي جو سج لهي ويو آهي. هن چيو ته مان ته اڃا لوھ پيو ٿو چڪايان!

سڻيا هي سمجها نھين، مٽيان من ڪا موھ،

پارس ڪون پھنچا نھين، رھيالوھ ڪالوھ.

بقا نالي رب جي کي آهي سو رب نه وساريو. هن فنا ۾ هر ڪو هٿ هڻندو هڻندو نڪرندو ويو. سو جيڪو دم الله سان هلي ته اهو چڱو آهي. حياتي به هلندڙ آهي. ڪهڙو پروسو آهي زماني جو، ڪهڙو پروسو آهي حياتيءَ جو! وري به ڪم الله ايندو.

ساڻي جن الله وار نه ونگو تنجو. الله سائينءَ جي امن امان هوندو. دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (10)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ته هٿ سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا گهرون. خط اوهان جو مليو احوال معلوم ٿيو.

مطلب ته مون توکي هڪ الله ڏسيو ته الله نه وسار. جيڪي سڀاڻي وساري هليو، اهو اڄ وسار. ياد ڪر اهي ڳالهيون مرشد واريون اڳيون. ٻار وانگر ننڊ ۾ مخمور نه ٿجي ۽ خيال خدائي رکجي.

نه مغرور ٿي. توکي ڇڏائجي ٿو زماني جي تانگه کان. تون واٽا واهو آهين، ترسي نه سگهندين. هت سڀ جڃ پائي آهين، پندڻ پائي ڪو ڪونهي. خيال رک، اک پٽ جو موت آيو بيٺو آهي. ڪيترو ننڍي ٻار وانگر هنج تي کٽي. هاڻي ٻاراڻي راند ڇڏ. مرد ٿي جو اهو پنڌ مردانو آهي، جيئن نانگا تنهنجو نانءُ لکجي لاهو ٿين ۾. دل جي ديگ ٽپاءُ جو توکان موت مرڻ وسري ويو آهي. ڪهڙو ڪم اٿي هت جو ويهي رهيو آهين؟ ”ويهي ڪين وڃاء، توکي وري به هلڻو پوندو هون ڏي.“

پاڻ پنهنجي پاڻ ۾، جن پسيون پيهي،
صاحب ڏنا صورت جي، ڪل تنين ڪيهي،
تنين کان ويهي، چپ چٽي ننڍي راتڙي.
پاڻ پنهنجي پاڻ ۾، پيهي جن ڏٺو،
ڪرمن جو چٽو، ڦاڙي تن ڦٽو ڪيو.

اهي بيت ڪري نه سمجهه جي سمجهين ته ڳالهه سموري تنهنجي ٿا ڪن. تون ٻڌي سڻي مان ڪري ويهي رهيو آهين. ڪاه وڌاء، جي نه وڌي سگهي ته يقين وڌاء، درجي بدرجي فڪر انهيءَ گهر مان. اڌ رات کان پوءِ مٿي ۾ هول وجهه، جو اڪبري لڙائي آهي. هيئن حياتيءَ جي سچ بيٺي لڙائي ڪر. ٻيا گهر جا پاڻي چونڊ ته تون ٻچن ۾ ويٺو آهين ته اسان کي دلچاءُ آهي. ڄاڻ ته جيڪو مون کي راه رب جي ڏانهن رندائي ٿوسو منهنجو سچڻ ناهي، سچڻ اهو آهي جيڪو منهنجي دل جيئري ٿو رکي:

”پريئي ته ٻار نه ته ڦوڪ ته لڳي انبرين“

”جاڳايا جوشن دل ۾ درد پرين جا“

هت نقا ڏٺو! ويهيو به نه، وجو به نه، رڳو لڙ مون نڪرو ته چتو
 پنهنجو الله ڏسو. دل تي هاڻي وڃڻ جا ٻارڻ ٻاريو نه جوش جاڳن. دل
 درياھ آهي ڀل ته دل تي چولو بيهي. پنهنجي جذائي سنپارجي. توهان
 کي ضرور اٿڻو آهي اٿاھين. ڏينھن آهي ٿورو پنڌ آهي گهڻو.
 جي پائين جوڳي ٿيان، ته دل جي ديگ ٽپاءِ،
 جيرا ڦڦڙ بڪيون، ٻارڻ ڪري ٻار.
 عشق اسرار آهي، عاشق ٿي پنھنجي پنھنجي معشوق تي.

”عاشقن تي اندوه سدائين معشوقن جو“

عاشق ڪنل معشوقن جا آهن. ڪنلن مان دانھن ڪانه ٿيندي
 آهي. هيڪر انهيءَ اڏيءَ تي مٿو نه رکجي. زماني جا لاڳاپا ونگ
 وجهي ٿا ڇڏين هلڻ ڏانهن. هيءُ وڏو سفر آهي، سڀاڻي پيا اچي
 ڇڏائيندا، سو پاڻي ڇڏي ڏجن آهي لاڳاپا.
 وحدت ۾ وڃي پئو. واندا آهيو تڏهن ٿا ٻارن سان وتو راند
 کيڏيندا. توهين نٿا کيڏايون، آهي ٿا توهان کي کيڏائين پيا. هيءُ ڌوٽين
 جو ويڙهو آهي. ساري عمر پنهنجي برباد نه ڪجي. آهي سڀ نفس
 جا راپا آهن. پنهنجي ساري واردات سنپارجي. اڳيئون ٻي ڪهڙي
 وسڻن آهي وچتي سواءِ رب جي! ڪيترو ٿو چئجي توهان کي ته رڳي
 تانگهه ڪڻو. ٻاهر گذاريو انهن ٻارن کان. انهيءَ عقل کان چريو ڀلو آهي
 ماڻهو. چريئي تي معيار ڪانهي، عقل تي مار آهي. پوءِ جنهن توهان
 کي عقل ڏنو. يقين ڏنو، جا شي ڏسو ٿا انهيءَ جي ڏنل آهي توهان
 کي، اهو ڪيئن وسارجي! ماڻهو هجو ته پنهنجي ڪم کي وٺو. اهو
 سڀ ڪم توهان جو ٿو توهان کي چئجي:

“هو جي هٿيئي فقير، تون جهل سيني سامهان”

“ڌار دل جي دنگي ته لحظي وڃي لنگهي”

توهان کي اهڙي ملڪ ۾ وڃڻو آهي جتي امڙ نڪو ابو توهان
کي ڪو خوف خدا جو ڪونه ٿو پوي؟ توهان کي پنهنجي هيڪلائيءَ
جا ڪشالا سجهڻ ئي نٿا!

“گهڻو ڪٽيو ته گهرويو، متان وڃائين مور”

اهي جڃ پائي آهن جن منجهه وينا آهيو، پنڊڻ پائي انهن مان
ڪو ڪونه اٿو. پوءِ ايتريون جدايون ڏسي، توهين ڪيئن ويهي رهيا
آهيو؟ ارمان آهي توهان جو مون کي. هاڻي مخموري زماني جي ڦٽي
ڪريو. نانا ڏاڏا ٿيا آهيو ته به اڃا خبر ئي ڪانه ٿي پئيو! نه ويهه، نه
وڃ، رڳو لڙ مان نڪر. لڙ ۾ دوست دشمن جي خبر نه پوندي.

اڪڙهاڙي مرشد آڪيا، چوڙ خلق دي خواري،

اڪنانءِ اسانڌا ياد رکين، بيا ڏونهين جهان وسارين.

سلام دعائون سڀني کي چئجانءِ. الله سائين جي امن امان
هوندو، دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري.

خط (11)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين، محبوب القلب

بعد دعائن جي لکجي ت ته هت سڀ خير آهي. اوهان جو
خير ٿا گهرون.

مطلب ته تون پنهنجو رب ڪريم نه وسار، باقي حياتيءَ جو
تائيم به اچي ڀريو آهي:

“تو منجه آهه سو سر سارو، جنهنجا پنڌ پڇين ٿو”

“ڪٿ ڪٿيندين؟ ڪيترو وڃي ڪر سوداگر يار”

انهيءَ سوداگر يار کي اکين منجهه جاءِ ڏي آهي. ٽڪل نه ٿي،
۽ اکين منجهان نه ڪڍي. تنهنجي اکين جو سرمو اهو آهي سو هميشه
اکين ۾ هجي. جيڪا به دل سهاڳڻ هوندي اها دل هتان هدايت جا
زبور پائيندي آهي. اڳتي جيڪو گهر آهي انهيءَ گهر جي سهاڳڻ ٿي،
دم جي محبت نام سان هجي. باقي هيءَ عمر هڪ
ساعت آهي:

“پڪيئڙا پار ٿو پنڌڙو سڄي”

“سهڻو شاهه لطيف چئي اڳيئون شال وٺان”

محبت فقط هڪ الله سائينءَ جي ۾ رهج. محبت جو مرڻ به
عجب آهي. نه وسري نه وسار. بيڪار ماڻهو گهر منجهه نٿو ٿي. هي
به هڪ ڏيسار آهي. سڀ ڪو پنهنجي ڪم سان آيل آهي:

“وڪر سو وهاءِ جو پئي پرائئون نه ٿئي”

ياد ڪريو نه ته پوءِ ياد ڪندو. هن جهان جو لڪ اهڙو
آهي جو ڪيترا دانا ديوانا ٿي ويا. اوهان خبردار رهو پنهنجي رب
ڪريم سان.

غافل غفلت ڇوڻ، تون ڪيئن اڻاسي اوجهرين،

چپاڻا چڙهي ويا، وڃي طالب رسيا توڻ،

تون نيڻين ننڊ اکوڙ نه ته ويرو ري وينديءَ ويسلا.

رب ڪريم جي طرف کان فراموشي ۽ غفلت سڀ ننڊ آهي.

اک کول ته موت آيو بيٺو آهي.

سي نه ٿيندڙ ساٿي، جي توپنه نجا پائڻيان،
هاڙهي هلندڙ ڪونه ڪو، پاڻ ڪو پاتي.

دم ڪاهه. هن کي انهي پهر سعيو هجي جو وهامندي ٿي
وڃي. بيخوفائيءَ ۾ هڪڙا خيال خدائي ختم ڪندا آهن ڇو جو
خدائي خوف نه آهي. اوهان خيال خدائي رکو. وسري ته وري به ياد
ڪجي. وسريل نه آهيو تڏهن ٿو چئجي ته اوهان نه وساريو. سڄو
طالب اهو چئبو آهي جيڪو سختيءَ ۾ به پنهنجو محبوب نه وساري.
اڄ جي محنت سڀاڻ تائين نه رکجي. اڄ جهڙي مهل وري هٿ نه
اينديس. درويشي پنڌ ڏکيو آهي. ڳالهه تي خيال ڪيائين ته خدائي
خيال کي خطرو آهي. هرڻ جنهن کي ڪٿوري مغز ۾ هوندي آهي سو
چرندو ٻين سان آهي پر وهڪر الڳ هوندي اٿس. درويش لوڪ جو به
اهو ڪم آهي ته تنهنائيءَ ۾ وهي. حرف به هڪڙو ٻڌي پيو نه ٻڌي.
جيڪو محبوبن ۾ چيل آهي سو ٻڌي. اهو ڪاهه وارن جو ڪم آهي.
انهي پهر يادگيرو، اهو نين جو ڪم آهي. وهندڙ پاڻيءَ چڱو آهي ۽
بيٺل پاڻي بانس ڪري ويندو آهي. هيءَ به پاڻيءَ جو پُٺلو آهي هلندو
ته بانس نه ڪندو پر بيٺو ته بانس ڪندو. اها آهي پاڻي جي بيماري.
رب ڪريم جو امن امان هوندو. زباده خير الله. دعائون
سيني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري.

خط (12)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته خط هٿئون هٿ پهتو. احوال
معلوم ٿيو. مان سدائين اوهان جو دعاگو آهيان، الله سائين توکي

مطلب ته دم سان دوستي رکجي. اهي دم آهن معرفت جا موتي. ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو. الله سائين جنهن کي پنهنجو ٿو ڪري، انهيءَ کي يادگير پنهنجا ٿو ڏئي. هتان ٺهي جڙي هلي، اهو تمام چڱو آهي:

”جنين وساريو نام، تن پت وڃائي پنهنجي“

”دم دم ڌمال دم کي، ڪرلي نه فراموش“

گهر جو مالڪ هينئر پنهنجي گهر ۾ آيل آهي. اک ٻوٽي کان پوءِ وڻيون لڳنديون. ههڙي حياتيءَ جهڙي مهل نه ڏسي سگهبي. دل ۾ دوست پچائجي.

لامڪاني خيال جنهاند، فقر تنهان دا سارا،
 اپريا مھتاب ٿي روشنائي، چوڙ ڳيا اندارا،
 نظر جنهاندي ڪيميا هووي، سي ڪيڙين مارن پارا،
 دوست جنهانڪون دل وچ حاضر ناظر، دشمن لهي نه وارا،
 ڪهڙي پرواهه تنهانڪون ميان شاه باهو،
 جنهانڪون مليا هادي سونهارا.
 ساوڻ آيا ماه سهيلا، تون به مر رت وڃاوين،
 جوڏئون جوڙا سائين والا، توڪل بچ رلاوين،
 عشق غبار دا جوڙ ڪهاڙا، تڪبر ڊهان ڊاهين،
 چهار دليل اٿي نه ڪوئي، چونڪي عشق چڙهاوين،

صبر دا ڏي لوڙها ميان شاهه باهو، دم واڪا پهاوين.

”دم دي سرت سنڀال رکين، دم هي اسرار الاهي دا“

ادم هجي، سعيو هجي، سونهون به نظر ۾ هجي.

اڪين ۾ ٿي ويهه، ته واري اڪيون ڍڪيان،

توڪي ڏسي نه ڏيهه، آءُ نه پسان ڪي پيو.

اهو پنڌ جو اهڙو آهي! اهو پنڌ نين ۽ اوليائن جو آهي.
خيال ڪي مرد ٿي وڃي:

”لڪان لڪ لڳن، ته به پير نه ڇڏج پنڌ جو“

مر ته موحاري ٿين، ويهي لاءِ مريو،

توڙي نه لهين پير، ته به راهه نه ڇڏج رب جي.

هيءَ هڪڙي حياتيءَ جي مهل آهي، اها به وهامندي ٿي
وڃي. جا شيءَ وهامندي ٿي وڃي، انهيءَ جو گهڻو سعيو ڪجي جو
وڃي ٿي. اهو پنڌ اڪين جو آهي. هٿين پيرين هرڪوئي هلي، تون اڪين
سان هل. اڪيون اهيئي پسندي پاڪ ٿيون. پنهنجي رب کي پاڻ کان
جدا نه سمجهجي. رب حاضر ناظر آهي. ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه
سنڀاريو. انهيءَ پنڌ ڏانهن غفلت نه ڪجي، فراموشي سڀ ننڊ آهي،
توڙي اک پٽي. اک ٻڌل هجي صورت سان، پوءِ انهي کي پيا ڦرنا
نه پوندا. جنهن جي اک صورت سان ٻڌل آهي، درجي بدرجي
هلي ويندو. ”ڏيڻو اٿيئي ته ڏي، نه ته وصالان ٿي وٽ پوي“

سدائين نه هوندا ساهه سان، اهي ميلائي جا مينهن،

هي وڻ هتي ڄاا، آهن ڏسڻ به ٿي ڏينهن.

رب رب ڪندا هلو:

”نه ڄاڻان ڪي هي اڳيان ڪندا پر پڻوهار سين“

رب جي بي پرواهيءَ ڏانهن به خوف رکجي جو ڪامل ڪنهن
وڃا. جنهن جو خوف رکجي، وري اُميد به انهيءَ ۾ رکجي. رب ڏانهن
بي اُميد نه ٿجي، جو رب رحم ڪندڙ آهي:

”اي پوري ماءُ ڪاهنئين سين لاءِ“

دعائون سڀني ڪي چئجانءِ. ساڻي جن الله وار نه
ونگو تن جو.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري.

خط (13)

ماڻي فقير پاڻي سدا سلامت هجين شال.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته منهنجي طبيعت هينئر الله
سانينءَ جي فضل سان بهتر آهي. وقت خير جو پيو ٿو گذري. جيڪو
به وقت خير جو گذري سو غنيمت آهي. سنگت به گهڻي پيئي اچي
وڃي، اوهان جو قرب گهڻو ياد ايندو آهي. سڀ رب ڪريم جي هٿ
وس آهي، چڱي وڻنديس انشاء الله.

الف سندي اور هاري وڃهه هڻئين تي.

ڪتابن ڪوڙ منجهائين معلوم ٿئي.

اڪر پڙهه الف جو. پيا ورق مڙئيني وار.

اندر ڪڍي اوجار. پنا پڙهندين ڪيترا!

ڪتابن ۾ نه گهڻائي لکيل آهي سو اوهان گهڻائيءَ کي ڇڏي هڪڙائيءَ کي وٺو، جو ڪم به هڪ رب ڪريم سان آهي. باقي ڪتاب ته منجهائي وجهندا آهن. ماڻهو پاڻ به هڪ جيئرو ڪتاب آهي، ٻيا ڪتاب به انهيءَ جيئري ڪتاب منجهان نڪتل آهن. علم به جيڪو انسان کي پنهنجي ڪل ۾ آيل آهي اهو عجب آهي. باقي ٻاهر نٿل آهي. اصل ته پنهنجي ڪل ۾ آهي سو اصل سان رهڻ گهرجي. ٻيا ٻاهريان انهن اکرن ۾ منجهي مري ويا.

اڪران دي وچ جوئي اڙيا، عشق دي چاڙهي مول نه چڙهيا،

علم اثباتي دا جوئي پڙهيا، موج انهان سر ساوڻ دي.

عشق اسرار آهي. عشق الاهي آتش آهي جا ساري عمر غير کي جلاتي ٿي. عشق ماري وري جيئاريندو آهي. عشق کان سواءِ ماڻهو ائين آهي جيئن جهنگل ۾ حيوان. سو حيواني خيال ڇڏي پنهنجو رب اثبات ڪريو، جو نيٺ پنهنجي رب سان ڪم پوڻو آهي. جن کي دل سان لڳي اُني سي دانهان ڪندا ويا.

دم سان پريم رکو ۽ دم ڪاهيو. دم سان پريت هوندي ته دم ڪماليت وٺندو. نئون دم نئون خيال. دم جي ڪاھ هجي. پوءِ ماڻهو منزل رسبو ته لک ٿيو ته راه جو مرڻ به ڀلو آهي. ماڻ خالي نه پر جن. ماڻ ٽپيو اچي، ٽپيو وڃي، ماڻ دمن جو، قرآن شريف ۾ لکيل آهي ته ڪانو پيشو پلي، زبان نه ڪريو. ملن جي معنيٰ آهي ته ڪانون ماني ۽ ميوا، پيشو پاڻي ۽ خرچ اجايو نه ڪريو. پر انهيءَ جي صحيح معنيٰ آهي ته ڪانو خودي، پيشو شراب وحدت جو ۽ زبان نه ڪريو آجايو دم.

خيال ٻيا ڪيترا به چڱا پون تڏهن به رب ڪريم جي مٿ نه.

اوهان اُهي سڀ خيال مٽي، خيال رب ڪريم وارو قائم رکو. مون کان
 انشاء الله تعاليٰ پري ڪونه آهيو، نڪو مون اوهان کان پري آهيان.
 فقط اوهان پاڻ سنڀاليو. اولاد هر ڪنهن کي پياري آهي. اوهان به
 نڀايل منهنجا آهيو. سٽيون به منهنجون پيل اٿو. هيءَ به هڪ سٽي اٿو.
 ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. جملہ سنگت کي
 دعائون چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري.

خط (14)

مائي فقيريائي سدا سلامت هجو شال.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو
 خير ٿا گهرون.

مطلب ته خط اوهان جو مليو، احوال معلوم ڪيو ويو. مان
 اوهان کي دعا ٿو ڪريان ته الله ۽ مرشد اوهان کي پنهنجو ڪندو،
 اوهان به الله ۽ مرشد کي پنهنجو ڪريو. نه الله سائين اوهان کان پري
 آهي، نه مرشد سائين پري آهي:

”ويجهو ٿي ورنائي، دانھون دردمندن جون“

بيدردِي دل چڱي ناهي، درد به جاڳائجي. درد به تڏهن
 جاڳندو جڏهن پنهنجي جدائي سنڀاريندو. نيٺ هلڻو به آهي، هڪڙا
 اڳي هڪڙا پوءِ پر پنهنجو هلڻ سنڀار جي. باقي هلڻ جي ٿاڻيم ۾ ڇا
 رهيو آهي! هلڻ سڪجي جو موت آيو بيٺو آهي. ميران ٻائيءَ چيو آهي
 ته: ڏينهن ٿورو پنڌ گهڻو، ڊوڙ ٿو اٿيئي ته ڊوڙ. تڪو به اهڙو وڃجي جو
 جيئن مرڻ کان به اڳي وڃي حياتي ڪڍجي. هن زماني ۾ باقي
 ٿورو وقت بيهڻو آهي. زماني جو ڀروسو ڇڏي رب ڪريم جو ڀروسو

ياد ۾ رکو:

“اڳيئون سوکو هوندو سو، جنهن جو عشق الله سان“

رب ڪريم جي يادگيري ۾ مري وڃجي. مرڻو به ضرور آهي.
شل پنهنجو ڪري ماري. شل ماڻهو ڪري ماري. ماڻهپي جا ڪهڙا به
وصف آهن؟ ذڪر ۽ فڪر، حياءُ ۽ خدا جو خوف. اول حياءُ پوءِ يقين.
حياءُ آهي پاڙ، يقين ميوو.

زمانِي جا ماڻهو نفعي ضرر جي خبر رکن ٿا باقي بندگيءَ
ويل بيخبر رهن ٿا. بيخبر سان صحبت ٿي نه ڪجي جو دليون ماس
جون آهن، انهن جي صحبت ۾ اچي وڃن ٿيون. خبردار! مگر پنهنجي
مالڪ سان. ڪيترو لکيو پنهنجو پاڻ سڄاهاءُ. نيٺ ته خدا سان ڪم
پوڻو آهي. حلال وجهه جي ڪمن سان پلي رهيڃي، پر ليڪن ۾ نه
رڳو بيهي رهو. هڪ رب نه وساريو. طرف رب جو وٺيون بيٺا هجو.
حلال وجهه جو ڪم نيڪ به ڪري ويا آهن. پوتل هججي جنهن لڙهي،
جو موتي آهي انهيءَ لڙهيءَ ۾. ڪٿڻ هارائڻ جي جاءِ اها آهي.

”پني سانگ رساءِ، ته هوندين خوش خانو چوي“

”ستر سي سکن، جنڪي ويڙهي چا وجود ۾“

اوهان شڪر ڪريو جو اوهان کي مليل آهي.

”دوست جنان ڪون دل وچ حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا“

رب ڪريم جي امن امان هوندو. ساڻي جن الله وار نه
ونگو تن جو.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (15)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا گهرون. مطلب ته خط اوهان جو گهڻن ڏينهن کان پوءِ مليو پڙهي، احوال معلوم ڪيو ويو.

هيءُ دنيا جو جهان آهي جنهن ڪيترا داناءِ ديوانا ڪري ڇڏيا. هيءُ گرم بازار آهي، سڀ ڪو هلندو ٿو وڃي پيو. تون پنهنجي وڃڻ ياد ڪر. عاشق ٿي پوءِ پنهنجي معشوق تي.

دنيا ۾ آهن غم گهڻا، پر عشق جو غم هيءَ طرح،
آهن دنيا ۾ هزارين، پر هن جو لشڪر ٽينءَ طرح،
حسن وارا ڪيترا، مٿ ته ڀانيان يار جي،
هن جون رمزان هن جون غمزان، ناز دم دم هيءَ طرح.

مٿان ٿايم اچي پريو آهي سو زماني منجهان دل ڇڏاءِ، جي مرد ٿين ته ڪن ملامت، تنهنجو چاهي عام سان؟ هيءُ بيابان آهي، ڪوبه ڪنهن جو ساٿي ڪونهي. ڇڄ پائي سڀ ڪو آهي، ڀنڊڻ پائي اصل ڪوبه ڪونهي:

”سي نه ٿيندءِ ساٿي، جي تو پنهنجا ڀائريان“
”هر گهردي حاضر ناظر جتي امڙن ڪوابو“
”هينئر مارو پرين ٿر ٿيا، آءُ ڏيان ڏوراپو ڪنهن کي؟“
”هم تر هويا، تر هم هريا“
راتيون جي جاڳن، آءُ سيني ڪنديس سين،
تنين سندا نين، اوجاڳي اوجاريا.

پٿر پير ڊگھا ڪري، جڏهن ستيون جي،
تڏهن تنين کي، ساٿ ستيئي ڇڏيو.

فراموشي سڀ نند آهي. رات، ڏينهن، درياھ، حياتي ۽
ملڪن جو مالڪ به بنا نند جي. باقي اوهان ڪيئن نندان ٿا ڪريو!
شايد مون اوهان کان پري آهيان! بچا ڪانون کي به پيارا آهن، اوهان
به مون کي پيارا آهيو. اولاد جي دل آخر سخت ٿيندي آهي. هڪڙو
پکي آهي تنهن کي بچا ٿين ته اکيون پورليون هونديون اٿن، اهو پکي
پوءِ جبل تان پارس هٿ ڪري اچي بچن جي اکين تي لائي ته انهن
جون اکيون کٽن. مرشد به ائين آهي. ڪيتري محنت ۽ تڪليف طالب
لاءِ ڪرڻي ٿي پوس سا رڳو کيس خبر! جيئن عقل گهڻو ٿيڻ مرشد
لاءِ جيئن. نيٺ خدا سان ڪم پوڻو آهي. ”لاني ترار لا جي ڪٿي
خچر کي مار”

دم دم اسانڏي دل تي، هن سچڻان ديان ڳالهيان،

سي ته لهنديان نهين، جيڪي سهڻي يار سڪاليان.

”آه ڪريان ته جڳ جلي، جهنگل پي جل جاءِ“

اوهان ۽ اسان جو خدا ڪارڻ جو رستو آهي اهو ياد
پيو پوي.

”مٽيءَ کي ماري ويا، نه جيئاري ويا“

ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. رب ڪريم جي آمن امان
هوندو. دعا درويشان رحم الاهي. دعائون سڀني ننڍن وڏن کي چوندا.
دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (16)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي واضع هجي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو
خير ٿا گهرون.
مطلب ته :

”در دعا جانہ تا کبا، پيادوا دارون چا کبا“

الله کان جدا نه رهجانء. تون سڄو الله جو آهين. پاڻ سنڀاري
ڏس. ”تب“ پروڙڻ آهي بيوسي ساهي.

الف اندر ۾، ڪيو ڪاڙين،

حرف ڌاران هڪڙي، پيو تان نه پٿن.

انهيءَ حرف هڪڙي سان محڪم رهو. پاڻ ڏانهن
بيخبر نه رهجي.

پاڻ پنهنجي پاڻ ۾، پيهي جن ڏٺو،

ڪرمن جو چٽو، ڦاڙي تن ڦٽو ڪيو.

”جاڳوئي جاڳو سمهون تان نه سرتيون.“

هتان ٺهي چڙهي هلو. عام سان ريس نه ڪجي. وڃي ٿي
وهامندي. رب رب ڪندا هو.

ساري خلق چلي چل جاندي وويار،

تينون ڪل نه ڪاٺي هي پوندي وويار،

خوب ڪلي هي هتي بازاری، ڪر گهن سودا وڻج واپاري،

ول نه آسين ايجهي واري، پڇي هوسين هٿتاري،

پڇي مستان دل ارمان ڪريندي وويار،

اٿو وي سٺيان ڪرو تياري، بلا شاهه دي آئي هي واري،

تسان ڪيتي هي ننڊ پياري، غافل غفلت وڃ رهندي وويار.

سڄوئي زماني ۾ نه هججي، ماڻهو سڄو جنهن جو آهي،
اوڏاهين هججي، زمانو هڪڙو سڀو آهي، زماني ۾ هٿ پير هڻجن ٿا.
اها زماني جي بيماري آهي، گشيءَ زماني جي ۾ ٿو هٿ پير هڻي،
سانداري هئي هڪڙي سا درياھ جي سير ۾ لڙهندي پئي ويئي،
ڪنهن ماڻهوءَ ڏٺي سو سمجهيائين ته گيهه سان ڀريل آهي، گهڙي پيو
درياھ ۾، تري وڃي پهتس، هٿ وڌائين ته اُٻتي ٿي پيئي، هو ته ڪو
رڇ هو تنهن هئي ٻوڙي ڇڏيس، غوطا کائي مري ويو، رڇ زمانو آهي،
ماڻهو ڀڳو کائڻ پيئڻ لاءِ پر زماني جي دليلن جي غوطن ۾ ٻڏي مري
ويو، زماني جي آزار جي دوا اوهان کي ڏسي ٿي ڇڏجي، عاجزيءَ
جون پاڙون ۽ توبه جون هريڙون، امر جي همار ۾ قناعت جي دستي
سان ڪٿي سنهيون ڪجن، پوءِ پرهيزگاريءَ جي ڍنگڙيءَ ۾ وجهي،
حيار جو پاڻي گڏي، محبت جا مڇ مڇائجن ته دوا ٺهي پوندي، پوءِ
شڪراني جي پيالي ۾ وجهي، الحمد جي چمچي سان کائجي،
جيڪو ائين ڪندو، تنهن کي زماني جو آزار ڇڏي ويندو.

وبهي ڪين وڃاءِ، توکي هلڻو پوندو هوت ڏي،

توکي ننڊ ٺيڳاڳ جي، ناحق ڏينهن نه لاه،

پنڌ ساروئي ڪيچ جو، تومڻي آه،

اهو پنهل پڇاءِ، جيڪو منزلان معاف ڪري،

فراوشي سڀ ننڊ آهي:

"ڏورينديون ڏسن جڏهن تڏهن پرينءَ کي"

“ڏور پنهنجي ڏيل ۾ سڃيءَ سڪ منجهان”
 جسي ٻيلي وچ شير پيا، ڪل جناور ڇپ ڳيا،
 آوڻ نال گروڙ جنهنندي، ڪل جناور بي وطن ٿيا،
 اڳ وچ شير، پڇي ڦيڪاري، سارا جهنگل سنا ڳيا،
 جتان هوسين شير هڪو هڪ، اُتي رهيسن ڪونه پيا.

خيالات جو ٻيلو آهي، شينهن نالو رب جو اچي پيو. نالو
 رب جو دل سهڻي ٿو رکي. ميران ٻائيءَ جي دل سهڻي به نالي رب
جي ڪئي هئي. سهڻي جي صحبت مان ڪيتريون دليون سهڻيون ٿي
 ٿيون وڃن. مطلب ته هتان ٺهي جڙي هلجي.

لامڪاني خيال جنهاندا، فقير تنهان داسارا،
 اڀريا مهتاب ٿي روشنائي، چوڙ ڳيا انڌارا،
 نظر جهاندي ڪيميا هوي، سي ڪيون مارن پارا،
 دوست جهانڪون دل وچ حاضر ناظر، دشمن لهي نه وارا،
 ڪهڙي پرواهه تنهانڪون ميان شاهه باهو،
 جنهانڪون، مليا هادي سونهارا.

“فراموشي مڪن اي يار جاني، اگر دورم مرا نزديڪ داني”

دعا سڀني کي چئجانءِ، الله سائينءَ جي امن امان هوندو.
 دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (17)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين،

بعد دعائن جي واضع هجي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو

مطلب ته اوهان ڏي اچڻ جي مون کي تانگهه گهڻي پيئي آهي. پر امر کي پٺيو نٿو ٿي سگهجي:

”هيءَ ڪميٽي ڪير جا امر کي آڏو اچي!“

مان آهيان به اوهان وٽ. جيڪا به صحبت اوهان سان ڪريان ٿو سا ٻين سان نه ڪندو آهيان، صحبت سپرين جي ڪڪ پن ڪڪوريا. صحبت کان ٻاهر ته نه آهيو! اوهان به صحبت نه ڇڏي آهي ۽ نه وري مون اوهان کي ڇڏيو آهي. موجهه ڏسي به رب ڪريم جو يادگيرو نه وسار. جو ائيني منجهه ظلمات حياتي، ظلمات اونداهيءَ کي چوندا آهن. مان اوهان جو ۽ اوهين منهنجا. انشاءِ الله تعاليٰ رب ڪريم ظاهر باطن راضي هوندو. ظاهر باطن، به مالڪ انهن سان راضي آهي جيڪي دليون محبت رب ڪريم جي ۾ رهن ٿيون. منهنجي اوهان کي دعا اها آهي ته اڳيئون جيئن وڻي اچو. محبت مالڪ جي ۾ دليون سهڻيون ٿين ٿيون، ظاهر باطن. منهن سھڻي کان دل سھڻي چڱي آهي. سھڻي سائينءَ جي صحبت ۾ دليون سھڻيون ٿينديون آهن. جا دل رب قبول ٿي ڪري سان سھڻي آهي. نالي رب جي سان سڀ سونپن ٿو. سھڻي شڪل وڻي زماني جي ماڻهن کي، دل سھڻي وري وڻي رب کي. دل ڀلي پنهنجي رب سان ڳالهائي. محبوب ٿو محلات ۾ ڳالهائي. سر قربان ڪر، نه ته شان ڪر ته چٽينئي. سيڪارڻ جي ڳالهه ناهي. ڪجهه سمجهڻو آهي جيڪا دل رب نٿي قبول ڪري ته اها دل ڪڍي ڪٽڻ کي ڏجي ته من ڪٽڻ کاڌي ڪو درجو نٿي! دل جي آزار جون دوائون آهن چار: هڪ ته صحبت نيڪن جي هجي! ٻيو علم حق جو هجي! ٽيون رات جو اوجاڳو

هجييس ۽ چوٿين مني بُڪ هميشه لاءِ. سواءِ ديدار جي ٻي دوا ڪانهي
مرض منهنجي جي!

زماني وارن سان گهڻو نه ڳالهايو جو گهڻي ڳالهائڻ ۾ دم
اجايا ٿا وڃائجن. گهڻي ڪري مڙيوئي دمن جي ڪجي، جيئن دم،
اجايو نه وڃي سواءِ رب جي. اجائي اٿڻ ويهڻ کان به ڪري ڪجي.
اجايو گهمڻ ڪو چڱو آهي ڇا؟ اجائي وڪ ٿي چڱي ناهي. زماني
جي ماڻهن لاءِ زمانو ذڪر آهي. زمانو آخر فنا آهي! اوهان بقا سان
رهو جو بقا هڪ نالي مالڪ جي کي آهي. باقي ٻيو سڀ فنا آهي.
فنا ۾ ڪيترا هٿ هٿبا! هي هلندڙ قافلو آهي. اوهان رب رب ڪندا
هلو، جو اوهان کي مليل آهي. جيڪا راه ورتل اٿو، انهيءَ سان پيا
هلو. سواءِ رب جي ماڻهو بيراه ٿو وڃي. بيراهي عمر شل ڪنهن جي
به اجائي نه وڃي. رب ڪريم جي پنڌ کان بس ڪرڻ جي باس ٿي نه
باسيو. مان ويٺو ته هٿ آهيان مگر منهنجو خيال اوهان کان پري اصل
نه آهي. اوهان خيال خدائي ختم نه ڪريو جو وقت ٿورو بيهڻو آهي.
موت کان اڳي اهو مرنڊو، جنهن کي پنهنجو موت ياد هوندو. جنهن
جو خوف رکجي، اُميد به انهيءَ ۾ رکجي.

ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو، جملہ سنگت جون دعائون
مطالع ڪندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (18)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته ٻيو هٿ سڀ خير آهي. اوهان
جو خير ٿا گهرون. مطلب ته خط توهان جو نيڪ ساعت ۾ پهتو،
احوال معلوم ٿيو.

“فراموشي مڪن اي يار جاني، اگر دورم مرا نزديڪ داني”
 رب جو يادگيرو هر وقت ڪجي. نه وسري نه وسارجي. پونل
 هججي جنهن لڙهيءَ جو موتي آهي، تنهن لڙهيءَ منجهه، هن جهان ۾
 ماڻهو آيو آهي، اڻباب ڪرڻ الله کي. مان اوهان کي ڪم ڏسيو آهي
 ته هڪ الله نه وساريو. جيڪي وسارين ٿا سي پاڻ وسرن ٿا. ياد
 ڪريو نه ته پوءِ ياد ڪندو:

“اي پوري ماءُ ڪاهنئين سين لاءِ”

“مون سنڌي ڪا ماءُ، تون ڀروڙي ڳالهڙي!”

“ستائڻي جاڳ نند نه گهرجي ايتري”

ستي نه سرنديا، اُٿي ڪر ڪا پچار پرينءَ جي،

وهاڻي وينديا، پوءِ گهڻا هٿندين هٿڙا.

هٿين پيرين موٽڙين، ڪهڇ ڀر ڪاپار،

مٿان چوري چڏئين، پرين جي پچار.

فراموشي سڀ نند آهي، جا دل فراموش آهي جن اک ٿي نه
 پئي اُٿس، نادان آهي. بنڌڻ ۾ ٻڌل آهي، رڳو پنهنجي وصفن ۽
 عادتن ۾ ٻڌو ويٺو آهي. چرڪ ڪونهيس، چرڪ هجيس ته سڀيئي
 بنڌڻ چئي وجهي، ادم ڪجي. هينئر پارس پرين ويجهو آهي، جيئن
 لوهه پارس سان پيو گسندو تيئن پيو سون ٿيندو:

“تو منجهه آهه سوسر سارو، جنهن جا پنڌ پڇين تو”

“سوڍا ملن سو ته به مٿ نه پائج مينڌري”

جي دشمن سان لڙائي ڪرين ته لڙائيءَ وارا هٿيار ٻڌ. بيهٿيار
 ڪهڙي فتح ڪندو؟ رهندو غلام ٿي پوندو. هٿيار چار توکي ڏسيل

آهن. اڪبري لڙائي آهي. نفس سان وڙهڻ لاءِ چار هٿيار آهن. خنجر
صبر جو، ترار بُڪ جي، نيزو عام کان تنهائيءَ جو ۽ ترڪ نند جو.
شيخ عطار اولياءَ جو ائين چيل آهي ۽ چيو اٿس ته جيڪو منهنجي
صلاح نه وٺندو، نفس ان جي چوائيءَ ۾ نه ايندو.

اوهين ڪڏهن ملندو جيڪي پري آهيو؟

”جهڙي سانون لائي هي، تهڙي شل تينون به لڳي“

هڪڙا اڳيئي جدائي ڪري پري وڃي ٿيا، تون رهندا پنهنجا
يادگيرا ٿو وجهين:

”گهرو ريا وڇوڙي جا ڏينھڙا“

الله سائينءَ جي امن امان هوندو، دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (19)

مائي فقير بائي سدا سلامت هجو شال.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته ٻيو سڀ خير آهي، اوهان جو
خير ٿا گهرون.

مطلب ته الله نه وساريو. جهڙي تهڙي حال سان پوتل هججي.

اهي عشق الله جا رب جي نالي نوازا آهن. نيڪ خدا سان ڪم پوڻو
آهي. ڪيترا ڏينهن زماني جي ٻارائي راند ۾ رهنديءَ؟ بادشاهن

بادشاهي ڇڏي الله گهريو آهي. ميران بائي هئي، سا به بادشاهزادي

هئي. بادشاهي ڇڏي انهيءَ به الله گهريو. تون پنهنجي هيئر مند

سنيار. ههڙو وقت حياتيءَ جو وري نه هٿ ايندو! چڱو ته ائين آهي ته

ترڪ ڏيئي ويهي الله ڪماءَ:

”سهڻو شاهه لطيف چئي اڳيئون شال وٺان“

مرد ٿي هلجي. مرد به اُهي ٿيا جيڪي مرداني صحبت ۾ آيا. الله جي نالي کي انهن وٽجي جيئن وٽ ويڙهي وٽ کي وٺندي آهي، جيئن پاڻ نه ڇڻي سگهجي. رب ڪريم جي نام سان سدائين سهاڳڻ هججي. سواءِ الله جي ٻيا ڪهڙا ڳهه وجهڻا آهن

هاڻي اُها پوئين عمر ڏي الله کي، ٻيا ڪم زماني جي جيڪي به آهن انهن کي ڪلف هڻي ڇڏ. لڏا درويشي پاء، چال به درويشي ڌار، دم جو يادگيرو اهڙو، جو دم وڃي ڪماليٽ وٺي. تڏي ڪوسيءَ پيئي ڪاهه جيئن مون وٽ درويشي ويس سان اچين! اڳيئون سهاڳ جيئن ملي، جيڪا اڳ سهاڳڻ هوندي انهيءَ جي دل ۾ ڪنڃال رب ڪريم جي يادگيري جي ٻڌل هوندي. دل کي الله قبول ڪراءِ. گهڻا ڏينهن سڪن سان گذاريو اٿيئي. هاڻي اڄ ڏڪن جي ڏيهه ۾، مون اوهان کي ڏک ٿو ڏسيان، باقي ٻيا مطلوب طالبن کي ڏک نه ڏسيندا آهن: ”سڪن وڌيس سرتيون پرين کان به پري“

ڏيکاريس ڏڪن، نيئي گوندر گس پرينءَ جو،
سونهائي سورن، وڃي ڪٿي هيڪاندي هوت سين.
”ملي ته ملندياس نه ته گهروري جند جتن تان“

ٽائيم الائي باقي ڪيترو رهيو آهي! اڳيئون به شال رهجي اچي. دم دم تي سعيو بيٺو هجي:

”توتي سند سسئي آهي لوڇڻ جي لغار“

اولاد به اهو چڱو جيڪو جوانيءَ ۾ رهي. بس چوڻ اهو آهي ته محبت رب ڪريم جي نه ڇڏج ۽ رب ڪريم نه وسارج. فقير جو اولاد آهي، سو هر حال ۾ رب ڪريم نه وسارجانءِ. منهنجي دل ۾

أهو یادگیرو رهندو آهي ته جيئن اوهان کان مالڪ نه وسري. الله سائينءَ جي اٿڻ پلي ڪري، اوهان منجهه هجي. پوءِ جيئن بهاريءَ سان ملجي. دنيا جي بهاريءَ کان محبوب جو غم پلو آهي. خط پڙهندي. سان ڪلف پائي زماني جي محبت کان موڪلاءِ.

دعا درويشان رحم الاهي. دعائون سڀني کي چئجانءِ.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (20)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا گهرون. خط اوهان جو پهتو حقيقت معلوم ٿي.

مطلب ته اوهان پنهنجو الله نه وساريو، ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. رمز پون سان گڏيل هجي. وسري ته وري ياد ڪجي. حياتيءَ جي چڙهائي جيڪا ڪالهه هئي سا رات نه هئي، جيڪا رات هئي سان هينئر ناهي!

ساهه اُتي ويساهه نه ڪوئي ڪوڙي دم دي ياري،
 بازوانگيان ڪر پرواز ويسين، ڏيسين هڪ ڏينهن اڏاري،
 اٺني پهر ازل ڪڙا هي، اتون تيغ اولاري.

ڪهڙو ڀروسو آهي حياتيءَ جو، ڪهڙو ڀروسو آهي زماني جو! هيءَ حياتيءَ جهڙي مهل وري هٿ اچڻي ناهي:

”منو نالورام جو، تون هندائي ڏس هنئين“

نهائينءَ کان نينهن، سڪ منهنجا سپرين،

سڙي سارو ڏينهن، ٻاهر ٻاڱ نه نڪري.

سک به لک به، ډک م ډورن جيئن،
 سي رڄ پڇن کيئن، جن جون ٻاڦان ٻاهر نڪرن.
 ”آهه ڪريان ته جڳ جلي، جهنگل پي جل جا“
 جهڙي تهڙي حال سان به رب نه وسارڄ.
 ”جيڪي آهه اڄ، سو صبح ناهه صديق چوي“
 يار ڪنن دم ڌار ٿيون، بي دردندان دي ڪارنهنين،
 شهرت تي بدنامي ڪنن، دل عاشق نون ڪوئي ڪارنهنين.
 ستا اٿي جاڳ، ننڊ نه گهرجي ايتري،
 توجو ساڻيه پاننيون، سومانجهاندي جو ماڳ،
 سلطاني سهاڳ، ننڊن ڪندي نه ملي.
 غفلت سڀ ننڊ آهي.

چڙا توچونگار ڪيئن پرائي پرينءَ کون؟
 چي هيڪر کانس ڪوري رڄ ۾، ٻي ٿي مٽرڪن مار،
 سوين سائڊائيسون آڻيون، انبوريڻ اپار،
 تنهان پوءِ تنوار، مون پرائي پرينءَ کان.
 ”پرين چوڻي رڄ، تون آڳ اوڏوئي نه اچين!“
 مرشد ميڏا ڪعبه قبله، مرشد هي نور حقيقي،
 مرشد هي اسرار الاهي، مرشد هي سر سبحاني،
 مرشد هي رهبر راهه هدايت، مرشد هي گنج معاني،

مرشد دا منهن ماهه منور، مرشد هي شمع نوراني.

مرشد كعبه قبله آهي هر ڪنهن ڏي. مرشد صورت الله جي آهي جو هو پنهنجا سڀ وصف پنهنجن طالبن کي ڏئي ٿو. مرشد به وحدت ٿو ڏسي. پلي ڪري مرشد ونجي، پر تڪڙ نه ڪجي، ڏسي وائسي ونجي. ڪهڙيءَ وارو، ڪتابن جي ڊگهين ڳالهين ڪرڻ وارو نه ونجي. رهڻيءَ وارو ونجي، حديث ۾ آهي ته: جنهن جو مرشد ورتل ناهي انهيءَ جو مرشد آهي شيطان. اُهي اولياءَ، قلندر سڀ مرشد وارا آهن. پريان هر ڪوئي پنهنجي واٽ سان آيو آهي، پوءِ سڀني هدايتون دن هتان اچي سونهان ساڻ ڪنڀان آهن.

الله سائين جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي. دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (21)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا گهرون. مطلب ته خط پهتو احوال معلوم ٿيو.

لائي ترار لاجي، ڪڙي خچر کي مار

ته سموري سرڪار مينگها ملنديءَ ماڻ ۾.

دل کي هيڏي هوڏي ڪان پلي، هڪ رب کي ياد ڪر، جيئن دليئون هڪ دوست نه وسري. پيارو ماڻهوءَ کي پنهنجو ساهه آهي، اهو ته وڃي ٿو پيو. پوءِ اُتي وبهي سگهندين؟ پياري شيءِ آهي سا گهرنن وڃي ٿي پيئي، ڪجهه انهيءَ جو به يادگيرو ڪر. دل کي اجايو گهنڱرو ٻڌو اٿيئي. اجايو هيڏي هوڏي جون ڳالهيون دل ۾ نه رک.

هڪ ڳالهه رک، محبت پنهنجي رب جي:

”ريءَ محبت آهي منهن ڪارو سچيڏنا ڪونه سنڀاري ٿو“

ٻه زبانون رکندي آهي ڳوهر، هڪ زبان رک، هڪ پنهنجو رب

قبول ڪر.

پڪي جڏهن هڪ ٻوليءَ ۾ هئا ته ماريءَ به قصد ڪيو، پر انهن مان هڪ پڪيءَ وري ٻوليءَ جي مت ڪئي، تڏهن ماريءَ قصد ڪئي ڇڏيو. هاڻي وري جڏهن ٻئي پڪي هڪ ٻولي ساڳي ڪن، تڏهن ته ماري به تيار ٿيندو! ٻيون ٻوليون سڀ وهم آهن. اُهي ڇڏي ڏيو. هڪ رب جي محبت ۾ رهو. دل مان شڪ ڪڍي حق سان رهو: فقط هڪ ٻوليءَ سان رب راضي ڪريو ۽ رب جي امر سان رهو. پنهنجو پاڻ کي سمجهائجي. رب ڇڏي، ٻيءَ ٻوليءَ ۾ ماڻهو پيو ته چٽڪ ٻٽڙ ۾ پيو. تون سڄو الله سائينءَ جو آهين ۽ ٿيءَ به وڃي سڄو الله سان.

ڪتابن ڪئي رب حاصل نه ٿيندو آهي، رب ڪئي رب حاصل ٿيندو آهي، ڪتابن ۾ رڳو وس وسا آهن، توکي رڳو امر الله سائينءَ جو ڪيل هو. الله سائينءَ جي طرف کان وري نفس رايا آجايا وجهندو آهين، ڪتابن جا، هي ڪتاب ماڻهوءَ کي هوش کان ڪڍي ڇڏيندا آهن. هاڻي هوش رکج نالي رب جي سان.

اڪر پڙهه الف جو، ٻيا ورق مڙهي وار،

اندر ڪٿي اوجار، پنا پڙهندين ڪيتر!

سخن سٺي شيخ جو، تون ويسجهي ويه،

ڏاتار سندو ڏيه، تو اندر اثبات ٿئي.

”جتي وساريو نام تن پت وڃائي پنهنجي“

ايڪيتاليهون حصو زماني سان هج، چاليهه حصا پنهنجي رب سان هج.

غازيان نون غم نه ڪوئي، اوسر دا سانگ نه رڪدي،
وچ ميدان محبت والي، مردان مردي مردي،
پاڙا انهان نال نه ڪرين يارب صاحب، جيڪي هوون بيدري،
”جنهنندا درد، تنهندي درنون، مين هرگز چوڙ نه ويسان“

جيترو مان ٿو توکي ياد ڪريان، من اوترو تون به ياد ڪرين!

”يار اسان سان تون جو آهين، ڪڏهن ڪيئن ته ڪڏهن ڪيئن“

ڪهڙين تنهنجين ڳالهين تي وسهجون، جو تنهنجي واپس ۾
آهن ورگهڻا! هي سڀ حال احوال توکي معلوم آهي.

دعائون سڀني کي چئجانءِ، ساڻي جن الله وار نه ونگو تن
جو. الله سانين، جن امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (22)

مائي فقير پاڻي سدا سلامت خوش هجين شال

بعد دعائن جي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا

گهرون. خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت ۾، احوال معلوم ٿيو.

مطلب ته وطن جو ياد گيرو رک. ماڻهو وطن کان بيوطن

آهي، نيٺ هلڻو آهي وطن پنهنجي، پنهنجي وطن ڏي بهاريءَ سان

هلو، کلندا هلو، پر رب نه وساريو:

”سمرجنين نه ساڻ، هوت همايت تنجو“

فراوشي سڀ ننڊ آهي. ننڊ هن ملڪ ۾ آهيني ڪانه. رات

بنا نند جي، ڏينهن بنا نند جي، درياهه بنا نند جي، حياتي بنا نند جي، ملڪن جو مالڪ به بنا نند جي، نند نياڳن سان گڏيل آهي. پوتل رهو جنهن لڙهيءَ جا موتي آهيو.

اوجاڳو اداسي نيڻ ڪري ٿو، ڀلي اک نيراني ٿئي. ٻڌل ڀلو آهي ماڻهو، پر اک به ٻڌل ڀلي آهي. صورت مرشد جي سان. ٻڌل کي ٻيو ٻڌي نه سگهندو. سج جيڪو منهن ۾ رکندو اهو ڪنهن ملڪن ۾ اوندھ نه ڏسندو. ماڻهو وڃي ته اونهيني پيو ٿو، سج منهن ۾ ڏيئي هلجي، سج آهي صورت. ڪن به ٻڌو، زماني جي گفتگوءَ کي ڪن ئي نه ڏيو. ڀل چپ به ٻڌو، چپ ٻڌو ڀلي زماني جي گفتار ڏانهن. جي اوهين ٻڌل هجو الله ۽ مرشد جي صورت سان ته انهيءَ کي ٻيو ڪير ٻڌي! مان اوهان سان ٻڌل آهيان، اوهين به مونسان ٻڌجو.

ڀلي محبت الله جي ۾ مرو، لڪيڙهه اچي ويئي آهي ته مرڻ کان اڳي مري آئون، جيڪي آبروءَ وارا هئا، اهي پنڌ پيا. مندا ڪتا سائين پٺائي. ٿوري جيئن لاءِ ڪري ساري عمر نه وڃائجي:

”هم تر هويا، تر هم هويا، ٻئي ڀول نه ڪنهن ڀل“

اصل پنهنجو سنڀاريو ته اڳيئون به ڪلندي ملون:

”ظاهر نه بيني، باطن ڪـجـاـست“

انهيءَ طرف ڏي ڀل ته وڪ وڌندي هلي. همٿ ڪريو جو هيٺ گهر جو مالڪ پنهنجي گهر ۾ آيل آهي. ڪنهن ياد ڪيو، ڪنهن نه ڪيو. جنهن نه ڪيو، انهن سان ريس نه ڪريو.

پڪي پاڻ پليج، چڱيءَ طرح انهيءَ چڪڻ ڪون،
هيري لعل جواهر جو، سوجهي سر لهيج.

اُهو ڪم جيئريئي ڪري وٺجي. مڇيءَ کي طلب پاڻيءَ جي
آهي. جي پاڻي پاڻي ڪري مري وڃي ۽ مٽي کان پوءِ ڪٿي درياھ ۾
 وجهڻ ته هن لاءِ ڇا ٿيو؟ اوهين شڪر ڪريو جو اوهان کي مليل آهي.
 مرشد اهڙي شيءِ ڏيندو آهي، جو انهيءَ ڏني کي سر ڏيئي به نه پڇي
 سگهجي. قدر سڃاڻي کان پوءِ پوندو آهي. جنهن کين ڏٺو سي کين
 ٿيا. جن جي دل ۾ انهي پهر الله آهي. اُهي ڪير ٿو چوي ته بي
 فيضا آهن! جن کي رب پنهنجو ٿو ڪري انهن کي يادگيرائي
 پنهنجا ٿو ڏئي.

اڄ سنگهاري ساريا، مون مينهن وسندي سومرا،
 ڳوڙها ڳاٽا ٿي بنان، هنجنون مون هاريا،
 ياد ڪريندي تن کي، ٻارڙ ڇڻ ٻاريا،
 هٿ سڇو سٺياري، هٿ سٺياري سڇو جي.

مون کان ته وسريل ٿي نه آهيو. وساري اُهو ٿو جيڪو جدا ٿو
 رهي. نڪو مان اوهان کان جدا آهيان، نڪو اوهين مون کان جدا آهيو،
 مرڻ کان اڳي اُهو مرندي جنهن کي پنهنجو موت ياد هوندو. جنهن
 کان وسريل هوندو اُهو مري مرندي نه وساريو، مان اوهان جو مائٽ
 آهيان، اوهين منهنجو اولاد آهيو. تنهن ڪري مون کي اوهان کي چوڻو
 آهي، نڪو مون کي اوهان کي ڇڏڻو آهي. جي هيڏي خط نه لکي
 سگهيو ته اوهان تي معيار ڪانهي، پر اوهان کي مليل آهي. انهيءَ
 سان پختا رهو. الله سائين اوهان کي پنهنجي محبت ۾ رکي ته مان
 ڏاڍو خوش ٿيان ۽ مالڪ به راضي رهيو.

الله سائينء جو آمن امان هوندو. دعا دزويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (23)

مائي فقيريائي سدا سلامت خوش هجين شال

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو

خير ٿا گهرون.

مطلب ته اوهين آمر سان رهو. ماڻهو آمر جو بندو آهي. ٻچو!

زماني جي ڳالهه مونکي گهڻي ڪانه ايندي آهي. رب جي راه کان

سواءِ بي ڪهڙي ڳالهه ڏسيانوَ؟ رب رب ڪندا هلو. اها ٽڪيٽ پختي

ڪريو جو هيءُ هلندڙ ڦاٿلو آهي.

جهازيتي من جو، پاڻيءَ ۾ ڀرتو،
بندر جي بهيءَ تي، اچي هادي هٿ ڏجو.

موت نه پائڻي مومنون، هيءُ اٿو بندر جي بهيءَ،
ڪپر ٿو ڪن ڪري، جيئن ماڻيءَ منجهه مهِي،
ايڏو سور سهي، ننڊ ڪريو ناڪائن.

اٿڻ رب جي لڳل هجي.

يا ڪر اور الله جي، يا ڪر پرينءَ پچن،
انهن ٻنهي کان ڌار، شل قادر ڪنهن کي نه ڪري.

اهو پنڌ اکين جو آهي. اهي اکيون سهڻيون ٿيون لڳن، اڳيان

محبوبن جي. فنا کي ڇڏي هاڻي بقا ڏي هلجي. سچي جهان ڏي ٿو

هلجي. اڳيان شل وٺي اچي. انهيءَ سڄي جهان ۾ شل الله سائين

ڪنهن کي پشيمان نه ڪري. هت ٿورو بيهڻو آهي. وطن اڳتي آهي:

} ”وطن جن وساريو حيف تنين کي هو“

رڳو هتان ٺهي جڙي هلي. گهر سهاڳڻ پنهنجي گهر ۾ وٺي
ٿي. اڳيئون گهر به اها وٺي ٿي.

رب کي پاڻ سان دائر قائم سمجهجي ۽ رب کي رب ڪري
ڏسجي. ڪنهن درويش دٻلو لوه جو ڏٺو پر. دٻلي کي ڪولي ڏٺائين
ته ڪپڙا پيا آهن ته ٿيل، ڪپڙن جا تهه ڪولياڻين ته ڏسي ته تنهن ۾
پارس رکيو آهي. درويش چيو پارس کي ته لوه جي واسطي آهي. هن
کي سون نٿو ڪرين؟ پارس چيو ته جي تون سالڪ آهي ته تهه چڪ،
مون سان ٽڪري ته خبر پوي. اهو دٻلو اهو آهي جنهن ۾ پارس پرين
آيل آهي، پر زماني جي تنهن ۾ ڍڪيل آهي.

هڪڙو پڪرار هو پڪرين سان، هٿنڌو هو گليل. وڃي ته جبل
جي ڀرسان ڪاري گليلن جي پيڻي آهي. هن ڏٺو ته الله سائينءَ مون لاءِ
تيار رکيا آهن. گليل کانو ڪپرين کي هڻي سڀ ڪپياناڻين. هڪ
وڏائين ڪيسي ۾ اڃان ڏسي ته روجه پيو وڃي هنيانين جو روجه کي
ته روجه ڪري پيو. روجه ڪنائين ته مٿان بادشاهه آيو. بادشاهه چيو
ته شڪار منهنجو آهي! پڪرار چيو ته مان توکان اڳي ڪهي ويٺو
آهيان، تنهنجو ڪئين چئبو؟ بادشاهه چيس ته هٿيار ڏيکار. هن چيو ته
مون گليل هنيو آهي، اهو جان ۾ پيو آهيس. بادشاهه ڪپ سان وڏي
گليل ڪڍيو. اڃان ڏسي ته گليل ناهي، موتي اهڙو آهي جو ساري
بادشاهي ڏيان ته به اهڙو نه ملندو. بادشاهه ڏاڍو راضي ٿيو. پڪرار
کي چيائين ته هل مونسان، مان توکي خوش رکندس. پڪرار به پڪريون
چڙي اٿي بادشاهه سان هليو. بادشاهه کي پٺ ڪونه هو، هڪڙي

نياڻي هئي. سو هن کي پت ڪري سڏيائين. اندر به بادشاهه سان وڃي مليو. پوءِ سڀ وزير امير چوائي ۽ ڀر ٿيس. ڪجهه ڏينهن گذريا ته بادشاهه رضا خدا جي سان مري ويو. تخت تي ويٺو اهو پڪرار. پڪرار تخت تي ويهي روئڻ لڳو؟ وزيرن اميرن چيس ته توکي ڪهڙو ڏک آهي جو روئين ٿو؟ پڪرار چيو ته مان تخت ڪري نٿو روئان. روئان ٿو ته منهنجو هڪڙو گليل قبول پيو، تنهن مون کي بادشاهي ڏيڪاري. اهڙا گليل مون وٽ ٻيا به هئا، جيڪي مون اڃايا وڃايا. انهن لاءِ ٿو روئان. گليل دمن کي چوندا آهن.

ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. الله سائين جي امن امان هوندو. دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (24)

مائي فقيريائي سدا سلامت خوش هجين شال
بعد دعائن جي ٻيو ته سڀ خير آهي، اوهان جو
خير ٿا گهرون.

منهنجو خيال گهڻو ئي ٿو چوي اوهانڏي اچڻ جو، پر مان اچڻ
کان بيوس آهيان! جن جي امر مون کي هٿ ويهاريو آهي انهن جو امر
نٿو ٿئي. مان ته دعائن سميت توهان وٽ آهيان. ظاهر ايڏانهن اچڻ
جي معافي ڏجو. بندو هميشه اوهان جو دعاگو آهي.

”دردعا جانءُ تاڪبا، پيادوا دارن چاڪبا“

اوهانڏي الله سائين جي لطف سان سدائين خير. اُتي هڪڙا
ڏسن به ٿا. خيال خيال کي ڏسندو آهي. هن ڏسن ۽ هن ڏسن جو
وڏو فقير آهي. ظاهر باطن الله سائين اوهان کي مونکان جدا نه

ڪندو. هڪ رب نه وساريو. سعيو هجي:

”ڪيچي ڪهندا ويا، چوندا ويا ته وڻجوات وندر جي“

”ڏورينديون ڏسن جڏهن تڏهن پرينءَ کي“

آءُ ڪانگا خبر ڏي، پرين ڪئين پرچن؟

گهڻو وڃي انهن ڏي، جيڪي آئي آجيان ڪن.

محبت رب جي ۾ رهو. محبت جو مرڻ ئي پلو آهي:

”محبتي ميڙي ڳوٺ ٻڌجي هڪڙو

تنين جي ويڙهي هلي ايندو بادشاهه“

ڪٿن يا هارائڻ جي جاءِ اها آهي، ڀلي حلال وجهه سان هجو.

حلالين کي حلال ٿيو ڪارائي، حرامين کي حرام ٿيو ڪارائي. پر رهو

محبت رب جي ۾ ته هٿئون ئي سهڻو ٿي نڪر جي:

”سهڻا سهڻي صورت والا، نه ايڏا ماڻ ڪريجي، ڪجهه ڌريجي“

هن فاني جهان جو ڪهڙو پروسو آهي!

ڪا ڳيا، سوچا ڳيا،

چوڙ ڳيا، سو ٻوڙ ڳيا،

ڏي ڳيا، سولي ڳيا.

جيڪي دم آهن سي هلايو نام الله جي سان.

ڪرڪين نظر ۾ ڪين، ڪل ڪين واري سمجهه تون،

قلزم ڪارونپسار کي، ڪنڌي آڏي ڪين،

اها تو منجهه آه ساري ڪين، آوانگي عثمان چوي،

پاڻ ڪشي پاڻ ۾، وڃي ڪيا ويراڳين وٿاڻ،

نڪو آدم آدمي، نڪو پسن پاڻ،
بيرنگ بيرنگ ساڻ، وڃي اصلي ٿيا عثمان چوي.
سواءِ رب جي ٻي ڪهڙي راهه ڏسيان اوهانڪي؟

جي پائنن جوڳي ٿيان، ته هوڻ وڃائج هيءُ،
پيڇي اوت ادم جي، بيخود پيالو پي،
وڃي ساڳي صورت ٿي، جيڪا اصلي هئي عثمان چوي.

ڪين ۾ موتي ٿيندا آهن.. اُهي دم جيڪي اچن ٿا تو
منجهون، اُهي معرفت جا موتي آهن، نه وڃايو دم. جي موتين جو
پورهيو لڳي ته ٻيا پورهيا ڇڏي ڏجن.

ٻانهپ جو پيڙيءَ ۾، وڪرو ڏائون،
موتي معرفت جا، سچا سوڌائون،
تنين جي آئون، ٿي برڪت بار لنگهائين.

اُهي دم موتي معرفت جا نه وڃايو، قدر پوندو جڏهن دم
سڀ ڏيئي ويٺو پوءِ:

”موتي جن جي منهن ۾، لعلون لهندا ويا، چوندا ويا ته وڻجوات وندرجي“
انسان وڻجارو ٿي آيو آهي، وحدت جو وڻجارو:

”پير مغان ايوين فراميا وحدت والا راهه بتايا“
امر سان رهو، هيءَ حياتي هڪڙي ساعتڙي آهي.

وڏ تي ويهي اڏريا، هٿ ٿو ڪونه جڻي،
پڪي ٿڙا پار، ڪو پنڌ ٿو سڄهي،
هٿ آهن ڏينهڙا پئي!

هي وڻ هتي ڄا، آهن ڏسڻ ٻئي ڏينهن،
 سدائين نه هوندا ساهه سان، اهي ميلائي ڄامينهن،
 اڱڻ مٿي اوڀرا، توساڻي نه سڃاتا،
 اڳيون اوڻيئڙن جي، ڪا ويهي رات وهاءِ،
 جڏهن پنهل ساڻ پيا، پوءِ نياڳي ڪيئن نندون ڪرين!

ننڍ نياڳي گهور، ساڙي ويهه سمهڻ ڪي،
 لکن منجهه لطيف چوي، ناحق روح نه رول،
 جيءَ ۾ جانب گولھه، پري پروڄ ڪينڪي.

جهنگ سڙي لوڻ ٿيو، لٽي چورن لڪ،
 ويٺي وڃوئون نڪري، ڌڙي ۽ ڍڪ،
 سڄڻ ۽ سڪ، رلجي ويا روح ۾.

جهنگ اوري جهوڪان پري، تنهان پراهون ڳوٺ،
 قاريبائي ڪوٺ، اڃا آگاهين ٿئي.

رئي رئيس پاڻ، پرسري نه سپرين ري،
 وڃي پرڇي آيس پاڻ، اهي ارڏايون عشق جون.

”تو منجهه آهه سوسر سارو، جنهنجا پنڌ پڇين ٿو“

مر ته موچاري ٿئين، ويهي لاءِ مَوير،
 دل تي آڻ نه دور، تون ڦرن سنبو ڦير،
 توڙي نه لهين پير، ته به راهه نه ڇڏج رب جي.

”مئيءَ ڪي ماري ويا نه جيئاري ويا“ ماري وڃي بمبئيءَ ٿيا.

سوڙجن ڪي سچ جي، تن ڪي چاڪندو پارو.

سيارو توڙي اونهارو، اُهي باهه ٻارينٿي ڪين ڪي.

ڪڪ سڙيو پن سڙيو، سڙيو ساڳو گاهه.

جن جي ارڻ الله، تو تنين ڪي ٿيندوئي ڪينڪي.

”ڌار دل جي ڍنگي ته لحظي وڃي لنگهي“

سائي جن الله وار نه ونگو تن جو. دعائون سڄيءَ سنگت

ڪي ڏيندا.

دعاگو: نصر محمد فقير صوفي قادري

خط (25)

مائي فقيرباڻي سدا سلامت خوش هجين مثال

بعد دعائن جي هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا

گهرون. خط اوهان جو نيڪ ساعت ۾ پهتو. پڙهي احوال معلوم

ڪيو ويو. مطلب ته اوهين پنهنجو الله نه وساريو. نيٺ خدا سان

ڪم پوڻو آهي:

”اي پوري ماءُ ڪاهنن سين لاءِ“

ساده سنگت ڇڏي ويئي، هاڻي وڃڻ جو وارو پنهنجو آهي.

رب رب ڪندا هلو. رب نه وساريو متان اُتي هلي پشيمان ٿيو:

”آهي عجائب اهو پنڌ ڙي اديون“

توڪي وري هڻو پوندو انهيءَ هوت ڏي:

”هت سچوءَ سنڀاريا، هت سنڀار سچوءَ جي“

سعيو ڪريو، باهه وسامندي ٿي وڃي:

”جاڳياسي پاڳيا، وڃي طالب رسيا توڙ“

”ڏورينديون ڏسن، جڏهن تڏهن پرينءَ کي“

اُهو پارس پرين هيٺو ويجهو آهي:

”تون نايون نيٺ ناهان نه توڙ ديرو دوست جو“

رمز پاڻ ۾ لڳل هجيو. وڏو ڪم اُهو آهي ٻيا ڪم ته ڇڏڻ
وارا آهن، پوتل هجو.

پونر وانگي گل تي مشتاقِي وٺو. وري اڏري ٻاهران سير
ڪري، وري به گل تي ويهجي. زنج جو گل پنهنجي اندر ۾ لڳل
آهي، اک پونر آهي. اوهين چوندو ته سائين اسان کي ڳالهائون ٿو
ٻڌائي. ارمان آهي اوهان جو حال کي به ڳالهه ڪري ٿا سمجهو! خطن
جي منع تڏهن ٿي آهي، راز کي به اوهين ڳالهه ڪري ٿا سمجهو:

”جنهنندا درد تنهندي درنون، مين هرگز چوڙ نه ويسان“

”دردمندان نون درد هميشه، بيدردان دي گهر عيدي“

بيدردي دل مٽي کان پوءِ ڪٿڙي آهي:

”وٽج اراوٽج ڪري وٽ، پوءِ ويندءِ هٿ ڪٽي“

وڪ وڌندي هلي.

مونکي ٻيا دور چارٿا ڪين آهن. منهنجو مال اوهين آهيو،
چوان ته متان ڍڪ ۾ پئو. انهيءَ مال جو دوزخ ڍڪ آهي. فهايش مان
دل ورندي آهي ماڻهوءَ جي. اسان ماڻهو حيوان آهيون جو فڪر ناهي
موت جو. جنهن کي الله جو خوف ناهي انهن بيخوفن کان نبي به
ڊڄن ٿا، اولياءَ به انهن کان ڊڄن ٿا. حضرت موسيٰ ڀڄندو پئي ويو.

وات تي پيو نبي گڏيس، چي چوٽا ٽڪڙا وڃو؟ چيائين ته منهنجي
پٺيان احمق ڊوڙندا ٿا اچن. چي جي مٿي تي هٿ رکو ته؟ چي حڪم
 آهي جيئرو ٿي پوندو. چي پوءِ چوٽا ڊوڙو ۽ ڪنهن کان ٿا ڊڄو؟ چي
 ڊڄان ٿو انهن کان جيڪي الله کان نٿا ڊڄن.

سائي جن الله وار نه ونگو تن جو. الله سائينءَ جي امن امان
 هوندو. دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (26)

مائي فقيريائي سدا سلامت خوش هجين شال

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هٿ سڀ خير آهي، اوهان جو
 خير ٿا گهرون. خط اوهان جو نيڪ ساعت ۾ پهتو. پڙهي احوال
 معلوم ڪيو ويو.

مطلب ته اوهين پنهنجو رب ڪريم ياد ڪريو، نه ته پوءِ ياد
 ڪندو. ٻين سان ريس نه ڪريو. جو اوهان کي شيءِ مليل آهي،
 ان ڪري ريس نه ڪريو. پنهنجي رب جي محبت ۾ رهو ۽ پنهنجو
 اصل سنڀاريو: ”منڌ مَ منهن ويهه، ايني اسڙڪ اس ۾“

وسار نه وڻا، جوڀن ٻئي ڏينھڙا،
 سي وهه ٿي ايندي، جيڪي ڪاڌي ڪيڻان.

جي رب نه وساريندا ته الله ۽ مرشد مون وقت به گڏ هوندو.
 هر درد جي دوا الله سائينءَ جو نالو آهي، اهو نه وسارجي. مون توهان
 کي سُنڀيون وڌيون آهن محبت رب جي جون، سُنڀي اوهان کي اهڙي
 وڌل آهي جو اهڙي سُنڀي پنهجي جهانن ۾ نه ملندي. مان وري راضي
 تڏهن ٿيندس، جڏهن توهان جي لَوْن لَوْن نالي رب جي سان

هڪڙي ڏينهن سڄي جهان منجهان هيڪل هلڻو آهي. اهو ڏينهن سنڀاريو جو اهو ڏينهن ويجهو اچي ويو آهي. هر ڪوئي موڪليل بندو آهي ۽ ڪنهن ڪم سان هن رنگپور ۾ آيو آهي. اهو ڪم وساري ويهي نه رهجي. اوهان کي مٿي به فيض سان ڏسان ته جيڪر ڏاڍو خوش ٿيان. هيءُ عمر ته هڪ ساعتڙي آهي، سو اها به وهامندي وڃي ٿي.

هيءُ راند عمر ساري، آهي چلڻ جو چٽڪو،
فنائاني گذر ۾، آهي لاڏ ڪوڙو لٽڪو.

هيءُ زمانو سڄو رڳو ڊبا آهن. انهن ڊبن سانو جهان جهلي وڌو آهي. هيءُ زمانو اهڙو آهي جو رب جي محبت کان رندائي ڇڏي ٿو. جن جون سڄيون دليون الله سائين ڪري ٿو اهي هليا ٿا هلن:

”سڄا رڪن ٿا سڄائي، ناهي ڪم ڪچن جو“

اوهان کي ته سڀ درد جي دوا مليل آهي:

”ستر سي سڪن، جن کي ويڙهي ڇا وجود ۾“

ماڻهو آيو آهي اثبات ڪرڻ الله کي. باقي هتان ته ايترو ڪڻبو جيترو ماءُ جي پيٽان آندل اٿس. شيءِ سڀ سرڪار جي آهي. پلي ڪري حلال وجهه جي ڪم سان به رهجي پر ظاهر باطن ڪم الله سائين سان پوڻو آهي سو منهنجو فرمان اهو اٿو ته وحدت نه ڇڏيو. هر گهڙي وحدت سان رهو. وحدت هيڪڙائيءَ کي چوندا آهن. انسان کي پيدا به وحدت لاءِ ڪيو اٿس. ٻئي جهان وساريو پر هڪ رب نه وساريو. دوستي دهر سان رکجي:

”هتِ ٿو مٿين منامان، هتِ پريا ٿا گهرجن پيڙ ۾“

سهڻي سائينءَ کي اکين ۾ ويهارجي، سونهپ جي ضرور درڪار آهي. اڪيون به اهڙي پسندي پاڪ ٿيون.

{ هرگر هردي حاضر ناظر، جتي آمڙنڪو آيو!
هيون سڀيئي هن ڏيو، هڪ نام صاحب چيو.

بيڪار ماڻهو گهر ۾ نه وڻندو آهي سو پنهنجي گهر جي طرف کان بيڪار نه رهجي. نيٺ پنهنجي گهر هلڻو آهي. انهيءَ گهر جو ڪم ڪريو ته انهيءَ گهر وٺو. هيءُ جهان فاني آهي، هو جهان سچو آهي. هلجي به اوڏانهن ٿو. اُتي جو سمر به هتان ڪري هلڻو آهي. هن فاني جهان ۾ وري ڪم ڪرڻ به سچي جهان جا آيو آهي. دعائون سڀني کي چوندا:

{ ”دوست جنان ڪون دل وچ حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا“

منهنجا بالڪ به اوهان، مان به اوهان، سو مان ڪيئن وساريانو؟ باقي اوهان نه وساريو.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (27)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت ۾، پڙهي خوش ٿياسون، ٻيو سڀ هن پاسي خير آهي، ايڏانهن به الله سائين خير ڪندو.

مطلب ته اوهين پنهنجو الله نه وساريو. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. سعيو ڪريو. وڏو ڪم اهو آهي، ٻيا ڪم سڀ ڇڏڻ

وارا آهن، پنهنجو الله ته ڪين ڇڏبو! بنا نالي نام جي ٻي اڳيان
ڪانهي وسڻن وڃڻي. هي هلندڙ قافلو آهي. ڏسڻ ٿو هر ڪو جدايون
ڏسندو نڪرندو ٿو وڃي. هيءَ گرم بازار آهي جو آيو ترسيئي ڪونه
ٿو. هيٺر خوب ڪليل آهي بازار.

وڪرسو وهاءِ، جو پئي پراڻو نه ٿئي،

ويچيندي ولات ۾، ڌرو ٿئي نه ضا،

سا ڪاهڙ هلا، آڳهه جنهن جي ابھين.

هي ڏيساور آهي. ڏسور رات بنا ننڊ جي، ڏينهن بنا ننڊ جي،
درياهه بنا ننڊ جي، حياتي به بنا ننڊ جي:

”ننڊ نياڳي گھور، ساڙي ويهه سمھڻ کي“

جا دل فراموش آهي، انهيءَ کي ننڊ چوندا آهن.

سڀ سک ڏنائون تڏهن هڪ ڏک مليو.

ڏيڪاريس ڏکن، نيسي گوندر گس پرينءَ جو،

سونھائي سورن، وڃي ڪئي هيڪاندي هوت سين.

هن زماني جي بهاريءَ کان محبوب جو غم ڀلو آهي. رات ۾
سجن جا غمزا آهن. غمن ۾ وري محبوب جا غمزا آهن.

هي آءُ نه گڏيس پرينءَ کي، تون ٿو لهين سج،

آءُ جي ڏيانءِ سنيھڙا نيسي پرينءَ ڏج،

وڃي ڪيچ چنچ ته ويچاري واٽ مٽي.

راهه جو مرڻ ئي ڀلو آهي. رب جي يادگيري کان فراموش نه
رهجي. تون نه وسار. باقي وسرڻ نه آھين:

”سترسي سکن، جن کي ويڙهي ڇڏي ڇوڏ ۾“

”سھڻو شاهه لطيف چئي اڳيون شال وٺان“

سهڻي جي صحبت مان پئي دليون به سهڻيون ٿيون ٿين. رب
جي نظر دٻين تي آهي:

“دل درياهه، من پيڙا محبت والا”

محبت جو مرڻ ئي ڀلو آهي. رات پنهنجي آهي، ڏينهن
پرائو آهي:

“ٿڌي ڪوسيءَ ڪاهه، ڪانهي ويل ويهڻ جي”

چڏڻ واريون شيون وتو ٿا سنڀاليندا، سنڀال پنهنجي رب کي.
خلق زماني ۾ گرفت ٿي ويئي آهي، يادگيرو ئي ڪونه ٿيو پوين. هن
فاني جهان ۾ ڪيترو زماني جي محبت سان هلبو؟ محبت رب جي ۾
رهجي. حلال وجهه جو ڪم نٿو ڪيو آهي، تڏهن به رهيا امر الله
سائينءَ جي سان:

“جيڪي آهه اڃ، سو صبح ناهه صديق چوي”

گهڻائي لکبي آهي واسطي صحبت جي، نه ته در ڪار هڪ
نقطي جي آهي! اهو پڪو ڪجي:

“ائين چرخو چور، جيئن پونءَ پشڪون ٿئي”

“ائين چرخو چور جيئن ستن کي سار ٿئي”

جي ڪٽڻ ڏانءُ نه اچي ته رنڊا روڙجن، ته به تار نه چنڊجي.
جي وسري ته وري ياد ڪجي. توهان کي سٽي محبت رب جي وڌل
آهي، توهين سعيو نه ڇڏيو. نه وسري نه وسارجي. فراموشي سڀ
گمراهي آهي. چشتو بيٺو هجي پنهنجي الله جو ٿڌي ڪوسيءَ، سج
به نظر ۾ هجي. سج نظر ۾ هوندو ته اوندهه ڪنهن به ملڪ
۾ نه ڏسبي.

ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. الله سائينءَ جي امن امان
هوندو. دعا درويشان رحم الاهي. دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (28)

ماڻي فقير باڻي سدا سلامت خوش هجيئن شال
بعد دعائن جي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا
گهرون. مطلب ته خط اوهان جو مليو، احوال معلوم ڪيو ويو.
اوهان لکيو آهي ته وساري ڇڏيو اٿو. انشاء الله تعاليٰ مٿي به
نه وسرندو. الله سائين ڪندو جو مٿي به جدا نه رهندو. تن ڪلاڪن
جو پنڌ آهي، ايتري ۾ اوهان وسري ويندو ڇا؟ پاڻ کي جدا نه
سمجهو. اوهان مون وٽ آهيو. مان اوهان وٽ آهيان:

”سي ساڄن ڪيئن ڇڻجن ڌار جيڪي هنئين ۾ حل ٿيا“
هيءُ هلندڙ قافلو آهي، سو جيڪا راه ورتل اٿو، اها راه نه
ڇڏيو. سواءِ محبت رب جي ۽ يادگيري جي جيڪي دم وڃن ٿا، اهي
اجايا آهن. بندو جيڪر اچي، دل به گهڻي ٿي چوي پر ڇا ڪجي جو
بيوس آهيان ۽ مالڪن جي امر جو بندو آهيان:

”امر جي نه مڃين، سي ڏوٿي ڏولائي پيا“
جڏهن سندن امر ٿيو ته پوءِ ڏيو نه ٿيندي. اوهان فقط پنهنجو
رب نه وساريو. رب رب ڪندا هلو. ٽائيم ڀريو ٿو وڃي، خبردار نالي
رب ڪريم جي سان رهو:

”جنين وساريو نام، تن پت وڃائي پنهنجي“

”عاشق نه لپسين نه لپسين، جي لپسين ته پوتل هوسين رب سين“

”عشق سراسر خوني خنجر، سيني دي وڃ سڻا هي“

“هو جي هٿيئي فقير، تون جهل سيني سامهان“

اوهان چٽيل ٻين جا آهيو باقي نپايل ته منهنجا آهيو. اوهان
منهنجو اولاد آيو.

اڄ پڻ اتر پار ڏي، ڪڪر ڪٿي چوٽي،
مندائتن مينهن جي، ڪنوڻ نه ڪوٽي،
تون آءُ سڄڻ موٽي، ته گڏ گذاريون ڏينھڙا.

اڄ پڻ اتر پار ڏي، ڪڪر ڪارايو،
پري نيڻ نصير چوي، اٿن روڻ جو رايو،
سارنگ کي سعيو، سدائين سنڌ رسڻ جو.

محبت ميريائي نه رهي، تون عشق ڪڙولو ڏيڇ،
فکر سان فقير چئي، هنئين منجهه هٿيڇ،
اندر اوجاريڇ، ته ڪت نه چڙهيس ڪڏهين.

دلپت دائم دوست چـ، دل اندر ديرو
پرين پسڻ پاڻ ۾، جي من نه ڇڏين مـيرو
لاھ جو گي جيءَ تان، چوراسي ڦـيرو
تان ناٿ ڏسين نيڙو، جي منهن هٿين مھراڻ ۾.

گنجي ڏونگر گام جي، پيئڻي جن پروڻ
ڇڏي سڀ ضرور، لوچي لاهوتي ٿيا.

دوستي پنهنجي دم سان هجي، پنهنجو پاڻ کي به سمجهايو: ”سمجهه
ويکين، هڪ سمجهڻ نقطا، سالڪ سمجهي سوء“

گجر سڌي گام ۾ آهي ڪٿارو ۽ ڪات،

ڪانه پڇن ٿا ذات، جيڪي منهن پيا سي ماريا.

هڪڙي ڏينهن سڄو جهان وساري هلبو. هڪ رب نه وساريو

جو بقا به سندس نالي کي آهي:

”سڌائين نه هوندا ساهه سان، آهي ميلائي جامينهن“

”دوست جنان ڪون دل وچ حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا“

سڀني کي دعائون چڻجان، هتان به سڀني اندر وارن ماڻهن

جا پيار ۽ يادگيريون.

رب ڪريم جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد قفيير صوفي القادري

خط (29)

ماڻي فقيريائي سڌا سلامت خوش هجيئن شال

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو

خير ٿا گهرون. خط اوهان جو نيڪ ساعت مليو، پڙهي احوال معلوم

ڪيو ويو.

مطلب ته اوهان پنهنجو رب ياد ڪريو. اوهان کي هڪ سبق

ڏنل آهي، اهو پڪو ڪجي. نالي رب جو ٻج ڳرو آهي. اڃان به جيئن

ٿورو. پنڌ گهڻو آهي، سو سندس نالو وڏو فرض آهي، مگر ڪنهن

سنياريو ڪنهن نه سنياريو. اُن ڪري ياد ڪريو ته پوءِ ياد ڪندو، پر

جيڪي اوهان کي ڏنل آهي سو اها شيءِ آهي، پوءِ مطلوب جي سخا

اهڙي آهي جو ٻئي جهان ٺاهي ڇڏيس.

سر ڏني ساجن ملي، ته ڏونهين هٿين ڏي،
ڪر انصاف اهو، ته هو چڱو يا هي،
ڪين لهندين ڪي، اهڙا سوداگر سيد چئي.

سر ته ويو ڪاٺي ڪاڻ ۾، هو ڪي پيو ٿا گهرن:

”مٿو منجهه ڪينڪار، اڃان پيا ڏاڻ ڏيندو سانءِ منگتا“

منگتو ٿي منگي نه ڄاڻين، ستو ساري رات پيو ڪر ساهين،

الله نه ملندو ڳالهين ڏاهين، مٿان اڳيان هلي لنگها لهڻين.

اهو وڪر اهڙو آهي. جنهن جي نالي ورتي لکيا ڏوهه لهي
وڃن، اهڙو رب ڪيئن وسارجي، عاشق جو ڪم آهي، پوتل هجي،
جنهن لڙهيءَ جو موتي آهي تنهن ۾، محبت پنهنجي دم سان هجي:

”جو دم غافل سودم ڪافر“

دليل اک ڪي به پون ٿا سو اک ڪي نشان اڳيان ڏجي، پوءِ
اک نشان ۾ لڳل هجي. صورت مرشد جي نشان ڏجي، اک
دونالي آهي، پلي ڪري نشان ۾ لڳل هجي. هڪڙو درويش رهندو
هو هڪڙيءَ ڪوٺي ۾، تنهن ڪوٺيءَ ۾ هو هڪڙو جارو.

هڪ ڏينهن مرشد چيس ته ڪتاب ڪٿي آءُ! جاري ۾ اٿيئي
ڪتاب. درويش پڇيو ته جارو ڪٿي آهي؟ مرشد چيس ته تو ساري
عمر ڪوٺيءَ ۾ وڃائي آهي، تو جارو ئي ڪونه ڏٺو آهي! تڏهن
درويش مرشد کي جواب ڏنو ته مون کي حيف هجن جو مان توهان جي
صورت اک مان ڪڍي جارا ڳولهي ٿو ٿان!

فراموشي ۽ غفلت اها سڀ ننڊ آهي. انهيءَ کي گمراهي
چوندا آهن. وڃڻ جو وارو به هاڻ اچي ويو آهي. دم پلي ڪماليت
وٺندو پيو اچي:

”سھڻو شاھ لطيف چئي اڳيئون شال وٽان“

اوهان مون کان پري ڪونه آهيو، نڪو مان اوهان کان پري
آهيان. تائيم پريو ٿو وڃي پيو:

”جنبيو وڃ جهان گڏيو غورا بن سين“

”اي پوري ماءُ ڪا هنئين سين لاءِ“

”چوٿو سسين سون، آهي جوهر تنهنجي جان پر“

رب نگهبان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي. دعائون سڀني
کي چئجانءِ. الله سائينءَ جي امن امان هوندو.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (30)

مائي فقير يائي سدا سلامت خوش هجين شال
بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت مڙيوئي خير آهي، اوهان جو
خير ٿا گهرون.

مطلب ته رب ياد ڪريو، سعيو هجي.

سو سک ڏيئي، مون گوندر ورتو هڪڙو.

تنهن گوندر سان منهنجي، پاھت نه پيئي،

تنهن گوندر نيئي، ڏيڪاريو در دست جو.

زماني جي بهاريءَ کان محبوب جو غم ڀلو آهي. غم به
انهيءَ کي ٿيندا جيڪو ڄاڻي ته منهنجو ڏکڻي نٿو هلي، پر اهي غم
ڪائيندو جهڙي تهڙي حال سان ته به هليو هلي:

”هٿين پيرين موٽڙين، ڪهڇ پر ڪاپار“

اُهو پنڌ اهڙو آهي، عام لاءِ ناهي. جنهن کي رب پنهنجو ٿو
ڪري، انهيءَ کي غم گوندر طرف انهيءَ جا پيا پوندا:

“عاشقن تي اندوه سدائين معشوقن جو”

هينئر پارس پرين آهي ويجهو. جيئن لوه پارس سان پيو
گسندو تيئن سون ٿيندو ويندو. هينئر ڪعبو قبلو انسان مجتهد آهي.
ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو. هن ميدان ۾ ڏينهن ٿورو ڏسي
هڪڙا گهوڙا سنڀاريندا ويا. هڪڙن حياتيءَ جو ڏينهن ٿورو ڏٺو. پاڻ
سنڀاريندا ويا:

“مرد سوئي مردان، جيڪو آڀتون آپ پڇاني”

نه سڀ زال ٿي زال آهي، نه سڀ مرد ٿي مرد آهن. نالو رب
جو جيڪو ٿي بدن ۾ پيو وهائيندو غير وجودئون تڏهن ٿرندو. پوتر
جو ڪم آهي گل تي ويهي مشتاقي ڪندو آهي، وري اڏريندو آهي،
ٻاهرئون سير ڪري، وري به اچي گل تي ويهندو آهي، پر وري اڏرندو
آهي، ته به سير وري ڪري، اچي گل تي ويهندو آهي. هيءُ
رمزبازي آهي، ڪاملن جو پنڌ آهي. پنهنجي دل ڪامل رکجي
پنهنجي رب سان.

رحمت جو ڪڪر الله سائينءَ جي مهر سان اوچتو اچي مٿان
وسندو آهي. الله به آهي. اُهو پنڌ توڪل جو آهي.

جي لهان تند توڪل جي، ڪَرَمون لڪ لڌا،

آهي ڪُل ڪَرآن ۾ توڪل تنواران.

رب نگهبان آهي، دل کي رڳو قبول ڪرائجي. سواءِ رب جي
پيو ڪهڙيءَ ڳالهه جا ڀروسا رکبا؟

پوک تي ڏي وڃ، پيـا هـي لـا بارا،
ڏينهن ڏينهن ويندا هي، عمر دا سارا،
هڪ اندر دي جهر کي جهان پوک چڱي ڪر پوکين يار.

رات جو ڪا گهڙي وهڪ ڪر. جڏهن سڀ دم ڏيئي ماڻهو
بيٺو تڏهن هڪ دم لاءِ به پيو سڪندو. اهو قدر پوندو پوءِ. اهو ڏينهن
ويجهو پوندو ٿو اچي:

”سي نه ٿيندو ساڻي جي توپنهنجا پائڻيان“

اها ڳالهه ساڀيان سمجهجي. انسان جي مٿان جوابداري
گهڻي آهي.

الله سائينءَ جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي،
دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (31)

محبت الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي. اوهان جو
خير ٿا گهرون. خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت ۾، احوال معلوم ٿيو.
مطلب ته اوهان پنهنجو الله ياد ڪريو. جنهن جي نالي ورتي
لکيا ڏوهه لهي وڃن. رب رب ڪندا هلو. ڪهڙو ڀروسو آهي حياتيءَ
جو؟ زمانو مڙيوئي گذرگاهه آهي. حياتي به آخر فنا آهي، ڪيترو
بيهبو! تنهن هل هڪلي ڪاهه، جو هر شيءِ هلندڙ آهي. حياتي به هلندڙ
آهي، اوهين به ڪجهه هلو:

”ويهي ڪين وڃاءِ، توکي هلڻو پوندو هوت ڏي“

”انسني پهراندري ڪو وهه ويراڳين“

هيءُ جهان ئي لڏيو ٿو وڃي. ڪجهه پنهنجي لڏ پلاڻ ياد ڪر،
نه ته ويني حياتيءَ جو سج لهي ويندو. حياتيءَ جهڙي شيءِ ڳپلن
ڪائيندي ٿي وڃي. جنهن جي دائم ڊيگ چڙهيل آهي، جو جتي
سوتتي، هو هر ڪنهن کي پهچائي ٿو ڏيئي. ٿرين برين، شهرين
بحرين، هر ڪنهن کي راضي ڪيو بيٺو آهي، سڀ ڪنهن ڏانهن رازق
آهي، اهو رب نه وساريو.

هيءُ لڪ آهي اهڙو جو مري لنگهيو. مرڻو ائيني ته اڃ
مر، نه ته سڀاڻي هرڪائي مرندي. اهو پنڌ جو اهڙو آهي! هي
لڪ به اهڙو آهي:

”لڪن جالوڏا شل ٿاب پونئي سسئي“

”ووه ووه ڪندي رت، مٿان ووه سارين“

هيءُ هلندڙ قافلو آهي. رب جو يادگيرو هر ڪنهن جي مٿان
فرض آهي. توڙي تنيءَ ٿڌيءَ، لارو پنهنجي رب جو لڳل هجي.
بيدردا نه ٿيو جو موت آيو بيٺو آهي. تڪي سير سمونڊ جي،
ڪامل ڪنبنڊا ويا. غفلت ڇڏي ڏيو جيئن دليئون دوست نه وسري.
جيڪو وساري ٿو سو پاڻ وسري ٿو. ٻانهي رسي ته به ٻانهي مسي،
سائين رسي ته به ٻانهي مسي. رب راضي ڪريو ته رب به توهان کي
راضي ڪندو. عقل جا ته ڪهڙا ڏاها آهيو! موت جو يادگيرو ڪيو،
تڏهن مرڻ کان اڳي مريو. مان ته توهان کي گهڻي دعا ٿو ڪريان پر
هلڻو ضرور آهي.

هل هڪلي ڪاهه، ويلو ڪر نه وڃتي،
 ڪرها ڪنگوريت مان، واکا ڪري وراه،
 مٿان ٿئي اونداهه، پير نه لهندين پرينءَ جو.

پوتل هججي. ٿوري جيئن لاءِ ڪري شل عمر اجائي نه وڃي.
 سعيو هجي. هينئر پارس پرين ويجهو آهي. نيٺ خدا سان به ڪم
 پوڻو آهي.
 مطلب ته نه وساريو:

”ستي ست سنيار ته لهيئي لوه لطيف چوي“

دعائون سڀني کي چوندا. الله سائينءَ جي امن امان هوندو.
 دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير فقير محمد صوفي قادري

خط (32)

مائي فقيريائي سدا سلامت خوش هجين شال
 بعد دعائن جي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير
 ٿا گهرون.

مطلب ته هڪ رب نه وساريو. جيڪا راهه ورتل اٿو، اها راهه
 نه ڇڏيو، جو راهه جو مرڻ به ڀلو آهي، جيئن مٺي به جدا نه رهو.

وٺيو وڃ واک، ڪنڌ نه ڦيرج ڪاڏهين،

مٿان لنوڻي سر لپاٽ، لڳيئي شاهه لطيف چوي.

مون کان پري الله سائينءَ اوهان کي ڪونه ڪيو آهي، نه وري
 اوهان پاڻ کي پري سمجهو. اوهان اثبات ڪريو الله کي: ”ڏوربنديون
 ڏسن، جڏهن تڏهن پرينءَ کي“

”هر ڪنهن اپني هردي اندر پوڄا ڪر ڦل پايا هي“

ڪهڙو ڀروسو حياتيءَ جو آهي ۽ ڪهڙو ڀروسو هن زماني جو آهي؟ زمانو سڄو ڊها آهي، سو هلڻ کان به انهن ڊهن جهليو آهي. لوئي لاڳاپن، ننگ نه سوڙيس جيڏيون، ڪيـــــــــــــــــرائي ڪوهن تان، وڏي وراڪن، انهن ڪوڙن آسانگن، ڪڍي پنڌان رهايو آه پرينءَ جي. تون وڃڻ واري.

ليلائي ليلائي نه لهين، ته پڻ ليلاهيڃ، آسروم لاهيڃ، سڄڻ باجهيندڙ گهڻو.

اندر جي آڙاهه جي، ظاهر ڪريان ذري، اوڀر اڀري ڪينڪي، وڃڻ وڻ سڙي. جهڙي چاسانون لائي هي، تهڙي شل تينون به لڳي، ٻڪري وانگيان آپ ڪهايم، بيدردان دي اڳي.

”درد مندان نون درد هميشه“

”درد ونديان ديان دانهان سڻ ڪر آپ خداوند ڪڙيا“

بيدردي دل مٽي کان پوءِ نه زال آهي نه مرد آهي! ڪڏڙي آهي. فڪر رکڻ پنهنجي حياتيءَ جو. فڪر جي ڦرهي هجي. سورن جا سبق ۽ مات مطالع هجي. نيٺ خدا سان ڪم پوئو آهي. ٽائيم به ڀريو ٿو وڃي پيو. ٽڪيٽ پختو رکڻ. هيءُ هلندڙ قافلو آهي، جيئن رب نه وسري. اهو وڪر سڄو حياتيءَ جي خزاني مان وٺيو آهي. جهڙي تهڙي حال سان به رب نه وسريو. هيءُ جيئن ٿورو آهي، تون اڳهه

ڪراڳ جي: ”ويهي ڪين وڃاءِ، توکي هلڻو پوندو هوت ڏي“

لاڻي ترار لاجي، ڪڍي خچر کي مار،

ته سموري سرڪار، مينگها ملنديءِ ماڻ ۾.

سعيو ڪريو:

”سدائين نه هوندا ساهه سان اُهي ميلائي جا مينهن“

”اي پوري ماءُ، ڪاهنئين سين لاءِ“

ساڌ سنگت سڀيئي چل ڳيا، آيا همارا وارا ري. تار تڪيري

تن سان لائجي. ههڙي مهل وري هٿ نه اينديو: ”نيڙي پسي نٿان،

دوريسي هينڙي مانهن“

لڪان لڪ لڳن ته به دليان دوست نه وساريو. هلو ته هلي

بازار ڏسون، بازار ۾ آيو آهي يار پيارو. اُها راهه جيڪا ورثي اٿو سان

اُهاڻي راهه وڃي عشق جي بازار ۾ وجهنديو. عشق به هڪ الاهي

اسرار آهي. سونهون اکين ۾ رکجي. اک بکي رهي. جڏهن اک بکي

رهندي تڏهن طلب رکندي. اک به سونهين رهبر سان هيرجي. اُهي

ڳالهيون عام لاءِ نه آهن، اُهي انهن لاءِ آهن جن کي مليل آهي، هر

حال ۾ رب نه وساريو:

”غافل غفلت چوڙ، چپاتا چڙهي ويا، وڃي طالب رسيا توڙ“

جدائيءَ ۾ فراق آهي ڏاڍو مگر جن کي لڳل هوندي، هينئر

مند به پنهنجي سنڀاريو.

مند نه پوکي مون، سستي ساوڻ ويو،

پڇاڙيءَ جي پارن کان، الله بچائين تون.

دوست جنان ڪون دل وڃ حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا.

دعائون سڃيءَ سنگت کي چوندا. ساڻي جن الله وار نه ونگو
تن جو. الله سائينءَ جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (33)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي. اوهان جو
خير ٿا گهرون.

مطلب ته ارمان آهي اوهان جو جيڪي اوهان کي مليل آهي،
تنهن کي سر ڏني به نه پڃي سگهيو. اهو ارمان آهي جو نه سڃاتو نه
سمجهو. اها نصيحت ۽ هدايت جيڪا اوهان کي ڪيل آهي سا جي
پتر سان ڪجي ته پٿر تي ڦاٽي پوي. جيڪي اوهان کي مليل آهي
انهيءَ کان واڌاري شيءِ هجي ته چئو. هر ڪنهن جي آئي خبر پوندي.
الله جا امر به ڇڏي ڏنو. چوڻ مرشد جو به ڇڏي ڏنو. ڪجهه نه
سمجهيا آهيو. ارمان آهي جو ڪيتري هدايت ٿي ٿئي، پر اثر ڌرو به
نٿو ٿئي.

ماڻهو وڻجاروئي وحدت جو آهي:

”پيرمغان ايرين فرمايا، وحدت والا راهه بتايا، پلهار جائون پلهارا“

وحدت جو دڪان وجود آهي، هر ڪوئي پاڻ مان راضي
ٿيندو ويو. اوهين زماني ۾ وڃانئجي ويا آهيو. پير، فقير، مرشد
اوهان کي چئي چڪا آهن. اوهان کي رڳو زماني جا اعمال ٿا وڻن. فنا
جي ٺڪاڻي ۾ ويٺا آهيو. ٻڌ به الله ڏانهن ڦري ويهي اٿو، اهڙي عقل
کي ئي ٻن ڏجي. ٻيو هاڻي واڌاري اوهان کي ڇا چئون! ”مردن رنگ
رنگيا، گانڊو رهيا ڪوڙا ڪتا“

پوندي وڃي لت، تون ڪيئن ميڙين مٿ،

هاڻي هليا وڃن، اڏريا وڃن اٺ.

موت ڇڏيو اثر وساري، انهن ڳيلن تي ريهجي ويا آهيو:

“عزرائيل امير ڪئين دنگ-ليٽايا ڌوڙ ۾”

الله ۽ موت ڏانهن بيخوفا ٿي پيا آهيو. هر ڪنهن جي آني
خبر پوندي. ڪامل ڪنبدن ويا آهن. بيخوفي ماڻهوءَ سان صحبت ئي
نه ڪجي. پنهنجي رب ڏانهن ڪو اعتراض ڪونه ٿو ٺهي. اوهان
اعتراضي آهيو، رب قبول ڪريو.

هرگر هردي حاضر ناظر، جتي آمڙ نڪو آيو!

پيون سڀيئي هن ڏيو، هڪ نام صاحب چيو.

هاڻي ڏينهن به اهو اچڻو آهي. جيئن پوءِ تين اهو ڏينهن
ويجهو ٿيندو تو وڃي.

سرهاڻيا صديق چوي، جيڪو پيش ڀرين پوندو.

ڇاهوندر، لڏي هن لوءِ مان هيڪلڙو هلبو.

لڏ پلاڻ لڳي پيئي آهي، وڃڻ جو وارو به اچي ويو آهي!

بندا بي-راڳي، ڪرڪا وطن ورڻ جي،

وطن جن وساريو، حيف تنين کي هو!

“ڌار دل جي دنگي ته لحظي وڃي لنگهي”

دوست جنان ڪون دل وڃ حاضر ناظر، دشمن لهي نه وارا.

دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (34)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به

خير ٿا گهرون.

مطلب ته اوهان کي اول کان ڪم چيل آهي ته مالڪ جو يادگيرو نه وساريو. آخر پيو سڀ فنا آهي. رڳو مالڪ جي نام کي بقا آهي. ڪيترا فنا ۾ هت هڻندو. جنهن کي الله سائين پنهنجو ڪندو آهي، انهيءَ کي يادگيرا ته پنهنجا ڏيندو آهي. ياد ڪريو نه ته پوءِ ياد ڪندو. مالڪ جي يادگيري کان فراموش نه ٿيو، جو ظاهر باطن ڪم مالڪ سان آهي. ماڻهو موڪليل بندو آهي ۽ وري مالڪ جي روبرو ٿيڻو آهي. مالڪ جي طرف کان بيخوفا نه رهو. ماڻهو چٽڪ اڏامندو پيو ٿو وڃي. جيئن اڳيان وڻي اچي. هيءَ هڪ ساعت آهي سو ٿوري جيئن ڪري سڄي عمر زماني ۾ گم نه ڪجي!

اوهان مالڪ راضي ڪريو ته اوهان کي به مالڪ راضي ڪري. مالڪ جي راضي سان ٻئي جهان موچارا ٿا ٿين. مان ته هميشه اوهان جو دعاگو آهيان ۽ اوهان کان جدا به نه آهيان! مگر اوهين جدائيءَ جون دانهون ٿا ڪريو! بندا الله سائينءَ جا آهيو باقي مان اوهان جو آهيان، اوهين منهنجا آهيو! اها تعريف مالڪ سائينءَ جي اوهان کان ڪير ڪرائيندڙ آهي؟

يا ڪر اور الله جي، يا ڪر پرينءَ پچـاـن
انهن ٻنهي کان ڏاڻ شل قادر ڪنهن کي نه ڪري.

رک خيال هڪو هڪ دم ڊا، دم ڊم وچ خيال ختم ڊا،
يون ڪرنا جسم وسارا، آخر گذارا، محبوب کي صورت ڀر.

اندر باهو، ٻاهر باهو، هُو هُو ڪون ڪريندا،
سڄا نانءُ فقير تنهيندا، جيها هُو نون سهي ڪريندا.

نه وساريو، جو سندس نالي ورتي لکيا ڏوهه لهي وڃن.
وسري وري به ياد ڪجي. اهو دامن دل تي دائر هجي. جنهن دل ۾
هي هي نه آهي، اها دل آباد به نه آهي. دل کي زندهه به مالڪ جو
يادگير ڪندو آهي. ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو! انهيءَ طرف
کان فراموش نه ٿيو. هر حال ۾ نه وساريو. دشمن جو ته ڪم آهي راه
مارڻ. دوست دشمن جو رايو به سمجهي. پنهنجي جدائي به سنڀارجي.
جدائيءَ ۾ فراق گهڻو آهي، مالڪ جي طرف دل کي تازو رکجي. پاڻ
سان پنهنجو مالڪ دائر قائم ڄاڻجي. مالڪ بندي کي پنهنجو ڪري
خليقو آهي. فقط مالڪ کي مالڪ ڪري سمجهو!

پنهنجي سنگت کي، ننڍن وڏن کي دعائون چوندا. هتان به هر
هڪ سنگت جون دعائون مطالع ڪندا. الله سائينءَ جي امن امان
هوندو. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو، دعا درويشان رحم الاهي.
دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (35)

محب الفقرا، مخلص اهل الله، دوست درويشان،
برگزيده مَحَبان، ماوا ملجاء مستمندان،
صادق اليقين، محبوب القلب.

بعد دعائن جي واضع هجي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو
به خير ٿا گهرون. خط مليو احوال معلوم ٿيو.

مطلب ته توهين پنهنجو رب نه وساريو، باقي زماني جي صلاح
جي اسان کي ته خبر ڪانه ٿي پوي. ڪنهن زماني واري کان پڇو، پوءِ

وري به جيئن اوهان کي نيڪ نظر اچي. باقي مان ته اوهان جو دعاگو آهيان. ڪم سڀ ظاهر جا الله سائينءَ تي آهن. سجايا ڪم انهن جا آهن، ظاهر باطن جن پنهنجو الله نه وساريو! الله وسارڻ سان ماڻهو بيپراهو ٿو وڃي، سو الله نه وساريو. پر پوءِ جيڪو به وساري ٿو سو پاڻ وسري ٿو. حياتي به الائي باقي ڇا آهي. موت ياد ڪريو ته رب ياد اچيو:

”عزرائيل امير ڪئين ڏنگ ليٽايا ڏوڙ ۾“

اڄ ماڻهو گلا نيڪيءَ کان ڊڄن ٿا پر الله کان نٿا ڊڄن. انسان کي الله سائينءَ پيدا ٿي ڪيو آهي پنهنجي يادگيري واسطي. تو لکيو آهي ته هڪ يهودي جو چڱو ماڻهو آهي تنهن پڇيو هو ته فوٽو مرشد جو بت ڪري سمجهي يا ڪجهه ٻيو. انهيءَ جو جواب اوهان ڏانهن لکجي ٿو ته مرشد جو فوٽو، مرشد جي صورت جو عڪس آهي. مرشد جي صورت جو ادب ڪجي، اهو فوٽو روبرو جو عڪس چڪيل آهي. بت آهي آهن جيڪي پٿر ۽ ٺڪر جا ٺهيل هجن. انهن کي بت چئبو. مرشد جي صورت جو روبرو نڪتل فوٽو مرشد جي صورت جو عڪس آهي، ان ڪري انهيءَ جو ادب ڪجي. طالب کي ڪي اديب. رهي انهيءَ صورت سان جيڪا روبرو صورت ڏنل آهي.

هي هي عمر ائين وڃي ٿي، ڳپل ڪايون ڳپو،
 بنان دوستيءَ دوست جي، آهي خان ڪپت ڪپو،
 هرگر هادي همت توسان، تون چاڙهه عشق چپو،
 لا کي الا هن ڪهاڙن غير کي هڪ لپو.

مان ته هميشه اوهان جو دعاگو آهيان، دلاسا به جيڪر ڏاڍا
شرن وانگر ڏيانو پر پوءِ:

”پنڌ ساروئي ڪيچ جو تو مٿي آه،

اُهو پنهل پچاءِ جيڪو منزل معاف ڪري“

جهڙي تهڙي حال به هلو. مالڪ سائينءَ جي پنڌ هلائڻ ۾
ڪوبه اعتراض نٿو جڳائي:

”هت پتن بيحد، هت پرينءَ پرواهه ناهه ڪا“

هينئر گهر جو مالڪ پنهنجي گهر ۾ آيل آهي اُهو نه وساريو.
ڪريو يادگير موت جو اُها وڏي عبادت آه. مرڻ کان اڳي به اُهو
مړندو جيڪو مرڻ کان اڳي مړندو. هينئر وڃڻ جو وارو به اچي ويو
آهي. پچ گنگي پٺيان بانپ ٿي اچيني.

پيرمغان ايويں فرمايا، وحدت والا راهه بتايا،

بلهار جاتون بلهارا.

ڪثرت کي ڇڏي، وحدت کي وٺو جو ڪثرت ۾ ويهي نه
سگهيو. اوهان اچڻ جي لاءِ لکيو آهي سو اچو ته پلي ڪري اچو!
مونکي فقط اوهان جي گهڻي خرچ جو خيال ٿيندو آهي. پيرو نه
ميرو. پنهنجي جاءِ اٿو. بيشڪ اچو جو مان به اوهان جو مانت آهيان.
الله سائين ڪنهن جي وڪ به نٿو وڃائي. اجائي هلي توڙي سجائي
هلي. قبول ڪندو اُها سجائي وڪ.

سائي جن الله وار نه ونگو تن جو، الله سائينءَ جي امن آمان
هوندو، دعائون سڀني کي چوندا،

دعاگو: نصير محمد فقير صرفي قادري

خط (36)

مائي فقيريائي سدا سلامت خوش هجين شال

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به خير ٿا گهرون. مطلب ته خط اوهان جو گهڻن ڏينهن کان پوءِ مليو. پڙهي احوال معلوم ڪيو ويو.

رب ڪريم ڏکيو ڏينهن نه ڏيکاريندو، دلگير نه ٿيو:

”در دعا جانہ تاڪبا، پيا دوا دارون چاڪبا“

اوهان جو يادگير وقت بوقت گهڻو پوندو آهي، پر جڏهن خط ايندو آهي ته گهڻو ارمان ان وقت ٿيندو آهي. ٻڌايو ته اوهان ۾ اُهي يادگيرا ڪير وجهندو آهي؟ يادگير پيو ته دل کي سڏ ٿيو. الله سائين شل جيئري ميلو ڪرائيندو. راهه نه ڇڏجي جو جيئن مٿي جيئري گڏ هجي.

يارب صاحب، هڪ ته عشق پيدا نه ڪرين ها،
جي عشق پيدا ڪيتوئي، ته جاني جدا نه ڪرين ها،
جي جاني جدا ڪيتوئي، ته موت شتاب ڪرين ها!

جدائيءَ جو موت کان به سخت فراق ۽ عذاب آهي. جن کي لڳل هوندي اها خبر انهن کي هوندي. جنهن کي دل سان لڳل هوندي:

”جي لڳي هوئي ته ڪل پويئي، نه ته وح پيچ لڳيان واليان نون“

”ووه ووه ڪندي وت، مـتـان ووه وساريائين“

تاندين ڪاندين ٻاڀرين، مَرُ پڇان پيئي،
 جيرا ڦڙ ڦڙ پڪيون، سيخن ۾ ٿيئي،
 هيءَ ويجهون ويئي، وڃي ٿي حوالي هوت جي،
 هيءَ هيءَ جي نه هوءَ، جيڪر جيءَ جلي وڃي،
 سرائ مٿي سيد چوي، ڪري رُڪ رُئي،
 سنڌي درد دئي، ٿي هيءَ هيءَ سان هيٺ ٿئي.

پيو ته هيءَ عمر هڪڙي ساعتڙي آهي. ٿوري جيئن لاءِ شل
 عمر سڳوري ڪنهن جي نه وڃي اجائي. پاڻ سان پنهنجو رب دائم
 قائم سمجهڻ گهرجي. جو اول آخر جو هادي رب آهي. اوهين به
 منهنجو اولاد آهيو. ماڻ جي چواني به وٺڻ گهرجي، رب رب ڪندا
 هلو جو هادي رب پاڻ ڏانهن بي اُميد ڪنهن کي به نه ڪيو آهي.
 اوهان به ساڻ يقين جي گهري وٺو.

غونٺ قلندر به انهيءَ نالي رب جي نوازا: ”ستي ست
 سنڀار، ته لهيئي لوه لطيف چئي“

صورت پانءِ مَ شيخ کي، آهي معنيٰ مڙيوئي،
 حق حقيقت جنهن کان، ٿئي ثابت سڀوئي،
 اڪيون آهيئي، پسندي پاڪ ٿيون.
 ميرانپور جي مير جو، مِي جو پري مڇ،
 شيهو ٿو سون ٿئي، لڳي ڪسوئيءَ ڪڇ،
 صادق چوي سچ، جيڪي پيتاسي پُڙيا.

اولياءِ انبياءِ سڀ پاڻ منجهان راضي ٿيندا ويا.

پاڻ پنهنجي پاڻ ۾، پيڙهي جن ڏٺو،
ڪرمن جو چٽو، ڦاڙي تن ڦٽو ڪيو.

”وحدت جن وجود، آهي ڪعبو ڪوڏيو تن جو“

محبت رب جي ۾ هر وقت گم هججي؛

”بي جڳ سارا جان سڀنا“

هيءُ لڪ اهڙو آهي جو ڪيترا دانا ڏيوانا ٿي ويا. اوهين
خبردار پنهنجي رب سان رهو جو نيٺ خدا سان ڪم پوڻو آهي.
محبت جو مرڻ ته پلو آهي پر راه جو مرڻ به عجب آهي، ماڻهو ويٺو
رڳو مرڻ لاءِ آهي.

هرگز ايندو هوت، پر ڪڇ آءُ به اڳاهين ٿيان،

مٿان چوي هاڙهي جو بلوچ، ته ڪميڻيءَ مان ڪين ٿيو!

اڳيئون لکين آهن ليلائون چنيسر جي راڄ ۾. مون اوهان کي
ٻچو ڪڙيو ستيون به انهيءَ ڪري تو ڏسيان جو پڇاڙي انهن جي چڱي
آهي، ڇو جو منهنجو اولاد آهيو. مائٽ جي دل ڪونري ٿيندي آهي
۽ اولاد جي دل سخت ٿيندي آهي. مان اوهان وٽ آهيان، اوهين مون
وٽ آهيو، فقط اوهان نه وساريو.

اڪ ڏهاڙي مرشد آڪيا، چوڙ خلق دي خواري،
اڪ نانءُ اسانڌا ياد رکين، پيا ڏونهين جهان وسارين.

هڪ رب نه وسارجو!

دعائون سڀني کي چوندا. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو.
الله سائينءَ جي امن امان هوندو دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (37)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين، محبوب القلب.

بعد دعائن جي واضح هجي ته هت سڀ خير آهي. اوهان جو به خير ٿا گهرون. خط اوهان جو مليو، احوال معلوم ٿيو.

حضرت رسول ڪريم ﷺ جن پاڻ معراج ٿي ويا ته اُتي هڪ ملائڪ روئندو ڏٺائون. پاڻ پڇيائون ته ڇو ٿا روئو؟ ملائڪ جواب ڏنو ته جي مينهن وسي ٿو ته اهو به سڀ ڳڻي ٿو وڃان ۽ جيڪا واري آهي سا به هڪ هڪ ڪٽو ڪري ڳڻي ٿو وڃان. باقي جيڪي صلوات ٿا پڙهن انهن تي رحمت ايتري ٿي وسي جو ڳڻي نٿو سگهان. سو رونان ٿو ته انهيءَ بادشاهه جي زيارت ڪريان. پاڻ جواب فرمايائون ته اهو آءُ آهيان، ملائڪ اُتي پيرين پيو. هر وقت ذڪر سان هج، وقتي صلوات سڳوري به پڙهه. آخر خدا سان ڪم پوڻو آهي.

مگر پيڻ خبر اسي شهر ۾ نه رهڻا،

بي فنا ڪا ڪاٺا، ڪسي ڪانه ٿاڻا.

”هڪ الله ڌرم سڃاڻان، ٻيا اور نه ڄاڻان“ انشاءِ الله رب جي امر سان نوازجي هٿئون هلندين. رهجي ايندو، راضي ٿي ويندين. تنهنجو ڪم آهي راض سان، وسريل نه آهين، نه وسار. الله سائينءَ جي امر سان هتان خوش وقت ٿي گذرندو. خدائي وقت نه وسار. وحدت نه ڇڏجانءِ:

”وحدت جن وجود، آهي ڪعبو ڪوڏيو تنجو“

رب راضي ڪريو ته توهان کي به رب راضي ڪري. رب راضي ته جهان ئي راضي. جيڪو پير ڪنئون اٿئي سوئي ڪنئون هل:

”سسئيءَ سڃاڻي، ڪنئون پير پنهل جو“

اڙي ڪانه رهنديوَ حڪم الله جي سان. بندواوهان جو هميشه دعاگو آهي، اوهين فقط هڪ رب نه وساريو: ”رڪ خيال هڪو هڪ دم دا“

دم دي سرت سنڀال رکين، دم هي اسرار الهي دا،
دم دي نال تون جوشون جالين، دام دوئي دا دم وچ ڳالين،
بيخود هوڪي دم نون پالين، رڪين خيال خداڻي دا،
بيدل دم دي ڪر منظوري، مار دروني دم منصوري،
عشق دي مي دي وه مخموري، رنگ بيرنگ رلاڻي دا.

جهڙي تهڙي حال سان به نه وسري نه وسارجي، ته ظاهر باطن رب آبرو ڏنيو. رب جو يادگيرو فرض آهي ماڻهوءَ تي، جو نيٺ خدا سان ڪم پوڻو آهي. رب ڏانهن بيخوفو نه رهجي جو بيخوفي کان رب وسري ويندو آهي:

”جو دم غافل سو دم ڪافر“

هيءَ حياتيءَ جي هڪ ساعتڙي آهي، ياد ڪريو نه ته پوءِ ياد ڪندو.

دعائون سڀني کي چئجانءِ. الله سائينءَ جي امن آمان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (38)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير گهرندڙ آهيون.

مطلب ته رب جو يادگيرو، اهو راز آهي، اوهين رهو به

راز سان: "هو جي هٿيئي فقير، تون جهل سيني سامهان"
اک دونالي آهي. وقتي توتي سامهين آهي. پل نشان ٿي ته
چٿينئي. پنهنجو خيال خدائي خيال سان گڏي ڏسجي: "تن مڪا، من
مدينا، دل ڪعبه ڪر ڄاڻين" خبردار دم سان!

رک خيال هڪو هڪ دم دا، دم دم وچ خيال ختم دا،
يون ڪرنا جسم وسارا، آخر گذارا
محبوب کي صورت ۾، گم هوکي ويڪ نظارا.
وسريل نه آهيو، اوهين نه وساريو. جدائيءَ ۾ فراق آهي ڏاڍو
پر جن کي لڳل هوندي. اوهين به لائي ته ڏسو! وڪ اڳتي اُڇليندو هل
جو وڃي ٿي وهامندي. ڪجهه پنهنجي جدائي ياد ڪريو.
اٿون آيون قول ڪر، اٿان پيئين وسار
تنگا آيون، بکيا ويسين، ويسين وڳر وسار
ڪر گهن وڻج واپار، ول نهين آوڻا جي.

"وگر ڏيرنون ڏير، وهائو وسيل" حياتيءَ جي خزاني مان
جتي به گهري ته هر جاءِ وڪر اٿس. اها بازار به تيترو کليل آهي جيترو
سندي اک کليل آهي. اک بند ٿي ته بازار به بند، وڪر وڪامي ويو.
موڪليل بندو آهي، سڀ ڪنهن کي سرڪار جي روبرو به وري
ٿيڻو آهي. مخمور پنهنجي رب جي محبت ۾ ٿيڻ گهرجي. دنيا جي
مخموري آخر فنا آهي.

صادق سچيون ڏس تون، محلاتيون ۽ ماڳ،
جن جي ٿي مڇ مرڪي، ڪيائون رهاڻيون ۽ راڳ،
سي به سوڍا واري واڳ، راڻا ڪنهن رخ ويا.

زمانو به واجبي مناسبيء سان آهي. رب ڪريم جو يادگيرو
 سڀ ڪنهن تي فرض آهي. خدائي فرض سان رهو، ڪنهن سان ريس
 نه ڪريو. رات ڏينهن خلق کي نفسان نفسي لڳي پيئي آهي. ماڻهو
 مرن ٿا مال لاءِ جيئن ڍونڍ مٽي ڪپڙا.

هڏيءَ مٽي هوندي، ڪتن ڪٿي ڪيتري،

هڏيءَ اهاڻي هوندي، ڇاڪاڻو چلي ويا.

راه ورتل نه ڇڏجو. عمر سڳوري بيراھي نه وڃائجي. مالڪ
 ٿو فرمائي ته تنهنجي سڀني ڪمن جي جوابداري مون تي آهي، فقط
 تون اجايو نه ٿي. چوانيءَ ۾ هوندين ته ڏک ۽ خطا نه ڏسندين.
 تون جڏهن مون کان پري ناهين پوءِ ڇو ٿو پاڻ کي پري
 سمجهين؟ نه وسار، وسريل نه آهين.

دعائون سڀني کي ڏجانءِ. الله سائينءَ جي آمن آمان هوندو.
 دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (39)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو
 خير ٿا گهرون. خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت ۾ احوال معلوم
 ڪيو ويو.

مطلب ته: ”الف سنڌي اور، هاري وجهه هنئين تي“

الف ڪيائون اڳ ۾، ميم ڪيائون من،

سندا پيرا تن، لهر نه لوڏيا ڪڏهين.

رب ڪريم جي طرف کان فراموش نه ٿيڻ گهرجي. فراموشي
 سڀ جاھلي آھي. جاھل بہ بيخبر کي چوندا آھن. جيڪو مالڪ
 سائينءَ جي طرف کان بيخبر آھي، اُهو جاھل آھي، جاھل جو ڪم
 جھل سان رھڻ. سواءِ مالڪ جي ٻيو فاني جھان جي ڪھڙي تعريف
 ڪجي! تعريف بہ پنھنجي خالق مالڪ جي جڳائيندڙ آھي. پنھنجي
 تعريف ڪرڻ شيطان جو ڪم آھي. علم جي معنيٰ ڇا آھي؟ تعريف
 رب جي. جي واقف ٿئي تہ لونءَ لونءَ تعريف آھي.

ولوڙج وڃو ڊر، صيقل ھڻ ساري،
 وڻ مت مرشد جي، توڪل سين تاري،
 غلام حيدر غير جو، ڳنڍو ڇڏ ڳاري،
 ستگر سنڀاري، وڃي پو وڻ ڪار ڀر.

وڻ ڪار بہ آھي ويا جن ھت اچي سنڀاريو. پنھنجي مالڪ
 سائينءَ جي طرف ڏي دل کي خبردار ڪجي ۽ رکجي. اونڌو ۾ ماڻھو
 ڪيترا ھت ھڻندو؟ ”ھٿين پيرين موٽڙين، ڪھج ڀر ڪاپار“
 جنھن دل ۾ ھي ھي ناھي، اُھا دل غير آباد آھي: ”ھي ھي
 جي نہ ھو، تہ جيڪر جيءُ جلي وڃي“
 ياد ڪريو نہ تہ پوءِ ياد ڪندو:

”درد ونديان ديان دانھان سڻ ڪر، آپ خداوند ڪڙيا“

وڻو وحدت کي. وحدت کان سواءِ ڪثرت ڪڍي ويندي آھي.
 ھي انسان الله سائينءَ پيدا ڪيو آھي ڪاڻ وحدت جي، ھي
 وڻجارو ٿي وحدت جو آھي.

سڏن مٿي سڏڙا، تون واکا هڏ ۾ لاه،

من ڪا تنهنجي آه، وڃي سڳر ۾ شاب پوي.

”پرين چونئي پڇ، تون آگ اوڏوئي نه اچين!“ جيڪا ڳالهه
الله سائينءَ جي وس ۾ ڪري ڏني آهي انهيءَ ۾ نه گهٽائجي. ڇڻ
ادم ۽ سعيو وس ڪري ڏنو اٿس. سعيو ڪريو جو وڃي ٿي
وها مندي. باشاهه ٿو چوي:

مرد مرد مين آهن ڪون آڪان، جيڪو خود الله نال لڙي،
جيڪو الله دي محتاجي ڪڍي، سو قيامت تائين ڪڙهي،
محتاجي نال الله نهين ملدا، توڙي سولڪ عبادت ڪري،
بلا! اوجو ڪافر ٿيوي، الله آپ اڳون آنوڙت ڪري.

حياتيءَ ڏانهن به هينئر آخري وقت آهي. ميران بائيءَ جو به
چوڻ آهي ته ڏينهن ٿورو پنڌ گهڻو، ڊوڙ ٿو اٿيئي ته ڊوڙ. مون ته گهڻيئي
دلاسا ڏيانو، پر رب جي سرڪار ڏاڍي آهي. رب ياد ڪريو. مرشد
هڪڙي چئنگ وڏي اٿو چولي ۾، جي ڦوڪيندا ته ڏانڊ به ٿي پوندو.
ڪم حلال وجهه جو پلي ڪريو، پر رب جو چشتو بيٺو رهي. هٿ ڪار
ڏي، دل يار ڏي. دل چيريو رکندو آهي يادگيرو رب جو:

”ڪيچي ڪهندا ويا، چوندا ويا ته وڻج واک وندر جي“

دعائون سڀني کي چوندا. الله سائينءَ جي آمن آمان هوندو.
دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (40)

مائي فقير بائي سدا سلامت هجو شال.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت هر طرح خير آهي، ارهائين جو خير ٿا گهرون.

مطلب ته جهڙي تهڙي حال سان ته به رب نه وساريو.

اوڏاڳلي آهيان، اٿم ڪٿو مڙجون،

جنهنجو ترهوتون، سي لاڪا ڪيم لهائين.

تون لاڪو لکن جوڏي، آءُ اڳلي اوڏا،

مٽيءَ پرياهڙا، ڪٿو پڌان گوڏا،

لاڪا تنهنجي ڪوڏا، آءُ پيئي پاڙي گهاريان.

جنهن جو ماڻهو بندو آهي اهو هينئر ويجهو آهي. لڄ لڏ

انهيءَ تي رکي، ته به هلو. هيءُ ڪنهن جي ترسن جي جاءِ ناهي.

گهڻوئي ترسيو آهي، باقي الاتجي ڇا آهي؟ پاڻيءَ منجهه آهي

مانڏائي، هرڪوئي ولوڙيندو، ڇڏيندو ويو. ڪيترو اڳ ڪيو، ڪڇ

پوئتي نه نهاريو: ”اهي عجائب اهو پنڌ ڙي اديون“

سسئي ستي ننڍي آيس عزرائيل،

ڊوڙايائين دليل، ته پنهل ماڻهو موڪليو.

اڳي اهڙي هياس، جو پنهل ڌوتر ڪپڙا،

اڄ اهڙي ٿياس، جو جت نه نين پاڻ سان.

ٻئي جهان وسري وڃئي ته وساري ڇڏجان. هڪ دليئون

دوست نه وسار جان.

ميري ۽ پيري، پئي پنڌئون رهائين پرين جي،

ڇڱي فقيري، جيڪا نئي ڏيکاري درست جو.

صاحب توهان جي من ۾، توهين هوش رکڻو. ڇا ڏٺو اٿو جو هوش کان بيهوش ٿيا آهيو؟ توهين جنهن کي ڏسن آيا آهيو انهيءَ کي ڏسو. اُهي توکي پيا ڏسن. اڃا به بيهوش ٿي بيگاني خيال ۾ خيال وجهو ٿا. خدائي خيال کان سواءِ ماڻهو بيخيال آهي. هميشه خيال خدائيءَ سان رهجي. هڪڙي درويش وٽ هڪ دنيا دار ماڻهو پنهنجو پٽ ننڍي هوندي ئي ڇڏي ويو. چوڪرو اُتي ڪم ڪار ڪندو هو. روز صبح جو فقير کائڻس پيچندو هو ته ابا تنهنجو نالو ڇا آهي؟ چوڪر به هر روز پنهنجو نالو ٻڌائيندو هو. ائين ڪندي چوڪر اچي جوان ٿيو ۽ مڻون اچي ڏاڙهي مڇ لڻيس. فقير اڃان به چوڪر کان نالو پڇندو اچي. هڪ ڏينهن چوڪر فقير کي چيو ته: قبل! ورهين ٿي ويا آهن روز پيا نالو پڇو! منهنجو نالو اوهان کان وسري ٿو وڃي ڪيئن؟ فقير چيو ته ابا اسان هڪ نالو ياد ڪيو آهي ۽ اهو اندر ۾ اهڙو ته وڙهي ويو آهي جو پيا نالا سڀ وساري ڇڏيا اٿم. اُهي پيغام انهيءَ صورت کي ٿا ملن، پوءِ ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو! گهڻائي لکجي ٿي صحبت واسطي، نه ته درڪار هڪ نقط جي آهي، اهو پڪو ڪجي. الله سائينءَ جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي. دعائون سڀني کي ڏيندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (41)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو خير ٿا گهرون. مطلب ته خط اوهان جو مليو، احوال معلوم ڪيو ويو. اوهان کي منهنجون ستيون پيل آهن ته پوءِ اولاد چڻبا. سو مون کان ته جيئري توڙي مٺي پري ۽ جدا نه رهندو. نوري نازي پئي

حقيقت ۾ هڪ ٿيا. مان گهڻو سعيو اوهان کي نام جو لکندو آهيان
جو اڳيئون جيئن وڻي اچو. باقي مون کان ته وسريل اصل ڪونه آهيو:
”هيءَ ته هت وهائي، تون آڳهه ڪراڳ جي“

پنڌ تي ڪاهه ڪريو، دم ڪاهيو جو جيئن ٿورو آهي ۽ پنڌ
گهڻو آهي: ”تو منجهه آه سو سر سارو، جنهن جا پنڌ پڇين ٿو“

يا ڪراور الله جي، يا ڪر پرينءَ پڇان
انهن ٻنهي کان ڌار، شل قادر ڪنهن کي نه ڪري.

هيءَ حياتيءَ جي عجب مهل آهي. الله سائين جنهن کي
پنهنجو تو ڪري ته انهيءَ کي پنهنجي محبت ۽ پنهنجو يادگيرو ڏيندو
آهي. صورت سان اک هيرجي. اک صورت سان ٻڌل جنهن جي
هوندي، ته ان کي ٻيا دليل گهٽ پوندا:

”هرگر هردي حاضر ناظر جتي آمر نڪو آيو“

اڻ ڏٺو پنڌ آهي، اهو پنڌ سارو مٽي تي آهي، پر ڪنهن
سنيارو ڪنهن نه سنياريو، اوهين ڀلي رب ڪريم کان به باجهه گهرو ته
يا رب ڪريم مون کي تون پنهنجو ڪر.

پنڌ ڪندي پرينءَ ڏي، جي مون کتن ڏينهن،

ته جيڪس منهنجي نينهن، اپر لائون لڏيون.

پنهنجي جدائي سنڀاليو جو نيٺ ساري جهان منجهان هيڪل
ٿي هليو. اهو ڏينهن به ويجهو پوندو ٿو اچي. سو رب رب
ڪندا ٻيا هلو:

”اڳيئون سو ڪو هوندو سو، جنهن جو عشق الله سان“

نه وسري ۽ نه وسارجي. جيڪر وساري ٿو سو پاڻ وسري ٿو.

”دم دم ڌمال دم ڪي، ڪرني نه فراموش“

اندر باهو ٻاهر باهو، هو هو کون ڪريندا،

سچا نانءُ فقير تنهيندا، جيها هو نون سهي ڪريندا.

پنهنجي جدائي ڏسي فراق جاڳجي، الله سائين پوءِ مون

کان توکي جدا نه ڪندو، فقط رب ڪريم نه وسار. ٻين سان

ريس نه ڪريو:

”سترسِي سڪن، جنڪي ويڙهي چا وجود ۾“

هڪڙا ويجهڙا آهن انهن مان وري هڪڙا پري آهن. هڪڙا وري

پري آهن انهن منجهان وري ڪي ويجهڙا آهن. اوهان پاڻ ڪي پري نه

پاڻڻيو جو الله به آهي. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو.

سَوڙ جن ڪي سچ جي، تن ڪي چاڪندو پارو

سيارو توڙي اونهارو، اُهي باهه پاريتي ڪين ڪي.

مان اوهان جو آهيان. اوهان منهنجا آهيو. حڪم الله جي

سان. رب ڪريم جي آمن امان هوندو. زياده خير الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (42)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به

خير ٿا گهرون. مطلب ته خط اوهان جو نيڪ ساعت ۾ پهتو، احوال

معلوم ٿيو.

سواء رب ڪريم جي ٻي سڄي عمر سڳوري اجائي برباد ٿي وڃي. چوندا آهن ته شل ڪڪڙ به ڪنهن جي اجائي نه وڃي. ڪجهه ته پنهنجي حياتيءَ جو به خير گهرجي. جيئن هلي مول سلامت پهچي، ڇو جو باري منزل آهي، آخر ته نظر صرافن جي به چڙهيو. هيءَ عمر هڪ خواب جي نشاني آهي. محبوب ٿو چوي ته تو مونسان جيڪي قول ڪيا آهن، اُهي پاڙ ته مون به توسان سڀ پاڙيندس. توڙي ماءُ جي پيٽ ۾ ته به دانهان ڪيائين ته اُبتو ٽنگيل آهيان، ڪڍ هن اُبتي ٽنگڙ مان، هن انڌاريءَ ڪوئيءَ مان. ڇي تون ڪهڙو ڪم ڪندين؟ ڇي مان ويهي تنهنجو يادگيرو ڪندس. اهو اقرار هر ڪوئي ڪري آيو آهي. هيءُ ته عبرتخانو آهي، منهن ڪڍڻ سان ڦري ويو. ڪنهن ڪنهن کي ڪل وڃي پيئي.

غافل غفلت ڇوڙ تون ڪيئن اٿاسي اوجهرين،
 چپاڻا چڙهي ويا، وڃي طالب رسيا توڙ،
 تون نيٺين ننڊا ڪوڙ نه ته ويسروري وينديءَ ويسلا.

لڪاپور ۾ لڪا پيئي ٿي لڻجي. لڪا کي به اک لڻيندي آهي. اڪيون به اُهيئي پسندي پاڪ ٿيون. ڦرنا ۽ دليل جيڪي پون ٿا سو اک ٻڌل نه آهي: ”ڏيئو اٿيئي ته ڏي، نه ته وصالن ٿي وٽ پوي“

”سرڌڻي ساڃن ملي ته ڏونهين هڻين ڏي“

سر ته ويو ڪاٺي ڪاڻ ۾، هو اڃان ڪي ٻيو گهرن: ”مڻو منجهه ڪينڪار، اڃا ٻيا ڏاڻ ڏيندو سانءُ منگتا“ ”ڌار دل جي دنڱي ته لڙي وڃي لنگهي“

پاڻ پنهنجي پاڻ ۾ جن پسيو نه پيهي،
 صاحبڏنا صورت جي، ڪل تنين ڪيهي.

”ڪٽ ڪٽيندينءَ ڪيترو، وڃي ڪر سوداگر يار“

سوداگر به مرشد کي چوندا آهن. رهنما به مرشد کي چوندا آهن. باز هو هڪڙو، تنهن هڪڙو جهرڪيءَ جو ٻچڙو جهلي هڪڙي وڻ جي ڪنڊهر ۾ ويٺي کاڌو ته مٿان هڪڙو ڪورينڙو اچي تاجي ڪڍي ويس. باز جو ڪنهن مهل ڏٺو ته مارا مون کي ته ڪو ڦاسائي ويو آهي، سو ماڻ ڪري ويهي رهيو. ڪنهن مهل ٻيو هڪڙو باز اُڏامندو اچي لنگهيو، انهيءَ جي نظر پئجي ويس. سو اهو باز لهي آيو هيٺ ۽ ڪنڊهر واري باز کان پڇيائين ته هتي ڇو ويٺو آهين؟ هن جواب ڏنو ته هتي شڪار ويٺي کاڌم ته ڪو چار وجهي ويو آهي. هيٺ لهي آيل پرواز واري باز چيس ته مون کي سڃاڻين ٿو؟ چي هائو، تنهنجو جسم منهنجو جسم هڪڙو آهي ۽ تنهنجي ٻولي منهنجي ٻولي هڪ آهي. تڏهن ٻئي باز چيس ته جيئن مان چوان نئين ڪندين؟ چي هائو! باز چيس ته پر ڇنڊ، هن پر ڇنڊيا ته تاجي ٿئي پيئي. چي هاڻ اُڏام. اڳيان پرواز وارو باز، پٺيان ڪنڊهر وارو باز، اُٿي اُڏاڻا. چي تون شهباز، توکي ڪورينڙي واري تاجي ڇا ڪندي؟ ڄڻ پرواز وارو باز مرشد هو ۽ ڪنڊهر وارو باز طالب هو.

سمجھ ويڪين اک سمجھڻ نقطا، سالڪ سمجھي سوء،

بسطامي ڪيهي بات ڪهي، ڪوئي سمجھڻ والا هوءَ.

رب همراھ، دعائون جملہ سنگت کي چوندا. هتان به هر ڪنهن جون يادگيريون ۽ پيار مطالع ڪندا. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. الله سائينءَ جي امن امان هوندو!.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (43)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين، محبوب القرب،
بعد دعائن جي واضح هجي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو
به خير گهرندڙ آهيو. خط اوهان جو پهتو، احوال معلوم ٿيو.
اوهان ٻارن کي چوندا ته جيئن تيئن ڪري به ويهڪ سڪو ڇو
جو درجي بدرجي سمجهبو. ٿورو ٿورو ڪري عادت ڪجي پوءِ درجي
بدرجي وڌندو پيو هلجي. اوهان به محبت رب جي ۾ هجو. خدائي
حال کان سواءِ ماڻهو بيحال آهي. الله سائين جنهن کي پنهنجو ٿو
ڪري انهيءَ کي يادگيرا به پنهنجا ٿو ڏئي. اهو پنڌ غازين جو آهي.

غاريان نون غم هه ڪوٺي، اوسر دا سانگ نه رڪدي،
وچ ميدان محبت والي، مردان مردي مردي،
پاڙا انهان نال نه ڪرين يا رب صاحب، جيڪي هون پيدردي،
عاشق به ايوين سڃاين ميان سچل سائين، رنگ جنهان دي زردِي.

سواءِ محبت رب جي ٻيو هتان مال ڪهڙو ڪٿي ماڻهو هلندو!
سواءِ ذات حق جي ٻي وسڻن ڪانهي وچتي، سچل سائين
چوي ٿو ته: ”ريءَ محبت آهي منهن ڪارو، سچيڏنا ڪونه
بنياري ٿو“

بيدردِي دل مٺي کان پوءِ نه زال آهي نه مرد آهي. جنهن دل ۾
هي هي نه آهي. اها دل آباد نه آهي: ”دردمندان نون درد هميشه،
بيدردان دي گهر عيدي“

مر ته موچاري ٿئين، ويهي لاءِ مَ وِير،
دل تي آن نه دور، تون ڦرڻ سندوڦير،
توڙي نه لهين پير، ته به راهه نه ڇڏج رب جي.

اٿڻ پنهنجي رب سائين جي دل ۾ هجي. دل ۾ هڪ جي جاءِ آهي، جي گهڻائي ٿي ته پوءِ مسافر خانہ آهي هيءَ حياتي هڪڙي ساعتڙي آهي. سڄي جهان ڏي ٿو وڃي. اڳيئون به نبي، نبيڪ، غوث، قطب ۽ قلندر آهن، انهن ڏي ٿو وڃي. انهن نيڪن جي اڳيئون الله سائين شل ڪنهن کي پشيمان نه ڪري. هر ڪوئي جيڪي ڪري ٿو سو پاڻ سان ٿو ڪري. جي چڱائي ڪندو ته به پاڻ سان ٿو ڪري ۽ جي مدائي ٿو ڪري ته به پاڻ سان ٿو ڪري. پنهنجو سڄڻ به پاڻ آهي ته پنهنجو دشمن به پاڻ آهي. وساري ٿو ته ڄڻ پاڻ وسري. رب ڪريم ڪنهن جي وڪ به اجائي نٿو وڃائي.

ساسئون ساس صاحب تيري سنگ هي، پول پٽڪ مت بنڊا ري،
 تيرت ورت سيون ڪڇ نه پايا، گرها ڌار مول گنوايا،
 ستگر شبد سيون من نهين لايا، رام پجن بن گندا ري،
 غافل غوطا دم ڊم ڪاري، آپ ڀولا اوران ڀرماوي،
 آتم چوڙ پٿرنون ڏياوي، اسڪاوارو ڪنڌا ري.

تڏهن ٿو چئجي ته چال به سڌارجي. سڀ ڳالهه چال ۾ ٿي اچي. رات به چال ۾ ٿي اچي. چال چڱي ته ماڻهوءَ جي اٿڻي ويهڻي بندگي آهي. اڳيان سرڪار عالي بي پرواهه سرڪار آهي، جتي چوڻ چائڻ جو ڪنهن کي اختيار ڪونهي. نه حجت جي جاءِ، نه ڏوراني جي جاءِ. سواءِ سندس رحم ۽ ڪرم جي ٻيو چارو ڪونهي. اُتي پنهنجو رب گهرو. سو وراڪي، ڳنڍ هڪ.

دعا درويشان رحم الاهي. الله سائينء جي آمن امان هوندو.
دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (44)

عصمت پناه، شرافت آگاه، عزيزالقدر

مائي فقيريائي سدا سلامت خوش هجين شال.

بعد حق موجود جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، خير
اوهان جو خواهان و جويان آهيون.

مطلب ته وهامندي ٿي وڃي جيئن اڳيئون ماڻهو وڻي اچي.
جهڙي تهڙي حال سان ته به هل.

هل هڪلي ڪاه، ويلو ڪر ته وڃتي،
ڪرها ڪنگوريت مان، واکا ڪري ورائ،
متان ٿئي اونڌاه، پير نه لهندينء پرينء جو،
آء ته پنهنجي پرڻيء ڏي، پيرين پنڌ ڪندياس،
پيرن پنڌ ڇڏيو، ته هٿن پير هلندياس،
هٿن به هلڻ ڇڏيو، ته چشمن پير چلندياس،
سر به سرڪڻ ڇڏيو، ته وڃي پٽ پوندياس،
مرون ماه ڪائينداس، ته به هڏا هلندا هوت ڏي.

هينئر حياتيء جو سج بينو آهي سو انهيء سج بيني
دورن سکجي.

کيم وساري ويهه، ووء ووء ڪر وندڙ ۾،

پڇڻ ڪارڻ پرينءَ جي، پاڙي پاڙي پيهه،

ڏيهه ڏٺين جو ڏيهه، حاصل ٿئي حب سين.

”موت مورئون نه ٿري، نيٺ نياهي نيندو“ ساڌ سنگت

لنگهي ويا هينئر وڃڻ جو وارو پنهنجو آهي.

توڪي ڪنگ ڪساب، سال ٿيا آهن انهيءَ سر ۾،

مڙيو وڃين موتين کان، ٿيو بگ بتال،

سي ڪيئن لهن لعل، جن جي ديد درن ۾.

پڪي پاڻ پليج، چڱيءَ طرح انهيءَ چڪڻ ڪون،

هيري لعل جواهر جو، سوجهي سر لهيچ،

درن ڪاڏ ڏهن ۾، پر نه پسي اچيچ.

”بندا بيراهي ڪر ڪا وطن ورڻ جي“ هيءُ جهان هڪڙو

ڏيساڙو آهي. جيڪي لنگهي ويا آهن سي ڏاڍو ٿا ياد ڪن ته هي

ڪڏهن پنهنجي گهر ايندا، جيڪي وقت آهن سي به هٿون پيا ٿا وڃن.

پر حياتي پنهنجي به هٿون پيو ٿو وڃائي سواءِ رب جي. پهرين رات

اُتي پوئي آهي، جتي امڙ نڪو ابو: ”مگر بيخبر اسي شهر ۾ نه

رهڻا، بي فنا ڪا نڪاڻا، ڪسي نه ٿاڻا“

وءِ ووءِ مَ وسارج، متان ماڻ ڪري وهين،

قول اهو پارچ، جيڪو ڪيڙ پرينءَ سين.

اهو جيڪو سيلو پنهنجو رب ورتو اٿو. اهو رب وسيلو ورتيون

وينا هجو. توهان جي دوا آهي يادگير رب جو. ٻي ڪري آهي توهان

کي صبر جي. هينئر پارس پرين ويجهو آهي.

لاهوئين لقا، پيهي ڏٺو پاڻ ۾،
ساري هن سنسار جي، پيڙن سڌ سما،
ڪري همٿ ٿي هما، ويا آسياني عثمان چوي.

ماري به پنهنجي بدن ۾ ويٺو آهي، سعيو ڪجي جو ساري
جهان مان هيڪلو ٿي هلبو.

ساهيون ساهيون ٻڌ، سوريٽڻ وڏو سندرو،

ڪيچ آگاهون پنڌ، متان چپر ۾ چڙي پوي.

سونهيون به نظر مان نه ڇڏجي جو هيءُ بيابان آهي، ڪو
ڪنهن جو ساڻي ڪونهي، اُتي سونهون گهرجي ساڻ ۽ اهڙي دوست
کي اکين ۾ جاءِ ڏي آهي. اوهان به پنهنجو دوست اکين ۾ رکو.

رائو روح منهنجو، سوڍو ساهه سندوم،

منجهڻ ڪاڪ ڪڪوريو، لوڏاڻو لڌوم،

سرتيون پرين سندوم، منجهڻون معلوم ٿيو.

ٻچو! مرشد ڪو جدا ٿو رهي ڇا؟

وڃڻو به ضرور آهي، سڀ ڪم ڇڏي وڃڻو آهي. پنهنجو
وڃڻ به ياد ڪجي، پنهنجي هيڪلائي به ڏسجي، پوءِ ڪيئن ويهي
رهجي؟ بادشاهن کي دل سان لڳي اُتي ته ڪاٺ جون مانيون پيٽ
سان ٻڙي رب گهريائون، خدا جي خوف ٻڌاريون. خدا جو خوف وڌي
عبادت آهي.

دادو دعويٰ دور ڪر، بن دعويٰ دن ڪٽ،

چندين سوداگر چل گئي، اين پساري دي هٿ،

پُولا ڪسي نه ٿوليا، جس ٿوليا تس گهت.

جاگ مسافر جيئڙا، آخر تون مرندين،

هتي سمهين ٿو سڀچ پلنگ تي، اڳيون باهه منجهه سڙندين.

هيئر پارس پرين ويجهو آهي. دشمن به گهر منجهه آهي،

لڙائي ڪجي، جيئن اڳيئون پت فقير جو سڏجين.

ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. الله سائينءَ جي امن امان

هوندو. دعائون درويشان رحم الاهي. دعائون سڀني کي چئجانءِ.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (45)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لڪجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به

خير ٿا گهرون.

مطلب ته اوهين پنهنجي رب جي محبت ۾ رهو. ذکر ذات

پاڪ نه وسارڻو آهي. هن فاني جهان جو ڪهڙو ڀروسو آهي! پاڻ کي

به فاني ڪري پائنجي.

جرم ڦوڻو جيئن، لهرين لڳي اڏائي،

تون پڻ آهين تيئن، دنيا ۾ ڪوڏينهڙو.

سواءِ رب جي ٻيو ڪهڙو ٽپڙ هتان ڪٿبو؟ آندائين به ڪين،

وينو به ڪين ۽ نڀائين به ڪين. ماڻهو جيڪي ڪم ڪري ٿو سي سڀ

ڇڏڻ ئي ڇڏڻ وارا. جيڪي اڏي ٿو سو به ڪاڻ ڇڏڻ جي. ڪيترا

ڏينهن ڇڏڻ وارا ڪبا! ملڻ وارا ڪم ڪريو. پنهنجو اصل ياد ڪريو.

هي جهان اصل جو نقل آهي: ”ڏيڻو ائين نه ڏي، نه ته وصالن ٿي

وٽ پوي“

سر ڏئي ساجن ملي، ته ڏونهين هئين ڏي،

ڪر انصاف اهو، ته هو چڱو پيا هي،

ڪين لهندين ڪي، اهڙا سوداگر سيد چئي.

خيال کان سواءِ ماڻهو بي خيال آهي. خيال خدائيءَ

سان رهجي.

سوئي ڪم ڪريجي، جس وچ الله آپ بڻيجي،

دم دم دي وچ الله ئي الله، نال خيال لڙيجي.

جيئن محبت رب جي ۾ پيو ايندو تيئن اخلاق به مٺ ڪندا

ويندا ۽ خلت به ماڻهوءَ جا مٺ ڪندا ويندا:

”اپني آپ نون سمجھاءِ، پنھان دي نال تيڏا ڪيا؟“

جي تون سمجھين سر ڪي، ڇڏ پچر پرائي:

”گلا غيبت مڙيني ملامت، اھ عاشقان گل گھڻا هي“

عام سان ريس نه ڪجي، نڪو عام سان آيو آهي،

نڪو عام سان ويندو، جيئن سڄي جهان ۾ هيڪلو آيو آهي تيئن

ويندو به هيڪلو.

ستو پيو آھين سير ۾، مٿو ڪوڙيو مڇ،

تو جا پائين اڇ، تنھن پاڻيءَ پنا ڏينھڙا.

”مرد سوئي مردان جيڪو آپنو آپ پڇائي“

مردان دا ڪم مردان.

جي پائين جوگي ٿيان، ته هوئن وڃائج هي،

پيچي اوٽ ادم جي، بيخود پيالو پي،

موتواقبالانت موتو، مرڻ کان اڳي مري جي،
وڃي ساڳي صورت ٿي، جيڪا اصلي هئي عثمان چوي.

ڪهڙو ڀروسو آهي زماني جو، زماني ۾ آهي ڇا؟ ڪوڙي
بات، ڪوڙو بيان، زمانو ڪونه ٿو وڃي. ماڻهو پاڻ ٿو زماني کي وٺي.
هڪ باز کي ماس جي ٻوٽي هٿ آهي. ٻيا باز اچي پٺيان پيس. باز
ڏاڍا لامارا ڏٺا پر جند نه چٽيس. آخر لاچار ٿي ماس جي پچر
ڇڏيائين. ٻوٽي ڦٽي ڪري وڃي هڪ وڻ تي ويهي رهيو. ٻيا سڀ باز
اچي ٻوٽيءَ جي مٿان پيا. هتي هڪ ٻئي کي ڦٽي وڌائون ۽ ٻوٽي به
ڌرتيون ڌرتيون ٿي مٽيءَ ۾ ملي ويئي. پهريون باز بهاريون پيو وڃي،
کلي پيو ۽ چوي پيو ته اها ٻوٽي اصل توکي ڪٿڻ ئي نه ڪپندي هئي.

(پهريون باز- طالب، ٻيا باز- زماني جا ماڻهو، ماس جي ٻوٽي- دنيا)

زماني ۾ ته نيڪ نبي سڀ گذاريندا آيا. لاهي پاڻي زماني
تي به نه بيهجي. وري به ڪم رب سان پوڻو آهي. چوي ٿو ته تنهنجي
سڀني ڪمن جي جوابداري مون تي آهي. تون وڃي اجايو ٿيو آهين.
چوي ٿو ته مون توکي حياتيءَ جي بادشاهي ڏني آهي سا پيو ٿو
وڃائين! رب رازق مالڪ سڀ ڪنهن جو آهي، باقي هادي ٿي هدايت
ڪنهن ڪنهن سان ٿو ڪري، جيڪو وساري ٿو اهو پاڻ وسري ٿو. هت
رڳو ڏيهري جي جاءِ آهي. هڪ ڏيهري لاءِ ساري عمر سڳوري اجائي
نه وڃائجي. جنهن راه ۾ ماڻ پيو وهي. سا ڪيترو رهندي. ڪجهه
پنهنجي عمر سڳوريءَ جو به خیر گهرو. جو اها به درگذر ۾ آهي. سواءِ
رب جي ظاهر باطن پيو ڇاهي وڃي؟

”ديگر هرچـ — بيني، فنا رافنا“

مان هميشه اوهان جو دعاگو آهيان ته الله سائين! اوهان کي

پنهنجو ڪري. هٿئون ٺهي جڙي جيڪو هلندو تنهن کي وسوئي
 ڪونهي. ياد ڪريو ته ته پوءِ ياد ڪندو. يادگيري جو وقت به اهو
 آهي سو به وڃي ٿو وهامندو. انهن نوڪرين ۽ ٻين جي هٿن ۾ ماڻهو
 مري ويندو.

رب ————— ائين منگئي ٿن هوءَ.

ٿن منگئي نه رب ئي هوءَ، نه ٿن ئي هوءَ.

حلال وجهه جو ڪم پلي ڪريو پر رڳو ليڪن ۾ نه بيهي
 رهو. هوڏانهن لکپڙهه اچي ويئي آهي ته مرڻ کان اڳي مري آءِ،
 جيڪي آبروءَ وارا هئا، اُهي پنڌ پيا. ڪم حلال وجهه جو ڪري پلي
 ٻچن کي ڏيو، پر اوهين ٻچي وڃو. ٻچن ڏانءِ اچيو ٿو؟ ٻچي ڇا
 ڏهون وڃجي؟ جيڪي بدن سان لذتون لاڳو آهن انهن کان ٻچي
 وڃو، ننڊ سميت.

پينرهن پنيورمان، ڀڳي پيڻي آهي.

ڪالهه هن هنڌان، سرتين سُرور پرايا.

حلال وجهه جو ڪم نڪ به ڪري ويا آهن، سو مالڪ جي
 طرف ڏي ڪوبه اعتراض نٿو جهڳائي:

”رڪ خيال هڪ — هڪ دم دا“

”دم دم مال دم ڪي، ڪرني نه فراموش“

”ڏورينديون ڏسن، جڏهن تڏهن پرينءَ کي“

”ڏورج پنهنجي ڏيل ۾، سچيءَ سک منجهان“

ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. الله ساڻينءَ جي امن امان

هوندو. دعا درويشان رحم الاهي. دعائون سڄيءَ سنگت کي ڏيندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (46)

محب الفقرا، دوست درويشان، مخلص اهل الله، صادق اليقين.

بعد دعائن جي واضع هجي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به خير گهرندڙ آهيون. مطلب ته خط اوهان جو پهتو، احوال معلوم ٿيو.

ميلو ڪيو اهو چڱو ڪم ڪيو اٿو، ميلي جي سنڀار ڀلي ڪري ڪريو جو اهو چڱو آهي. پنهنجي ميلي تي ڏئي به آيا هوندا. اوهين رب نه وساريو ته اوهين به نه وسرندا. رب کان سواءِ ٻي ڪهڙي اوهان سان ڳالهه ڪجي جو نيٺ خدا سان ڪم پوڻو آهي! ظاهر به چڱو، باطن به چڱو آهي رب جو يادگيرو.

لڪڻ ڇڻ ڪيترو تون وڃي در تي دونهين پاءِ،

سر وڏي سرندو ڪري، تن سين تارون لاءِ،

ويٺو ويرو جاءِ، من سيحائنتي سپرين.

سڏن مٿي سڏرا، تون واکاهه مَ لاه،

من ڪا تنهنجي آه، وڃي سگر مرثاب پوي.

شاه صاحب چيو آهي:

ڪتونه کوڪان نڪي سڏ ڪارئين،

پڻيو ڪڍي پاڻ جهنگل آهيريڻ لاءِ.

وري ٿر ڏئي سائينءَ فرمايو آهي:

پنڌ هلي نه پيڇرو نڪي پهر پريان.

تهان پري دانهن، وڃي ڪئي شڪارين شڪارحي.

پنهنجي رب کي پاڻ سان دائر قائم ڪري سمجهجي. محبت مالڪ جي ۾ رهجي. ههڙي حياتيءَ جهڙي مهل وري ماڻهو ڏسي نه سگهندو. تنهن ڪري ٿو چئجي ته رب ڪريم جي محبت ۽ يادگيري ۾ گهڻو وقت رهجي. جيئن رب راضي پيا ڪندو، ته اوهان کي به رب راضي پيو ڪندو. جيڪو به ماڻهو رب ڪريم وساري ٿو، اهو راه ڪان بيراھو ٿو وڃي. عزت ذلت خدا جي اختيار آهي. سندس راض گهرجي ۽ راز سان رهجي. باقي هيءُ جهان دنيا جو آهي. دنيا جي لاري نه لڳجي. لاري رب ڪريم جي لڳجي:

“تو منجه آھ سوسر سارو جنهنجا پنڌ پڇين ٿو”

هيءُ سرير متڪي آهي. عقل ان ۾ ڪير آهي. مرشد ان ۾ سبڻ ٿو وجهي طريقت جو. رات اٿس ڏهي ڄمائن لاءِ. ڪير، ڪير ۾ نه ڄمي پر سبڻ جي لپ هر ڪنهن لاءِ آهي. اها لسي چوڻي ڄمائي؟ هن جي لونءَ لونءَ ماريل آهي. محبت جي مانڌاڻيءَ سان، تڏهن ٿي ڄمائي. معرفت ولوڙي ٿي ۽ حقيقت ان جو مڪن آهي. پوءِ:

“ولو ولوڙي ٿو مڪن ڪڍي من مان”

ڪي سڀيئي ولوڙين ٿا ڇا؟ هر گهٽ ۾ لعل آيل آهي. پر ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو. بوعلي قلندر سائين دهليءَ جي شهر ۾ رهندو هو. دهليءَ جي بادشاهه وزير کي چيو ته مون کي بوعلي قلندر ملاء. وزير چيو ته هو بي احتياج آهي، ڪنهن ڏانهن نه ويندو. بوعلي قلندر سائين روز صبح جو سير تي نڪرندو هو. سو بادشاهه

وزير کي چيو ته ٻيون گهٽيون شهر جون سڀ بند ڪرائي ڇڏ ۽ انهن تي سپاهي بيهاري ڇڏ. باقي فقط مون واري هڪ گهٽي خالي ڇڏي ڏي. وزير ائين ڪيو، پوءِ بوعلي قلندر جنهن به گهٽيءَ سان ايندو وڃي اُتاهين سپاهي کيس هٿائيندا وڃن. نيٺ انهيءَ گهٽيءَ سان آيو جنهن ۾ بادشاهه ويٺو هو. پر هن بادشاهه ڏي نهاريو به ڪين. ڪنڌ هيٺ ڪري هليو ويو. بادشاهه آواز ڏنس ته مان زماني جو بادشاهه آهيان! سڀ ماڻهو جيڪي به لنگهن ٿا سي مونکي سلام ڪندا ٿا وڃن. تون ائين هيلو ٿو وڃي سو ڇو؟ بوعلي قلندر جواب ڏنو ته تون به بادشاهه مان به بادشاهه پوءِ مان توکي سلام ڇو ڪريان! بادشاهه چيس ته ڀلا خزانو ڏيکار. جواب ڏنائين ته تون خزانو ٿو رکين جو توکي خرچ ڪوٺا آهن. مونکي خرچ ئي ڪونهي، پوءِ خزانو ڇو رکان؟ بادشاهه چيس ته ڀلا لشڪر ڏيکار، ڇي نه منهنجو ڪو دشمن ۽ نه مونکي ڪا جنگ ڪرڻي آهي، سو لشڪر ڇو رکان؟ بادشاهه چيس ته ڀلا ڪي نوڪر ڇاڪر ڏيکار، جواب ڏنائين ته تون نوڪر ڇاڪر ٿو رکين جو توکي ڪم ڪاريون ڪرائڻا آهن. مون کي احتجاج ئي ڪونهي پوءِ نوڪر ڇو رکان؟ بادشاهه اهو ٻڌي لهي اچي سجدو ڪيو ۽ پڇيائين ته اوهان الله سائينءَ کي ڪيئن ڏٺو؟ بوعلي قلندر سائينءَ چيو ته جيئن تو اسان کي ڏٺو؟ جو ٻيون سڀ گهٽيون بند ڪري هڪ گهٽي کليل ڇڏيو. دعا درويشان رحم الاهي. الله سائينءَ جي آمن آمان هوندو. دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (47)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين، محبوب القلب.
بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به

مطلب ته پنهنجي رب جي خيال سان خبردار رهجي. هرڻ جيڪڏهن هليو وڃي ته توبجيءَ جي ڌڪ کان هليو وڃي. جيڪڏهن ڪنڌ ڦيرائي ڏنائين ته هو به توبجي آهي، نڪاءَ بندوق هڻندو. هليو وڃجي. پوئتي نه نهارجي. مالهي پڪو اهو آهي جو گلن تي آهي بيٺو باغ ۾. کليل گل تي پونر ايندا آهن. پلي دل جي مڪڙي کلي ته پوءِ پاس ٿيندين. مالهيءَ جو ڪم آهي گل سنڀالڻ. گل دل کي چوندا آهن، پونر اک کي چوندا آهن. اڪيون اهيئي پسندي پاڪ ٿيون، جڏهن تون پيو مونسان ڳالهائين مان پيو توسان ڳالهايان. ته ويجهو آهين. ڏس پلي پر جنهن کي ڏسڻ آيو آهين انهيءَ کي ڏس، ته سچڻ سامهون آهي.

تون به ڪاليج ٿو پڙهائين ته مان به ڪاليج ٿو پڙهايان. تون شام جو پراوا پار ڪري ڇڏي ايندو آهين، پر مان پنهنجا ٿو پڙهايان. مان رات ڏينهن ڇڏي ڪونه ويندو آهيان، تون ڇڏي ويندو آهين. نه وري هو به مون کي ڇڏين ٿا. تون پڙهائيندو پراوا پار ڪيندو وڃين. انشاءِ الله تعاليٰ، رحم الاهي جي سان هو مٿي به مون کي نه ڇڏيندا، نه مان هنن کي ڇڏيندس. توکي پاڻ ڪاليج پيا ٿا پڙهائين. خبردار! باطن جو صاحب سوني خبردار آهي. ڪا شيءِ ننڊ ۾ نه آهي، سڀ شيءِ هلندڙ آهي، تسون هڪڙو ٿو ننڊ ڪرين. جا دل فراموش آهي، سا دل اک پٺڻي به ننڊ ۾ آهي: ”دم دم ڌمال دم کي، ڪرني نه فراموش“

پيمي جان پاڻ ۾ ڪيم روح رهاڻ،

ته نڪو ڏونگر ڏيه ۾، نڪا ڪيچين ڪاڻ،

پنھون ٿيس پاڻ، سسئي تان سور هئا،
 هٿين پيرين موٽڙين، هلج ساڻ هنئين،
 عشق آريءَ ڄام جونباھي نئين،
 جان جان ٿي جئين، تان پاڙج کيم پنھونءَ سين.
 هٿين پيرين موٽڙين، ڪھج ڀر قدام،
 وڃ وسيلو ناھه ڪو، اوري آريءَ ڄام،
 هنئين لائي ھام، پاڙج کيم پنھونءَ سين.

سمجھن آھي ٿا جن ڏانھن لڪجي ٿو، تون انھن کان به ٿورو
 سمجھين ٿو، ٿوري علم مان ٿي وڃي گھڻي ۾ پئبو آھي.
 عشق ناھي راند، جان جان ڪيڏن ڳيرو،
 جيءَ جسي جند جان جي، پيڃي حج هيڪاند،
 سسي نيزي پاند، اُچل ته آدھه ٿئي.
 زمانو ٿوري جز آھي، ڪل جي اڳيئون. سعيو هر ڪنھن ڪيو
 آھي، تون به سعيو ڪر.

هرگز ايندو هوت، پر ڪڇ آءُ به اڳاھين ٿيان،
 متان چوي هاڙهي جو بلوچ، ته ڪميڻيءَ مان ڪين ٿو.

ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو، مون مارن لئه ماندي مارو
 مون لئه ماندا. خبر ته اٿيئي. پکي هڪڙو درياھ جي اوريءَ ڀر ٻيو
 ڀرينءَ ڀر. هو ٻلي ڪري هوڏي، هيءُ هيڏانهن ٻولي ڪري، اڏريا. هو
 ڀرينءَ ڀر اڏريو. هي هيڏانهن. ملي پاڻ ۾ نٿا سگهن. ٻئي ماريءَ

ڦاسائي ڪٿي ڳوٺريءَ ۾ وڌا. ماريءَ کي پيا دعائون ڪن ته اسان کي
پاڻ ۾ ملايو اٿئي. جز ۾ پڇرا به آهن پر پڪي هڪ آهي. پڇري جي
قيد مان نڪر:

”پيرمغان دي همت باجهون، رڃ معشوق سماوي ڪون“

مدد گهري وٺ. حياتيءَ جو ڪهڙو ڀروسو آهي؟ پاڻ
منجهنون گهر.

دعائون سڀني کي چوندا. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو.
الله سائينءَ جو آمن آمان هوندو.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (48)

مائي فقيريائي سدا سلامت هجو شال.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به
خير ٿا گهرون.

مطلب ته ٻئي جهان وسارجن پر هڪ رب نه وسارجي. جيڪا
راه ورتل اٿو سا نه ڇڏيو، نيٺ خدا سان ڪم پوئو آهي. ڪنهن سان
رٻس نه ڪريو. ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو، سڄي علم جي بحر
۾ به درڪار هڪ نقطي جي آهي. نقطو اهو آهي سندس لطف جو،
جيئن هڪ الله نه وسري. ياد ڪريو ته ته پوءِ ياد ڪندو.

بندو ته توهان جو هر وقت دعاگو آهي. اوهان کي سمنڊ آڏو
آهي. جن کي الله سائين ياد آهي تن کي سمنڊ هڪ سرڪ به ڪانه
آهي. پاڻ کان جدا نه سمجهو. اوهان اسان جا آهيو اسان اوهان جا
آهيون. مائٽ مٿن جي طرف کان ڇڏي هلبو باقي مرشد جي طرف

ڪان مٿي به جدا نه ٿيندو، هيءَ حياتيءَ جي هڪڙي مهل آهي. جيئن
ٿورو آهي، پنڌ گهڻو آهي.

گجر سندي گام ۾، آهي ڪٿارو ۽ ڪات،

ڪان پڇن ٿا ذات، جيڪي منهن پياسي ماريا.

”ٿورينديون ڏسن، جڏهن تڏهن پرينءَ کي“

اوهان کي سٽيون منهنجيون پيل آهن. ٻيو اوهان جو آهو امان

ڪير آهي؟ اوهان کي جڏهن مان فيض سان ڏسان ته ڏاڍو خوش ٿيان.

جن کي دل ۾ ائيني پهر الله ياد آهي ته اهي بي فيضا نه چئبا

آهن. هن جهان ۾ ماڻهو آيو فيض جي واسطي آهي. وکر ڏيرون

ڏير آهي پر:

پاڻيءَ مٿي جهوپڙا، مورڪ اُچ مرن،

ساهان اوڏو سپرين، لوڇيو تان نه لهن.

ماڻهو آيوئي اثبات ڪرڻ الله کي آهي، هڪ الله نه وساريو،

جيڪو وساري ٿو سو پاڻ وسري ٿو.

سُٽا اُٿي جاڳ، ننڊ نه گهرجي ايتري،

توجو سائيه پانٿيو، سومانجهاندي جو ماڳ،

سلطاني سهاڳ، ننڊن ڪندي نه ملي.

سي نه ٿيندو سائي، جي توپنهنجا پانٿيا،

هاڙهي هلندو ڪونه ڪو، پاءُ نڪو پاتي.

هرگر هردي حاضر ناظر، جتي اُمر نڪو آيو،

ٻيون سڀيئي هن ڏيو، هڪ نام صاحب چيو.

طرف رب ڪريم جي هجو. ٻن ڏيو وهمن کي ۽ چڱيءَ طرح
رب سان رهو:

”جي پائڻين جوڳي ٿيان ته رڪي ڪٿي ۾رل“

رلي چوندا آهن وهمن کي، توهان ڪٿي وهم ويڙهيا آهن پاڻ
کي. اُهي وهم وساريو هاڻي ويڙهي وهو هيڪڙائيءَ جو هلُ. پوءِ ڪريو
انصاف اهو ته رب چڱو يا وهم چڱا. رب هادي هدايت وارو آهي ۽
وهم سڀ نفس جو رايو آهن.

سوڙجن کي سچ جي، تن کي چا ڪندو پارو،

سيارو توڙي اونهارو، اُهي باهه ٻارين تي ڪين کي.

دوست جنان ڪون دل وچ حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا:

”اي پوري ماءُ ڪاهنئين سين لاءِ“

دعائون سڀني کي چوندا. الله سائينءَ جي امن امان هوندو.
دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (49)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به
خير ٿا گهرون.

مطلب ته رب نه وساريو جو اول آخر ڪم رب ڪريم سان
پوئو آهي.

سڀياهي سمجها نھين، مڃيا نه من ڪا موھ،

پارس ڪون پھنچا نھين، رھيا لوھ ڪا لوھ.

”وڃي هڪ سان هڪ ٿي، ڇڏ ٻوڙي پيائي،

جي تون سمجھين سر کي، ڇڏ پڇر پرائي“

پيائيءَ جي ملڪ مان هيڪڙائي ڪڍندي. هيءُ عجب مهل آهي حياتيءَ جي. پنڌ جي ڪاه ڪريو. قدم قدم تي سعيو ڪريو. نيٺ خدا سان ڪم پوڻو آهي.

گنجي ڏونگر گام جي، پيئي جن پروڙ،

ڇڏي سڀ ضرور، لوڃي لاهوتي ٿيا.

گنجي ڏونگر گام جي، پيئي جن پٺي،

ڇڏي ننڊ گهٽي، لوڃي لاهوتي ٿيا.

ادھر سلطان بادشاهه جي زيارت تي هليا هواسون. تون به گڏ هئين. انهيءَ اولياءَ صاحب بلخ بخاري جي بادشاهي ترڪ ڪري فقيري ورتي. نين نالي هندو وزير هوس، اهو به وزير پڇڏي بادشاهه سان گڏ فقير ٿيو. اهو نين ٿو لکي ته هيءُ اهو زماني جو بادشاهه هو، جنهن جا بورچيخانه رات ڏينهن پيا ٻرندا هئا ۽ جنهن مهل بادشاهه کي مانيءَ جو احتياج ٿيندو هو. انهيءَ مهل تازي ماني تيار هوندي هئي جا ڏيندا هئس. اڄ انهيءَ بادشاهه کي ڪاٺ جي ماني پيٽ سان ٻڌل آهي ۽ ڏينهن قيامت جو روزو اٿس. جنهن جا ڪپڙا هر وقت درزي پيا سبندا هئا، پاڻ انهيءَ کي سوا من جي گودڙي ڪلهن تي آهي. جنهن جي سواريءَ لاءِ سوداگر هميشه عربي گهوڙا پيا خريد ڪندا هئا. سو اڄ جبل جي چوٽيءَ تي لانگ ورايو ويٺو آهي. بادشاهه جو ٻچو هو. ڪيڏو نازڪ بدن هو، پر عشق اجهو آهي ڪم ٿو ڪرائي. بادشاهن کي دل سان لڳي آئي ته بادشاهيون چئي ويون. رب قبول ڪيائون. پيرن کي دل سان لڳي آئي، ته تنبو طولان چئي

ويا، بنديون سيرانديء ڪري رب گهربائون. ڪنهن ته خدا جي خوف کان ڊٺاڻ!

جي هوريئي طلب ملڻ ڏي، ته ساجهر ڪر گهن سعياء،
وچ ميدان محبت والي، رکين قدم سوايا،
اهه سودا سرڙهي ٻاجهئون، پلئه ڪنهن نه پايا،
پهلا مرڻ مراد سجايا، پڇي مرڻ آجايا.

طوطي کي پاڙهيندا آهن ته اڳيان آرسی ڏيندا اٿس. پوءِ
اولائتو بيهي ڳالهائيندا اٿس. آئينه ۾ طوطو پاڻ کي ڏسي سمجهندو
ته اهو آئينه وارو طوطو ٿو ڳالهائي. سمجهائڻ وارو نظر کان ڳجهو
بيهندو آهي اوريان به پاڻ ته پريان به پاڻ. پر پاڻ کي مرشد واري آئينه
۾ ڏسندو، صورت مرشد معنيٰ الله!

صورت پاڻءِ مرشبخ کي، آهي معنيٰ مڙيوئي،

حق حقيقت جنهن کان، ٿئي ثابت سپوئي،

اڪيون آهيئي، پسندي پاڪ ٿيون.

هيءُ ڪجهه سمجهڻو آهي. اها خبر سڀ وحدت

مان پونديس.

وحدت جن وجود، آهي ڪعبو ڪڏيون جو،

سي ڪاڏي ڪن سجود، جي منجهه مراد مڪوڻيا.

جنهن جي نالي ورتي لکيا ڏوهه لهي وڃن، اهڙو رب ڪيئن

وسارجي! قلندر، غوث، قطب سڀ نالي رب جي نوازا آهن.

رندي جام پيرمغان ڏي هڻون، اڪ واري جو گهن پوي،

عزرائيل نه آويس نيڙي، نت جڳان جڳ جيوي.

اُهي حلال وجهه جا ڪم هر ڪنهن ڪيا آهن، پر پنهنجو رب نه وساريائون. مرد اهو جو ڪچهريءَ مان اُٿي ته ٻئي ٻانهون هڻي اُٿي، ظاهر به پورو باطن به پورو. نفعي جي خبر لھين ٿو، باقي بندگيءَ ريلي بي خبر!

دوست جنان ڪون دل وچ حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. الله سائين جي امن امان هوندو. دعائون سنگت سڄيءَ کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (50)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به خير ٿا گهرون.

مطلب ته اوهان کي فقط وحدت جي راه بتائي آهي. انسان آهي به وڻجارو وحدت جو:

”وحدت وادي وچ لڙهه جاوين، قطرا قلزم نال رلاوين“

”پيرمغان ايوين فرمايا، وحدت والا راه بتايا، پلھار جاڻون پلھارا“

وحدت هيڪڙائيءَ کي چئبو آهي. گهڻو وحدت ۾ رهو. ڪثرت کي ڇڏي وحدت کي وٺو جو ڪثرت ۾ ويهي نه سگهيو. وٺو وحدت کي. پيائيءَ جي ملڪ مان به هيڪڙائي ڪيندي. ماڻهوءَ کي آهيني سمجهه جي مار. گهڻائيءَ ۾ پئي هڪ نقطه نه وسارجي. سڄي علم ۾ درڪار هڪ نقطه جي آهي. نقطه ڇا کي چوندا آهن؟ جو سر وٻا سبق نه پيلا. منصور کي ڦاسيءَ تي چاڙهڻ کان اڳ سندس ڪرايون ڪيائون. کلي پيو. پڇيائونس ته منصور ڇو ٿو کلي؟ ڇي

جن هٿن سان مان ڪم ڪندو آهيان سي ته اوهان کي نظر به ڪين ٿا
 اچن! وري پير ڪپيائونس ته به کلي پيو. پڇيائونس ته منصور چاهي؟
 چي جن پيرن سان مان پنڌ ڪندو آهيان سي ته اوهان کي نظر به ڪين
 ٿا اچن! پوءِ ڪلهن کان ڪري پانهون ڪپيائونس. رت جو پيو وهي
 سو ڏاڙهيءَ کي لائي ڇڏيائين. پڇيائونس ته منصور هي ڇا ٿو ڪرين؟
 چي وضو ٿو ڪريان. پڇيائونس ته وضو ائين ڪبو آهي؟ جواب ڏنائين
 ته جن سان مون جهڙي ٿيندي آهي سي وضو ائين ڪندا آهن! ٻڌو
 سبق ياد هو. بس، منهنجو فرمان به اهو آٿو ته وحدت نه ڇڏيو، هر
 گهڙيءَ وحدت سان رهو.

جنهن وقت ماڻهو نام و ساري ٿو ان وقت بيراهو ٿو انسان
 ٿئي. حياتيءَ جو تائيم اچي ڀريو آهي:

”هيءَ ته هٿ وهائي، تون آڳهه ڪراڳ جي“

”سمهي ساري رات تون گهاڙينهن لڄايا“

هن گهر ۾ به بيڪار ماڻهو نٿو وڻي. سو گهر سڀ ڪنهن جو
 اڳتي آهي، انهيءَ گهر جو ڪم نه وساريو. باطن جو راز ظاهر به
 مثال آهي. ياد ڪريو نه ته پوءِ ياد ڪندو. پنهنجي هينئر واري موسوم
 به سنڀاريو.

مند نه پوکي مون، ستي ساوڻ ويو،

پڇاڙيءَ جي پارن کان، الله پڇائين تون.

ريس پين سان نه ڪريو، رب ڪريم جو ياد گيرو فرض آهي.
 حياتيءَ جي باقي ساعت وڃي رهي آهي. نه وسري نه وساريو. عام
 سان گهڻو ڳالهائي دم آجايا نه وڃايو.

جس دم روح معشوق سماوندا، اس دم تي ڦر موت نهن آوندا،

دل قسم رسول خدارا، ڪر اعتبارا، رک خيال هڪو هڪ دم دا.

دوست دشمن جو رايو به سمجهجي:

“گالهيون گهيلي لوڪ کين پروڙيون پرينءَ جون”

خبردار رهو پنهنجي رب ڪريم سان:

“گذري نون چوڻ فڪر رکين اڳ دا”

فڪر رک پنهنجي حياتيءَ جو.

رب ڪريم جي امن امان هوندو. دوست جنان کون دل وڃ
حاضر ناظر دشمن لهي نه وارا. سنگت سڃيءَ کي دعائون چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (51)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين، محبوب القلب
بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به
خير ٿا گهرون.

مطلب ته اوهان ڪم ڪار بابت ٺڪيو آهي. ان لاءِ لکجي ٿو ته
اوهان کي ڪم اهو ڇڏيل آهي ته اوهان پنهنجو الله نه وساريو. طرف
رب جي پيل هجو. هيءُ جهان دنيا جو آهي. انهيءَ دنيا جي جهان
مان پرائي ونجي. پرائڻ جي جاءِ به اها آهي. ٻي ڪوڙي بات ڪوڙو
بيان. بات اها ڪهو جيڪا راجا ڪهي هي. صحبت عجب آهي.
صحبت روح جي راحت آهي. صحبت به هوندي آهي روبرو.

صحبت سپيرين جي، هيءُ پڻ وڏي هاج،

قضا ڪر نماز وقت ورائڻ سٿرو.

نيٺ نظر صرافن جي چڙهڻو آهي.

دنيا جو آهي بحر، کي ٻڌا کي تر يا. سوار خبردار گهوڙو

هنيون بحر ۾. بحر بيپايان، گهوڙو ساسي شيءِ! عضوا هتي گهوڙو
 ٻڏڻ لڳو. سوار خبردار رکيب ڇڏي لهي پيو. دنيا بحر آهي ۽ هيءُ
 گهوڙي تي چڙهيل آهي. سوار خبردار اهو جو انهيءَ خاني تان لهي
 پيو. خانو ڇا آهي؟ دنيا هتي آهي. انهيءَ هتي تان لٿو ته جن خاني
 تان لهي پيو.

تون پنهنجو اصل سنڀار. ڇو پيو پنهنجا وقت وڃائين؟ نيٺ
 خدا سان ڪم پوئو آهي. هرڪوئي سرڪار رب جو موڪليل بندو
 آهي. خبر به ائيني ته ڪهڙي ڪم لاءِ هتي آيو آهين. انشاءِ الله تعاليٰ
 پيا ڪم سڀئي الله سائينءَ تي آهن. باقي مڙيوئي بهانو آهي. وري
 روبرو به سرڪار رب جي ٿيڻو آهي.

حرص حيراني ۽ ڪلفت ڪوڙ اهو وڪرو ڀار وهايو آه،
 واٽا واهو هليو ويندين، توکي ويندي ڪنهن نه ورايو آه.
 سمجهه رکو:

”جنهن کي سمجهه ناهي تنهن سان تعدي آهي، اهو مرد ناهي، مادي آهي“
 پنهنجي عقل جون ڳالهيون ته گهڻي ٻڌايون اٿيئي، باقي الله
 جي ته هڪ به نه ٻڌائي اٿيئي. جهڙي محويت ٻارن ”پر ڪاڏي اٿيئي،
 اهڙي محويت الله ۾ ڪانين ته ڏاڍو چڱو. خدائي جيڪي امر آهي
 انهن به چيو، مرشد به امر چيا، پوءِ الله ۽ مرشد جو فرمان به وٺڻ
 گهرجي. اصلي انسان امر جو بندو آهي. امر سان رهجي:
 ”امر جي نه مڃين سي ڏوٿي ڏولائي پيا“

ڪجهه ته فڪر ڪجي جيئن پنهنجو لاش نه رولجي. هي لڪ
 اهڙو آهي جو ڪئين داناءِ ديوانا ٿي ويا:

“اٿون آيون قول ڪر، اٿان پيئين وسار“

جنهن سرڪار سان قول اقرار ڪري آيو آهي ماڻهو، وري به انهيءَ سرڪار رب جي روبرو ٿيڻو آهي. محبت رب جي ۾ رهج. ڪمندي حلال شيءِ آهي. تون به حلال ٿيل آهين. حلال کي حرام نه چئبو آهي. حلالِي پڇو آهين، رب ڪريم نه وسار.

ڪهڙو ڀروسو آهي زماني جو!

“اپني آپ نون سـجـهـاـءِ“

پهلوان آهي هئا جو سر ويا سبق نه ڀلا.

انا الحق پڪارڻ نال، ڪيا شاهه منصور فائدا پايا،
جسم کون چاڙهه اتي، التا چرخ چڙهايا،
صاف لوهو دي نال چڙيا، ذرا ذرا عشق اڏاريا،
مين صدق جاوان تنهان عاشقان تون ميان شرف علي.
سر ويا سبق نه ڀلایا.

مرشد اهو سبق ڏيئي ڇڏيو آهي جو سر ڏني به مرشد جو
اهو ٿورو لاهڻ جو ناهي. هيءُ ڪجهه سمجهڻو آهي. گهڻائي تارن جي
آسمان ۾ به آهي پر درڪار هڪ سج جي آهي.
زياده خير الدعاء. الله سائينءَ جي اُمن اُمان هوندو. دعا
درويشان رحم الاهي. دعائون سڀني کي چئجانءِ.

دعاگو: نصير محمد فقير القادري

خط (52)

محب الفقرا، دوست درويشان، مخلص اهل الله، صادق اليقين
بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به
خير ٿا گهرون. خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت ۾ احوال معلوم ٿيو.

مطلب ته اوهين پنهنجو الله نه وساريو. ساڻي جن الله وار نه
ونگو تن جو:

“آهي عجائب اهو پنڌ ڙي اديون”

توڪي وري هلڻو پوندو انهيءَ هوت ڏي. اهڙيءَ هيڪاليءَ ۾ چو پنهنجو
رب وسارجي! نيٺ خدا سان ڪم پوڻو آهي:

“ڏورينديون ڏسن جڏهن تڏهن پرينءَ کي”

پنهنجي الله کي سنڀاري پيا هٿ پير چوريو. هٿ هاج ۾، دل
يار ڏي. دل کي جڏهن يادگيرو ٿو پوي، اهو دليٰن کي چڻ سڏ پهتو ته
پنهنجي الله کي نه وساريو.

اڪ دم هروڻ نال الله دي، بهتر ڪنون بادشاهي،

ڪيا جو ملڪ سليمان هويا، جنهندا لشڪر لک سپاهي،

ديوان پريان امر وچ رهندي، جيڪي آهي تسيهي ناهي،

تنهنڪنون به اڳي ميان سچل سائين، وچ ڏيندا هي دم اوگاهي.

هو جهڙو آهي صاحب تهڙا اٿس اتالا. اچي ته وري گيسئي
ڪين. زالن مان پيو ٿو مرد ڪري، پر جن آدم ڪيو. هيءَ بازار اهڙي
آهي جيڪي گهر سو ملي ٿو. ماڻهو جيڪي گهرڻ آيو آهي، اهو
گهري وٺي. ملي ٿو اميدوارن کي. سڀ وس انهن جي آهي. تون به
انهن جي وس وڃي ٿي، پوءِ ڌارين توڙي لوڌائين. ڳل ڳچيءَ پيل هج،
هوڏانهن نالو تڏهن تنهنجو لکيو.

ڪي ڪنين جا ڪارڻي، ڪي پڻ ڪن سندا

اسين صوفيءَ شاهه جا، آهيون بلي لڳ بندا،

ميرا جي مندا، ته به پير نه ڇڏي پانهنجا.

ڪي ڪنين جا ڪارڻي، ڪي ڪنين آهر،
 اسانڪي موج ميرانپور مير جي، وسيلو واهر،
 ٿڪيءَ کي ٿاهر، جھلوجھوڪ ڏئين جو.
 پلايون ڪر پٽ ڏئي، ٿر ڏئي ٿورا،
 مون منديءَ جا ميرا، تون ليک نه لکن جا ڏئي.

اهو پنڌ ساروئي ڪيچ جو ٿو مٽي آه. پنڌ ڪندي پريءَ ڏي
 ڪهيون ڪوٽيون.

گوريون پاسي ڳوٺ، هوڙين هاڙهو لنگهيو،

ڪيچ تنين کي ڪوٺ، ڪين جنين جي ڪچ ۾.

اها دل ڪوٽي آهي جيڪا رب قبول نٿي ڪري. عام لاءِ رب
 رازق مالڪ آهي، پر جنهن کي رب پنهنجو ٿو ڪري، ان کي
 يادگيرا پنهنجا پيو ڏيندو. سعيو پلي هجي پوءِ جيڪي پڇي سگهي،
 وسان نه گهٽائجي.

هرگز ايندو هوت، پر ڪچ آءُ به اڳاهين ٿيان،

متان چوي هاڙهي جو بلوچ، ته ڪميڻيءَ مان ڪين ٿيو.

هيءُ هلندڙ قافلو آهي. جهان گهڻوئي چڱو آهي پر ڇڏي
 وڃبو. رات کي قرار ڪونهي، ڏينهن کي قرار ڪونهي، درياھ کي به
 قرار ڪونهي؛

”لڏيو ٿي وڃي لڏ، تون به لڏيو وڃ لڏ سين“

لڏ آهي اها رات جيڪا گهرن جي اڳيان وهاندي ٿي وڃي.

انهيءَ سان گڏيا وڃو ته صبح وڃي حضور ڪيندو..

پنهنجو اصل ياد ڪريو. پنهنجو اچڻ وڃڻ ياد ڪريو. اتي به

ڪا ساعتڙي ويٺا آهيو. دلاسا جيڪر گهڻيئي ڏيانو جو دلاسو وڌو
ڏڏ آهي پر دلاسي تي پنڌ ڏانهن بيهي وڃبو آهي.

اڪ ڏهاڙي مرشد آڪيا، چوڙ خلق دي خواري،

اڪ نانءُ اسانڌا ياد رکين، پيا ڏونهين جهان وسارين.

سو ٻئي جهان به جيئري وسارجن. اها سڀ اوهان جي ڳالهه

ٿا ڪن، پر جي اوهين پنهنجو جهڳو سنڀاليو!

ڪلهي پاتم ڪينرو اتم مڻواگهاڙو

منهنجو ڪڇاڙو آهي شهر ڀنڀور سان؟

دعائون سڀني کي چوندا. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو.

الله سائين جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري.

خط (53)

محبت الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو

به خير ٿا گهرون. خط اوهان جو نيڪ ساعت ۾ پهتو، احوال

معلوم ٿيو.

مطلب ته رب رب ڪندا هلو. سدائين به زماني ۾ ڪونه رهيو.

زمانو گذرگاهه آهي. نيٺ هڪڙي ڏينهن ڇڏي هلبو. ڪهڙو ڀروسو

آهي زماني جو، زماني ۾ آهي ڇا؟ ڪوڙي بات ته ڪوڙو بيان. زماني

جو ڀروسو ڇڏي رب ڪريم جو ڀروسو رکو. اڳيئون به سوڪو هوندو

سو جنهنجو عشق الله سان. جيئن رب ڪريم جي يادگيري ۾ مري

وڃجي. مرڻو به ضرور آهي شل پنهنجو ڪري ماري. دنيا جي لاري نه

لڳجي. لاري رب ڪريم جي لڳجي. هي خوف جو جهان آهي. الله

سائين کان پيا خير گهرو، الله نه وساريو، وري به الله. هر وقت پنهنجي
رب جي رمز پاڻ ۾ لڳل هجي. سعيو ڪجي، هر ڪنهن سعيو ڪيو
آهي. مخمور ۾ مخمور نه رهجي:

”بندا بيـــــراڳي ڪرڪا وطن ورڻ جي“
”وطن جن وساريو، حيف تنين کي هوءَ“

وات وندر جي توکي وڻ به ڏسيندا:

”تو منجهه آه سو سر سارو، جنهنجا پنڌ پڇين ٿو“

تڏي ڪوسيءَ پوتل هججي. ائين ڳپلن ڪايندي سڄ
لهي ويندو.

هي هي عمر ائين وڃي ٿي. ڳپل ڪايون ڳپو،
بنان دوستيءَ دوست جي، آهي خان ڪپت ڪپو،
هرگر هادي همٿ توسان، تون چاڙهه عشق چڀو،
لا ڪي الا هن ڪهاڙو، غير ڪي هڪ لڀو.

هڪ رب نه وساريو پيو ڪيترو لکبو! جهڙي تهڙي حال سان
به هلو، جو ضروري هلڻو پوندو. انهيءَ پنڌ ڏانهن گهڙي نه ٿجي. غافل
غفلت چوڙ. مرد ٿي ميت من پنهنجي تون وهم دليلن وارو. ماڻهو دليين
جو دلو آهي. هن دنيا جي جهان ۾ ڪئين داناءَ ديوانا ٿي ويا. هيءَ
گرم بازار آهي، آيو ٽڪيڻي ڪونه ٿو:

”وڪر ڏيرئون ڏير، وهائو ويسلا“

مراقبي ۾ ويهجي ته جيئن وجود وسري وڃي. الله جي نالي
جو بچ ڳرو آهي. بدن ملڪ آهي پلي لونءَ لونءَ ۾ سمانبو اچي:

”آهي عجائب اهو پنڌ ڙي اديون“

خيال هلايو. خدائي پنڌ تي سعيو گهڻو ڪجي. سمهي الله
 الله ڪرڻ کان ويٺي جي ننڊ به پلي آهي. هيءُ پاڻيءَ جو پتلو آهي.
 جي پاڻيءَ ۾ ٽپي هڻندو ته نه اندريون آواز ٻڌندو ۽ نه ٻاهريون آواز
 ٻڌندو. رات جو ننڊ هڪ ڪجي. جيڪو رات جو هڪ ننڊ ڪري سو
 پلي ڏينهن جو به هڪ ننڊ ڪري. وڌيڪ نه! نه ته رات وارو نشو به لهي
 ويندس. پر صفا ننڊ به نه ڦٽائجي.

پاڻ سان پنهنجو رب دائر قائم سمجهڻ گهرجي جو اول آخر
 جو هادي رب آهي. اوهين به منهنجو اولاد آهيو. مائٽ جي چوانيءَ به
 وڻڻ گهرجي. رب رب ڪندا هلو جو هادي رب پاڻ ڏانهن بي اُميد
 ڪنهن کي به نه ڪيو آهي. اوهان به ساڻ يقين جي گهري وڻو. غوث،
 قلندر به انهيءَ نالي رب جي پئي نوازا آهن:

”ستي ست سنڀارت لهيئي لوه لطيف چوي“

صورت پانءِ ۾ شيخ کي، آهي معنيٰ مڙيوئي،

حق حقيقت جنهن کان، ٿئي ثابت سڀوئي،

اڪيون اهڙيئي، پسندي پاڪ ٿيون.

”وحدت جن وجود، آهي ڪعبو ڪوڏيو تنجو“

محبت رب جي ۾ هر وقت گم هججي: ”بي جڳ سارا جان سينا“
 اوهين خبردار پنهنجي رب سان رهو جو نيٺ خدا سان ڪم
 پوڻو آهي. محبت جو مرڻ پلو آهي، پر راه جو مرڻ به عجب آهي.
 ماڻهو ويٺوئي رڳو مرڻ لاءِ آهي. اها راه جيڪا ورتي اٿو سا نه ڇڏيو.
 آخر اها راه وڃي حضور ۾ ڇڏينديو. جنهن راه وٺرائي اٿو اهو
 سونهون به نظر مان نه ڪڍندا. غفلت رب جي پنڌ ڏانهن نه ڪريو
 جو تائيم پريسي ٿي وڃي. رمز پاڻ ۾ لڳل هجي. دوست دل

مان نه وسري.

رب نگهبان هوندو. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو.
دعائون سپيني کي چڻجان.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (54)

محب الفقرا، دوست دوريشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي واضح هجي ته هت سڀ خير آهي، اوهان
جو به خير ٿا گهرون. خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت ۾ احوال
معلوم ٿيو.

مطلب ته خدا جو خوف وڏي عبادت آهي. پنهنجو موت ياد
ڪرڻ به وڏي عبادت آهي. موت ياد ڪريو ته رب ياد اچيو. هيءَ گرم
بازار آهي، هرڪوئي هليو ٿو وڃي سو پنهنجو وڃڻ به ياد ڪجي.
نيٺ هيءَ وڃڻ وارو آهي. اها مهل به تيتتر آهي جيتتر حياتي آهي.
ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو. جيڪو پنهنجو موت وساري ٿو ته
انهي کان بي خوفائيءَ ۾ رب به وسري ويندو آهي. جيڪو وساري ٿو
سو پاڻ وسري ٿو. حياتيءَ جو ٽائيم ڀريو ٿو وڃي.

ڪريو يادگير موت جو، وڏي عبادت آه.

جنين موت وساريو، واءِ تنين لاءِ واءِ.

”جنين همڪ ڪئي تن حق ڏنو، پيانست نادانان“

انسان جي مٿان جوابداري گهڻي آهي. لکپڙهه اچي ويئي
آهي ته مرڻ کان اڳي مري اچ. پوءِ جيڪي آبروءَ وارا هئا سي پنڌ پيا.
موت جو يادگير ڪيو تڏهن مرڻ کان اڳي مريو. جنهن کان موت
وسريل هوندو اهو مري ويندو. ساري جهان ۾ مڙس ۽ زال به ڪڏهن

گڏ نه هوندا. تنهن ۾ جي مرڻو ائيني ته اڄ مر نه ته سڀيان سڀڪا
 مرندي. مرڻ کان اڳي ڪئين مرجي؟ مرشد ۾ فنا ڪائي وڃجي ۽
 ڪافر ٿي پئجي. مرشد ۾ فنا ڪائي ان کي ڪافر چئبو آهي.
 طالب پهرين عاشق آهي ۽ مرشد معشوق. طالب ٻڪرا
 معشوق ڪاسائي، جڏهن ساري چال سڌاري ٿو تڏهن وڻي ٿو اچي.
 جڏهن وڻي آيو ته پوءِ مرشد عاشق آهيس. پهرين سخا طالب جي
 آهي، پوءِ مطلوب جي سخا اهڙي آهيس جو ٻئي جهان ٺاهي ڇڏيس.
 مرشد صورت معنيٰ الله.

مرشد ميڏا ڪعبه قبله، مرشد هي نور حقيقي،
 مرشد هي اسرار الاهي، مرشد هي سر سبحاني،
 مرشد دا منهن ماهر منور، مرشد هي شمع نوراني.

مرشد ڪامل، طالب هجي سچو ۽ هجي چوائيءَ ۾، انهيءَ
 تي ڦري وري مرشد عاشق ٿي ٿو پوي. ڪنهن طالب ۾ مرشد اُميد
 رکندو آهي ته هيءُ هلڻ جهڙو آهي، انهيءَ کي ڪٿي به ميل مرشد جو
 ٿو، جو هن کان نٿو وسري. عشق جي منظوري به مرشد وٺندو آهي ۽
 فتوا به اول مرشد ڏيندس. جيڪڏهن عشق گهرين ته حرام ڪاءِ،
 جڏهن حرام ڪائيندين ته حلال کي پهچندين. سوري ۽ سڪڻ ٻئي اکر
 هڪڙو آهن.

هوءَ وهاري واٽن تي، هور وٺاري ضروري،

ٻنهي جي پوري، جيءُ ڏني ريءُ نه رهي.

مٿي ڀر به هل. پر جي مٿي ڀر نه هلي سگهين ته پاسي ڀر به
 هل. ٻيو جهان ۾ اهڙي صلاح ڪونه ڏيندو. مطلب ته عشق آهي محبت
 رب جي. عشق ۾ فراق آهي، عشق ۾ گوندڻ آهي. عشق جي پٺيان

ڳلا آهي. اڏڏڻو هيءُ ويساه آهي. ڪٿڻ هارائڻ جي جاءِ اها آهي. وري نه اهڙو وارو ايندس. اها دل مرڻ جي ناهي، جيڪا عشق جاڳائي. جنهن دل ۾ هي هي نه آهي اها دل آباد نه آهي. عشق آتشبازي آهي، پتنگن جو پنڌ آهي:

”عاشقن تي اندوه، سڌائين معشوقن جو“

جي هجين عاشق، ته مينهن محبت جو وساءِ،

جي رکين سانگوتون سرجو، ته پيرهن پڙ ۾ نه پاءِ.

اها راه جيڪا ورتي اٿو سا اهاڻي راه وڃي عشق جي بازار ۾ وجهنديو.

ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو، الله سائينءَ جي امن امان هوندو. دعائون سڀني کي چوندا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (55)

محب الفقرا، دوست دوريشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به خير ٿا گهرون. خط اوهان جو نيڪ ساعت ۾ مليو، احوال معلوم ٿيو.

مطلب ته يادگيري رب جي کان فراموش نه ٿيو. پنهنجي مالڪ سائينءَ کي پاڻ سان دائم قائم سمجهو. رب جو يادگيرو سڀ ڪنهن جي مٿان فرض آهي. رب ڪريم جو يادگيرو نه وساريو. يادگيرو آهي ته ماڻهو ڄڻ ميلي ۾ آهي. دل جيئري به يادگيرو رکندو آهي. هونئن به يادگيرو هميشه چڱو آهي. ياد وارو ياد ۾ آهي. مالڪ جي يادگيري ۾ مرڻ به عجب آهي. ماڻهو وڃي ته هونئن ئي ٿو، رب رب

”ڪيچي ڪهندا ويا، چوندا ويا ته وڻج واک وندر جي“

اُهو چشتو بيٺوئي بيٺو هجي. سالڪ سالڪ آهي ۽ بيخبر
بيخبر آهي، بيخبر انهيءَ کي چئبو آهي جيڪو رب ڏانهن بيخبرو
آهي. جنهن کي رب پنهنجو ڪندو آهي انهيءَ کي يادگيري پنهجي
پيو ڏيندو آهي. ڄاڻ ته الله سائينءَ هن کي پنهنجو ڪيو آهي.

ڏينهن جو حلال وجهه جو ڪم ڪجي. اڌ رات کان پوءِ رب
گهرجي. هول حسيني مٿي ۾ وجهي لڙائي ڪجي. پنڌ ڏانهن حسست
نه ٿجي. رب ڪريم جي پنڌ ۾ ڪوبه اعتراض نٿو جڳائي. اُهي سڀ
اعتراض ڇڏي اُٿي پنڌ ڪريو. رب ڪريم جي پنڌ کان بس ڪرڻ جي
باس تي نه باسيو. پنڌ به وڌايو ۽ اعتقاد به وڌايو پنهنجي رب ڏانهن.
هر حال ۾ وڪ وڌايو. مطلب ته اُهو پنڌ اهڙو آهي. پهريون ڌڪ آهن،
پوءِ باغ بهاري، پر الله ڏي به وڃي جو اُهو وڃڻ سهڻو آه.

آءُ ته پنهنجي پرين ڏي، پيرين پنڌ ڪندياس،
پيرين پنڌ ڇڏيو، ته هٿن پير هلندياس،
هٿن به هلڻ ڇڏيو، ته چشمن پير چلندياس،
چشمن چلڻ ڇڏيو، ته سر پير سر ڪندياس،
سر به سر ڪڍڻ ڇڏيو، ته وڃي پٺ پوندياس،
مرون ماهه ڪائينداس، ته به هڏ هلندا هون ڏي.

دل سهڻي رکو پنهنجي رب ڏانهن، ڪا ڪا دل سهڻي ٿي
ٿئي. ڄا دل رب قبول ٿي ڪري سا سهڻي آهي. نالي رب جي سان
سڀ سونهين ٿو. سهڻيون دليون، ڪئين دليون سهڻيون ٿيون ڪن.

سهڻي شڪل وڻي زماني جي ماڻهن کي، دل سهڻي وڻي رب کي، دل کي جيئرو به سندس يادگيرو رکندو آهي. جنهن دل ۾ الله آهي ته اها دل تازي آهي. اوهان ساڀيان پنهنجي دل الله سان ٻڌو. جا دل الله سان ٻڌل آهي. انهيءَ کي ٻيو ڪير ٻڌي! دل به چورجي رب جي طرف، باقي هن زماني ۾ ماڻهو ڪيترا هٿ هڻندا!:

“دل درياهه، من پيڙا محبت والا ٿي مردان تريئي”

جيئين ڳالهه دل سان نه لڳندي تيسين هٿ واري نه وسرندي. جڏهن دل سان لڳي آئي ته پوءِ هٿ واري پاڻيهي وسرندي:

“سي ڪيئن اجهامن مچ، جن جاسنڀاليندڙ سپرين”

جا دل مرشد جي چواڻيءَ ۾ آهي، اها دل فيض ٿي لهي، مرشد جي چواڻيءَ ۾ رهجي. مرشد واٽ سنئين وٺائيندو آهي ۽ هدايت نصيحت ڪندو ايندو. مرشد تي ٻار به انهن جو آهي. جيڪي چواڻيءَ ۾ رهندا.

موتي جن جي منهن ۾، لعلون لهندا ويا،

چوندا ويا ته وڻجو واٽ وندر جي.

الله سائينءَ جي امن امان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي، ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو، دعائون سڄيءَ سنگت کي چوندا. زياد خير دعا.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

خط (56)

محب الفقرا، دوست درويشان، صادق اليقين.

بعد دعائن جي واضح هجي ته هٿ سڀ خير آهي، اوهان جو به خير ٿا گهرون. خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت ۾ احوال

معلوم ٿيو. مطلب ته اوهين پنهنجو رب ياد ڪريو. فراموشي
سڀ نند آهي.

دم دم ڌمال دم ڪي، ڪرني نه فراموش،

موسي به ڪوه ڪهتا، رب ارني نه فراموش.

هيءَ حياتيءَ جهڙي مهل وري هٿ اچڻي نه آهي. اها به وڃي
ٿي وهامندي. گهڻوئي هٿ پير ڪي وهايو اٿو. هاڻي دل ڪي وهايو. هو
سو مٿڪا سمرڻي جا ڦيرين، تون هڪ مٿڪو دل جو ڦير نه ته اٿي
آلسي سڏين. رب رب ڪندا هلو:

”وڻجارا وڻج ڪري وڻ، پوءِ ويندڙ هٿ ڪڍي“

هٿين پيرين هر ڪوئي هلي، عاشق ري پرين ڪن پرواز:

”ذلق ڪي درياھ ۾ اچلن بهادر بي بها“

رات پنهنجي آهي، ڏينهن پرائو آهي.

راتيون جي جاڳن، آءُ سڀني ڪنڊيس سين،

تئين سندا نين، اوجاڳي اوجاريا.

جاڳوئي جاڳو، سمهوتان نه سرتيون،

هڻڻ جو هل پيو، سنپوروساڳو،

سنگ پريندي سڀڪا، لڪ مٿي لاڳو.

پنهنجو اصل به ياد ڪريو، نيٺ ته خدا سان به ڪم پوڻو
آهي. نه وسري نه وساريو. ڪم هاج ۾ پوتل هججي. بيخوفو به نه
رهجي. خدا جو خوف وڏي عبادت آهي. بيخوفي کان رب وسري
ويندو آهي.

”جنين وساريو نام، تن پت وڃائي پنهنجي“

جا دل رب قبول نه ڪري سا وڌي ڪٽن کي ڏجي، من ڪٽن
 کاڌي ڪو ثواب ملي. وڃي ٿي وهامندي. حياتيءَ جو ٽائيم ڀربو ٿو
 اچي. ريل اڃان ڪانٽي مٽ ڪري ٿي، حياتي ايترو به نٿي بيهي. هن
 ٿوري جيئن ڪري پنهنجي جان ڪٽي رب ڪريم کان پياري ڪئي اٿو!
 ”بندا پيراڳي ڪر ڪا وطن ورڻ جي، وطن جن وساريو حيف تنين کي هوءَ“
 وطن کان ماڻهو بي وطن آهي، تانگهه ئي وطن جي ڇڏي
 ڏني اٿس.

وطن ڪنهن بي وطن ٿياسون، ٿٽ ڳئي تانگهه وطن دي،

قسم حسن دي!

ديس ڪنهن پرديس ٿياسون، ڪل پئيسون دشمن دي،

قسم حسن دي!

باغبان دي وڃ پوئي ڪو ماڻي، گل چمن دي،

قسم حسن دي!

هيءَ جهان باغ آهي. گل چمن اها دل ملول ٿي آهي، چمن
 جي مٿان گل بيٺو آهي. زنبق جو. ڳالهه رڳو پنهنجي آهي، انهيءَ
 صورت جي.

ساري عمر سانجڻ جي ڪم لاءِ پيچندا ٿا وتو. سانجڻ جي
 ٻاهران ڦرڻ، اها عادت بلن جي آهي. سپاڻي بلا ٿي مرندي؟ ڦٽل
 ملڪ جي ڀروس تي وهڻ، اها عادت چيڀرن جي آهي. پوءِ سپاڻي
 چيڙا ٿي مرندي؟ هڪ باز بادشاهه جي هٿ تان اڏاڻو. هڪ ڦٽل ڪوٽ
 جي ڪنگرين تي اچي ويٺو. سج به اچي لٿو. ان ڪوٽ ۾ چيڀرون
 رهنديون هيون. انهن ويچار ڪيو ته سپاڻي تائين هيءَ اسان کي

ماريندو سو هلو ته پڇي هلون؟ انهن مان هڪڙيءَ چيو ته بيهو ته پڇونس ته سهين، چهرين چيس ته هيءَ ڪوٽ تون وٺڻ آيو آهين پوءِ اسين پڇي وڃون؟ باز چيو ته مان اوهان کي ماريندس ڪونه، اوهين ويڻيون هجوا مون کي قسمت جي رات هتي پئي آهي سا کاتي هليو ويندس. صبح ٿيو باز اڏامي ويو ۽ چريون ويڻيون رهيون. ڦٽل ڪوٽ جي ڀروسِي ويهڻ اها عادت چهرين جي آهي. جيڪي باز هئا سي قسمت جي رات گزاري اڏامي ويا.

ننڍ نڀاڳيءَ ناچڏيو، ڪيائين اڪئين آڪيون
هي هي هاڻي ڪيئن ڪريان، وياسجڻ سويرو
جانب ريءَ جيڏيون، آهي دل دردن جو ديرو.

دعائون سڀني کي چئجانءِ. دعا درويشان رحم الاهي. ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. الله سائينءَ جي امن آمان هوندو.
دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (57)

محب الفقرا، دوست، درويشان صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به خير ٿا گهرون. خط اوهان جو پهتو نيڪ ساعت ۾ احوال معلوم ٿيو.

ساڻي جن الله وار ونگو تن جو. اوهان پنهنجو الله سائينءَ ياد ڪريو. سندس يادگيري ڪا چرچي بازي نه آهي. جن کي خبر پئي آهي. انهن دانهن ڪئي. ماڻهو زماني ۾ رجهه رکي بيهي رهيو آهي. الله سائينءَ جو نام ۽ موت ماڻهن وساري ڇڏيو آهي. چؤطرف زماني جون دانهون لڳيون پيون آهن. اوهان جيڪي طالب مولِي پاڪ جا

آهيو، اُهي به ڪجهه ته پنڌ جي ڳالهه ٻڌايو. رڳو ائين زماني جي
لڳي پئي آهي! سرڪار رب جي بيپرواهه آهي، نه وساريو:

”هو دوست ڪهائي دادلا، ٿو محب مارائي،

خاص خليلن کي ٿو سختيون سهائي“

آخر هر ڪنهن کي انهيءَ مالڪ سان ڪم پوڻو آهي. ڪجهه
خدائي خوف رکو. بي پرواهي رڳو انهيءَ مالڪ کي جڳائيندڙ آهي.
ماڻهو جيڪڏهن مالڪ جي طرف کان بي پرواهي ڪري ٿو ته اها هر
ڪنهن کي آئي خبر پوندي. سعيو ڪريو. هر گهري ماڻهو درياهه
وانگر وهندو ٿو وڃي ٿو سو ڪجهه پنهنجو وڃڻ به ياد ڪريو. بيخوفا
مالڪ جي طرف اصل نه رهو.

پيو ته اهو ڏاڍو چڱو جو جيڪي به ميلي تي اچي سگهو ته
پلي ڪري ايندا. ميلو شهنشاهه جو آهي، جيڪي آيا سي اگهيا. پيرو
نه ميو. اهو سندن فرمان آهي: ”زيارت مردان، ڪفايت گناه“

وچ ميرانپور مڱڻا، جت ڏاتر ڏئي ٿو ذات،

کان پڇن ٿا ذات، جيڪي آيا سي اگهيا.

ميرانپور جامڱڻا، ڏسين جي ڏاتان

توڙان طالبن جو، آهي صلح جو سينگار

منجهان نور نبار، پڪڙجي پيدا ٿيو.

ميرانپور جي مت مان، جن پستو جام ڌرو

ڪڪر نه پين ڪوڙ جو، پاڻي هي پين پڙو

اهوئي آرو جو نور نظاري آئيو.

اپرندي ٿي اڀريو، ڪري گيڙو گل،
هادي هدايت جو، ڪونهي سندن ملهه،
صادق ڳالهه مَسل، فضل شاهه فقير جي.

يادگيري کان فراموش نه ٿيڻ گهرجي. يادگيرو آهي ته ماڻهو
ميلي ۾ آهي. فراموشي ته روبرو به چڱي ناهي. دل جيئري به
يادگيرو رکندو آهي. هونءَ به يادگيرو هميشه چڱو آهي. ياد وارو ياد
۾ آهي. مالڪ جي يادگيري ۾ مرڻ به عجب آهي. رب ڪريم
فراموشيءَ کان رکي وٺندو ۽ پنهنجو ڪندو.

دعائون سڀني کي چوندا. الله سائينءَ جي امنِ امان هوندو.
دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (58)

محب الفقرا، دوست، درويشان صادق اليقين، محبوب القلب.
خط اوهان جو نيڪ ساعت ۾ مليو، احوال معلوم ڪيو ويو.
مطلب ته ڪي جي ڳڻ ڳالهليون مارن جون، دل جون دل ۾
رهيون. مون کي اوهان جا يادگيرا گهڻا پوندا آهن، پر پوءِ الله سائينءَ
جي امر آئين ڪيو آهي. وسريل نه آهيو. اوهان نه وساريو:
”هي هي جي نه هو ته جيڪر جيءَ جلي وڃي“

جهڙي تهڙي حال سان به رب ڪريم جو نام نه وسار:

”دم دم مال دم ڪي، ڪرني نه فراموش“

جيئن ٿورو آهي پنڌ گهڻو آهي، سو جيڪا راهه ورتل آئون،
اها راهه نه ڇڏيو.

راڻي وٽان رات، مون کي نئون نياپو آڻيو،
 لڏيسين لطيف چڙهي، ڏاتر وٽان ڏات،
 ڪانه پڇيائون ڏات، جيڪي آيا سي اڳهيا.

نه سڀ زال زال آهي، نه سڀ مرد مرد آهي:

”جنين همت ڪئي تن حق ڏٺو پيائست نادانان“
 ”فراموشي مڪن اي يار جاني، اگر دورم مرا نزديڪ داني“
 ”ولوڙج وجود ۾ صيقل هن ساري“

هيءَ حياتيءَ جي عجب مهل اٿئي:

”ڪت ڪٽيندين ڪيترو، وڃي ڪر سوداگر يار“
 ”وڻجارا وڻج ڪري وڻ، پوءِ ويندڙ هٿ ڪڍي“
 ”وڪر سو وهاءِ جو پني پراڻو نه ٿئي“

هن حياتيءَ جي خزاني منجهان وهاءِ.

راتيون جي جاڳن، آءٌ سڀني ڪنڊيس سڀڻ،
 تنهن سندا نٿي، اوجهاڳي اوجھاري.

ٻين سان ريس نه ڪريو، جو وقت تنگ آهي. وسيعا ياد
 ڪجن. پاڻ هامي آهن سچين دلين سان. الله ۽ مرشد اوهان سان
 گڏيل آهن. اوهان جو ڪهڙو ڪم آهي عام سان؟ نڪو عام سان آيو
 آهي نڪو عام سان ويندو. جيئن سڄي جهان ۾ هيڪلو آيو آهي
 تيئن ويندو به هيڪلو. اهو مالڪ ويجهو آهي، ٻڌي پيو، ڏسي پيو،
 عام آهي ڳالهين نه پروڙيون آهن:

”سترسِي سڪن، جن کي ويڙهي ڇڏي وجود ۾“
 ٿي محسوس ڪن مرشد، ٻوٽي قلب ڪماوين،

ڏي ول باهه برهه ڏي ٻوٽي نون، جو شان وڃ جلاوين،
 ڀن ڪوناري، ٿي ڪيمياگر، پڇي پڻا هٿ هلاوين.
 طالب نون مطلوب نه ملندا، جان جان سيس نه ڪڍي،
 مر پوي پيرمغان ڏي اڳون، هرگز مول نه هڀي،
 چا ماري نفس نڀاڳي نون، نال نفي ڏي نڀي،
 بن مرشد راز نه ملدا، توڙي طالب ڪاري ڪرڻ ٿي.

جيترو مون کي ياد آهي اوترو تون ياد ڪرين ته جيڪر قلب

کلي پويئي:

”اپني توڙ نڀاهه اسڪي اوجائي“

هتان جملہ سنگت جون، جملہ سنگت کي دعائون چوندا.
 ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي القادري

خط (59)

محب الفقرا، دوست، درويشان صادق اليقين.

بعد دعائن جي لکجي ٿو ته هت سڀ خير آهي، اوهان
 جو به خير ٿا گهرون.

مطلب ته بوعلي قلندر ساڻين ٿو چوي:

گر تو مرد شوي، اندر اين ميدان بيا،

ورنه چون مـخـنـث، دهه دهه دهه.

چي: جي تون مرد هجين، اندر هن ميدان اچ،

جي نه، وانگي ڪڏڙن، پيو تاريون وڃا.

شيخ عطار ٿو چوي:

وقت طاعت تي زورَ چئون باد باش،
وزهر ڪار جهان، آزاد باش.
چي: وقت بندگي تڪو وڃ، وانگي هوا ٿي،
۽ جهان جي ڪمن کان به، آزاد ٿي.

وري چوي ٿو:

گر مشاهده خواهي، در مجاهده زن،
کسي نه بهارديدست، بيخزان اينجا.
چي: جي ديدار ٿو گهرين، در ڏکن جو ڪڙڪاءِ،
ڪنهن به بهار نه ڏئي آهي، خزان کان سواءِ هتي.

هر شيءِ تعليم ٿي گهري. سعيو ڪرڻ وڏو فرض آهي.
انسانيت جو به هڪ درخت آهي. ڪلھن کان مٿي جيڪو سر آهي سو
پيوند ڪري مرشد جي صورت رک. پنهنجو سر نه سمجھه. ائين ڄاڻ
ته ڪلھن کان مٿي جيڪو سر مبارڪ آهي سو مرشد جو آهي.
مراقبي ۾ ويهجي ته پاڻ وچ ۾ نه اٿجي. ائين ڄاڻجي ته مرشد ويٺو
آهي. اک پٽي به صورت مرشد جي سمجھه. هڪ ٿي ته پوءِ ٻيائيءَ
جي ملڪ مان نڪرندين. ويني کان پوءِ وجود وسريل هجي ۽ محويت
۾ هججي.

رب جي نالي جو بچ ڳرو آهي، سو پلي ڪري لونءِ لونءِ ۾
سمائبو اچي. جيئن ٿورو آهي، پنڌ گهڻو آهي. مرد ٿي ته پوءِ معرفت
جي ميدان ۾ اچين.

معرفت ۾ ماڻهو اچي، ٿانهجي ٿانءِ پيو،

ٿئي ڪڙهه قلوب تان، وڏي سڌ ويو.

معرفت ماڻهو اکر هڪڙو آهي. رب جي نالي کي ائين وٺي

ويجي جو وري پاڻ نه ڇڻي سگهجي. اک جي محبت سر سان هجي.
هينئر ماڻهو واندو آهي، وري ههڙي مهل نه لهي سگهجي. هاڻي ٻيو
سڀ ڇڏي ويهي رب ياد ڪر.

دادو دعويٰ دور ڪر، بن دعويٰ دن ڪٽ،

چندين سوداگر چل گئي، اين پساري دي هٿ،

پولا ڪسي نه توليا، جس توليا تس گهٽ.

مرد تي رب جي ڪي وٺ ته اڳيان مردن جي جماعت ۾
ڳڻجڻ. سواءِ رب جي ساري عمر برباد ٿي وڃي.

مردان ڊا ڪم مردان،

جو جو ڊا رب ڪنون رهندي،

تنهن ڊا ڪالا منهن ڪرندا.

هتان ته اچي وقت ڀريو آهي. شل اڳيان هلي ڪو مردن جي
جماعت ۾ پشيمان نه ٿئي. جي ڪٽڻ ڏانءِ نه اچي ته رنڊا روڙجن، ته
به تارا نه چنڊجي. چڇي ته وري ڳنڍجي. وسري وري ياد ڪجي.

يار ڪنون دم ڌار ٿيون، بي درد وندڻ دي ڪارنهن،

ٻانجهون ويڪڻ يار سڄڻ دي، دل ڪون قوت قرارنهن،

شهرت تي بدنامي ڪنون، دل عاشق نون ڪوئي عارنهن،

حمل ڪون هر دو جهان وڃ، دوست بنان در ڪارنهن.

”ڪٽ ڪٽيندين ڪيترو وڃي ڪر سوداگر يار“

سوداگر چوندا آهن رهنما ڪي. رهنما مرشد ڪي چوندا آهن
جيڪو دل وڻندڙ آهي.

اڪ ڏهاڙي مرشد آڪيا، چوڙ خلق دي ياري،
 اڪ نان اسانڌا ياد رکين، ٻيا ڏونهن جهان وسارين،
 دنيا دي وچ جو دم جيون، نال توحيد گذارين،
 ٻاجهن عشق الله دي سچو، ٻي سڀ ڪوڙين ڪارين.

تون هڪر هيڏانهن اچ ته ويهي ڪجهه صحبت ڪريون.
 اُتي سڀني جو وڏيرو ٿي ويهي رهيو آهين. ٻي پرواهيءَ رڳو رب کي
 ٿي جڳائي.

مون کي آيو يار سنيھڙو، اڏر پڪيٽڙا پار پرين جي،
 قاصد قدمن تان قرباني، گهوري گهريان جي، توتان جاني،
 هل ته پسون پنهنجو ڏيھڙو.

الله سائينءَ جي امن آمان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي.
 دعائون سڄيءَ سنگت کي چوندا.

دعاگو: نقير محمد فقير صوفي القادري

خط (60)

محب الفقرا، دوست، درويشان صادق اليقين.

بعد دعائن جي ته هت سڀ خير آهي، اوهان جو به خير
 ٿا گهرون.

مطلب ته هيءَ هڪڙي ساعتڙي آهي سو رب رب ڪندا هلو.
 دم سان پريت هجي ۽ سونهون نظر مان نه ڪڍجي، دم تي ڪاه
 ڪريو ۽ دم خالي نه ڇڏيو. ماڻ خالي نه پرڃن. آدم به تڏهن آهي
 جڏهن دم سان آهي. جي دم سان ناهي ته آدم ناهي ڪا ٻي صورت
 آهي. سڀ ڪو تعريف دم جي ڪندو ويو آهي. دم زنده هجي ۽ دل

۾ دوست پڄاڻجي. جي ماڻڪ موتيءَ جو پورهيو لڳي ته ٻيا پورهيا
چڏي ڏجن. رات سمنڊ آهي جنهن ۾ ونجهه ڪونه ٿو لڳي. موتين جو
پورهيو به انهيءَ سمنڊ ۾ آهي. جيڪو ساڻي منجهائيندو انهيءَ رات
۾، اهو موتين جو پورهيو ڪندو، موتي معرفت جا، هيڏي سج لهي
هوڏي اڀري انهيءَ وچ ۾ هڪ دم به خالي نه وڃي.

”مفتي منجهه وهاءِ، ته لهيئي ڪاڻ قاضيءَ جي“

اصل پڇاڻوئي لهي وڃي! دم آهي پڪي ننڍڙو، نه پير،
جهنب، نه پر، ڪاڻي موتي.

{ چڙهه ٿي تي ويڪيا تماشا، اي من حيرت وڃ آڳيا،
ڪراڙي پيڙ بگهڙون پڪڙيا، اک چڙا سمنڊ سڪا ڳيا.

دم جي ڌمال لڳي پيئي ٿي. حياتيءَ جي چڙهائي جيڪا
ڪالهه هئي سا رات نه هئي. جيڪا رات هئي سا هيٺ ناهي. رات
وڃي نند ۾، ڏينهن وڃي بڪندي. فڪر رکجي جو حياتي ويندي رهي
ٿي. روزگاريءَ جو دليل نه ڪجي جو رازق رب ڪريم آهي. سندس
دائم ديگ چڙهيل آهي. هر شيءِ کي پهچائيندڙ آهي. هر شيءِ جو
مالك الملڪ آهي، باقي سڀ بهانو آهي. جڏهن ماڻهو سمجهي به
ٿو پوءِ وري هٿ ٿو ڪري. چڻ خطا ٿو ڪري. هر حال ۾ به رب نه
وساريو. تڏي ڪوسيءَ پوئل هڃجي. من اٿن پهرن ۾ ڪو دم هٿ
اچي! جيڪو پنهنجي رب ڏانهن فراموش آهي، اهو دنيا دار آهي.
عبادت به اها جيڪا خالص پنهنجي رب کي راضي ڪرڻ لاءِ ڪجي.
هڪڙا ماڻهن کي ڏيکاري عبادت ڪندا آهن. رب ان جو اُورو به ڏئي
ٿو، پر موالين کي. سو رب ياد ڪريو، پر دل سان. ماڻهو دل ڏيئي
چڏي پنهنجي رب ڪريم کي. بندگان به نياز آهي. بندگان بنان نياز
جي، بي فائدي آهي.

منا ٻولڻ، نوچلڻ، هٿون پي ڪجهه ڏي،

رام رحيم اس دي جهولي، سي ڪيون جهنگل ڏوندي.

الله سائينءَ وٽ جي وڃجي ته اها شيءِ وٽس ڪٿي وڃجي جا

وتس نه هجي! نياز، چاڪاڻ ته هو پاڻ بي نياز آهي. رب لاشريڪ جنهن جو شريڪ نڪو ٿاڻي، نه حجت جي جاءِ نه ڏوراپي جي جاءِ، باقي سندس لطف ۾ هر وقت اميدوار رهجي.

الله سائين ڪاٿي ڇا ٿو؟ خودي، خلق خراب ڪهڙيءَ عادت ڪئي آهي؟ ٻچو خوديءَ خلق خراب ڪئي آهي. خاصا ڪاٺڻ، خاصن هنڌن تي سمهڻ، خاصا لٽا ڪرڻ انهن ڳالهين هن کي خراب ڪيو آهي. خودي لٽي ۾، کاڌي ۾ ۽ جتي ۾ به آهي ۽ پائڻڻ خراب ٿو ڪري.

پائڻڻ پتو پائڻ، لڳي چڻنگ چٽ ٿئي،
جنين پائيو پائڻ، ڪيائون توائي تنين کي.

سو لٽو ڪجي ٿلهو. سنهو لٽو نه ڪجي. جيڪو پاڻ کي نيڪ سمجهي پاڻ کي نيڪن سان گڏيندو ته مان نيڪ آهيان ته اهڙو ٻچڙو ٻنهي جهانن ۾ ڪونهي:

”اگر خود را به نيکان شمردی، بدی“

انسان ۾ يا خودي هوندي يا خدا هوندو. هيءُ احدثيت جو ميان آهي:

”هن ترارين جاءِ، ڪانهي هڪ ميان ۾“

رب ٿو چوي ته مون جنهن مطلب تي ٿوڪي بيهاريو آهي اهو مطلب تو ڇڏي ڏنو آهي. جنهن مطلب تي مون حيوانن کي بيهاريو آهي. حيوان ائين انهيءَ مطلب تي بيٺا آهن، تون حيوانن کان به پري آهين. مطلب وحدت کي ۽ وحدت هيڪڙائيءَ کي چوندا آهن. ماڻهو ٻچو سڀني وصفن سان آهي.

زياده خير الدعاء، ساڻي جن الله وار نه ونگو تن جو. رب مهربان هوندو. دعا درويشان رحم الاهي.

دعاگو: نصير محمد فقير صوفي قادري

ڀاڱو ٽيون

فقير صاحب جي ٽيپ ٿيل رهاڻ

رهاڻ

فراموشي سڀ نند آهي، جا دل فراموش آهي پنهنجي رب
 ڏانهن، اها ڪچهريءَ ۾ اک پٽي به نند آهي، جن جيڪو وساري ٿو،
 سو وسري ٿو، جيڪي ڪري ٿو سو هر ڪوئي پاڻ سان ٿو ڪري.
 توڙي چڱي ڪنهن سان ڪري ته به پاڻ سان ٿو ڪري، جي مدد
 ڪنهن سان ٿو ڪري ته به پاڻ سان ٿو ڪري. جيڪي ٻئي سان ٿو
 ڪري. اها سڀ پاڻ سان ٿو ڪري. پنهنجا ڪيل ڪم سڀ سڃاڻندو
 هلي. هڪڙا ته پنهنجا اعمال ڏسي پيا خوش ٿيندا. هڪڙا ته پنهنجا
 اعمال ڏسي اُتي پيا ڊڄندا ته الائي ڇا ٿيندو؟ مري ته هر ڪوئي ٿو
 وڃي پر مٺي کان پوءِ گنهگار تي عذاب بيهي ٿو. تڏهن ٿو چئجي ته
 خدا جو خوف وڏي عبادت آهي. اڄ بيخوفي ملڪ ۾ اهڙي آهي جو
 ماڻهو ماڻهوءَ کان ٿا ڊڄن. ڏسو ڪون ٿا؟ الله کان ڪو ورلو ٿو ڊڄي.
 نه ته ماڻهو ماڻهوءَ کان ٿا ڊڄن، اڳي انهن ڪونه هو. اڳي اهو علم ئي
 ڪونه هو. نڪو سنڌي، نڪو اڙدو، نڪا انگريزي، فارسي هوندي هئي
 ڪن خاندانن ۾، پيا وائڪا اکر هوندا هئا. لکپڙهه ڪانه ڪندا هئا،
 رڳو ڳالهه ڪري ڇڏيندا هئا. توڙي سڳابنديون جون ڳالهيون، توڙي ڏيڻ
 وڌڻ جون، جيڪا ڳالهه ڪري ويا پوءِ بس، اها پاڙيندا هئا. هيٺر ته
 لکپڙهون ڪري به ڦريو ٿا وڃن. ساڳا واڱا ماڻهو ئي ڦريو ٿا وڃن.
 ڪلام الله شريف ۾ رب ڪريم ٿو چوي ته ڪو ڪنهن سان اقرار
 ڪري ٿو زبان جو، قلب جي توفيق سان، پوءِ وري اها زبان لڪائي ٻي
 زبان ٿو ڳالهائي، رب ٿو چوي ته ڪافر آهي!
 جيڪو الله سانين کان ڊڄندو، اهو ماڻهن کان نه ڊڄندو.

جيڪو وري ماڻهن کان ڊڄندو اهو الله کان نه ڊڄندو. ائين ٿيندو آهي. هيءُ جهان گپ آهي. هن ۾ ترڪٻازي آهي ڏاڍي. هن ظاهر جي گپ ۾ پير ترڪن، زبان ترڪي، اک ترڪي، هٿ ترڪن، اهو ڌڪ آهي ڳاڻي ۾ جو. جيئن پل صراط جو ڌڪ هجي. هي پل صراط تان ٿو وڃي پيو. هٿن ڌڪن کان بچي هلي ته اڳيان ڌڪي ڪونهيس ڪو. جيڪو هٿن ٺهي جڙي هلي پوءِ انهيءَ کي الله سائينءَ وسوئي ڪونه ڏنو آهي. رب چوي ٿو ته مان توکي ويجهو آهيان. هيءُ چوي ٿو ته تون ويجهو آهين، پر مان پنهنجي جدائيءَ جون دانهان ٿو ڪريان. ٻيو تون ويجهو آهين. ويهي رب ياد ڪريو، نه ته پوءِ ياد ڪندو. هيءُ مهل چڱي آهي حياتيءَ جي. انهيءَ حياتيءَ تي سپاڻ تائين به ڀروسو ڪونهي. ماڻهو بيٺو آهي ته به وڃي پيو ٿو. جي سٽل آهي ته به وڃي پيو ٿو. جيئن ڪراچيءَ جهڙي بازار ۾ ماڻهو گهڙي هلندڙ ٿئي، نيٺ وڃي نيڪال ٿيندو. هيءُ به زماني جي بازار ۾ هلندڙ آهي. نيٺ نيڪال ٿيندو. جا دل فراموش آهي جن اڃان اڪي نه پئي اٿس. نادان آهي بندش ۾ ٻڌل آهي. رڳو پنهنجي وصفن ۽ عادتن ۾ ٻڌو ويٺو آهي. چرڪ ڪونهيس، بيخوفائي آهي. اک به سڀيئي بندڻ چئي وجهي، پر چرڪ ڪونهي، چرڪ هجيس ته سڀيئي بندڻ چئي وجهي. پري کان ئي هڪل ٿيندس ته زبردار! هاڻي گهمي اهڙي جهان ۾ آيو آهين جو تولا، ايتري زمين ٺاهي جو اُٿي پير رکين، پوءِ اک پٽيندو پر پوءِ انهيءَ کي ڇا ڪبو؟ هيءُ هڪڙي مهل آهي سڀ وقت هٿان پيا ٿا وڃن:

”اڀري آپ نون سمجها، پنهنجي نال تيڏا ڪيا“

دانهون ڪريو پيو دان گهرين، گجھو نٿو ڳالهين،

ٻوڙا ٻوڙو پاڻ جيئن، ٿو ڏاتار کي پائين،

سڏ ڪيو ٿو سڏائين، هٿ ستر معلوم آهي سڀي.

هٿ ستر به معلوم آهي. هيءُ اچڻ وڃڻ به معلوم آهي.

ڪچهريءَ ۾ ڪو ڳالهه اهڙو آهي جو ڳالهه ڪندي ماڻهو ڪافر ٿي ٿو وڃي. وري ڪا ڳالهه اهڙي آهي جو ڳالهه ڪندي رب پيو راضي

ٿيندو. اُها به ڳالهه، هوءَ به ڳالهه. هيءُ جهان اهڙو آهي، ڪنهن
سنياريو ڪنهن نه سنياريو. چي ياد ڪر، نه ته پوءِ ياد ڪندين.

اچو ته ٿيو آهين، پر اندر اچوئي نه ڪرين،
اڳين عادتَن کان، لڪَ نٿو لاهين،
انهيءَ دغا جا دانهين، ٿيندءِ لڪَ لطيف چئي.

پوءِ ڇا ڪجي؟ چي ماڻ ڪجي!

ماڻ ڪر مَ چو، ڪو جهو ڪنهن مَ ڪه،
منديون سنديون ڳالهڙيون، تون سڀني جون سهه،
ته تنهنجو گپ مان گڏهه، پوري سوڌو ٻاهر ٿئي.

پر ايترو به ڪو سهي نه! بارگير ٿئي. اهو سهندو جيڪو
بارگير ٿيندو. پر وهت ٿي بارگير پيو وڻندو. بارگير پلو آهي. پوءِ
ڪهڙي صلاح آهي؟ ويڪيا درشن، اُتر يا پاپ، سبحان الله!

ساري رات نه سمجهي. ساري رات جو پلا سوڙ ۾ پيو هوندو
ته انهيءَ کي لڏي چوندا آهن. اهو جڻ لڏين جي جماعت مان اُٿندو.
ساري رات نه سمجهي. پوئين رات اُتجي. آهي ته اڌ رات کان
پوءِ مڪيار. چو جو اڌ رات کان پوءِ رات ڳالهائي ٿي. رات هلندڙ آهي،
هلندڙ شيءِ سڀ جيئري آهي. اڌ رات کان پوءِ رات ڳالهائي ٿي، پر
ننڊ وارن سان. جيڪو ويٺو هوندو انهيءَ کي نه چوندي. ڇا ٿي چوي؟
چوي ٿي حيف هجنئي! مون وهامندي ٿي وڃان، تون ننڊان ٿو ڪرس!

”ننڊ نياڳي گهرو ساڙي ويهه سمهڻ کي“

ننڊ نياڳ اکر هڪڙو آهي. فراموشي سڀ ننڊ آهي.
فراموشي نه ڪجي. اڌ رات کان پوءِ اُتجي. جي اڌ رات نه اُٿين ته ڏيڍ
پهر رات جو اُت. پوءِ جيئن نه ڪاوڙ مان چئجي. نه ته به اڌ پهر ته اُت!
انهيءَ انسان جي صورت کي ٿو چوي.

انسان جي تعريف ڪلام الله شريف ۾ آهي. جنهن جو هادي
رب ٿو ٿئي. انسانيت ۾ انهيءَ کي ٿو آڻي. پر گهري وٺو. ڏسو ته
ڪهڙي بازار ڪلي بيٺي آهي! جا شيءِ گهرو ٿا، مليو ٿي. زال گهرو،

جي رب گهرو ته پنهنجي رحم ڏانهن بي اُميد ڪنهن کي نه ڪيائين.
 ننڍو ٻار انگل ڪندو ته مائٽ وسيلو آهيس. ان سان ڳالهه ڪندو،
 هيءَ جا ٻي مخلوق جيڪا به آهي، هيوان وغيره سي پنهنجي رب کان
 گهرندا آهن، جيئن ننڍا ٻار گهرندا آهن، جا شيءِ گهرو سا ملي ٿي
 پئي. پر ههڙو وقت حياتيءَ جو ملي نه سگهندو. هيءُ لڪ اهڙو
 آهي، جو ڪئين داناءُ ديوانا ڪري ڇڏي، هيءُ به لڪ آهي هڪڙو،
 اڃان به لڪ لنگهڻا آهن. چي!

”لڪن جالوڏا، شل ٿاب پونئي سسئي“

ڪاف ڪرم دي هڪ رتي پلي،

تولا عقل دا ڪم نهين آوندا هي،

حضرت سليمان تي حضرت يوسف پنهنان فخر ڪيتا،

تنهنان نال رب صاحب ڪيا واقعا پاوندا هي،

جو حضرت سليمان ٻائاري دا ٻالڻ والي،

تي حضرت يوسف وچ بازار وڪامندا هي،

اي ويڪولا بالي ميڏي رب صاحب دي، ميان علي حيدرا،

جو رب صاحب چڙيان دي هڻون باز ماراوندا هي.

رب جي بي پرواهين کان ڪامل به ڪنهندا ويا. پوءِ پلن ۾
 آهي مومل جي منزل جو. ماڻهو لتو ڪپڙو ڪري ٿو پر جهڙو سهڻو
 هدايت سان ٿو ٺهي. تهڙو لٽي ڪپري سان نٿو ٺهي:

”وڪر ڏيرئون ڏير، پروهاڻو ويسلا“

اڄ انهيءَ طرف جو خريدار ڪٿي آهي؟ ڪٿي ڪٿي ٽمڪي

ٿي باههڙي.

بر بيابان انهيءَ ملڪ کي چئبو آهي، جتي ڪو ڪنهن جو
 ساڻي ڪونهي. اهو ملڪ به اهو آهي، پر فڪر ڪونهيس جو معنيٰ ۾
 اچي، پيو وري بر بيابان انهيءَ ملڪ کي چئبو آهي جو آيو ٿڪيئي
 ڪونه، هر ڪو هليو وڃي. اهو به انهيءَ ملڪ کي بيابان ٿا چون. ڇڻ

ماڻهو وڃڻ وارو آهي. هڪ گهر ڇڏي ٻئي گهر مهمان آيو آهي. پوءِ
مهمان ڪيترو ٽڪندو!:

”ڪٿ ڳه ٿو ڳهر ٿورو ٻاهر ٻانهن نه لوڏ“

”ڪٿ ٻاجهون ڪيئن، اڳيان هلي ڪاڏهون ڪندين ڪپڙا“

وري ٻئي هنڌ ٿو چوي ته:

”ڪٿ ٿورو ڪنڊ ڳه ٿو“

پر

”ڪيتو ڪٿيندين ڪيترو تون وڃي ڪر سوداگر يار“

پر ههڙي مهل حياتيءَ جي وري ڏسي سگهبي ڇا؟ هيءُ
هڪڙي مهل آهي، پر ڪو سنڀاري، بادشاهن کي دل سان لڳي آئي
بادشاهيون ڇڏي ويون. بوعلي قلندر تاتار ولايت جو بادشاهه ۽ اسان
جي پرسان ڏه ڪوهه هتان ادهر سلطان بخاري جو بادشاهه،
بادشاهن کي دل سان لڳي آئي، لنگ لڳي ويو، بادشاهيون ڇڏي
ويون. پيرن کي دل سان لڳي آئي، تنبو طولان ڇڏي ويا، بنديون
سيرانديءَ ڪري سمهيا.

سنجهي سمهين، صبح سمهين، توکي سمهڻ آيو ساءِ،

ايت اوڏيائي نه اچين، توکي مت نه آچي ماءُ،

اي پورو ماءُ، ڪاهنئين سين لاءِ.

چوي ٿو ته ڪا ڳالهه دل سان لاءِ، رب ٿو چوي ته تنهنجي
سڀني ڪمن جي جوابداري مون تي آهي، ظاهري توڙي باطن، تون
هونئن اچي اجايو ٿيو آهين. مون توکي حياتيءَ جي بادشاهي ڏني
آهي، پر ساري بادشاهي وڃائين پيو ٿو، سعيو ڪجي. ڪنهن ڪم
تي سعيو ڪري ٿا اٿو، ڪم پورو ٿي ٿو اچي، سعيو هجي.
هر ڪوئي پاڻ مان راضي ٿيندو ويو:

”پاڻ پنهنجي پاڻ ۾ پيهي جن ڏٺو، ڪرمن جو چئو ڦاڙي تن ڦٽو ڪيو“

هينئر پارسن ڀرين ويجهو آهي تڏهن ٿو چئجي. اولياءُ مثنويءَ

وارو صاحب ٿو چوي ته ارمان آهي اوهان جو اسان کي، جو گهر جو مالڪ پنهنجي گهر ۾ وڃائي ويهي رهيا آهيو. مالڪ، خالق، رازق رب ڪريم هر ڪنهن ڏهون آهي پر هادي ٿي هدايت ڪنهن ڪنهن سان ٿو ڪري. ڏسو ته هدايتون ڏانهن به ٿورو آهي. ڪو ڏسجي ٿو! بي خلق خدا جي گهڻي آهي، جيڪي ڪري ٿو سو پاڻ سان ٿو ڪري. وساري ٿو ته وري پاڻ وسري ٿو. خلق کي ڪهڙي سڏا اڪري ڪونه ٿو اچين! زماني جا ماڻهو آهن. آئيني ۾ منهن هڻندو ته پاڻ کي ڏسندو. ماڻهو پنهنجو آئينو ئي پاڻ ٿي آيو آهي. پاڻ ۾ نظر هجي. ڪم زماني جا حلال وجهه جا نين به ڪيا آهن. پلي ڪجن، پر رمز پاڻ ۾ لڳل هجي جو وهامندي ٿي وڃي.

زماني ۾ پياري شيءِ ڪهڙي آهي؟ جن ساهه پيارو آهي! اها پياري شيءِ ته وڃيس پيئي گهر منجهئون:

”دم دم مال دم کي، ڪرني نه فراموش“

هيءَ هڪ ساعتڙي آهي، سڄي جهان ڏي پيو ٿو وڃي. توڙي ستل آهي ته به وڃي پيو ٿو. توڙي ڪٿي ويٺل آهي ته به وڃي ٿو. بازار ۾ گهڙبو ته هلندڙ ماڻهو هوندو. نيٺ بازار مان نيڪال ٿيندو. هيءَ رنگپور جي بازار آهي، انهيءَ ۾ ويٺل آهي ته به وڃي پيو ٿو. جي ستل آهي ته به وڃي پيو ٿو. پر وڃڻ راهه سان چڱو آهي. بيراهو شل نه وڃي. پنهنجي حياتيءَ جو خير گهرجي. شل مول سلامت پهچي ته به لڪ آهي. جي وڃي ماڻهو رسيو ته به لڪ آهي، نه ته راهه جو مرڻ ئي پلو آهي. بيراهي وڪ ٺي چڱي ناهي. وڃيئي وڃي پيو ٿو. پنهنجو وڃڻ به ياد ڪجي. چنبو آهي ته ياد ڪري نه ته پوءِ ياد ڪندين. اها مهل اهڙي آهي. حلال وجهه جا ڪم پلي ڪر ڪريو پر رب نه وساريو. جيڪي ڪم ڪري ٿو سي ڇڏڻ ئي ڇڏڻ وارا. پنهنجو دشمن ئي پاڻ آهي، بڻي جو ڏوهه ڪونهي، جيڪي ڪري ٿو سو سڀ پاڻ سان ٿو ڪري. ليکي لڳ ڪونهي. رب نه وساريو. خيال سان رهو. ٽپهريءَ ۽ اسر جو پويون وقت چڱو آهي. ويهي پنهنجو رب ياد ڪجي.

ريل مڙئي ريل، پر رمز تڪي آهي ريل کان. ريل جيسين
 ڪانتو مٿائي تيسين جي خيال ڦيراءِ ته جن ماڻهو ويٺو آهي بمبئيءَ.
 بمبئي ولايت آهي پر رڳو نهارڻو آهي، پر نھاري به. رمز پاڻ ۾ لڳل
 هجيس. اولياءِ انبيا سڀ پاڻ مان راضي ٿيندا ويا. هينئر ويجهو آهي،
 اک ٻوٽي وڻيون لڳنديون. هي جيڪو وجود آهي، مائي آهي. عقل
 کير آهي. مرشد سناڻ ٿو وجهي. پوءِ ورلو ولوڙي ٿو مڪڻ ڪڍي من
 مون. پوءِ معرفت ولوڙي ٿي. جن معرفت ۾ آيو ته الله سائينءَ هن کي
 ماڻهو ڪيو. ڪي سڀيئي ولوڙين ٿا ڇا؟ هر گهٽ ۾ لعل آيل آهي.
 ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو:

”جنين همت ڪئي تن حق ڏٺو، پيانت نادانان“

جن جن همت ۾ سعيو ۽ ادم ڪيو. جن همت ۽ سعيو ۽
 ادم ڇڏي ڏنو تن کي بي همت ٿا چون. دم دم تي سعيو هجي، پر
 جي ڪم هاج ۾ ڏسو ته ڪا گهڙي وسري ٿو ته وري به ياد ڪجي.
 ائين ٿيندو آهي. پونر گل تي وهندو آهي پوءِ گل جي مشتاق وٺي
 وري به اڏرندو آهي. اڏري آيو سير ڪري وري به اچي گل تي وهندو
 آهي. ماڻهو ڏسي ڪم هاج ۾ وسري ٿو وري جو آيو ڪم هاج لاهي،
 وري به نام سان هججي:

”اوخاص خداوند هي، حق پاڪ خداوند هي،

گهي شرف بوعلي، گهي ابيچند هي“

اپني آپ نون سمجها. چوي ٿو ته پنهنجو پاڻ کي سمجها.
 جنهن کي سمجهه ناهي تنهن سان تعدي آهي. سمجهڻ ۾ سجي علم
 جي بحر ۾ درڪار هڪ نقطه جي آهي، پيو جن ليڪن ۾ پيو
 گهمندو، وري به انهيءَ نقط تي ايندو تڏهن مطلب کي لهندو. سو اهو
 نقطه نه ڇڏجي. جي انهيءَ نقط سان آهي ته سڀ علم سان آهي:

”علمون پس ڪرين وي يا، اک الف تينون درڪار“

درڪار هڪڙي الله جي آهي، ٻيو انهن ليڪن کان بچ پري.
 تون هل هنئين سين هوت ڏي. نئون دم نئون سعيو. جيڪي هٿ اچي
 سگهي. بيڪمون ماڻهو هن گهر ۾ ئي نٿو وٺي هتي. هيءُ ڏيساور
 آهي. هن گهر جي ڪم لاءِ آيو آهي. پنهنجي گهر جيڪي ويا سي
 وري نه آيا. پنهنجي گهر جي ڪم لاءِ آيو آهي. عبرتخانو آهي. هيڏي
 هوڏي ڏسندي، ٻڌني ڦري ويئي آهيس. پر جي موتين جو پورهيو هٿ
 لڳي ته ٻيا پورهيا ئي ڇڏي ڏجن. اُهي سڀ دم معرفت جا موتي آهن.
 جن کي دمن جو قدر پيو، اُهي ٻنهي جهانن تي هڪ دم ئي نٿا ڏين.
 دم ٿيو اچي ٿيو وڃي نالي رب جي سان. جنهن مهل وسري ته وري
 ياد ڪجي. يادگيرائي انهن کي پنهنجا ٿو ڏئي. جنهن کي پنهنجو ٿو
 ڪري. جا دل رب وساريو ويئي آهي. ننڊ آهي. جن اڃان اکئي نه
 پئي اٿس. هڪڙن کي الله سانين، سنجرندي سمجهائي ڇڏيو، هڪڙن
 کي جمنڊپني، نه ته به وهي، پر سنڀاري وڃڻ اها عادت نيڪن ۽ نين
 جي آهي. سو به انهيءَ نام جي نالي سان. اُهي دم بي بها موتي
 آهن معرفت جا. سواءِ نالي رب جي نه وڃائن. فراموشي سڀ ننڊ
 آهي. هيءُ پنڌ آهي مردن جو ۽ اوليائن جو. هيءُ عارفبازي آهي. هي
 جيڪي زماني وارا آهن اُهي به راند ڪيڏين ٿا، پر اها ٻاراڻي راند
 آهي. جن اتي ڏڪر ڪيڏو آهي. مرداني راند اها آهي جن نه وسري
 نه وسارجي. جي وسري ته وري ياد ڪجي. بيمتاري اولاد ئي چڱي
 ناهي، تار سان هڃجي. چوي ٿو ته دم دي سرت سنڀال رکو جو دم
 هي اسرار الاهي دا! بيدل ڪر دم دي منظوري، ٻيو پنهنجو اصل ياد
 ڪجي. قبر، مسن ۽ ٻيا به هن تي ڪم آهن.

چي پنڌ ساروئي ڪيچ جو اهو تو مٿي آه،
 اهو پنهل پچاءِ جيڪو منزلان معاف ڪري.

جيڪو پاڻ تي کيس آهيس. واردات آهيس. اُها سنپارجي.
موت ياد ڪجي. اڄ بيخوفي ملڪ ۾ گهڻي آهي. بيخوفي کان رب
وسري ويندو آهي. خدا جو خوف ڪونهي. خدا جي خوف کان ڪامل
به ڪنبدا ويا آهن:

”ڪيچي ڪهندا ويا، چوندا ويا ته ونجوات وندرجي“

چي ڪنهن راه سان هلجو. مرشد راه وٺائيندو آهي، پوءِ به
چوندو ايندو ته وڪ وٺائيندو آءُ، راه وٺائيندو آهي جو هونئن ماڻهوءَ
جي عمر بيراھي ٿي وڃي.

ساوڻ آيا ماه سهيلا، تون به مَرَت وڃاوين،
پنهنجي مند چي ويهي نه وڃا—
جوڏئون چوڙا سائين والا، توڪل ٻچ رلاوين،
عشق غبار دا جوڙ ڪهاڙا، ٽڪبر ڊهان ڊاهين،
جهار دليل اتي نه ڪوئي، چونڪي عشق چڙهاوين،
صبر دا ڏي لوڙها، ميان شاه باهو دم راکا پلهاوين.
چوي ٿو ته صبر ڪر جو دم اجايا ٿا وڃن. دم راکا پلهاوين.
چي دم خبردار ڪر، پيو صبر ڪر.
جتي منزل ماڻ جي، اتي ٻي منزل ڪائي ڪانه،
عرض زمين آسمان جاءِ وڃي ڏنا ماڻ ڪان.
صبر ڪجيئي ايتري لاءِ ٿو ته متان دم وڃن.

ڪنهن اولياءَ صاحب کي بخار ٿيو. صدا ڪيائون ته ٽپ ٿي
پيو آهي. ٻولي ٿي ته ڪنهن طبيب کي ڏيکار. چي قبلا منهنجو
طبيب به تون آهين، ٻولي ٿي ته گهڻي جي ڪل سچر هجي اُها جان تي
چاڙهه. هن ڪل چاڙهي بيماري نه ڇڏيو. وري به صدا ڪيائين. وري
ٻولي ٿي ته طبيب کان پُڇ. پوءِ طبيب وري اُها گهڻي جي ڪل
چاڙهيس ته ٽپ ڇڏي ويو. چي اهي منهنجا موڪليل آهن. انهن طبيبن

ڪي رايا منهنجا پيل آهن. دوا ظاهر جي پلي ڪريو. رکيل شاهه
 سائينءَ کي خواب ٿيو. بيمار هو پوءِ چڱو پلو ٿيو. خواب ٿيس ته هاڻ
 الله سائينءَ توکي خوش ڪيو، پر طبيبن به توسان گهڻي مهرباني
 ڪئي. چيائين ته قبلًا! اها اوهان جي مهرباني آهي. جي نه بابا اها
 طبيبن ڪئي آهي. دوا طبيبن جي به لڳي ٿي. دوائون آهن تي بيمار
 جون. هڪ ته اها شرعي جيڪا طبيب ڪندا آهن. جي انهيءَ مان
 چڙهي ته لک. نه ته پوءِ اڳڻ جي اڳيان خيرائتي پيئي بکئي اُچي کي
 ڪارائجي. اها به دوا آهي. جي انهيءَ مان چڙهيو ته واه نه ته پوءِ دعا
 دوا آهي، پر دوائون اُهي ٿي آهن. اول شرعي، نه ته پوءِ اڳڻ جي
 اڳيان خيرائتي پيئي هلي بکيو اچيو پلي کائي وڃي اها به دوا آهي.
 نه ته پوءِ دعا دوا آهيس.

پريل شاهه سائين رحلت ڪئي. مهمان پئي آيا. آڏيءَ منجهند
 کان پوءِ ماڻهو کائي پي سٽا آهن محسن شاهه سائينءَ چيو ته گهوڙو
 وٺو گهوڙو وٺو. فقير اٿيا ڏسن ته مست هڪڙو کائي جي گهوڙي تي
 چڙهيل، جيئن ٻار چڙهندا آهن، آيو. فقيرن کائي جو گهوڙو وٺي
 ٻڌو. سائين محسن شاهه حقو ورائي ڏنس. هن هڪ وزم ڪيو،
 ٻيو ڪيو، ٽيون ڪيو. سائين محسن شاهه تيسين اٿيا ماني اُٿي
 ڏنائونس، اها ورتائين. اها کاڌائين. گودڙيءَ جي هڪ رلي اها به اُٿي
 ڏنائونس. اها ورتائين. وري چيائين منهنجو گهوڙو چوڙيو. کائي واري
 گهوڙي تي چڙهندي اهو ٿو پرواز ۾ وڃي. ويو هليو. فقيرن پڇيو
 سائين هيءُ ڪيئن آيو؟ چي بابي جي فاتح ڪرڻ آيو هو. فقيرن چيو
 ته سائين هن ته رضا خدا جي ڪئي ڪانه. سائينءَ چيو ته حقي جي
 وزم ۾ ڪيائين. هڪڙي وزم ۾ رضا خدا جي ڪيائين، ٻئي وزم ۾
 موڪلايائين ٽئين وزم ۾ رليءَ جي گودڙي گهريائين. پوءِ گودڙي ڪڍي
 هليو ويو:

”سي مون ڏٺا ماءُ، جنهن ڏٺو هو پرينءَ کي“

هينئر آخرين وقت آهي. سالڪ لنگهي ويا. جيئن راهه کڄي وڃي باقي وڃي ڪڍي پڄي، تيئن اسين ماڻهو هينئر ڪڍي آهيون. سالڪ لنگهي ويا. هيڏانهن اسان ڏي هڪڙو مري ويو. پوءِ قدرت حق جي سان جاڳي پيو. وهنجاريائونس سهنجاريائونس پر پوءِ جيئرو ٿيو. مون نه ڏٺو. اسان جو هڪڙو مائٽ هو انهيءَ اُهو ماڻهو ڏٺو. تنهن مونسان ڳالهه ڪئي ته مون پڇيو مانس ته مري ويو هئين ڇا؟ چيائين هائو. ڇي ڀلا ڳالهه ڪر. ڳالهه ڪيائين ته بيمار هوس پوءِ وڃي سخت بيمار ٿيس. سپاهي آيا ڇي توکي سرڪار گهرايو آهي. پوءِ مونکي وٺي هليا. وڃان ته هڪڙي ڪچهري آهي وڏي، سڀ هيٺ ويٺا هئا. ڪچهريءَ جو سردار سو وري ڪت تي ويٺل هو. انهي جي سامهون مونکي آئي بيهاريائون. انهي پڇيو ته آندو؟ ڇي هائو. مون کان پڇيائون ته مرشد اٿيئي؟ پهريائين اُهو پڇيائين. منهنجو ذڪر پڇيل هو سائين سلطان علي شاهه صوفي تجل شريف وارن کان. پر مون ذڪر خيال ڪمايو ڪونه هو، دل ۾ چونڊو هوس ته هاڻ مرشد وارو ٿيو آهيان. ائين دل ۾ سمجهندو هوس، هن پڇيو ته مرشد اٿيئي؟ نه مون چيو ته هائو! مرشد منهنجو آهي. ڇي ڪير آهي؟ مون چيو سائين سلطان علي شاهه صوفي. ڪو مونسان گڏ بيٺو هو. ائين ڪئي مونکي ٻانهن کان ورتائين. پوءِ هن ڏي نهاري سائينجن چيو ته هن جي اڃان مهلت آهي. اوهين حياتيءَ وارو دفتر ته ڪئي اچو. هُو هڪڙو وڏو ڪتاب ڪئي آيا. ڪتاب ڏسي هن چيو ته هائو برابر مهلت اڃا آهي. پوءِ ڇي ڇڏي ڏنائون. پوءِ ڇي ڇڏي ڏنائون. پوءِ ڪفن ۾ عضوا چوريم، پوءِ جاڳي پيس. پوءِ ڪي ڏينهن جيئرو هو. سو ٻڄو مرشد وارا ته آهيو. بي گُرا ته نه آهيو! مرشد گروهه وارا آهيو. بي گرو ماڻهو

شل صبح جو به سامهون نه اچي ته چڱو آهي. صوفي رهبر وٺندا آهن. قلندر غوثن سڀني سونهان هتان ساڻ ڪنڀان. اُهي قلندر غوث سڀ رهبرن وارا آهن. ڪي بي گرا ڪين آهن. سڀني سونهان هتان ساڻ ڪنڀان. سونهين جي وڏي درڪار آهي:

“هرگر هرڏي حاضر ناظر جتي امڙ نڪو آيو”

خبر اٿو ته پهرين رات اُتي پوئي آهي جتي امڙ نڪو آيو!:

“پيون سڀيئي ٻن ڏيو هڪ نام صاحب چيو”

پيون ڳالهيون چي ٻن ڏيو:

هيڏي سڄ لهي هوڏي اُپري، انهي وچ ۾ هڪ دم به خالي نه وڃي:

“مفتي منجه وهاء ته لهيئي ڪا قاضيءَ جي”

پڇاڻوئي لهي وڃيئي. هي جو ڳالهائجي ٿو، ڪو ماڻهو ٿو

ڳالهائي ڇا! اهو خيال ٿو ڳالهائي. نه ٻئي کي خيال ڏجي. چي:

ساهيون ساهيون پڌ، سوريٽڻ وڏو سندرو،

ڪيچ آڳاهون پڌ، متان چپر ۾ چڙي پوي

اهو سندرو ٻڌو آهي. رڳو چوي ٿو ته سندرو ته پڌ، پنڌ اڃان

پري ٿيو:

“اڻچونڊن ۾ چو، چوندن چيو سار”

گنبد تان گولي ڪڍي ڇڏ ته نڪاءَ وڃي هيٺ ڪندي. ڳالهه

ڪڍي ڪر ته اها دل تان ڪري پيئي. وري ٻي ڳالهه ڪر ته اها دل تان

ڪري پئي. ڳالهه ٿي وسري ويئي ڳالهه ڪري وري پڇين ته اها ڳالهه

ياد اٿو؟ چي الاجي تو چا چيو! ڪنهن ڪنهن کي ڪل پيئي آهي پر

اهو به صبر ۾ رهي نه چڱو آهي. چي:

“سموري سرڪار مينگهه ملندي به، ماڻ ۾”

هو اولياء صاحب ٿو چوي ته صبر دا ڏي لوڙها ميان شاه باهو، دم راکا ٻلهارين. چي صبر ڪري ويهي دم هلا.

جنجي دل ۾ اٿي پهر الله آهي آهي ماڻهو بي فيضا نه چٽبا،
ماڻهو هن جهان ۾ آيو آهي ڪنهن فيض جي لاءِ. سو پنهنجو الله نه
وساريو. اُهي ڳالهيون ساڀيان آهن. جيڪي ڳالهيون ساڀيان آهن سي
ساڀيان سمجهجن. اٺن پهرن ۾ من ڪو دم هٿ اچي. ماڻهو اهڙو به
نه آهي. جائجي ته اهڙي به نه هيس:

”سدائين نه هوندا ساهه سان، اهي ميلائي ڄامينهن“

سدائين به هينئن هجيو ڇا؟ ڪو سدائين انهن آڪهين ۾
ويهيو ڇا؟ ٻچو ماڻهو وڃڻ وارو آهي. اهو ويهي پنهنجو خيال ٻين کي
ڏئي اهو چڱو آهي ڇا؟ هر ڪوئي خيال سان رهي. خيال خدائيءَ کي
ختم ڪري پوءِ ٿو ماڻهو ڳالهائي. ڳالهائجي پلي پر جيترو جڳائي.
سڄو وقت ڳالهائڻ ۾ ڇا آهي؟ اها هڪڙي پونڪ آهي اجائي، سواءِ
رب جي. جنهن جو دم ٽپيل آهي نالي رب جي سان، اهو هرڪو پاڻ
ڏانهن خيال سان رهي. ماڻهو ڏسي ته اهوئي نهو پنڌ آهي. خلق خدا
جي ڏسي ويهي رهيا آهيون. پاڻ ۾ وهو ته وري ويهي خدائي ڳالهيون
ڪريو. هڪڙي ڏني دعوت، لڳي به ساڻ هئي. ٻار ٻچا هنن جا اچي
ويٺا. مون ويهي صحبت ڪئي. پاڻ ۾ پيون چون ته آڏو فقير سائين
ڇا ٿو چوي؟ ڄڻ خبرئي ڪانهي انهي طرف جي! هر ڪنهن جي آئي
خبر پوندي. ماڻهو زماني ۾ وڃائجي ويا آهن.

امر مڃجي. چوي ٿو ته ذکر ڪريو. پر ذکر ائين ڪريو جو
وجود وسري وڃي. نام جوڳرو ٻج آهي. تڪڙ نه ڪجي، درجي
بدرجي سمائبو اچي. اڃان به جيئن ٿورو آهي پنڌ گهڻو آهي:

”پرين چوڻي پڇ، تون آگ اوڏوئي نه اچين!“

عشق آتشبازي آهي. سسئي پنهنون اهي جي ڳايا اٿن اها اڙ
 ڪئي اٿن. ڳالهه مڙبائي پنهنجي ٿا ڪن. بندوق جا توبچي هڻندو ته اڙ
 ناهي هڻندو. اهي اڙون ناهيون اٿن. ڳالهه رڳو پنهنجي ٿا ڪن. ذڪر
 سان سڀ شيءِ آهي. هي وڻ به ذڪر سان آهن. ماڻهو ڪونه هوندو
 هو، پوءِ ڪنڊل کان پڇندو هوس ته وڻن ۾ ذڪر ٻڌين ٿي؟ ڇي هائو
 سائين وڻ سڀ ذڪر پيا ٿا ڪن. جا شيءِ ڏانئو موت جو ڏسي ٿي،
 سڀ شيءِ گي دوست دل ۾ ياد آهي. چوي ٿو ته تنهنجن سڀني ڪمن
 جي جوابداري مونتي آهي تون هونئن ئي اچي اجايو ٿيو آهين. گڏه
 کي ڪٿي پٺ پھراءِ ته ڪرندو ڪيريءَ وچ.

هي هي جي نه هوءَ، ته جيڪر جيءُ جلي وڃي
 سرائ مٿي سيد چئي، ڪري رک رئي،
 سنڌي درد ڏئي، ٿي هي هي سان هيٺ ٿئي.

پرسو به لڳل هونديس ته هي هي به هونديس. جنهن دل ۾
 هي هي ناهي اها دل آباد به نه آهي. جنهن کي لڳل ناهي ته لائي
 ڏسي. جن ڳالهه دل سان لائجي سڄو ڪيس مٿي تي آهيس اها
 خبر ئي ڪانهيس. جيسو فقير ماڙيڇو هو. مون پڇيو جيسي ڪان ته
 جيسا مٿو آهين؟ ڇي هائو سائين مٿو آهيان. جنهن مهل ڪٿي
 اٿي هليا تنهن مهل رُنائون ڏايو. مثل ماڻهو ٻڄو ڳالهه ٻڌي ٿو
 پر زبان بند اٿس.

نڪي ويهه پنيور ۾، نڪي هاڙهي هل،
 ڪوڙ به ڳالهه ڪين ڪي، سڄي ساڪ ۾ رل.

جن جيڪو اسرار راز ورا ڏسن ٿا، اها ڳالهه نه ڪر. سڄي
 ڳالهه اها آهي:

”بلا شاهه دي گل جهيڙا اپنا بيگانه“

وري به پنهنجي عادتن سان لڙائي ڪرڻي اٿس. عادت عضوو آهي. عادت پنهنجين سان لڙائي آهي. لونءُ لونءُ ۾ ساھ هلي ٿو. جي ڏڪر سان آهي ته لونءُ لونءُ ۾ ڏڪر هلي ٿو. لونءُ لونءُ رب گهري ته اهو پلو آهي. رب ياد ڪريو ته هلو. رب ياد ڪجي. پيا پنهنجا مسڻ قبر سڀ جوابداريون هنن تي آهن. رب ياد ڪري، اُهي سڀ مٿي تي اٿس. واندو نه رهجي. اڪ صورت ۾ لڳل هوئي. جيئن ننڍو ٻار هجي، ننڍو ٻار مائٽ جي پويان هلندو آهي. هي به اولاد آهي نه! سونهون نظر مان نه ڪڍجي. ڄاڻ ماڻهو هيڪلو ٿيو.

ويهي ڪين وڃاءِ، توکي هلڻو پوندو هوت ڏي،
توکي ننڍن ڀاڱي جي، ناحق ڏينهن نه لاهه،
پنڌ ساروئي ڪيچ جو، تومڻي آهي،
اهو پنهل پڇاءِ، جيڪو منزلان معاف ڪري.

رمز وارو گهوڙوئي وٺندو آهي. رمز چڻبو آهي ٿور ڪي. جي رمز نه هوندي ته رڳي ڏک هلندو، ڦڙڻي چڻي ڇڏيندو. رمز کان سواءِ زمانو رڳو ڏک آهي، پيو چاهي!

پر بيابان انهيءَ ملڪ کي چڻبو آهي جتي ڪوڪهن جو ساٿي ڪونهي. ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه سنڀاريو. جنهن کي الله سائين پنهنجو ٿوڪري تنهن کي يادگيرائي پنهنجا پيو ڏيندو. ڄاڻ ته الله سائين هن کي پنهنجو ڪيو آهي. پر سڀ شيءِ تعليم گهرندي آهي. جيئن هيءُ علم ظاهر وارو تعليم گهرندو آهي تيئن هو علم به تعليم ٿو گهري:

"علم حق در علم صوفي گم شود، اين سخن کي باور مردم شود"

يعني علم حق جو وڃي علم صوفيءَ جي ۾ گم ٿو ٿئي، انهيءَ ڳالهه تي ويساھ ڪندو، جيڪو مرد هوندو. صوفيءَ جو علم

رڳو ذات حق جي آهي. صفات پاڻيهي ذات سان اچي گڏبي. جيئن
 هتي ماڻهوءَ کي پت ڄاڻو، تيئن هن طرف وري مرد ٿي آيو. مرد به
 هتان ٿي هلي. اصل هيءُ لڪ اهڙو آهي جو هتان ٺهي جڙي هلي اهو
 ڀلو آهي. اهو اڳيان وڻي ٿو. جنهن کي رب جو نالو وڻي ٿو اهو پاڻ
 رب کي وڻي ٿو؛

”هت سچل سنڀاريا هت آه سنڀار سچل جي“

اول هت سچل سنڀاريو. ته هيءُ اول سنڀاري نه!

جيڪا ڳالهه الله سائينءَ وس ۾ ڪري ڏني آهي انهيءَ ۾ نه
 گهٽائجي. ڇڻ ادم ۽ سعيو وس ۾ ڪري ڏنو اٿس؛

”پڳت ڪرو پڳوان پڇانو، آپ ۾ ڀونڊو پائوري“

هيءُ اوهان جو ملڪ ٿڌو آهي. رڳو رب گهرڻ جهڙو آهي.
 ٿڌو ملڪ آهي. اسان جي ملڪ ۾ گرمي گهڻي. گهوڙا مٺا پڪي
 کانو به مري ويا. ڪٿي ڪٿي ماڻهو به مٺا. هيءُ ملڪ ويهي الله
 گهرڻ جهڙو آهي.

محبت ميريائي نه رهي، تون عشق ڪڙولو ڏيڇ،
 فڪر سان فقير چئي، هنيئن منجهه هڻيڇ،
 اندر اوجاريڇ، ته ڪٿ نه چڙهيس ڪڏهين.

رب جي طلب رکجي، پوءِ بهشت دوزخ سڀ انهي جي وس
 آهي ماڻهو لاري لڳل هجي. ماڻهو ماڻهوءَ جي لاري لڳي ٿو ته ماڻهو
 ڪيتري ٿو ڪري انهيءَ جي. پر جي ڪو رب جي لاري لڳي ته رب
 هنجي ڪندوئي ڪانه ڇا؟ ڦري نگهبان ٿو ٿئيس جيڪو سندس لاري
 ٿو لڳي. پوءِ؛

”سي ڪيئن اجها من مڇ جن جا سڀا ليندڙ سپرين!“

جن جو نگهبان رب ٿو ٿئي اُهي مڇ ڪيئن اجها من؛

”ملي ته ملندياس، نه ته به گهوري چند جتن تان“

مليو ته لڪ آهي نه ته به قربانيءَ ۾ ته آيو. قربانيءَ جون
ڪڪڙيون ئي قبول ڪري ٿو. ڀلي ڀلي پاڻ آئي سا به نه ڀلي چڻبي.
هيءَ گهنڻي جيڪا دم جي لڳي پيئي ٿي، اها چڙهائي آهي. ٽائيم
پريو ٿي وڃيس:

”دوجڳ اپنا جوئي گنواوي سوئي منسب پاورينگا“

ٻنهي جهانن ۾ هن جو چاهي؟ ٻنهي جهانن ۾ هن جو ڪم
رڳو رب سان آهي. ٻئي جهان ڀلي جيڪي گهرن انهن کي ڏي. رڳو
سندس راض ڪپي، من سڃاڻي!

”جيڪو دم قدم نه ڄاڻي، نال تنهيندي ڪم ڪيا“

تنهن سان ڪهڙو ڪم جيڪو پنهنجو دم ئي نٿو سڃاڻي.
جن کي ساهه ڪنئين سڌ نه پوي تن سان سور ويهي ڪهڙو سلجي!
انهن جو وري ڪهڙيون ڳالهيون ڪجن! اجايو ڳالهائڻ آهي. جن
کي پنهنجي ساهه جي ئي خبر ڪانهي، جن کي پنهنجي دمن جي
خبر ڪانهي.

دم درياهه سموندين اونهان، بي مثل هي بينمونا،

موج اهيندي ظاهر باطونا، قطرا بحر سمائيندا

دم دي سرت سنڀال رکو، دم هي اسرار الاهي دا.

”چرخو چوريوڙي جيڏيونن، ايندو ڪم ڪتن“

چئي ٿو ته اهو چرخو چوريو. پوءِ ڪٿڻ ڏانءِ نه اچي ته رنڊا
روڙجن، ته به تار سان رهي. تار چني نه، ڀلي ڳنڍيل هونئي يڪي.
ڪٿڻ ڏانءِ نه اچي ته رنڊا روڙجن.

محبت وڃهي من ۾ رنڊا روڙيا جن،

تن جو صرافن اٿتوريو اڳهايو.

ڪتي وٽي جن ست سارا هيو پانهنجو.

تن جو صرافن دڪو داخل نه ڪيو.

سڀ گهٽ ۾ لعل آيل آهي. ٻوڙي ٻوڙي ۾ شينهن آهي. چوي
ٿو ته مون توکي حياتيءَ جي بادشاهي ڏني آهي. پنهنجي بادشاهي
پيو ٿو وڃائين. پر حياتي ساري پيو ٿو وڃائين! ڪوڙي بات
ڪوڙو بيان آهي:

”ڪيئن نه وڃان ٿيان ڪوڙي، ٻول ٻڌاهنم ورساڻ ويهي“

اهي عثمان سهڻي جون ڳالهيون:

”پاڙيچن نه پروڙي، ٻڌاهنم ورساڻ ويهي“

اُهو اقرار هر ڪوئي ڪري آيو آهي. توڙي ماءُ جي پيٽ ۾ به
دانھان ڪيائين ته اُبتو ٽنگيل آهيان ڪڍ هن اُبتي ٽنگڙ مان، هن
انڌاريءَ ڪوئيءَ مان. ڇي تون ڪهڙو ڪم ڪندين وڃي؟ ڇي مان
وڃي تنهنجو يادگيرو ڪندس. هيءُ ته عبرتخانو آهي، منهن ڪڍڻ سان
قري ويو! ڪنهن ڪنهن کي ڪل پيئي وڃي. ڪنهن ڪنهن کي الله
سائينءَ راه سان لاتو وڃي. ڇي:

”اٿون آيون قول ڪر اٿان پيئين وسار“

هيءُ به اُهاڻي ڳالهه ٿو ڪري ته:

”ڪيئن نه وڃان ٿيان ڪوڙي، ٻول ٻڌاهنم ورساڻ ويهي“

اسر جو جيڪو اُٿي اهو سڀني کان اڳي سمهي رهي، ڇو جو
ٻين کي اُٿڻو ناهي. هن کي نه اُٿڻو آهي. مسافريءَ ۾ هوندا هئاسون
سائينءَ سان. پوءِ ماڻهو ٻئي ٻئي پڪريون ڪهندا هئا جو خلق
سائينجن سان گهڻي هلندي هئي. رات جو پاڻ گرھ ڪو کاڌائون ته
واه نه ته کير ڍڪ پي سمهي رهندا هئا. ٻوڙ پلاھ پيا پيا کائيندا هئا.
پاڻ سويلئي سمهي رهندا هئا. هلندڙ شيءِ سڀ جيئري آهي. رات به
ڳالهائي ٿي پر نند وارن سان. هن جو هل پيو ٿو پوي نند وارن سان.

چوي ٿي حيف هجنو مون وهامندي ٿي وڃان اوهين سمهي ننڊان ٿا
 ڪريو! جي نڪا نٿا هلو ته به راه سان رڙهندا هلو. جيڪي دم آهن،
 بيراهه نه وڃايو. ڪنهن راه سان هلايو. جڏهن سڀ دم ماڻهو ڏيئي
 بيٺو تڏهن ساهه ڪڍڻ لاءِ پيو سڪندو. لڪ ڪروڙ قربان ڪندو ته به
 هڪ دم نه ملندس. اُهي اهڙا دم آهن جو لکن ڪروڙن ۾ به هڪ نٿو
 ملي. اُهي ٿو زبان ڪري ماڻهو. رڳو زبان خور به نه ٿجي. زبان ئي زبان
 پيو ٿو ڪري ته زبانخور چئبو نه! اولياءَ هجي ڪامل ان کي ٻي جهان
 ڏيو ته تون هڪ دم ڏي، هو نه ڏيندو جو هن جو دم الله جي
 نام سان آهي. جنهن سڃاتو سي هڪ دم ئي نٿا ڏين پنهي جهانن
 تي. پوءِ اُهي دم ٿا وڃائجن پيا جو پنهي جهانن تي به هڪ نه ڏجي!
 دم ٽپيو اچي ٽپيو وڃي. ڪم هاج ۾، اُٿڻ ويهڻ ۾، کائڻ پيئڻ ۾
 دم سان هججي. پريت رکجي، دم سان دوستي رکي. پر بيخوفاني
 آهي. اڄ خدا جو خوف ماڻهن ۾ ڪونهي. بيخوفي خلق تنهن ۾ خدا
 جو خوف ئي ڪونهي. منزل جي خبر ئي ڪانهي ڇي:

جهازِ تيمَن جو. اچي پاڻيءَ ۾ پرتو،

بندر جي بهي تي، اچي هادي هٿ ڏجو.

”ڪيچي ڪهندا ويا، چوندا ويا ته وڻجوات وندر جي“

جن راه وڻجوا اُها جيڪا سنئين ٿي اچي. اُها راه رب
 وٺرائي جيڪا سنئين وات ٿي وڃي پنهنجي رب ڏي. اُها وات چڱي
 آهي. ڪنهن کي رڳو بيراهو چئو ته ڪاوڙجي پوندو. ڇي بيراهه ماڻ
 ڪر ۽ هجي به بيراهو چئو ته ڪاوڙجي پوندو، ڪنهن کي ڪٿي چو ته
 ڪين ٿيو آهين ته به ڪاوڙجي پوندو. ڪين ۾ وري موتي اهڙا آهن
 جو شاهه سڪندر وٽ به نه هئا ايترا. ڪين نٿو ٿئي، ڄاڻي ٿو ته مان
 پي آهيان!

مين ماريئا ڪاپڙي، مين نه ماريئون،
چاريءَ جو چيو ڪري، وڳ نه واريئون،
تنهائپوءِ ساريئون، جڏهن هاڃي جو هل ٿيو.

پوءِ وڃي ڳالهه ڪي سنڀاريئون. پڇارئي ڪانهي. بيخوفي
خلق، پوءِ انهن کي ڇا ڪبو!

موت نه پائڻيو مومنون، هيءُ اٿو بندرجي بهي،
ڪپر ٿو ڪن ڪري، جيئن مائيءَ منجهه مهڻي،
اڏو سور سهڻي، اوهين ننڊ نه ڪريو ناڪشان.

ننڊ جي اهڙي منع ٿا ڪن! هل به نٿا ٻڌو رات جو! اهو گم
آهي ماڻهو ننڊ ۾:

”گم ٿيئون وڃ ذات، تڏهان صفات سڃاڻين“

وحدت وادي وڃ لڙهه جاوين، قطرا قلزم نال رلاوين،

فرق ڳيا فرقات، رليا پاڻي دي وڃ پاڻي

پاڻي پاڻيءَ ۾ گهڻو ٿيندو ته ٻڌندو نه ڄڻ هي وڃڻ وارو

آهي. مسافر جيئن هجي.

”موت مورئون نه رهي، نيڪ نڀاهي نيندو“

هڪڙن سان موت صلح ٿو ڪري. اولياءَ عبدالرحيم گروهڙي

صاحب چيو آهي:

ازل اوري آءُ، توکي ساريان منجهه سرير،

ته لهي مون مٿان، سندو بار مٽيءَ جو.

عاشق ازل سامهان، ٿا وڃن واڪيندا،

ازل ڊهي ٿوانهن ڀر، ڪري واري صلح وار

موت مٿانن نانھ ڪو، مگر لاڏاڻا.

جيڪي مرڻ کان اڳي مئا ته هوءَ مري چڪا. پوءِ جيئن ڀاڳيو

ماڻهو هجي، هٿن واند پتي وري هن پاسي وجهي جتي گهڻو ويءُ

هجي. هن جو هلڻ ئي ائين آهي. اولياءَ جيڪي مرڻ کان اڳي هئا
انهن تي وري ڪو ٻيهر موت ايندو آهي ڇا! لکپڙهه به اچي ويئي آهي
ته مرڻ کان اڳي مري آءُ. پوءِ جيڪي آبروءَ وارا هئا اُهي پنڌ پيا:
”گم ٿي ويا، پيرمغان ايوين فرمايا، وحدت والا راهه بتايا“

مرشد به راهه وحدت جي وٺرائي. ڪنهن سنڀاريو ڪنهن نه
سنڀاريو. پر ههڙي مهل ۽ ههڙو لڪ نه ڏسي سگهندو. اڃا به لڪ
لنگهڻا آهن. تڏهن ٿا چون ته:

”لڪن جالوڏا، شل ٿا پوئتي سسئي“

ڏس پلي پر ڏسڻ مٿون ڏس. جيڪي مرشد جي اک سان
ڏسندو سو پنهنجيءَ اک سان نه ڏسي سگهندو ۽ مرشد ساڀيان
طالب وٽ ويندو آهي. مرشد سرُ آهي، طالب ڪرسي آهي. سرُ ڄڻ
مرشد جو اچي ويندو آهي. ياد ڪريو ته پوءِ ياد ڪندو، نه ريس
ڪجي ڪنهن سان. جن کي مليل آهي انهن کي سعيو ڪبي. هرڪوئي
مرشد وارو آهي. جيڪا شيءِ مرشد ڏني آهي، ان جي ڏني کي، سرُ
ڏني به نه پڇي سگهي. سرُ ته ويو ڪاني ڪاڻ به هو اڃان کي پيو ٿا
گهرن. ڇي:

”مٿو منجهه کينڪار، اڇا پيا ڏاڏا ڏيندو سان، منگتا“

ڇي: گهر جيڪي گهر ٿو هجيئي، مڙ نه مڱهار.

تنهنجي تار آئي، لائي جيءَ سان جنگ تو.

من موهيو تو، دل موهي تو.

دليون موهيون ويئون آهن زماني ۾. هن پاسي به دل جڏهن
موهجي ٿي ته طرف ئي انهيءَ وڃي پيو ٿو. زمانو آخر فنا ڏنائين.
ڪم ڪندا وتو، ته به معنيٰ سان رهو. جيڪو معنيٰ ئي نه سمجهي
انهيءَ سان ڪم ڪيو! معنيٰ ئي پنهنجي سمجهي. پاڻ ئي ڪتاب

آهي. پر جي ڪتاب ۾ به منهن هڻبو ته جيڪو سو ڏسڻ ۾ ايندو.
ڪتاب ۾ منهن هڻي ته ڏسي.

الف سنڌي اور هاري وجهه هنئين تي،
ڪتابن ڪوڙ منجهائين معلوم ٿئي.

اڪر پڙهه الف جو، پيا ورق مڙهي وار
اندر ڪڍي اوجهار پنا پڙهندين ڪيترا!

علم مان ماڻهو گهڻو واقف هجي پر جي پاڻ ڏانهن بيخبر
آهي ته جاهل آهي. علم جيڪي آهيس، پاڻ ۾ پاڻي جيئرو ڪتاب
آهي. سامي ٿو چوي:

پاڻ پنهنجي پاڻ ۾ پيهي جن ڏٺو،
ڪرمن جو چٽو، ڦاڙي تن ڦٽو ڪيو.

هي بدن ماڻي آهي، خاڪ جي مٺ، عقل منجهس ڪير آهي.
مرشد منجهس سڀاڻ ٿو وجهي. ڪير ڪير ۾ نه ڄمي پر سڀاڻ جي
لپ هر ڪنهن لاءِ آهي. اها لسي چوڻي ڄمائي؟ جو هن جي لونءِ
لونءِ ماريل آهي محبت جي مانڌائيءَ سان. تڏهن ئي ڄمائي. سامي
ٿو چوي:

ورلو ولوڙي، ٿو مڪڻ ڪڍي من مٿون،

وهي مانڌائي محبت جي، ٿو ٿر ٿڀو ڪوڙي

ڏسيو ٿو منهن موڙي، پنهنجو ويري پاڻ ڏهون.

پر پاڻ ڏانهن پاڻي ٿي ٿو بيخبر ٿئي.

پاڻ پنهنجي پاڻ ۾ جن پسيون پيهي،

صاحب ڏنا صورت جي، ڪل تنين ڪيهي،

تنين کان ريتي، چپ چٽيندي راتڙي.

راتيون جي جاڳن، آءُ سيئي ڪنڊيس سين،
تنين سندا نيئن، اوجاڳي اوجاريا.

ساريون راتيون سمهين، پيو ٿو ليتين لڏ
توڙي مرين اڦٽ، ته ڪهڙو ٿورو سڄڻين!
ستو پيو آهين سير ۾، مٿو ڪوڙيو مڇ،
تنهنجي ڪارڻ رڇ، گهاٽين رات گهڙائيا.

ستو پيو آهين سير ۾، مٿو ڪوڙيو مڇ،
توڇا پائڻين اڇ، تنهن پائيءَ پنا ڏينھڙا.

اُهي سڀ وصف انساني صورت ۾ آهن. هيڏي
هوڏي ڇا ڏسندا!

عاشق ٻڪرا، معشوق ڪاسائي،
ذبح ڪريندا ڪون،
آڪي اهو هم نهين، تم هويا،
گجھي رمز چليندا ڪون،
ڌو ڌو ڌڙي مڇاڇائي،
رام ٻوليندا ڪون،
آڪي اهو هم نهين، تم هويا،
گجھي رمز چليندا ڪون

جيڪي به وصف، سڀ پاڻ اٿس. پر ڏيهه ئي ماڻهوءَ کي ڏيهه
آهي. پنهنجي ڏيهه ڏي پلي ڪري وڃي، پر اکين سان وڃي.
اک مڙيوئي ادب جي ڌاري. بي ادب آسماني رسيدو ٿيندو
آهي ڇا؟ آسمان پاڪ جايون آهن. ملائڪ پاڪ جاين تي رهندڙ آهن.
اکين کي ادب سيکارينون:

”نچہ ناچوئڙا اٿيئي ويل نچڻ جي، پوءِ نه ايندو ۽ واريار“
ههڙي مهل وري نه اينديءَ.

سج لهي سانجھي ٿي، پکين ڪوڙيا پک،
ڪنين ماڻڪ موتي ميڙيا، ڪنين ميڙيا ڪڪ.

سامونڊي هوندو سڙھ کي چڪيندو:

”لوڪ لهوارو وهي، هلياء عاشق اويارا“

هي بدن جهاز آهي. دل قبل نما آهي. اک لاکئون آهي.
سڀني وصفن سان آهي. جيڪي ئي وصف آهن سڀني سان آهي، پر
سڃاڻي پاڻ کي. پر جيڪي مرشد جي اک سان سڃاڻي سگهندو،
سو پنهنجي هنن اکين سان نه سڃاڻندو، ڇو جو هي صفات ۾ قاتل
آهن، هو ذات ظهورو ڪيو آهي صفات ۾. تيئن انهي بدن ۾ صفات
آهي، انهيءَ ۾ ذات ظهورو ٿي ڪري. جهڙي هتي اوندھ آهي تهڙي
اوندھ ماڻهو ڪي پنهنجي اندر ۾ به آهي. پوءِ اوندھ ۾ نه دوست جي
خبر نه دشمن جي خبر. اوندھ ۾ ڪهڙي خبر پوندي دوست دشمن
جي؟ ماڻهو سوجهري ۾ اچي. مرشد ته هر ڪنهن ورتو پر هڪڙن
مرشد ڏينهن جو ڏٺو، هڪڙن چئن رات جو ڏٺو. مرشد اهوئي. پوءِ
ڪيڏانهن ڏينهن جو ڏسڻ ڪيڏانهن رات جو ڏسڻ!

ماڻهو ٻچو سڀني وصفن سان آهي. اهو ڪتاب آهي جيئرو.
انهي ڪتاب تان ٻيا ڪتاب اُترن ٿا، ٻيو جهنگ مان ڪونه ٿا
آڻين. اهو ڪتاب ٺاهيل ڪنهن جو آهي؟ علم ڪنهن جو آيل آهي
انهيءَ ۾؟

”گر نه بوتي ذات حق اندر وجود، آب گل را کي ڪنڊ ملڪ سجود“

چوي ٿو ته آدم جي وجود ۾ جيڪڏهن ذات حق جي نه
هجي ها ته پاڻيءَ ۽ مٽيءَ کي ملائڪ ڪيئن سجدو ڏين ها! اها رقم
آيل آهيس جهڳي ۾. ٻاهر ماڻهو ڪاڏي ويندو؟ ڪو جتي هت ۾

ڪري الله ڳوليندو!:

”بندا بيمراڳي ڪر ڪا وطن ورڻ جي،
وطن جن وساريو حيف تنين کي هو“

ماڻهو وطن کان بي وطن آهي. تانگهه ئي وطن جي ڇڏي

ڏني اٿس.

وطن ڪنهن بي وطن ٿياسون، تڏهين تانگهه وطن دي،
قسم حسن دي
ديس ڪنهن پرديس ٿياسون، ڪل پڻيسون دشمن دي،
قسم حسن دي
باغان دي وڃ پوئي ڪوماڻي، گل چمن دي،
قسم حسن دي

هي جهان باغ آهي. گل چمن اها دل ملول ٿي آهي. چمن
جي مٿان گل بيٺو آهي زنبق جو. ڳالهه رڳي پنهنجي آهي، انهيءَ
صورت جي. ڪتابن جون ڳالهيون ٻڌندو ٻين جون، سو سڪندو؟ پاڻ
کي سمجهائجي:

”اپني آپ نون سمجها، پنهنجي نال تيڏا ڪيا“
ماڻهو پاڻ کي ئي نه سمجهي سگهيو وري ڪتاب ڪڍيو
ويٺو آهي!

نه مون لکڻ لکيو، نه مون پڙهيو ڪتاب،
تو درسالڪن جو سدائين آهي سوال،
پيو نه منگان مال، ٿو منگان مهر تنهنجي.

چي توکان رحم ٿا گهرون. هو بخشيش جو صاحب آهي.
ماڻهو ڇا ماءُ جي پيٽان آندو آهي؟ لتا، ڪپڙا، مانيءَ ٽڪڙا پيو
ڪارائي پيئاري. وري هلڻ وقت ٽپڙ ايترو ڪڍندو جيترو ماءُ جي پيٽان
آندائين، ته مهمان آهي، ماڻهو وڻا واهو آهي، هليو ويندو. ڪير
ورائيندس؟ جنهن مهل اک پوئي، ڪو ورائي ايندس ڪير؟

ڪڏڻ ڪڏڻ ائين بيخودي وڃ آوندي هون،
 چوڙ اناسر چارئي، خود صاحب سڏاوندي هون،
 يار جڏان ول آوندا، غير نه سماوندا،
 هڪو هڪ ته هڻو هويا، ڏوچا راهه نا پڇاوندي هون
 خيما ڪيٽهءَ خاڪ دا، چاڪ ڪيٽهءَ چاڪ دا،
 واءِ اها وحدت والي، سانون نال چا اڏاوندي هون.
 اها وحدت واري هوا، ڪئنديس ئي اها.

وحدت دي درياهه اڇليا، سر رهيا نه پير،
 اب ته هم گم هويا، بي هي پريم نگر ڪا سير،
 وڃ درياهه دي ڪشتي ترندي، ويڪورنگاپور دي شهر،
 طرح طرح اسين لات الاوندي، ڪوهين سر چاڙهائي هون،
 اسان رنگپور ويڪڻ آئي هون.

چوي ٿو ته تون وڃي ڏس، منهنجي ڪهڙي قدرت نٿو مڃين!
 هيءَ سڀ قدرت انهيءَ جي آهي. هيءَ جيڪا ٻولي ٿو ڪري اها قدرت
 به انهيءَ جي آهي. هن کي هنر ڪنهن سيکاريو؟ :

”آپ ڪري ڪل ڪام، اوران هنر بتاوينگا“

ڪم ڪندڙئي پاڻ آهي. ٻين کي هنر پيو ڏسي. رب سالڪ آهي. رب
 ڏاهو آهي:

”جنين وساريو نام تن پت وڃائي پانهنجي“
 ڇڏ تسبيح توڙ تماشا، تون پيئي گهيڙ عشق جي مرگهڙ،
 مرڻو اٿيئي ته اڄ مر، نه ته سڀاڻ سڀڪائي مرندي.

چي ”جوڳي مرڻ نهين جي مرڃائين، ڄاڻ اهو ڄاڻين ته مرڻ نهين جي مرڃائين“
 چوي ٿو ته مرڻ به ناهي.

